

J o. SLEIDANI

De Quatuor

S U M M I S I M P E R I I S ,

B A B Y L O N I C O ,

P E R S I C O ,

G R Æ C O , &

R O M A N O ,

L I B R I III.

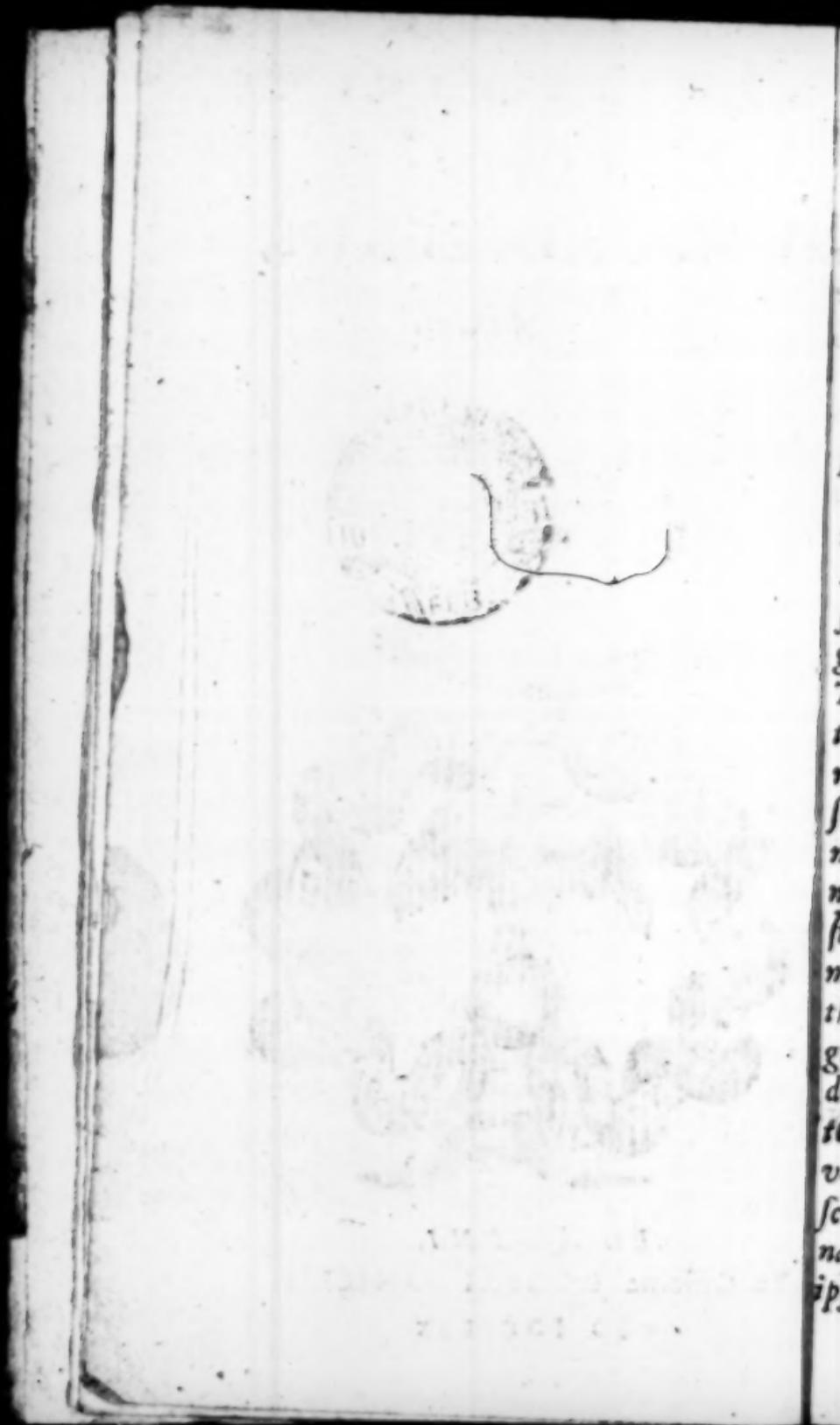

14.

L O N D I N I ,

E X Officina ROGERI DANIELIS.

C I C I C C I I I .

JOANNIS SLEIDANI
V I T A.

Joannem , à patria Sleidanum cognominatum , Lutetiae bonis disciplinis excultum exceptit Argentina ; ubi cum & eruditionis & prudentiae atque pietatis multiplex specimen indidisset , dignus est habitus cui licet peregrino res longe maximi momenti procurande committerentur . Itaque tum in Anglia , communis Protstantium , quos vocant , nomine , legationem obiit , tum etiam interfuit Tridentino conciliabulo civitatis Argentinensis legatus : in quo utroque munere , quamvis difficultatum pleno , talem se præstítit , ut magnam ab iis à quibus missus erat laudem reportarit . Sed æternum illius laborum testimonium est Historia illa de reipub . & religionis in Germania statu ab initio instaurati à Luthero Christianismi , diligentissime vinti quinque libris , non hortante modo , sed etiam materiam ei suppeditante clarissimo viro D. Iacobo Sturmio , verissime simul & elegantissime prescripta , adjecto etiam de quatuor Monarchis eruditissimo commentario : hanc ipsius gloriam , quamvis non absque

in signi Ecclesiae totiusque Germanici
imperii detrimento, argente eorum cul-
pa, qui, sive negligentia, sive prepo-
steri metu, sive quod illum æquare se
posse desperarent, conticescere, resque
tam memorabiles pati silentio perire,
quam opus ab illo cæptum . persequi
maluerunt. Obiit autem Sleidanus Ar-
gentina ex epidemic morbo, anno æta-
tis duntaxat quinquagesimo, qui fuit
annus Domini C I O I O L V I.

JOAN.

Annos ab ore condito ad

JOANNIS SLESDANI
De
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

Liber I.

PRius quam de quatuor summis & præcipuis orbis terrarum Imperiis dicam, de Babylonico, Persico, Graeco, Romano, breviter hoc mihi præstandum est, in annorum suppuratione ab orbe condito magnam esse dissensionem: nam & Hebræi, & Eusebius, & Augustinus, & Alphonsus, & Mirandula, multum inter se discordant: veruntamen, quia plerique omnes nostri seculi viri docti rationem Hebræorum hac quidem in parte sequuntur, vestigiis eorum & ipse insistam, cum res ita feret.

Anno ab orbe condito ad Christum natum numerant	Talmudici	3784.
	Hebræi,	Rabb. recentes 3760.
		Josephus 4102.
	Græci,	Metheodorus 5000.
		Eusebius 5190.
Latini,	Theophilus	5476.
	Hieronymus	3941.
	Augustinus	3351.
	Isidorus	5210.
	Beda	3952.
Recen- tiores,	Alphonsus	3984
	Picus	3970.
	Alii	3962.

Vide Gilb. Genub. l. i. Chrys.

Ac principio quidem, ut ad institutum veniam, ad primum videlicet imperium, omissis illis, qua^e in omnium primam ætatem inclderunt, omissa quoque narratio ne diluvii, quandoquidem sacris literis h^ec omnia continentur, neque melius dici possunt; exordium mihi sumam ab eo tempore, quo dissipata rarus aquarum mole, & desiccata terra, genus huma num, tunc ad paucissimos redactum, de nro propagari cœpit.

Genes. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Xenophon in *Æquivociis* tradit, Sex inundationes maxime celebrazas recenseri. Tempus autem hujus diluvii in autumnum refert Josephus *Antiq. lib. cap. 5.* ali⁹ in tempus verum collocant, quod credibilius sit Moisen suppūtare menses eo more, quem ipse Israelites tradiderat. Item quod fons lumen olea, ad Noham allatum a columba, verum tempus monstrat, qua teste Plinio, *lib. 16. cap. 25.* imm. floret.

Diluvij tempus ad annum ponitur orbis conditi millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. Methusalah autem septimus ab Adam, hoc ipso tempore moritur, annos natus nongentos sexaginta novem. Erat tum Noah, nepos Methusalah, ex filio Lamech, sexcentorum annorum, & singulati Dei beneficio cum sua familia servatus, ubi jam paulatim augesceret hominum numerus, autor suis liberis atque posteris fuit, ut in diversas regiones profecti terram colerent, & oppida sibi constituerent; suam deniq; cuique provinciam sorte illis designavit, anno circiter centesimo post diluvium.

Genes.

Genes. 5. & 7. 8. 9. 10. Epiphanius in panario heresi 66. Sulpit. Severus lib. I.

Quo quidem tempore, Nimrod Nohæ pronepos, una cum suis in terra Chaldaeorum confedit.

Cumque tandem crescente hominum multitudine migrandum esset quamplurimis, & diversæ quarrendæ sedes atque coloniæ, voluerunt antea perpetuum sui monumentum relinquere, & duce Nimrodo coeperunt urbem ædificare, in eaque summa turri altitudinis; & immemores iræ divinæ, quæ nuper totum orbem terrarum absorpserat, & de qua diligenter ac sepe multumque Noha illis haud dubie concionatus erat, nominis sui famam superbis & ambitiosis operibus extenderem cogitabant.

Gen. 11. D. Hieronymus in 14. caput Esaiæ, turrum hanc vocat arcem seu Capitolium in urbe Babylone. Credibile autem est, hanc hispaniam Poëtia occasionem dedisse singendi fabulam de Gigantibus, qui congestris altissimis montibus, caelum oppugnare conati sunt. Michael Glycas in adficatione turri 40 annos consumitos scribit.

Offensus autem Deus irritos fecit illorum conatus, linguarum immissa conturbatione, cum primis unum fuisset & idem sermonis genus apud omnes. Itaque ab opere inchoato coacti desistere, in varias mundi partes abierunt.

Joseph. Antiq. Jud. lib. I. cap. 5.

Ab hac linguarum conturbatione nomen urbs accepit, ut Babel dicetur: ab eoque tempore, nimis ab anno post

4 DE MONARCHIAS
diluvium circiter CXXXI. regni Chaldaei
sumitur initium, & Babylonici.

Augustinus de civit. Dei lib. 16. cap. 4, &
11. & lib. 17. cap. 16. Berosus l. 4. Masth. Be-
roaldus lib. 3. Chronicorum cap. 2. Babel, unde
est Babylonis profectum vocabulum, idem est ac si
dicatur Ba, id est, venit, & Bel, hoc est confusio,
id est, pro gloria quam homines Dei securi som-
nabant & quarebant, retulerunt justo Dei ju-
dicio confusionem & ignominiam.

Primus autem Rex fuit is, quem dixi-
mus, Nimrod, qui LV. annis preuisisse
dicitur: hunc Scriptura vocat robustum
venatorem, & vim atque potentiam ei-
tribuit.

Gen. 10. 1 Paral. 1. Michas 5. terra Ba-
bylonica terra Nimrod nominatur.

Alii Saturnum vocant, eumque Impe-
rii sui anno XLY. misisse Principes aiunt
coloniarum hue illuc, Assur, Medium,
Magogum, Moscum, qui regna sui nomi-
nis condiderunt, Assyrium, Medium, Ma-
gogum, Moscum: è quibus duo quidem
illa prorsus ad Asiam, tertium autem
atque postremum ad Asiam atque Euro-
pam pertinent.

Berosus lib. 5. Xenophon in Equivoci.
Archilochus de temporibus. Gog & Magog non
esse certas gentes, Augustinus lib. 20. cap.
11. de civitate Dei demonstrat. Adde qua
habet Vives interpres. Suidas in voce Magog.
Tersas à popularibus suis Magog & Magnus
appellari scribit.

Ipsius Assur meminit etiam sacra Scri-
ptura, & Ninivem urbem adificatam ab
eo dicit.

Gen.

Gen. 10. Ninivem urbem Herodotus libro primo in ripa Tigris conditam fuisse refert. Meminit & Lucianus in Charonte. Hieronymus in locis Hebraicis duas hujus nominis urbes facit: Unam Assyriorum ab Assur adificaram; aliam in Arabia angulo suo tempore corrupte Nevenem vocatam.

Nimrodo successit filius Jupiter Belus, qui ad occidentem solem occupasse traditur omnem agrum in Sarmatiā in usque Europā, ac deinde bellum quoque fecisse Sagrarum regi Sabatio, quem non ipse quidem, eo quod morte praepeditur, sed ipsius filius Ninus opprescit, & productis longe lateque finibus, Monarchiam primus omnium cœpit.

Beros. lib. 5. Meminit Beli Archilechus. Orosius lib. 1. cap. 1. Marcellinus lib. 23. Ninus memoratur à Strabone, Diodoro, Justino. Videatur Augustinus de civitate Dei lib. 16. c. 3, & 15. lib. 8. cap. 2.

Trecentis quinquaginta post diluvium annis Noah moritur: & duodecimmo post anno circiter Abraham, decimus à Noah, jussus à Deo, patriam relinquit, cum esset annorum septuaginta quinque: vigesimo quarto autem anno postea fœdus cum illo facit Deus per circumcisio-nem quam instituit. Centesimo etatis anno natus est ei filius Isaac: post illud tempus vixit annos septuaginta quinque: nam humanæ vitæ spatium multo jam erat contractius.

Genes. 11. 17. 22. cap.

Quomodo nepos ejus Jacob, quaque occasione devenerit in Ægyptum, ibique

fit mortuus, quomodo deinde ipsius posteritas aliquot seculis in Aegypto permanserit, & durissima servitute pressa, beneficio Dei, per Mosen administrum educta fuerit atque liberata, sacra litterae docent.

A 36. c. Genes. usque ad 14. Exodi.

Ponitur autem hæc emigratio Iraelis ex Aegypto ad annum orbis conditi bis millesimum quadringentesimum quinquagesimum quartum, nempe quadringentis annis & triginta post promissionem Abrahamo datam, ut ait Paulus Apostolus. Gal. 3.

Post Mosen, judices habuit populus Israëliticus ad Saulem usque, cui David successit, rex alter ejus populi.

I. Lib. Judic. I Reg. I Paralip. Josephus in Antiq. Iudascis.

Nunc ad Babylonicum imperium revertamur. Nino mortuo, regnavit ejus uxor Semiramis, quæ divitiis & viiortis & triumphis nulli mortalium cessit. Babylonem oppidum extendit, & justæ magnitudinis urbem effecit, & variis ornavit ædificiis, muroque cincta.

Berosus lib. 5. Propertius lib. 3. Elegia 9. Dionysius in descriptione orbis.

Aethiopiam devicit, & in India quoque bellum gesse.

Archilochus, Diodorus Siculus lib. 3. Strabo, Justinus I. Augustinus de Civitate Dei lib. 18. cap. 2. Orofius lib. 1. cap. 4. Fernandes lib. 1. Suidas in uoce Semiramis.

Ejus filius Zameis, quintus rex, nihil memorabile perfecit, sed proximus ab eo Arius Bactrianos & Caspios imperio suo conjunxit.

Berosus

Berosus lib. 5. Justinus I. Diodorus 3. Metaphrenes, Cassiodorus, Eusebius, Iornandes.

Qui successit huic Aralius, ingenio quidē & studio militari clarus fuisse traditur; quid autē gesserit, non est proditū literis.

Berosus lib. 5. Euseb. Cassiodorus, Metast. Augustinus lib. 18. c. 3. de Civit. Iornandes.

Alter ab eo Baleus, quamplurimas gentes domuit, suosq; fines ad Judæam usq; prodūxit, ideoque Xerxes fuit cognominatus, hoc eit, viator & triumphator, seu bellator.

Berosus lib. 5. Eusebius, Cassiodorus, Metaphrenes, Augustinus, Iornandes.

Armatrites, nonus, voluptatibus & otia plane fuit addictus.

Herodotus lib. 5. Cassiodorus Armametrum vocat. August. lib. 18. c. 3. Iornandes.

De Belocho, decimo, nihil traditur, nisi quod auspicia curavit & divinationes.

Metaphrenes Priscum nominas. Augustinus lib. 18. cap. 3. Iornandes.

Baleus, undecimus, alteram à Semiramide laudem habet virtutis & industrie militaris, & doctorum hominum scriptis valde celebratus fuisse dicitur.

Berosus, Metaphrenes, Augustinus lib. 18. cap. 4. Cassiodorus, Iornandes.

Altadas, duodecimus, otium & vita tranquillitatem securus fertur, eo quod stultum esse duceret multis fatigari laboribus, & variis implicari curis, amplificandi regni causa: quoniam ea res ad nullam hominum salutem & utilitatem, sed ad detrimentum potius atque servitutem pertinet.

Berosus, Metaphrenes, Cassiodorus, Iornandes.

Qui

1 DE MONARCHIS

Qui hunc exceperit, Mamitus, decimus tertius, belli curam atque laborem in suis iterum excitavit, ejusque fuit suspecta potentia Syris & Aegyptiis.

Berosus lib. 5. Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 7. Iornandes.

In Mantaleo, decimoquarto, narrandi deficit argumentum.

Metasthenes. Cassiodoro dicitur Mechaleus.
Iornandes.

Sphæri, decimiquinti, magna dicitur fuisse virtus atque prudentia.

Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 8.
Iornandes.

Mameli, decimiseptimi, nullum facinus commemoratur.

Metasthenes, Iornandes.

Sub Spareto, decimo septimo, proditum est, passim accidisse miranda.

Cassiodoro hic Sputaethus dicitur. Iornandes.

Qui fuit decimus octavus, Ascatades, omnem Syriam suæ ditionis fecit.

Iornandes, & alii.

Et hactenus quidem is, qui circumferatur, Berosus: de quo quidem scripto plerique omnes valde dubitant, & adulterium esse putant: sed quoniam aliis monumentis hac in parte destituimur, hunc ordinem sequimur.

Beatus Rhenanus rerum Germanicarum lib. 3. Ludovicus Vives commentario in Augustin. de civitate Dei, cap. 4. lib. 7. Caspar Pancerus in Chronico, Guilielmus Cambdenus in sua Britannia, aliquæ plurimi adulterinum confessi Berosi scriptum. Videatur

deatur praterea Caspariu Varrerii censura de
Berofo Roma excusa.

Ab aliis deinde reges viginti numerantur ad Sardanapalum usque, trigesimum octavum Assyriorum regem.

*Metasthenes, Manetho, Cassiodorus, En-
seb. Iornandes.*

Fuit hic omnium hominum longe effeminitissimus: inter mulierculas perpetuo desidens, colum & lanam tractabat; adeo totus immersus voluptatibus, ut vix unquam sui conspectum praaberet. His rebus alienati ab eo duo quidem ejus praefecti. Belochus Babyloniz, Arbaces autem Medorum, facta conjuratione, cum turpitudinem ejus atque mollitatem vulgo traduxissent, bellum fecerunt. Ipse cum suo semiviro comitatu vix tandem progressus in aciem, re male gesta profugit in regiam, & constructa pyra, se divitiasque omnes in ignem abjecit, hoc uno facto virum imitatus, ut quidem ait.

Cicer. in Parad. Virgil. 4. Æn. De Sardanapalo Justinus lib. 1. Velleius lib 1. Athenaeus lib. 12. c. 12. Oros. lib. 1. cap. 19. Augustinus lib. 2. cap. 20. de civitate Dei, Cicero 5. Tuscul. quaest. Ovid. in Ibin, Iornandes lib. 1. Smidias in voce Sardanapalus. ο κονσταντίνος Μανάφης Constantinus Manasses in Annalibus de interitu Sardanapali variat.

Hi duo praefecti monarchiam post inter se partiuntur, & Belochus quidem Babylonis, Arbaces vero Medorum atque Persarum rex factus est.

*Arbaces hic Justinus Arbaeus dicimus
lib.*

10 DE MONARCHIIS
lib. 1. Orosio lib. 2. cap. 2. Arbatus: Velleio
mend se Pharnaces pro Arbaces.

Fuit ergo Sardanapalus Assyriorum
rex postremus, in eo quidem ordine, cum
ad mille trecentos annos ea Monarchia
stetisset: nam plerique reges omnes diu-
tissime vixerunt.

Iornand. 1240 annos numerat.

Belochus, trigesimus nonus, aut si
magis liber, primus Assyriorum rex, in
nova monarchia, Manahem regem Israe-
lis vestigalem sibi fecit: hunc Scriptura
saera non Belochum, sed Phul appellat.

4 Regum 15. 19. 1 Paral. 5. 26. Metast.

Ei successit Phul Assur, cognomento
Tiglath Pileser, qui urbes aliquot Iudeæ
cepit, & populum in Assyrios captivum
abduxit: hunc ipsum Tiglath, Achas
rex Iuda, sub quo vixit Esaias, de auxiliis
interpellavit adversus regem Syriæ, ei que
dona misit.

4 Reg. 15. 1 Paral. 5. 2 Paral. 28. Esaias
7. & 9. hoc fædus vehementer dissuade-
tur.

Tiglath regem secutus est Salmanasser,
qui Samariam urbem post trium anno-
rum obsidionem cepit, & Hoseam regem
Iraelis unaque populum abduxit, & per
suam ditionem illis domicilium attribu-
it, etiam in Medis, ut ait Scriptura: Unde
quidam colligunt ipsum imperio Te quoq;
Medis.

Tobias 1. 4 Reg. 18. Josephus lib. 9. cap. 13.
& seq.

Eum exceptit Sennacherib, qui Nini-
vem urbem inhabitavit: Ezechiam re-
gum:

gem Juda multatavit pecuniis, ac deinde cum ingenti exercitu Hierosolymam ob-
sedit; & missis legatis populum ad defec-
tionem hortabatur, & regem, qui auxi-
lium à suo Deo speraret, irridebat: sed
non tulit impune: nam percutiente ange-
lo Dei, desideravit una nocte ad centum
octoginta quinque hominum millia, quod
Ezechiae regi paulo antea per Esaiam
Deus confirmaverat.

4 Reg. 18. 4 Reg. 19. 2 Paralip. 32. Sira-
cida 48. Esiae 37.

Deinde domum reversus, à suis ipse
liberis fuit interfectus.

*Josephi. lib. 10. Antiquitatum Judaicarum.
cap. 1. & 2.*

Huc usq; Babylonii, post debellatum
Sardanapalum, Assyriis paruerunt: cum
autem Sennacherib tantam, ut diximus,
calamitatem ad Hierosolymam accepis-
set, neque multo post à suis filiis esset
trucidatus, magna fuit insecura rerum
mutatio, & divisum est regnum; nam quā
eam exdemi fecerant, duo fratres Adra-
melech & Sarasar, profugerunt quidem,
sed nihilominus vim & arma pararunt in
fratrem Assaradonem, qui post necem
parentis regnum occupaverat, cum antea
quoq; per absentiam illius rempublicam
gessisset.

4 Reg. 19. Esiae 37. *Metasthemes.*

Hanc adeptus occasionē rei bene geren-
de, Merodach Babylonie praefectus, de-
scivit, & in dicto bello, cum vicinas undiq;
gentes partim gratia, partim vi, paulatim
ad se traduceret, duodecimo demum anno
fui.

sui regni devicto Assaradone, totum Asyriorum imperium Babylonis adjunxit, & x l. post annis regnavit.

4 Regum 20. 2 Paralip. 32. Metasthenes, Esaias cap. 39. Joseph.

Ab hoc nonnulli ponunt Benmerodach & Nabuchodonosor, ejus nominis primum: sed quia literæ sacræ nihil ea de re produnt, nec aliis temere potest adhiberi fides, eum Nabuchodonosor, de quo Scriptura sacra plurimam mentionem facit, proximum à Merodach numerabimus. Is ergo statim à primis annis bellum fecit Agyptiis, & regionem omnem, quæ est inde ab Euphrate usque ad Pelusium, illis ademit.

Metasthenes. Telussum nominatur à Suidi clavis Agypti, & ingressus & exitus.

Joachim regem Juda vestigalem sibi fecit, & octavo sui regni anno filium Iechoniam regem una cum præcipuis viris & artificibus, non tantum urbis Hierosolymæ, sed totius quoque regionis, Babylonem captivos abduxit.

4 Regum 24. 2 Paral. 46. Joseph lib. 10.

Anno xviii. sui regni ^a Hierosolymam obsecram per biennium cepit, ac paulo post diripuit, incendit, muros diruit, potissimum populi partem captivam abduxit, regem ^b Zedechiam exoculavit, filios illius atque proceres interfecit. Hanc vero calamitatem ^c Hieremias anno primo regni Nabuchodonosor prædixerat. Ab hoc quidem tempore numerandi sunt anni septuaginta captitatis Babylonizæ.

^a *4 Reg. 25. 2 Paral. 16. Joseph lib. 10. cap. 1. b Jerem. ult. c Jerem. 25.*

Ad

Ad annum circiter xxxv. sui regni,
Nabuchodonosor, devictis Ammonita-
rum & Moabitarum regibus, exercitum
duxit in Ægyptum, & occupata regione
tota, MONARCHIAM post inchoavit.

Ierem. cap. 46. cap. 48. cap. 49.

Altero anno Monarchia, sicut nostri
temporis viri docti rationem putant, per
somnium vidit statuam ingentem, cuius
erat caput aureum, pectus una cum bra-
chiis argenteum, venter & femora ex-
tre, crura ferrea, pedum pars aliqua fer-
rea, pars autem fistilis. Expergefactus,
cum non recordaretur somnii, & tamen
valde esset attonitus, convocatis ariolis
& divinatoribus mandat, ut quale fuisset
somnium, explicarent; nisi facerent, ca-
pitis poenam denunciat. Ea re cognits,
Daniel adolescens, qui cum reliquis fue-
rat captivus eo deductus Hierosolyma,
nunciabat se posse regis desiderio sati-
facere: productus, incipit, & primo qui-
dem quid somniorum ostendit, deinde quid
sibi vellet somnium, interpretatur; & sta-
tuam illam significare dicit quatuor or-
bis imperia summa, quae sine ordine suc-
cessura, & ad ipsum regem oratione con-
versa; Tu, inquit, quem summa potentia
Deus ornavit atque gloria, cui dedit im-
perium in omnes homines & bestias agri
volucresq; cœli, tu nimirū es illius statu:
caput aureum: post te regnum aliud ori-
etur argenteum, videlicet deterius quam
sit hoc tuum: deinde tertium aliud, ære-
um, quod longe lateque dominabitur:
regnum vero quartum erit ferreum. Nam
sicut

DE MONARCHIIS

sicut ferrum comminuit & perdebat
omnia, sic etiam quartum & postremum
illud reliqua omnia confringet, sibiique
subjiciet.

Lutherus, Faneius & alii in Coronologis,
Dan. 2. Joseph. Antiquit. Judaicar lib. 10.
cap. 11. Doctrinam hanc de quatuor orbis ter-
rarum catholicis imperiis seu monarchiis, post
Rabbinos, impugnavit Joannes Bodinus Gallus
in sua Historica Methodo, cui prator alios re-
sponderunt Mathewus Dresserus, Andreas Fran-
coberg. & Joannes Pappus.

Hoc igitur primum est &c inauditum
antea vaticinium de quatuor Imperiis,
quod nobis est per Danielem divinitus
patesfactum; res plane digna quæ memo-
riz tota commendetur; quia temporum
omnium historiam ad finem usq; mundi
paucis complectitur, ut posca sum di-
cturus: nonc si: is est videre, hoc primum
tempore Daum aperuisse nobis impe-
riorum ordinem ac vieissitudinem.

Quanta vero fuerit potentia Nabu-
chodonosor, magis etiam perspicuum est
ex eo loco Danielis, ubi Scriptura com-
parat eum arbori, quæ ad cœlum usque
pertingat, quæ totum orbem terrarum
velut obumbret, cujus folia sint longe
pulcherrima, & fructus omnium uberi-
mus, quo saginetur & pinguecat quie-
quid est animalium, cujus in frondibus
atque ramis omne genus volucrum nidi-
ficeret & quiescat.

Daniel 1.

De

De prima Monarchia.

Est igitur hæc prima Monarchia: quæ sicut hoc rege vehementer aucta fuit, & ad summum educta fastigium, ita quoque desit ac plane deleta fuit in ipsius nepotibus, quemadmodum per Danielem Deus, aliosque Prophetas denunciaverat. Regnavit Nabuchodonosor annis **X L I I I.**

Josephus contra Appionem lib. 1. & Antiq. Jud. lib. 10. cap. 12. Merasthenes 45 ei assignat, assumptio biennio, quo patris in imperio consors fuit.

Quam horrendo spectaculo Deus &c exemplo superbiam ejus, ut Daniel ait, subiuktur, opere precium est, ut cum omnes mortales, tum reges, imperialis ad vires principes diligenter legant &c confidarent, quo videlicet maiestatem divinam reverentur, & officium suum erga populum sibi commissum faciant.

Daniel 4. & 5. c. Ios. Antiq. lib. 10. cap. 12.
Successit ei filius Evilmerodach. Is regnavit annis triginta, & successorem habuit Assur, qui tribus annis prefuit. Hunc exceptit Labassardach, septem annorum rex. Ab hoc imperii summam obtinuit Balthasar annis quinque.

4 Reg. 25. Jerem. ultima. Merasthenes, & post eum autor historia scholastica Petrus Comestor. Vide Joseph. Antiquitatum Iudaicarum lib. 10. cap. 13. & lib. 1. contra Appion.

Ad hunc modum eos nonnulli recentent:

sent : verum & tatis nostrarum viri docti , his duobus omissis , ab Evilmerodach rege numerant Balthasarem filium , eumque per annos quatuordecim regnasse ferunt : quod quidem necesse est , ut conficiantur anni septuaginta , quibus apud Babylonios captivus fuit populus Judaicus ; cum hujus captivitatis initium sumatur ab anno decimonono regni Nabuchodonosor .

Philippus Melancth. & alii.

Qui rationem hanc sequuntur , & duos illos reges , de quibus dixi , prætermittunt , Scripturæ vestigiis insistunt , & Hierosimæ præsertim testimonio , qui futurum prædixit , ut Judæi servirent regi Babel , ejusque filio , filiique filio : sed hic liberum sit suum cuique judicium . Balthasar autem , ut ait Scriptura , postremus fuit Babyloniorum rex , in eoque pariter omnes consentiunt .

Ierem. 5. cap. Dan. 5. Ioseph. Antiquit. lib. 10. cap. 33.

Iam , quomodo capta sit Babylon , non ab uno describitur : quomodo autem imminentem regi calamitatem , & jam præsentem , Deus illi denunciaverit , Daniel commemorat ; & imperfecto rege , summam imperii translatam esse dicit ad Darium Medium , tum septuaginta quos natum annos .

Xenophon lib. 7. παιδι. Daniel cap. 5. Ioseph. Antiq. lib. 10. cap. 13.

Hic Darius à scriptoribus vocatur Cyaxares , fuitque filius Astyagis , quem Daniel Assuerum vocat , octavi Medorum regis : & cum sobolem masculam non haberet ,

beret, filiam suam in matrimonium dedit Cyro Persæ, sororis filio: & bello lacestis à rege Assyriorum, in auxilium accersivit Cyrum, qui profectus eo cum copiis, & factus Imperator totius exercitus, feliciter rem administravit, urbe capta potentissima. Post hanc victoriam non amplius anno Darius vixisse traditur.

Herodotus lib. I. Xenophon lib. 5, & 8. Dan. 1.

Dan. cap. 8. cap. 9.

Et hoc quidem tempore, cum capta Babylone Darius adhuc viveret, jamque per annos fere septuaginta populus Israelicus esset in Babylone captivus, Danieli revolventi Hieremiam, ejus captivitatis prænuncium, & precanti, Deus multo majora patefacit, & non solum instare liberationem confirmat, sed quo tempore sit etiam venturus Messias, qui pro peccatis hominum satisfaciat, ostendit.

Ierem. 25, & 29. Dan. 9.

A morte Darii summa rerum ad Cyrus generum delata fuit: & hoc quidem est alterius initium Monarchiz. Iam enim & Assyriam & Mediam & Persiam solus Cyrus obtinebat ad Ionum usque mare, sicut Thucydides ait, cum ante captam Babylonem prælio cepisset Cœsum, Lydiz regem potentissimum.

Thucyd. lib. 5. Herodot. lib. I. Justinus lib. I. Orosius lib. 2, cap. 6. Snidas in voce Cœsus.

Secunda Monarchia.

Est ergo Cyrus Persarum rex primus,
& autor secundæ Monarchiæ.

Devictis Babylonii, bellum gessit
cum Scythis, coque profectus ipse cum
exercitu, circumventus tandem fuit
per insidias, & imperfectus, princeps lau-
datissimus.

*Justinus lib. 1. Val. lib. 9. cap. 8. Oros. lib. 2.
cap. 7. Frontinus Strategem lib. 2. cap. 5.*

Initio sui regni, post captam Babylo-
nem, populo Iudaico permisit, ut ex cap-
tivitate domum reveri, templum ac mi-
bem Hierosolymam redificarent, ad
eamque rem sumptum liberalissime sub-
ministrari jussit.

*2 Paralip. 36. lib. 1 Esdræ c. 1. l. 3 Esdræ
c. 2. Joseph Antiquit. l. 11. c. 1.*

Hoc ipsum Deus, per Esaiam, seculis
aliquot ante quam nascetur ille, præ-
duncaverat nominatum.

Cap. 44. & 45.

De animorum immortalitate differen-
iem ad filios ante mortem, Xenophon
introducit; ut est apud Ciceronem, qui
locum illum eleganter, ut omnia, verit.
Ad septuagesimum annum Cyrus perve-
nit: regnavit annos triginta, cum quadra-
ginta natus regnare cœpisset.

Xenoph. lib. 1. Cicer. in Catone Majore.

Filius ei fuit Cambyses, quem domo
proficiens in bellum Scythicum, regno
præficerat. Is, absente & occupato pa-
tue, cepit Aegyptum: bello quidem egre-
gius,

gius, sed alioqui vitiosus, & patris virtutem minime representans. Inter alia turpiter immaniterque facta, fratrem quoq; suum in sidiose necari jussit.

Herodotus lib. 3. Justinus lib. 1.

In iis libris, quos de legibus Plato conscripsit, valde Cyrus in eo peccasse dicit, quod molliter filios inter feminas educasset, qui grandiores facti, & ab absentatibus corrupti, cum ipsorum auribus plerique servirent, mortuo parente, vita periculum alteri crearint.

Justin lib. 3.

Cambyses, secundo Persarum regi, qui post mortem patris non diu superstes fuit, Darius successit filius Hyrcanus. Et quoniam à morte Cyri, ac post tantam exercitus calamitatem, nonnulli populi, & in his Babylonii, à Persico regno defecerant, statim ab initio principatus armis sumpsit, & imperio suo rursus illos adiunxit, capta quoque Babylone post longam obsidionem operâ Zopyri.

Herodot lib. 3. Justinus lib. 1. Plutarchus in Apoph. Suidas in voce Zopyrus.

Bellum deinde suscepit in Athenienses; qui subito collectis copiis, neque Lacedæmoniorum expectatis auxiliis, ad decem milia hominum, ingentem illius exercitum, ad Marathonem, duce Miltiade fuderunt.

Herodot. 6.¹ Plato in Menexens, Plutarchus in Atrist. Plutarchus pugnam Marathoniam sive à trecentis historicis descriptam esse affirmat.

Cogitabat redintegrare bellum Dari-
us

us: verum in ipso conatu mortuus filium
habuit successorem Xerxem, qui decimo
anno, quemadmodum Thucydides ait,
post prælium illud ad Marathonem, in-
numerabili cum exercitu venit, ut Græci-
am omnem sibi subjugaret. Itaque rei
gerendæ summa de communi consensu
fuit demandata Lacedæmoniis, quod ii
totius Græciz plurimum tunc poterant:
Athenienses vero secuti consilium The-
mistoclis, urbe deserta, suisque liberis &
uxoribus hue illuc depositis, naves con-
scendunt, & hostem ad Salaminem insu-
lam prælio vincunt.

*Thucyd. lib. 1. Herodotus lib. 8. Diodorus
lib. 11. Orosius lib. 2. cap. 10. Plutarchus in
Themistocle, Cornelius Nepos in vita excell.
Imp. Gell. lib. 17. cap. 12.*

Ea victoria toti Græciz fuit salutaris:
nam terra quoque profligatus, turpi &
infelici fuga domum Xerxes revertit, &
Græci quidem etiam post discessum illi-
us. Verum Athenienses, qui classem ha-
berent ad quadringentas circiter naves,
profecti longius, & insecuri, Sestum op-
pidum in Hellesponto, quod Persæ tene-
bant, capiunt, & ibi peracta hyeme re-
versi domum, suas uxores atque liberos
recolligunt, & urbis, quam hostis captam
incenderat, moenia restaurant, portumq[ue]
muniunt. Bellum hoc Persarum, vel ut
Thucydides vocat, Medorum, eodem fe-
re tempore suisse scribit Cicero, quo bel-
lum Volscorum, cui Coriolanus exul Ro-
manus interfuit. Id autem incidit in an-
num urbis conditz cclxvi.

Thucyd.

Thucyd. l. 1. In Bruto & Lelio. Plutarch. in Coriolano. Dionysius l. 3. Plinius de viris illust.

Persicum illud bellum descripsit Herodotus, Thucydide prior. Eum Cicero vocat patrem historiarum, sed innumerabiles apud eum fabulas esse dicit.

Lib. 7. 8. 9. Lib. 1. de legibus. Exstat liber Plutarchi μετὰ κακονθείας Ἡρόδοτος, sed huic responderunt Henricus Stephanus, & Joachimus Camerarius, VV. C L L. videotur Andreas Alciatus prefatione in Tacitum, & Ludovicus Vives l. 2. de causis corruptarum artium.

Munitiōnēm hanc Atheniensium indigne quidem ferebant Lacedemonii; sed cum aliud non possent, mussabant. Coniunctis etiam viribus, tum ipsi, tum reliqui omnes Graci & Athenienses Cyprum capiunt, & Byzantium urbem, quam Persae tenebant.

Erat tunc inter alios Lacedemoniorum duces Pausanias, qui convictus proditionis, cum domum rediisset, & obsecrus in quodam asylo, fame fuit enecatus. Themistocles etiam accusatus hoc nomine profugit.

Thucyd. l. 1. Cornelius Nepos in vita excellentium Imperatorum.

Multis deinde variisq; bellis & dissidiis jaftata Graecia fuit, partim externis, partim civilibus, quæ Thucydides obiter exponit; sed tandem, quinquagesimo nimisrum anno post Xerxis è Graecia discessum, ut post Thucydidem ait Cicero, bellum illud ingens natum est, quando Pelopon-

nesus totus conjuravit in Athenienses, quorum in eo bello dux erat Anaxagoræ Philosophi discipulus Pericles, quem dicens fulgurare, tonare, permiscere Graeciam ait Aristophanes: nam iidem erant olim & virtutis & eloquentiæ magistri.

Aristoph. in Acarnensibus, actu 2. scena 5.
Repetit hoc ex Aristophane Cic. in Oratore. Habet eundem locum Plinius lib. 1. Epistola 20. ad Cornel. Tacitum.

EX ALTERA parte summæ rei, praefectus fuit Archidamus Rex Lacedæmoniorum.

Periclis erat æqualis & æmulus Thucydides, qui & bellum illud descripsit.

Thucydides historicus non idem est cum hoc Periclis amulo, us Xylander vir judicii & doctrinae laude excellensissimus, ad Plutarchi Periclem annotat.

In prætura collegam Pericles habuit Sophoclem, Poetam Tragicum, ut Cicero narrat.

I. Offic.

Nunc ad Xerxem revertamur. Is, re male gesta, cum in magnum contemptum venisset, à suis est interfactus.

Diod. lib. 11. Iustinus l. 3. Orosius l. 2 c. 11.

Ei successit filius Artaxerxes Longimanus. Ad hunc Themistocles exul, de quo paulo ante diximus, profugit, ibique vitam finiit, sepultus Magnesia.

Plutarchus in Themistocle, Cornelius Nepos in vita Imperatorum excell. Cicero in Brutus, & Lælio, Valerius Max. autem lib. 5. cap. 3. & lib. 8. cap. 18. Themistoclem ad Xerxem fugisse scribit.

Longimano regnauit Darius No-

thus,

thus, qui Xerxis filiam Parysatida Arta-xerxis Longimani sororem habuit in matrimonio; & regnarunt ante eum Longimani filii legitimi.

In hujus regnum incidit illud, quod diximus, bellum Peloponnesiacum.

Belli Peloponnesiaci tempus Plinius lib. 30. cap. 1 refers ad Olympiad. octogesima prima annum quartum. Aulus Gellius vero lib. 17. cap. 21. ad primum Olympiad. 39. refers. Diod. Siculus collocat id bellum in annum urbis condita 323. id est, in Olympiad. 87. annum tertium.

Et Athenienses quidem, licet satis impediti essent, tamen ejus belli anno quarto, sicut Thucydides ait lib. 3. classem in Siciliam miserunt, verbo quidem, ut Leontinis adeissent contra Syracusanos, revera autem, ut insulam illam suæ ditionis efficerent, quo sic possent commodius perdomare Græciam: cumque subinde reverterentur, & factiones alerent, Heterocrates Syracusanus autor fuit Siculis, ut omni deposita similitate, pacificarent: nam Athenienses ipsorum omnium libertati tendere insidias persuasit, quod fuit ejus belli anno septimo.

Tribus post annis, pacem Athenienses & Peloponnesiaci faciunt in annos quinquaginta: sed non totum septennium ea pactio duravit. Tunc enim hostiliter multa fieri coeperunt: & licet non plane sublata pax esset, ac subinde per inducias resarcirentur offensiones; tamen anno decimo septimo rursus ad arma ventum est totis viribus, duravitque bellum hoc

alterum annis decem: Tunc Athenienses denuo classem ornatissimam in Siciliam mittunt. Primi duces erant inter alios, Alcibiades & Nicias. Et hic quidem concionibus aliquot habitis, navigationem valde dissuasit: Alcibiades vero contra Siculis opem ferebant Peloponnesiaci: tandem in portu Syracusano Athenienses cum hoste configunt, sed post ancipitem ac tubinde variantem fortunam profligati fuerunt omnes atque concisi. Interea Lacedemonii, sociique, Darium regem Persarum in Athenienses fidere sibi conjungunt. Darii legatus erat Lissaphernes.

Thucydides l. 6. Diodorus Siculus l. 13. Thucyd. l. 8.

Ceterum post Codrum, Polydorum Spartanum, & Aristomenem Messenium, hi fere numerantur principi maximeque clari Graecorum duces, quorum alii de tota Graecia, alii de sua quisque patria bene meriti sunt: Miltiades, Leonidas, Themistocles, Pericles, Aristides, Pausanias, Xantippus, Leotychidas, Cimon, Conon, Pamphilondas, Leosthenes, Aratus Sicyonius, Philopoemen. ex iis plerique fuerunt jussi tandem exulare.

De hu Graecia, luminibus videantur paßim Xenophyntu, Thucydidis, Pausania, Plutarchi, aliorumque historia, imprimis vero liber Cornelii Nepotu, sive Æmili Probi, de vita excellensiam Imperatorum.

Portum Syracusanum Cicero describit, in eumque solam Atheniensium classem post hominum memoriam invasisse trecentis

cencis navibus, victam autem atque superataam in eo ipso portu loci ipsius portusque natura; & tunc primum opes ipsius civitatis vietas, comminutas atque depresso, & nobilitatis, imperii, glorie, naufragium fuisse factum, dicit.

Cicero in Verr. l. 5. meminit Q. Fab. Maximus, in oratione qua apud Lavinum exfas lib. 28.

Siciliam in circuitu patere, quantum naves magna possit obire intra dies octo, & à continentè distare Thucydides ait circiter viginti stadiis.

Thucyd. lib. 6.

Dario filii erant duo, Artaxerxes Memon. & Cyrus; quorum ille mortuo parenti successit, Cyrus autem Ioniam Lydiamque tenebat: sed sorte sua non contentus, fratri regi bellum fecit, in eoque vixtus fuit & occisus.

Xenophon l. 1. av. 3a. Diod. l. 14. Plutarch. in Artaxerxe, Orofius l. 2. o. 18.

Cyrum hunc minorem M. Portius Catō regem Persarum, & ut est apud Ciceronem, præstantem ingenio virum, atque imperii gloriam vocat. Laudat etiam, ex Xenophonte, propter studiū agriculturæ: nam ei Xenophon & militavit & fuit familiaris, ideoque post ab Atheniensibus, qui dabantur inimici, pultus fuit in exilium.

In Catone Majore. Xenophon Oeconom. & lib. 3. av. 3a.

A Mnemone regnavit Ochus, ex tribus natu minimus filius.

Hunc exceptit Darius, postremus. Ei

bellum fecit Alexander, Philippi Macedonum regis filius, qui Thebis eversis, & pacata Graecia, in Asiam contendit, & tribus præliis Darium superavit, capta illius & matre, uxore, & filiabus.

Arrianus lib. 3 Tausan. in Baroticu.

Iustinus lib. 11 Orat. lib. 3. cap. 16.

Ingenes quidem conditiones, & regni partem ad Euphratem usque Darius ei deferebat, sed ille respuit; neque destitit ante, quam illum expugnasset. Cum enim pacem obtinere Darius his conditionibus non posset, tertium bellum instaurat, & educto validissimo exercitu, gurus profligatur, inque fuga trucidatus a suis: cum coque Persicum imperium, quod annis steterat ducentis & amplius, deletum fuit.

Diod. lib. 17. Curtius lib. 5 Strab. lib. 16.

De Alexandro Magno ejusque rebus rebus Imperii tempore gestis, videatur Plutarchus in vita, Diodorus Siculus lib. 16. Q. Curtius, Arrianus, Iustinus, Joannes Monachus, & omnibus his recentior Gualterus Poeta in Alexandria.

His tantis victoriis in suam ditionem perduxit Alexander quicquid est fere terrarum ad orientem solem, & in Europam ex Asia transportavit Imperii summam.

Tertia Monarchia.

Post etiam in India belligeravit; sed quæ hominum est infirmitas, tantam fortunæ benignitatem & indulgentiam mode-

moderate ferre non potuit; & cum insolenter multa faceret, sequē pro numine veller propemodum adorari, Babylonem ubi venisset, febri, vel, ut nonnulli tradunt, veneno fuit extinctus, cum annorum esset triginta trium, & annos regnasset duodecim.

*Diod. l. 17. Arrianus l. 3. Curtius lib. 8.
Iustinus l. 12. Cic. Philip. 5. Videatur Plutarchus in Alexandro, Diodorus Siculus lib. 16. Arrianus lib. 7. Curtius lib. 10. Iustinus lib. 12. Oros. lib. 3. cap. 20. Zosimus lib. 1. Maminus liber 1 Maccab. cap. 1.*

Vix finem ei praedixerat Calanus Indus, ut ait Cicero: cum enim conscenderet in rogam ardentem, & Alexander eum rogaret, siquid vellet, ut dicceret; Optime, inquit, propediem te video. Paucis post diebus mortem obiit Alexander.

Cicero de divinat. lib. 1. Plutarchus in Alexandro non nihil variat. Maminus Arrianus lib. 7. Valerius Max. lib. cap. 8.

Interitus ejus ad centesimam decimam quartam ponitur Olympiadē, Urbis autem Romanę conditę anno quadragestesimo nono, trecentis nimirum & viginti duobus annis ante natum Christum.

Fuuccius & Chytrans obitum Alexandri Magni ponunt ad annum V. C. 428. Bucholcenus & Beroldus ad annum 429. Censo igitur in Sledano esse mendum. & scribendum, anno quadringentesimo vigesimo nono. Videtur idem cum Livio congruere, lib. 9. de Papirio Dictatore.

Bonarum artium imprimis amans, & in homines doctos fuit liberalissimus, eoque nomine multorum celebratur monumentis. Homeri poema sibi familiarissimum habebat, & quanquam scriptores multos rerum suarum secum habuisse dicitur, tamen cum in Sigeo ad Achillis tumulum astisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuꝝ virtutis Homerum praeconem inveneris.

Plin. lib. 7. cap. 29. Dion. Chrysostomus de regno lib. 2. Cicero pro Archia. Fl. Vopiscus in vita Proli Imp. Symmachus lib. 9. epistola 67.

Etenim sicut ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi, sic etiam ab iis tantum celebrari volebat, & posteritatis memoriz commendari, qui in ipso laudando propriam ingenii gloriam consequi possent.

Cicero ad Luceium lib. 5. Epist. 12. Plutarchus in Alexandro, & de fortuna Alexandi. Plinius lib. 5 cap. 37. & lib. 3. cap. 10. Horatius lib. 2. epist. 1. Apuleius lib. 1. Floridorum.

Aristoteli praeceptoris negotium dedit animalium describendi naturas, ad eamque rem aliquot hominum millia per Graciam Asiamque constituit, pecuarios, venatores, pescatores, cetarios, aucupes, & id genus alios, qui de singulis illum edocerent: ipsi vero scriptori premium laboris dedisse traditur LXXX talenta, hoc est, ut quidem xatatis nostræ viri docti rationem ineunt, coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta.

Flin.

Plinius l. 2. c. 15. Athenaeus l. 1. & 2. Du-
deus de asse, lib. 2. Philippus Melanthon in
oratione de vita Aristotelis, Matthaeus Hosius
l. 3. rei numaria.

Xenocrati Philosopho quinquaginta per legatos talenta misit, aureorum vide-
 licet millia triginta: sed illo recusante,
 quod tanta pecunia non sibi diceret opus
 esse, legatis reversis Quid, inquit, nullosne
 habet ille amicos, quibus benefaciat?

Cicero Tuscul 5. Plutarchus in Alexandro.
Diogenes Laertius de vita Phil. l. 4. Valerius
Maximus lib. 4. cap. 3.

Primit annis, cum Aristotelis esset di-
 scipulus, summo ingenio, summaque mo-
 destia praeditum, postea vero quam rex
 appellatus est, superbum, crudelem, im-
 moderatum fuisse, ait Cicero.

Lib 13. ad Atticum. Epist. 28. Memi-
nit Livius lib. 9. Solinus cap. 12. Cicero 3.
Tuscul.

De splendore, deliciis, & luxu Darii;
 mira narrant scriptores: nam omnis ge-
 neric coquos, cupedinos, fartores, arti-
 fices, magistrosque gulz, & unguentari-
 os habebat in castris, ne quid ad corporis
 voluptatem omnino deesset.

Quantus etiam fuerit alioqui regum
 Persarum splendor & apparatus in quo-
 tidiani epulis, non ab uno memoriz pro-
 ditum est.

Athenaeus l. 12. c. 2. l. 4. c. 5.

Solebant, ut ait Cicero, plures uxores
 habere; his autem uxoribus civitates at-
 tribuere; ut hze mulieri redimiculum
 praberet, illa hunc vel illum ornatum.

Verrina 5. Meminit ejusdem moris Xenophon
in *ārabāris*, & Platos *Alcibiādeūmōre*.

Talem igitur, ut dixi, virtutem habuit Darius, & in fuga, cum aquam turbidam bibisset, & cadaveribus inquinatum, negabat unquam se bibisse jucundius, nec enim siccios unquam biberat.

Cicero 5. *Tusculan. quaest.*

* A morte Alexandri, divisa fuit imperii moles in proceres, Ptolomæum, Laomedontem, Antigonus, Cassandrum, Leonatum, Eumenem, Pythonem, Lysimachum, Antipatrum, Meleagrum, Seleucum: in his autem ^b principi furentur Seleucus Syrix, Ptolomæus Ægypti, Antigonus Afiz minoris, Cassander Macedonum Græciisque rex deinde factus, oppressis omnibus Alexandri propinquis.

* Orosius l. 3. c. 23. Justinus l. 13. ^b Pausanius l. 9. Orosius l. 3. c. 23. Diodorus l. 20. Justinus l. 14.

* Lysimachus, ille est quem Alexander iratus aliquando conculcerat cum leone; cum autem interfecit ab eo bellum audisset, magno habuit in honore.

* Curtius lib. 8. fabulosum hoc putat. Justinus lib. 15. Plinius lib. 8. cap. 15. Valerius lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Alexander.

Ceterum inter eos quos dixi modo successores, eorumque filios atque nepotes, gravissima bella fuerunt, ut fieri solet, dum ambitione depravatus animus quiescere non potest, & aliena cum injuria suam potentiam augere studet. Et hic

his quidem bellis, quoniam diuturna fu-
erunt, vehementer afflictæ regiones illæ
omnes, in populi Romani ditionem pau-
latim venerunt, qui longe lateque re-
rum potitus, Quartam & postremam ef-
fecit Monarchiam, de qua nobis jam di-
cendum est.

*Iulius Solinus cap. 14. Post Alexandrum
qui fuere, magis ad segetem Romana glo-
ria, quam ad hereditatem tanti nomini ortos
inuenimus. Herodianus lib. 1. Qui Alexan-
dro successerunt, ita consumeliose violenterque
dominati sunt, ut illius imperio grave dedecue
concliarint.*

Ceterum, inter Ægypti reges, Ale-
xandi successores, numeratur Ptolomy-
us Philadelphus, admodum laudatus
princeps: nam & pacem coluit, quantum
in ipso fuit, & artes liberales excitavit,
constitutis præmiis, & bibliothecam effe-
cit luculentissimam, & Mosis libros atque
Prophetarum in Græcam linguam jussit
converti.

*Athenaeus lib. 5. c. 5. Ioseph. Antiquit. In-
daic. lib. 12. cap. 2. Philo de vita Mosis lib. 2.
Epiphanius libro de mensuris & ponderi-
bus, Galenus lib. de natura humana, Zen-
onarau Tomo 1. Nicephorus lib. 4. cap. 4. Mo-
menus Aminianus Marcellinus lib. 22. Gallus
l. 6. c. 17. Augustinus lib. 18. cap. 42.
de civitate Dei, Constantinus Manasses in
Annaib.*

Roma igitur urbis initium fuit, quo
tempore Salmanaßar rex, de quo supra
dictum est, Assyriis imperabat, nimirum,
anno primo septima Olympiadis, autem

Plutarcho, conditi autem orbis anno ter millesimo ducentesimo duodecimo, cum annis fere quadringentis ante in Latio cœpisset regnare Æneas, à bello Trojano, quod Homerus ad posteritatem transmisit; de cuius quidem ætate, sicut etiam patria, nihil certi constat, nisi quod ante conditam urbem atque Romulum multis annis eum fuisse Cicero scribit.

De initio urbis Roma & dissentientibus scriptorum sententiis videatur Plutarchus in Romulo, Solinus cap. 1. Camero in annotat. in Solin. Onuphrius lib. 1. Faſtorum. in Bruto Herodotus. Halicarnassus lib. 2. Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante sua tempora vixisse testantur. Videatur præterea Andus Gellius lib. 17. cap. 21. Solinus cap. 53. De patria Homeri habet Gellius lib. 3. cap. 12. & oratio Cicer. pro Archia.

Nullum vero scriptum exſtitit profanum, illius poemate vetustius: nam ſicut Horatius ait,

Vixere fortis ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia yate ſacro.

Lib. 4. Ode 9.

Significat idem quoque a Cicero, nec oratoris ullum exſtare vestigium dicit ante Homerum.

^a In Bruto. Diversum ab hac sententia scribit Eusebius de præparatione Evangelica libro decimo cap. 3.

Tenuis autem & prope despecta populi Romani fuit origo: sed quia Deus ita

ita constituit, sicuti postea docebitur, in summam exerevit potentiam.

Cicero de consolatione mortis: *Dicuntur ea fere omnia, quae praelata ducuntur, à tenuibus initius summissæ exordium.*

Principio, Reges ibi septem imperarunt annis ducentis quadraginta quartuor.

Vide Livium lib. 1. Dionys. lib. 5. Melfalam, Festum, Rufum, Eutrop. lib. 1. Oros. l. 2. c. 5. Iornandem, Solinum. Causam diversitati inter hos explicat Sigonius commentario in Fastos & triumphos Rom.

Et sexti quidem regis ætate, Servii Tullii, Solonem ac Pisistratum apud Athenienses, Pythagoram autem in Italia floruisse, Cicero scribit, quo tempore Tarquinius Superbus fuit ejectus.

In Brut. 1. & 4. Tuscul. quaestionum.

Athenas etiam, ait, regnante Servio Tullio stetisse jam supra septingentos annos.

In Bruto.

Profligatis regibus, ad binos consules rerum summa delata fuit, quorum magistratus erat annuus.

Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 9. Cicero de legibus, Ovid. 2. Fast. Fenestella c. 7. de magistratibus Rom. Eutropius lib. 1. Pomp. tit. 2. lib. 1. Digestorum.

Primus Consul, L. Junius Brutus, quem fuerat acer & industrius in profligandis regibus, & constituenda libertate, tam etiam erat vigilans & strenuus in eadem conservanda. Cum enim inter alios nobiles adolescentes Romanos, ipsius quoque filii

filii duo, Titus & Tiberius, occulta tra-
starent consilia de restituendis Tarqui-
niis, re per indicium patrificata, capitali
suppicio palam illos affecit.

*Livius l. 2. Dionysius l. 5. Plutarchus in
Poblicola. Valerius l. 5. c. 8. Orosius l. 2. c. 6.
Virgil. lib. 6. Invenaliu Satyra 8. Plinus de vi-
ri illust.*

Collegz quoque suo, Tarquinio Colla-
tino, imperium abrogabat, qui fuerat so-
cius ejus in expellendis regibus, & consi-
liorum etiam adjutor. Idq; Cicero defen-
di, ut juste factum, & parsne ium uile,
tum honestum fuisse dicit, ut nomen Tar-
quiniorum & memoria regni tolleretur.

*Cicerolib. 3. Offic. Abdicationis Collatini non
cadem causa ab omnibus traditur. Vide-
tur Livius lib. 2. Gell. lib. 15. cap. 29. Cicero
in Bruto, & 3. de Offic. Dionys. lib. 5. Plutar-
chus in Poblicola. Augustinus de civitate Dei,
lib. 2. cap. 17. hoc Bruci factum scelus, Tarquin-
nium vero bonum & innocentem virum nomi-
nat.*

Ceterum, in varia populi Romani for-
tuna, cum Hetruria contiprasset omnis, in
hostem egressi urbe Roma trecenti Fabiz
gentis, interfesti fuerunt omnes, uno su-
perstitie tantum impubere domi relicto,
qui familiam deinde propagavit: fuit
hoc, anno tricesimo tertio post ejusdos
reges.

*Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 31. Pet-
rid. lib. 2. Fab. Encyclopaedia lib. 1. Oraef. lib. 2.
cap. 5. Plinus de viri illustribus. Gallus
lib. 17. cap. 21. Dionys. lib. 9. dissentit ab his,
& verisimiliter agit. De die bruni ad alios
vide-*

Tuidetur Macrobii libro 2. capite 3. Plutar-
chus in Camillo, Livius l. 6. Tacitus l. 2. His-
toriarum.

Ob turbulentum autem Reipubl. sta-
 tum, conditæ urbis anno trecentesimo,
 legati in Graeciam missi fuerunt, qui le-
 ges illinc adsererent, quibus deinde civi-
 tas uteretur. Iis reveris, mutata Reipubl.
 forma fuit, & Decemviri constituti, qui
 rei summæ præsesserent: sed non totum tri-
 ennium duravit hic status; & Appius
 Claudius, ex Decemviris unus, nequitia
 sua, cum L. Virginii, civis Romani, fili-
 am virginem ad libidinem abriperet, oc-
 caſionem populo dedit, ut ordinem to-
 tum profligarent.

Dienius l. 11. Livius l. 5. Diodorus l. 32.
Entropius libro 2. Valerius l. 6. 1. Florus l. 1.
c. 24. Cicero 2. de finibus. Vide Martham Be-
realdum. l. 4. Chron.

Itaque res ad Consules rediit: sed &
 hi paucorum fuerunt annorum; & creari
 sunt Tribuni Militum duo, consulari po-
 testate; verum his ubi finem anni, depo-
 sitomagistratu, Consulibus de novo locum
 facerunt; eoque tempore, quod erat anno
 urbis CCCXV. L. Quintius Cincinnatus,
 Dictator, Sp. Manlium, laognitione fau-
 mentaria captantem in urbe regnum, per
 C. Servilium Malam, magistrum equi-
 tum, interfecit, ejusque domum complan-
 davit.

Livius l. 4. Florus l. 1. c. 26. Cicero 1. Ga-
nili, pro domo 2. de finibus, in Carone. Plini
l. 18. c. 3. Valer. Max. 4. 5. c. 3. Plini. de uris
illustribus.

Biennio post, rediit potestas ad Tribunos militum, qui deinde non bini, sed plures eodem tempore creabantur, pro voluntate populi & reipub. conditione.

Duravit hic magistratus per annos fere septuaginta, & inter alios floruit in hoc ordine M. Furius Camillus, virtute nulli secundus, qui præclare de republica meritus, in exilium fuit ejectus ab ingratâ patria, cum quartum fuisset Tribunus militum: sed cum captam a Gallis Senonibus urbem Romam liberasset, hostemq; fadisset, restitutus dignitati fuit, biennio post factus Dictator.

De Camillo vide Livium lib. 5, 6. & 7. Florum lib. 1. cap. 12. & seq. Valerium l. 5. c. 3. Polyanum l. 8. Plinium de viris illustribus, Plutarchum in Camillo, Augustin. de civitate Dei l. 2. c. 17.

Paucis vero post annis M. Manlius, qui Capitolium à Græcis defenderat, ob suspicionem affectati regni, de saxo Tarpeio dejicitur, & decretum fuit factum ne quis gentis Maniliz patricius vocaretur Marcus.

Cicero l. Philip. Livius lib. 6. Florus lib. 1. cap. 26. Plutarchus in Camillo, Plinii lib. 7. cap. 28. Valerius Maximus lib. 6. cap. 3. Cicero pro domo sua. Quintilian. lib. 3. cap. 9. Gellius lib. 17. cap. 21. acitato Cornelio Nepote non nihil variat.

Septimum deinde creatus est Tribunus militum Camillus, & statè gravis vitam finiit anno conditæ urbis CCCLXXXIX: cum anno uno ante ipsius mortem à Tribunis militum reipublicæ procuratio ad

Con-

Consules rediisset, ex quibus tunc primum unus fuit plebeius.

Sigon. 388. *Camillus obiit L. Genucio & Q. Servilio Cōs. quo anno ingens Romanam universam pestilentia invasit, de qua Livius lib. 7. Orosius lib. 3. cap. 4. qua & Camillum sustulit. Plin. l. 14. c. 1.*

Dedit autem hæc ætas longe præstans bellum belli duces in ea civitate, M. Valerium Corvinum, T. Manlium Torquatum, C. Martium Rutilium, P. Decium Murem, Papirium Cursorem, Publīum Thilonem. L. Volumnium, & alios.

De his Plinius de viris illustribus. Item Onomasticon Romanum Glandorpii.

Ex his T. Manlius Torquatus, Consul, filium suum, quod præter mandatum, extra ordinem, duello pugnasset in hostem, tametsi feliciter, securi percussit.

Diodorus Siculus l. 16. Salutius in Cassinaria, Livius lib. 3. Plutarchus in Fabio Max. Cicero 1. de finibus. 3. Off. pro Sylla. Valerius Maximus l. 6. c. 9. Gellius lib. 9. cap. 13. Frontinus l. 4. c. 1. Vide proverbium Manliana Imperia. 2. de finibus apud Cicernem, & Erasmum. Plinius de viris illustribus, Gellius lib. 17. cap. 21.

P. Decius Mus, Consul, in prælio contra Latinos, pro exercitu populi Romani sese devovit, & in consertissimam turbam hostium irruptione facta, confossus, nutantem rem Romanam restituit.

Livius lib. 8. Florus lib. 1. cap. 14. Cicero 1. de divinatione. 2. de finibus, in Catone. 1. Tusculan. quaestion. Plin. lib. 22. c. 25. Val. lib. 5. c. 6. & l. 1. c. 7. Augustinus de civi-

38 DE MONARCHIA III.

sate Dei lib. 3. cap. 18. Meminere Virgilium lib. 6. Properius lib. 3. Elegia 9. Juvenalis Satyra 8. Lucanus lib. 2. Claudianus de 4. consulatu Honorii. Frontinus Strateg. lib. 4. cap. 5.

Idem fecit ejus filius, ejusdem nominis, quartum Consul, annis X L I V. post, in bello contra Gallos Senones.

Livius lib. 10. Cicero 2. de finibus. Florus lib. 2. c. 17. Cicero 1. Tusculan. quæst. in Casone, pro Sextio, pro domo sua, pro C Rabirio Posthumo, 4 ad Herennium. Val lib. 5. c. 6. Orosius lib. 3. cap. 21. Plinius de viri illustribus.

Eo quod ante diximus tempore, ad annum urbis conditæ CCCCXX. floruit ac bella gerit Alexander Magnus, tertius Monarchiæ conditor, ut supra docuimus. Cum hoc T. Livius componit L. Papirium Cursorum, &c expatiatus tum sui tum lectoris reficiendi causa, demonstrat, cum inter alios Alexandro potuisse resistere, si forte post devictam Asiam in Europam abductis copiis, ille populo Romano bellum fecisset.

Livius l. 9. Repetit hoc idem Ammianus Marcellinus l. 30. his verbis: Papirius Cursor ad resistendum aptus Alexandro Magno, si calcasset Italiam, astimatis. Item Paulus Orosius lib. 3. cap. 15. Vide quid hic in Livio desideret Anton. Muretus variarum lectionum l. 15 c. 14.

Erat omnino summa præditus virtute, is, quem dixi, Papirius Cursor: nam, ut alia prætermittam, quando T. Verusius Calvinus, Sp. Posthumius Albinus,

II. Consules, cum toto exercitu, sub jugum missi fuerunt à Samnitibus ad Furcas Caudinas, & turpiter cum hoste pacificarunt, ille factus **Consul**, hostem viatoriem fudit & profligavit.

Livius l. 9. Florus l. 1. c. 16. Cicero. 3. Offic. Augustinus l. 3. de civitate Dei, cap. 17. & lib. 5. cap. 22. Eutrop. lib. 2.

Quam etiam severe disciplinam oporteat fervare militarem, in suo declaravit equium magistro dictator ipse.

Livius l. 3. Eutropius l. 2. Valerius Maxim. l. 2. c. 7. Plinius de viris illustr. Frontinus Strateg. l. 4. c. 1.

Protulit insuper hæc, & aliquante superioritas, in Graecia vitos longe doctissimos: tunc enim Socrates, & ab hoc, velut ex fonte quopiam, Aristippus, Plato, Antisthenes, Speusippus, Aristotleles, Dioclesius, Xenocrates, Heraclides, Theophrastus, Polemo, Strato, floruerunt; physici omnes. & ut sit Cicero, speculatores venatoresque nature.

Cicero 3. de Oratore. De natura Deorum I. De his vide Diogenem Laertium in vita Philosopherum.

Floruerunt etiam oratores clarissimi, Gorgias, Protagoras, Prodicus, Hippias, Isocrates, Lysias, Demosthenes, Hyperides, Zeno, Phaleucus Demetrius, Demochares: historici vero, Xenophon imprimis, quem Socratum Cicero vocat, & Calisthenes, comes Alexandri Magni.

Cicero in Brutus lib. 2. de Oratore. 2. Offic. 2. Tuscul. quæst. De Calistheno Plutarch. in Alexan-

Alexandro. Cicero pro Rab. Posthumo, Arrianus l. 4. Curtius l. 5. Orosius l. 3. c. 18. Diogenes Laertius l. 5.

Hac etate vixit Syracusanorum tyranus Dionysius; ad quem Plato cum venisset, deque viri principis officio libere locutus esset, in maximo vita periculo fuit ut ^a Cicero narrat.

^a Pro C. Rabirio. Vide Diog. Laert. l. 3.

Hic est ille, qui non propinquis, sed convenis quibusdam & feris hominibus, atque barbaris custodiam corporis committebat: ^a qui rondere filias suas docuit, ne tonsori collum committeret: qui ferrum ab eisdem, cum essent adulteræ, removit, instituitque ut carentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent: qui noctu sic ad uxores ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur ante ^a qui cum in communibus suggestis consistere non auderet, concessionari ex turri solebat: qui ^b Damocli parasito, cuiusmodi sua esset felicitas, quam ille praedicaverat, ostendit, cum in summis deliciis omniumque rerum copia luxuque accumbenti gladium fulgentem, è lacunari seta equina appensum, dimitti jussit, ut impenderet illius cervicibus.

^a Plutarchus in Dion. Cicero l. 5. In Iohanan. quest. Marcellin. l. 16. Cicero 2. Off. Valer. Max. l. 9. c. 14. ^b Cic. 5. Tuscul. Hor. lib. 3. Od. 1. Terp. satyr. 3. Macrob. in somn. Scip. l. 1. c. 10. Marcellin. lib. 29.

Post Alexandri mortem, annis circiter
XLII. bella geslit cum Romanis, & in
Italiam

Italiam venit, Epirotarum rex, Pyrrhus.

Livius lib. 14. Florus lib. 1. c 18. Plutarchus in Pyrrho. Eutropius lib. 2. Justinus lib. 18. Pausanias in Attica. Plinius de viru illustribus.

b Altero ejus belli anno sollicitabat senatum ad pacem & foedus faciendum: sed Appius Claudius xatae gravis, & cœcus, qui ante annos septemdecim fuerat Consul secundum, ut ait c Cicero, venit in curiam, & senatum inclinantem ad pacem deterruit, ne foedus cum eo facerent. Tanta d enim erat in eo vis animi, ut in illo suo casu, nec privato nec publico muneri decesset. Oratio quam tunc habuit de Pyrrho, cum pacem dirimeret, existabat tempore c Ciceronis, ut ipse ait.

b *Livius lib. 13. c Cicero in Catone Magiore. d Lib. 5. Tuscul. quæst. e In Bruto & Catone Magiore. De Appio videatur Livius lib. 13. Florus lib. 1. cap. 18. Plinius de viru illustribus. Plutarchus in Pyrrho. Ovidius 6. Fastorum. Meminit Cicero in Bruto & Philipp. 1.*

Insignem tunc operam Reipub. navavit C. Fabricius Luscinus, qui sollicitatus a Pyrrho ad defectionem, amplissima illius munera contempserat, atque promissa: nec id modo, sed captivum etiam ei remisit profugam, qui veneno se posse regem tollere confirmarat. Cicero confert cum cum Aristide Atheniensi.

Eutropius lib. 2. Lucanus lib. 3. Livius lib. 3. Cic. 3. Offic. Transfuga hic Eutro lib. 2. medicus regius, Gelio lib. 3. cap 8. amicus regis, Marcellino lib. 30. minister regius appellasur:

est autem Timochares Gellio, Demochares Marcellino, utriusque diverso nomine Nicias. Ambraciensem Valerius l. 6. c. 5. & Gellius citato loco faciunt. Quomodo cetera autores varient ex citatu locis petatur. Meminit Plutarchus in Tyrrho, Cicero 1, & 3. Officiorum. Suidas in voce Fabricius.

Secundo reversum in Italiam Pyrrhum Manius Curius Dentatus omnino profili-gavit, ac triumphum egit.

Livius l. 14. Flor. l. I. c. 18. Justinus 23. Eutrop. 2. Cicero in Catone, & pro Murena.

Pyrrhus omnium primus Elephantes adduxit in Lucaniam.

Varro de lingua Latina l. 6. Plin. l. 8. c. 6. Julius Solin. c. 38. Orosius l. 4. c. 1. Flavius Vegetius de re militari.

Et adhuc quidem per annos fere quin-
gentos bella gesserunt Romani cum Ita-
lia solum populis, è quibus acerrime re-
stiterunt ac sàpe rebellarunt, nunc victi,
nunc victores, Latini, Veientes, Aequi,
Falisci, Samnites, Hetrusci: quibus de-
mum devictis atque pacatis, exortum est
longe gravissimum bellum in Carthagi-
nenses; cuius quidem urbis originem,
Roma multo à vetustiore esse, constat.

Videatur Livius lib. 30. prior & seqq.
Epitom. Eutrop. lib. 1. & 2. Florus lib. I, cap.
18. a Carthago condita anno 143. & man-
ibus octo à templo Solomonis, ut Josephus l. I.
contra Appionem. Est autem annus ante ex-
cidium ejus 751. Verum Dionysius ex Ti-
maeo Siculo annotat, Carthaginem condi-
tam esse anno 33. ante primam Olympiadem.
Velleius lib. I. anno 667. ante eversione

¶ sub

sub Scipione. Josephus ergo facit Carthaginem annis 31. antiquiorenam quam Dionysius. Suidas in voce Ρεγολων dicit, Carthaginem 700. annos à prima origine finitum imperasse, deinde à Scipione solo aquasam.

Initium belli fuit ad annum urbis Romæ CCCCLXXXV. in eoque cum primis memorabile est illud, quod de M. Attilio Regulo memoriæ proditum est, qui captus à Carthaginensibus, & Romam missus, ut de pace a permotadis captivis ageret, ac nisi imperaret, ad vincula sediret; cum eo venisset, plane diversum senatui suadebat, neque ex usu Reipublicæ id esse demonstrabat: deinde quod fidem hosti servandam esse diceret, Carthaginem reversus, crudelissimo supplicii genere fuit examinatus, resectis palpebris, & alligatus in machina vigilando enecatus.

Annus quo bellum Tunicum primum geri caput, cum varium numerum apud scriptores habeat, in fasti Capitolini est CCCCCXXXIX. Consensit Solinus. De supplicio Reguli variantes scriptores: Cicero in Tisoniana Regulum in machina religatum scribit. & resectus palpebris vigilando encatum. Eam machinam Appianus caveam vocat, stimulu intus existantibus, nec ubi se sine corporis laceratione inclinare posset. Tubero apud Gellium aliud & inaudibile stratis, talionemque nobilissimum Tunorum captivis repensam esse à Reguli liberis, usque in armario morticibus praefixa induitum. immixta excruciantes, interiisse. Reporta Zenarum

Zonaras tomo 2. Florus lib. 2. cap. 2. crucis supplicio enecatum. Ennius lib. 2 omnibus suppliciis extinctum; caseri omnes insomnio, et si alio atque alio cruciatus genere, tradunt. Vide Livium lib. 18. Polybium lib. 1. Appianum in Libycis. Meminit Cicero 1, & 3. Off 5. de finibus. Horatius lib. 3 Ode 5. Silius Italicus libro 6. Valerius lib. 1. cap. 1. Orosius lib. 4. cap. 10. Seneca de provident. Ovid. in Ibin. Plin. de viris illustribus, Tertul. ad martyres.

Eo durante bello, Romani omnium primo feliciter mari pugnarunt in Sicilia, C. Duillio Consule, adversus Hannonen.

Livius lib 17. Florus lib. 2. cap 2. Ennius lib. 2. Plin lib. 34 Tacitus lib. 2. Plinius de viri illustribus, Orosius lib. 4. cap. 7. Frontinus lib. 2. Strateg. cap. 3.

Hunc ipsum Duillium, & Manium Curius, & C. Fabricium, item Attilium Calatinum, Cn. & P. Scipiones, Africanum, Marcellum, & Fabium Maximum, Cicero nominat, uti clarissimos urbis Romæ consules.

Lib. 2. de natura Deorum. pro Cn. Plancio & i. l. Tuscul. De his consule Joannis Glan-derpii, ex Saxonibus Westphali, Onomasticon Romanum, à Reinerio Reineccio in lucem datum.

Anno sequenti L. Cornelius Scipio Consul, Corsicam atq; Sardiniam capit.

Livius lib. 17. Florus lib. 2. cap. 2. Orosius lib. 4. cap.

Compositum tandem fuit bellum Punicum, Q. Lucretio Catulo Cerco, A. Manlio

Manlio consulibus, cum annis durasset
viginti tribus.

Ut habet Oros. lib. 4. cap. 11. Eutropius 2.
Augustinus de civit. l. 5. cap. 22. Polybius &
Livius, qui tempus huius telli excitati respi-
ciunt, scribunt id gestum annis 24.

Bienio post natus est Ennius, annis
quinque natu major a M. Portio Catone,
qui illum suum vocat familiarem.

^a Cicero in Bruto. In Catone magiore.

Tum vero novis bellis implicati Ro-
mani fuerunt adversum Faliscos, Ligu-
res, Illyrios, Gallos, Boios, Insubres.

Videatur Livius lib. 20. Florus lib. 2. cap.
3. 4. 5. Polybius lib. 2. Orosius lib. 4. cap. 13.
Eutropius lib. 2, & 3. Plutarchus in Marcello.
Tlin. lib. 3.

Quibus tandem expugnatis, exortum
est alterum bellum Punicum, anno vi-
gesimo quarto post factam pacem, P.
Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo,
Coss. Ejus erat dux Hannibal, qui
Saguntum oppugnabat. & per Hispanias
in Galliam, ac Italiam inde conuen-
dens, tribus præliis^b populum Roma-
num ordine superavit, ad Ticinum, ad
Trebiatum flumen, & Trasymenum lacum.

^a De bello Punico secundo August. lib. 13.
cap. 19. de civitate Dei. Cicero Philip. 3.
^b Livius. lib. 20. & seqq. Florus lib. 2.
cap. 6. Appian. de rebus. Annibalis, Polyb.
lib. 3. Silenus Italicus lib. 4. & seqq. Plinius
lib. 33. cap. 50. Eutropius lib. 3. Oros. lib. 4.
cap. 14, & 15.

Creatus autem dictator Q. Fabius
Maximus, & in hostem profectus, cun-

statione vim illius & impetum refregit atque tardavit, ille ipse, quem celebrans Ennius, *Unus homo nobis*, inquit, cunctando restituit rem.

Hic Ennius versus de Q. Fabio exstat apud Ciceronem lib. 1. Off. & in Catone Majore. Eundem una vocula immutata Virgilius lib. 6. Aeneidos expedit, & post eum Serenus Sammonicus cap. 62. De cunctatione Q. Fabii Maximi prater Livium legatur Florus lib. 2. cap. 6. Plutarchus in Fabio Max. Valerius Maximus lib. 7 cap. 3. Plinius lib. 22. cap. 5. Orosius lib. 4. cap. 15. Ennropius lib. 3. Frontinus lib. 2. cap. 5. & lib. 1. cap. 3 Silius Italicus lib. 6. & 7. Ovid lib. 2. Fastorum. Propertius lib. 3. Elegia 2. Plinius de viris illustribus.

Calliditatem ei Cicero tribuit, & quod facile celaret, taceret, dissimularet, infidiaretur, hostiumque consilia pizripexit. Lib. 1. Off.

Post autem ad Cannas, ingentem cladem populus Romanus accepit, qua quidem tantam excitavit in urbe trepidationem, ut plerique potentiores de fuga cogitarent, & Italia relinquenda: sed b. à P. Cornelio Scipione, P. filio, ingenitis animi juvne, qui tum vigesimum quartum aetatis annum vix ingressus erat, confirmati fuerunt, imo retenti.

^a Plutarchus in Fabio. Orosius lib. 4. cap. 36. b Livius lib. 26. Polybius 10 Valerius lib. 3. cap. 7. Ennropius 3. De pratio ad Cannas commisso videatur Liu. lib. 22. Polyb. lib. 5. Plinius lib. 15. cap. 18. lib. 33. cap. 1. Strabo in fine lib. 6. Lactantius lib. 2. cap. 17. Silins

Silius Italicus l. 9. Augustinus l. 2. c. 9 de civitate Dei. Valerius Maximus l. 1. c. 1. & 2. lib. 2. c. 2. l. 3. c. 4. l. 4. c. 5. l. 7. c. 4. & 6. Frontinus l. 2. c. 5. Orosius l. 4. c. 16. Eutropius l. 3.

Quarto post anno M. Claudius Marcellus post diuturnam obsidionem Syracusas capit: In ejus & urbis direptione fuit occisus Archimedes, nobilis mathematicus, qui in pulvere quædam describens, patriam non sensit esse captam. Interitum ^b ejus tulit permoleste Marcellus, ubi rescivit, & sepeliti jussit, & captam urbem non solum incolumem esse passus est, ut ait ^c Cicero, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem monummentum victoriz, mansuetudinis. ^d clementiz: imo victoria Marcelli pauciores homines desideratos fuissent dicit. quem deos adventu Verris praetoris in eandem urbem. ^e Livius autem inz. invidie, avaritiz, multa foedaque dicit ibi fuissent edita exempla.

^a Polyb. lib. 8. Livius l. 23. ^b Cicero Verrina 6. & 5. de finibus. Valerius l. 3. c. 7. Silius lib. 14. ^c Verrina 4. ^d Verrina 6. ^e Livius l. 25. De expugnatione Syracusarum videatur Livius lib. 25. Florus l. 2. c. 5. Silius Italicus l. 14. Plinarchus in Marcello, Valerius Maximus l. 5. c. 1 & l. 8. c. 7. Orosius l. 4. c. 17. Eutropius l. 3. Plinius de viris illust. Augustinus de civitate Dei l. 1. c. 6. & l. 3. c. 14.

Sepulchrum Archimedis, obseletum proflus, & dumis atque vepribus oblitum, & ipsas ad eo Syracusanis ignoruan-

Cicero, quæstor Siciliæ, cum illud ex descriptione quadam cognitum haberet. senatus Syracusano demonstravit, centum triginta septem post annis.

Cicerolib. 5 Tusc quæst.

^a Vrbem Syracusas, maximam esse Græcarum urbium pulcherrimamq; omnium, & ex quatuor urbibus maximis constare, dicit M. Tullius: Insula, ubi fons est Arethusa, plenissimus piscium: Acradina, ubi forum & porticus & curia: Tyche, ubi fanum Fortunæ: b Neapoli, quæ postrema ædificata, theatrum habet amplissimum.

^a Cic. Verr. 6. b Plutarchus in Marcello. Strabo Syracusas ex quinque urbibus, quas ambitus comprehendatur, constare dicit, lib. 6. Insula eadem dicitur Ortygia. Lruius lib. 25. eam partem incolu Naso vocari auctor est, qui idem Achradina & Tica pro Acradina & Tyche scribit. Diodorus lib. 11. ita.

Porro, nationum omnium exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Romani applicuit, & primo omnium est appellata provincia, sicut idem Cicero testatur.

Verrin. 4. Meminit Solinus cap. 11. Fetus Rufus in compendio historia Rom. Vell. lib. 2.

Annibal à Cannensi victoria, Campaniam omnem ditione capit: exercitus illius Capuz hybernans, copia rerum atq; luxu totus fuit enervatus atque fractus.

Cicero contra Rullum, Luxuries Annibalium Capua fregit. Valerius l. 9. c. 2. Livius lib.

lib. 23. Flor. l. 2. c. 5. Capuam Annibalis Cannas fuisse scribit. Lucianus in consentione Annibalis & Alexandri, mulieribus dedidit Annibalens belli gerendi occasiones prodidisse, autor est. Videatur Seneca lib. 7. Epist. 1.

a Post expugnatas Syracusas, anno tertio, Capua deditione capta fuit à Romanis. Dia multumque deliberatum fuit, an esset urbs delenda: postremo placuit, conservandam esse: veruntamen ne posset unquam rebellionem facere, ademptus fuit illis ager, sublatus omnis magistratus atque senatus publicumque consilium, imago nulla Republicæ relata, sed à constitutum, ut esset locus comparandis condendisque fructibus, receptaculum aratorum, nundinæ rusticorum, cella horreumque agri Campani.

a Livius lib. 6. Florus lib. 2. cap. 6. Orosius lib. 4. cap. 17. b Cicero contra Rullum. Velleius l. 2. Statuisse Capuam, antequam à Romanis caperetur, annis circiter 206 Marcus Gato autor est, teste Paternculo lib. 1. Idem lib. secundo, in præfectura formam redactam scribit.

Biennio post Asdrubal novas copias auxiliares in Italiam adduxit; verum à M. Livio Salinatore, & C. Claudio Neronne consulibus, ad Metaurum flumen concisus fuit.

Livius l. 27. Florus lib. 2. cap. 6. Polyb. l. 11. Silius lib. 15. Ennius l. 3. Suetonius in Tiberio, Oros l. 4. cap. 18. Horat l. 4. Ode 4. Plinius de viris illustr. Cicero in Bruto hoc pralium Schenose vocat.

Metaurus Umbria fluvius hodie Mero appellatur, teste Leandro, Lambina, Bonacalo & alio.

Interea rem feliciter in Hispaniis gererbat * P. Cornelius Scipio, quem diximus, cum ipsius & pater & patruus ibi fuissent interficii, & omni recuperata provincia, Romam revertit, & factus Consul, Africam sibi dari petit, ut ibi bellum gerat. Vehementer autem ei restitit Q. Fabius Maximus, astate gravis, & non adeundam Africam, sed cum b Annibale præliandum esse conendit. Scipio contra; quod si Carthaginensibus bellum inferatur in ipsorum finibus, fore, ut necessitate coacti, Annibalem, in qua summam spem atque præsidium collocaffent, ex Italia domum revovent.

a Cicero pro Balbo. b Livius lib. 28. Eutropius l. 3. Orationes Q. Fabii Maximi & P. Cornelii Scipionis existant apud Livium libro 28.

* A multa disceptatione, Scipioni senatus tribuit Siciliam: & si quidem esset ex usu & Republicæ, ut in Africam ear, permittit. Ille igitur è Sicilia tandem in Africam proficiscitur, & quod senatus prædixerat, re comprobavit ipsa; nam præliis aliquot ab eo victi plurimisq; damnis affecti c Carthaginenses, Annibalem reverant. Sic ille, qui sexdecim annis per Italiam grassatus erat, qui sub Romæ urbis mœnia castris locum delegerat, domum redire coactus est, quantumvis invitus atque dolens: & tandem ingenti prælio

prælio superatus à Scipione fuit, qui de senatus voluntate pacem deinde cum hoste fecit. ^d Hinc ei datum cognomen, ut Africanus diceretur.

^a Livius libro 28. ^b Livius lib. 29.
^c Livius lib. 30. Plinius lib. 15. cap. 18. castra Punica ad tertium lapidem vallata.
^d Orosius lib. 4. cap. 19 Polybius lib. 15. Apollonius. Eutropius libro 3. Livius l. 3. Primus hic Imperator nomine viuta à se genitu est nobilitatus.

Hic vero considerandum est, quomodo sunimis ex angustiis emerserint Romani: Jam enim per annos aliquot tenuissimo filo pendebat omnis ipsorum fortuna: sed in fatis erat, ut vim omnem atque calamitatem superarent, & domini fierent orbis terrarum: idque prævidisse ferunt ^a Annibalem, cum fratrem esse victimum Asdrubalem audisset. Ipsius quidecum verba, quibus tunc usus fuit, Horatius refert in illo ^b carmine quo Drusus laudes ejusque familij celebrat; & quia doctissimum est elegantissimumque carmen, plane meretur, ut juventus illud inter alia memoriz commendet.

^a Livius lib. 27. Florus lib. 2. cap. 6. ^b Horat. l. 1. Ode 4.

^a Facta cum Carthaginensibus pace, Romani, præter ea bella, quibus occupati fuerunt per Italiam, Istriam, Lusitaniam, grave quoque bellum gesserunt cum Philippo Macedonum rege, qui Græciam oppresserat. Ejus belli fuit Imperator ^b T. Quintus Flaminius, qui tandem hoste devicto de senatus volun-

tate Græciam libertati restituit, & inter alia Philippo regi præscripsit, ne senatus injussu belligeralet extra Macedoniz fines.

^a De his bellis prater alios vide Orosium l. 4. cap. 20. ubi ea breviter perstringit.
^b Plutarch. in Flaminio. Bellum hoc Macedonicum etiam Philippicum, à rege, quocum gestum est, nominatur, de quo Livius 31. & deinceps, Florus l. 2. c. 7. Eutrop. lib. 4. Oros. l. 4. cap. 20. Vell. lib. 4. cap. 8. Panfanius in Achaicus. Polyb. l. 17. Justinus l. 31. Thir. de viris illustribus.

Huic bello succedit alterum, adversus Antiochum Syriæ regem, qui transgressus in Europam, devictus fuit à Manio Glabrone, Græciaque pulsus, auxilium Romanis ferente Macedonum rege Philippo.

Livius l. 36. Florus l. 2. cap. 8. Justin. 31. Eutropius 4. Orosius l. 4. cap. 20. Appianus in Syriaca. Bellum hoc cum Antiocho gestum, Antiochenum, Syriacum, & Asiacum dictum est. Meminis Cicero Philippica II. Plinius de viris illustribus.

Sunt autem hi quos diximus, Afiz, Syriæ, Macedoniz reges, ex eorum postestate, qui post Alexandri magni mortem provincias inter se partiti fuerant, ut supra diximus. Nam Carthagine pacata, totaque subacta Italia, Romani, cum reliquas etiam Europæ partes viciniores, terra marique debellassent; eo jam potentiaz creverant, ut longinquie etiam reges arque populi fidem ipsorum implorarent.

Hunc

Hunc ad modum Ægyptii, quorum sex Prolominus Epiphanes, admodum adolescentulus, per etatem non poterat administrare, cum ab Antiocho magno periculum immineret, missis Romam legatis, perebant, ut senatus tutelam regis pueri susciperet.

Justinus l. 13.

Eo facto, senatus Antiocho denunciat; ut ab Ægyptio abstineat: ille offensus, praesertim, cum Annibal profugus & hospes ipsius vehementer bellum suaderet, in ^a Græciam cum classe trajecit, ibiq; profligatus fuit, ut antea diximus. Comparata deinde classe, Romani persequuntur illum, & in ^b Asiam transportati maximo prælio vincunt, & ultra Taurum montem rejiciunt.

a Livius lib. 31. b Livius l. 37. Cic. pro Sextio.

Post acceptam cladem dicere est solitus, ut a Cicero narrat, Benigne sibi à populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis ^b regni terminis uteretur. Bellum hoc gubernavit L. Cornelius Scipio, P. Scipionis Africani frater, vocatus ob hunc ipsum Asiaticus.

a Tro. Deiotaro. b Val. lib. 4 cap. 1. Florus. lib. 2 cap. 8. Ennius l. 4. Apianus in Syriaca. Orosius l. 4. cap. 20. &c. Plinius de viris illustribus. Scipio hic tandem capta à rege Antiocho pecunia damnatus est. Valerius lib. 31 cap. 1. Plutarchus in Catone.

Post Ætolas debellavit M. Fulvius

us nobilior, de iisque triumphavit.

Livius lib. 43. Appian. in Syriaca. Florus lib. 2. cap. 9. Justinus lib. 31. Eutropius lib. 4. Memin. lib. ero in prima Tusculana. Plin. l. 33. cap. 11.

* Et cum ex Asia domum revertisset, P. Scipio Africanus, qui legatus eo bello fratri fuerat, à tribunis plebis divexus est. Itaque Liternum secessit, in villam suam, atque ibi, ^b sicut nonnulli tradunt, mortem obiit vir longe præstantissimus, natus annos LII, ^c equalis M. Portii Catonis.

^a Livius lib. 38 ^b Plin. lib. 14. cap. 14. Livius lib. 38. Orosius l. 4. c. 20. Valerius l. 5. c. 3. Augustinus de civit. l. 3. c. 21. Plinius de viris illust.

In Dialogo, quem de senectute Cicero scribit, Catonem introducit amanet & honorifice de Scipione, deque sua & illius aetate studiisque, loquentem; imprimitis vero celebrantem illius magnitudinem animi. ^a Livius autem inimicum ei Catonem, solitumque fuisse dicit, hanc ipsius fortitudinem odiosius exaginare. Celeritatem ei ^b Cicero tribuit in agetenda.

^a Liv. l. 38. ^b Verrina 7. Sufficer Sledanum memoria lapsum, ea qua in dialogo de senectute, à M. Portio Catone, de Q. Fabio cunctatore, deque ejus studiis & aetata prælixa dicuntur, hoc loco ad P. Scipionem referre: constas autem ex l. 4 c. 18. Galli, Catonem Scipionis Africani inimicum fuisse, tribunosque plebi ei immisisse. Videatur Suidas in voce natus & aliorum, ab eis contraria.

Floze-

Florebant eo tempore, Ennius, Plautus, Nervius, poetæ.

Gellius l. 17. cap. ultimum.

Debellato Antiocho, Annibal ad Prusiam Bithynic regem profugit, & cum illum sibi dedi Romani postularent, hausto veneno vitam finiit.

Livius lib. 39. Justinius lib. 32. Entrapinus lib. 4. De Annibalu morte diversas his Horicorum opiniones lego apud Plutarchum in vita Annibalu & Quintu Flamanis. Item apud Aemilium Probum in vita Annibalu. Menenius Juvenalis Satyra 10. Julianus, Obsequens capite 3. prodigiorum. Plinius de viris illustribus. Silins Italicus lib. 13. Habet de sepulchro ejus Plinius lib. 5. cap. 32.

Antiocho successit filius Antiochus Epiphanes, qui & ipse per insidias ^a Aegyptum occupare cogitabat, cum esset Ptolemai Philometoris, Aegypti regis, qui mortuo patti puer successerat, avunculus. Itaque tutorem se professus adolescentis, opprimere illum, ac rei sumمام ad se traducere constituit: sed intellecta fraude, Romani, quorum auxilia denuo sollicitaverant Aegyptii, legatum miserunt ^b C. Popilium Lanarem.

^a Livius lib. 45. ^b Plinius mendose Ostracum vocat, Valerius Marcom, Justinus Publimum.

Iis, cum in colloquium venisset, Antiocho populi Romani nomine denunciatur, ut ab Alexandria, quam obsidebat, discederet: qui cum delibesandi spaciam peteret, ille virgula stantem circumscipitur,

scripsit, & quid facturus esset clare jussit ante respondere, quam ex ea circumscriptione excederet. Ita perterrefactus, quod populi Romani potentiam non ignoraret, pacem promisit.

Valerius Maximus lib. 6. cap. 4. Cicero Philip. 8. Plin l. 34 cap. 6. Vellinus l. 1. Justinus 34. Appianus in bello Syriaco. Plutarcb. in a. pophthegmatus Zonar. vmo 2.

Hec eo commemorantur, ut videri possit, quemadmodum Romani paulatim à parvis initiis creverint, ac progressus fecerint ad summam rerum constitutendam. Jam enim virtus illorum egressa fines Italiz, in diversas quidem mundi plagas impressionē fecit; sed permultum adhuc operis reliquum erat ad coacevationem illius imperii molis, quæ potissimum orbis terrarum partem ambitu suo complectitur, ut ordine deinceps, tametsi breviter, exponam.

Is, quem supra dixi, Philippus, Macedonum rex, quod à Romanis in angustias redactum se gravissime ferret, bellum redintegrare cogitabat; sed a præoccupatus morte, successorem habuit Persea filium, qui jam pridem in Romanos exacerbatus, belli quoque gerendi velut hereditatem suscepit: sed e L. Aemilius Paullus, secundum consul, prælio tandem illum vincit, & una cum uxore, matre, liberisque capit, inque triumpho dicit, vocatus idecirco Macedonicus; ab eoque tempore Macedonia facta est populi Romani provincia.

a. *Justinus lib. 32. b. Valerius lib. 5.*

cap.

cap. 1. & Cicero pro Murena. Messala Corvinus de Romana historia Secundum bellum Macedonicum describit Livius lib. 41. & seqq. Plutarchus in Æmilio Tassilo. Diodorus Siculus l. 31. Forus lib. 2. cap. 12. Eutropius l. 4 Vell. l. 1. Orosius lib. cap. 20. Meminit Valerius Maximus l. 4. cap. 2. Cicero 2 Offic.

Superiori proximo anno mortuus erat Ennius, annorum septuaginta, sicut ait Cicero.

In Bruto, & in Catone.

Paucis deinde post annis, P. Cornelius Nasica Dalmatiam subigit: neque multo post, tertium est bellum Punicum exortum.

Livius l. 47. Plin. de viris illis. Frontinus lib. 3. cap. 6. Tertium bellum cum Tænis gestum exponitur in Epitome Liviana lib. 49, 50, 51. Scribitur ab Appiano in Lybica, a Plutarcho in Cat. ab Eutrop. l. 4. à Floro lib. 2. cap. 15. ab Orosio l. 4. c. 22.

Etenim, cum Carthaginenses, quietis impatientes & otii, reliquis vicinis, præcipue vero Masanissæ, Numidiæ regi, populi Romani socio & amico, vim atque bellum inferrent, solicitati Romani de auxiliis, bellum decreverunt, ad annum utbis conditæ circiter sexcentesimum quartum. Sed in eo sententiis variabant, utrum everti civitatem, an vero servati oporterer integrum: una erat eorum sententia, qui non delendam esse censebant, eo quod a Carthagine sub'ata fore dicerent, ut civilibus inter se dissidiis, atque bellis inter se conficiarentur ipsi:

M. autem Portius Cato diversum suadens, quantum b Republicæ Romane periculum imponderet ab ea civitate, nisi funditus everteretur, demonstrabat; eaque sententia vicit, ipso in hac deliberatione mortuo, cum ad octogesimum quintum annum etatem produxisset. Eum c Cicero nominat inter oratores antiquos, & proximum à Marco Cornelio Cethego ponit, quem ab d Ennio celebratum esse dicit.

a Plutarchus in Catone Majore. b Tlinius l. 15. c. 18. c Cicero in Bruto. d Ennius in nono Annali.

Catonis autem orationes extare centum ait & quinquaginta, refertas & verbis & rebus illustribus; & sui temporis homines delicatores reprehendit, quod non eas diligenter evolunt. Confert cum Lygia scriptore Attico.

Vide Gellium l. 13. c. 18. Ciceronem septima Verrina, Valerium Maximum l. 3. c. 5. Senecam Epistolam 27.

Bello Punico tertio praefectus demum fuit P. Scipio Aemilianus, Pauli Macedonici filius, P. vero Scipionis Africani per adoptionem nepos. Is post inchoatum bellum ab aliis, anno quanto Carthaginem, aliquot diebus vehementer oppugnatam, capit, diripit, incendit, complanat: adeptus ideo cognomen, ut Africanus etiam diceretur, sicut ille qui Annibalem debellavit, ut supra dictum est.

Velleius libro 2. Appianus in Lybico. Plutarchus in Scipione. Tlinius libro 15. capite 18. Livius Epitom. 51. Florus l. 2. cap. 33.

cap. 15. Solinus cap. 40. Strabo lib. 16.

Et hic quidem est urbis potentissimæ finis, quæ & origine vetustior quam Roma. & ducum præstantia fere non inferior, longe lateque dominata fuit.

De tempore Carthaginis condita discerant autores. Justinus lib. 12. septuaginta duobus, Livius Epitome 51. nonaginta tribus Roma vetustiorem faciunt. Eusebius ejus oratione collat. in annum 40. ante Iulium caput. Appianus in quinquagesimum. Vide Orosium lib. 4. cap. 6.

P. Scipionem Cicerus scribit, Carthaginæ capita, Siculis reddidisse quæ superioribus annis Carthaginenses illis ademerant, signa & ornamenta, & Agrigentieis quidem taurum illum nobilem, quem Phalaris tyrannus habuisse dicitur, quo vivos supplicii causa demittere homines, & subiecte flammam solebat.

Cicero Verrina 6. Valerius Maximus lib. 5. cap. 1. De Phalaride ejusque tauri videtur Orosius lib. 3. cap. 20. Valerius lib. 9. cap. 2. Plautarchus in Paral. 34 cap 3. Cæcero in Pisonem. cap. 5. Tusculan. Seneca de clement. lib. 2. cap. 3. Juvenal Satyra 8. Pennius Satyra 3.

Phalaris hic non ex insidiis interierit, ut alii multi tyranni, sed in eum universa Agrigentinorum multitudo imperium fecit.

Cicero in officiis, lib. 2. Valerius lib. 3. cap. 3. Ovidius in Her. Meminit hujus tyranni Diogenes Lartini l. 9. sed nonum non exprimit.

DE MONARCHIA IV.
Africam Cicero vocat provinciarum
Omnium arcem.

Tro Ligario. Bello Tunico Carthaginensis
regio in provincia formam redacta est,
teste Velleio, l. 1. & Strabone, lib. ultimo.
Idem patet ex F. Rufo & Salustii historia
Iugurthina.

^a Eodem fere tempore bellum Romani
fecerunt Achæis,^b Græciæ populo, pro-
pter violatos legatos. Belli dux erat L.
Mummius, Cos. qui prælio victor Achæi-
am omnem deditio[n]e cepit, & Corin-
thum, primariam urbem, ac totius ^b Græ-
ciæ lumen, ut Cicero inquit, ex senatus
consulto incendit, funditusque sustulit,
ne quando recreata exsurgere atque eri-
gere sese posset. Mummius ob eam rem
vocatus est Achaicus.

^a De causa belli variant autores, qui hu-
jus belli historiam exposuerunt. ^b Pro lege
Manilia. item l. Off. in Agraria, contra
Rullum. 3. Verrina. De bello Achæico lega-
tur Livius l. 52. Velleius l. 1. Florus l. 2.
cap. 16. Eutropius l. 4. Pausanias l. 7. Ju-
stinus l. 34. Festus Rufus. Orosius l. 5. cap.
3. Plin. l. 34. cap. 2. Meminit Virgil. l. 6. Plin.
de viris illustribus.

^a Ad hoc etiam tempus Lusitaniam
occupavit Viriatus quidam ex pastore ve-
nator, ex venatore latro, ac deinde validi
exercitus dux factus: qui cum Romanis,
per aliquot annos, ac s[ecundu]s quidem
feliciter præliatus, insidiose tandem
^b fuit interfectus: ac tum demū Decius
Junius Brutus, Consul, Lusitaniam ad
Oceanum usque perdomuit.

^c Livius

a *Livius l. 52.* b *Valerius l. 9. cap. 6.*
Livius Epit. 54 Strabo l. 3 Festus Rufus.
De re gesta cum Viriato legatur Appianus in
Hispania. Florus l. 2. cap. 7. Velleius l.
2. Eutropius l. 4 Orosius l. 5. cap. 4. Memi-
nit Viriati Cicero 2. Officiorum. Tlinius de vi-
ris illustribus. Silius l. 3.

a Romani magnam interea cladem à Numantinis, Hilpaniz populo acceperant: cumque pacem à Mancino consule factam repudiarent, quod esset ignominiosa; P. Scipionem Aemilianum Africanum extra ordinem denuo creant consulem, eique bellum demandant.

a *Livius l. 54. Vell. l. 2. Orosius l. 5. c. 4.*
Cic 3. de Offic.

Is cum exercitu profectus, & ad severā disciplinam revocato milite, qui jam mollior factus erat, & laboris impatiens, Numantium urbem, ubi circumvallasset aliquandiu, cepit ac delevit, anno post deleram Carthaginem decimo quarto, urbis autem conditæ anno sexcentesimo vigesimo secundo.

b *Eutropius lib. 4. Vide Florum l. 2. cap. 18. Strabonem l. 9. Appianum in Iberias,*
qui Scipionem ex hac victoria cognomen Numantini accepisse tradit.

c *Carthaginem Numantiumque Cicerio vocat duos terrores imperii Romani.*

c *In Orat. pro L. Morena. & pro lego Manilia.*

Eodem tempore servorum est ortus in Sicilia tumulrus, qui maximis collectis copiis vix tandem à C. Fulvio consule fuerunt oppresi.

Belli servilis historiam expositam luculenter à Diodoro Siculo edidit lasine Henricus Stephanus. De eodem scribit Livius Epitome 56. Florus lib. 3. cap. 19. Meminie Appianus lib. 1. Orosius lib. 5. cap. 6. Non autem C. Fulvius servos subegit, sed bellum sub ejus consulatu ortum, triennio post T. Rupilius consecit provinciamque ordinavit. Vide Sigonium commentariis in Fastos Romanos.

Post hęc, bellum fuit Romanis cum Aristonicō in Asia: nam Pergamire rex Attalus populum Romanum testamento fecerat heredem.

Livius Epitome 58. Appianus in Mithridat. Justinus lib. 36. Florus lib. 2. cap 20. Strabo lib. 14. Eutropius lib. 41. Velleius lib. 2. Cicero Philippica 11. Festus Rufus. Meminit Horatius lib. 2. Ode 18. Plutarchus in Gracchis.

Aristonicus autem ejus propinquus, occupata ea parte Asia, testamento Romanos fraudabat. Hunc & debellavit, & tandem cepit M. Perpenna Consul.

Livius Epit. 59. Val. l. 3. c. 4.

Anno sequenti, qui fuit annus urbis conditæ DCXXV, P. Scipio Africanus, domi suæ cubans, noctu fuit oppressus à propinquis, uti creditur.

Vide Livium lib. 59. Velleium 2. Appianum 1. Plutarchum in Gracchis, Ciceronem in Latio & pro Milone, 3. de Natura Deorum, Orosium lib. 5. cap. 10. Suspicio de Sempronia Tiberii Gracchi filia Africani uxore, est in Epitome Livii: de Sempronia ac Cornelia sœra in Appiano libro primo de bellis civilibus.

lius. Hinc Cicero in somno Scipionis dixit,
Si impias propinquorum manus effugeris.
Existimatus est quoque C. Carbo tribunus ple-
bis Africano vim attulisse, Cicero lib. 7. Epi-
stolarum ad famili. cap. 21 ad Patrum, ad
Quintum Fratrem lib. 2 Epistola 3. Metellum
Macedonicum hujus cadis insimulat Plinius
lib. 7. cap 44. Appianus addit non desuisse,
qui Scipionem sibi ipsi mortem intrulisse scri-
pserint

^a Eloquentiam, summam fidem, inte-
gritatem ei Cicero tribuit: & quanquam
ipsius interitu maximum dolorem civi-
tas tota perciperet, nullam tamen que-
stionem de illius morte latam fuisse scri-
bit: Solem vero fuisse geminatum eodem
anno, tradit. Itaque ducum omnium
longe præstantissimus periiit, natus an-
nos LVI, quod quidem Africanum ei
majorem præsignificasse, commentatione
quadam suavissima fingit Cicero.

^a Pro L. Morena. ^b Pro Milane. Meminit
ejusdem Velleius. 2. de natura Deorum, In
somnio Scipionis.

^c Vixerunt hac ætate Lucilius, Teren-
tius, Pacuvius, Accius, Licinius, Cæcili-
us, Afranius: & Pacuvium quidem ^d C.
Lexilius Africani conjunctissimus, ami-
cum summuim vocat, Terentium vero
familiarem.

^c Velleius lib. 2. ^d Cicero in Latio. De his
legatur Gallius l. 15. c. 23. & l. 17. capite ul-
timo, Lilius Gyraldus historia Poetarum, dia-
logo 4. & Petrus Crinitus.

Post hæc Fabius Maximus consul,
Allobroges, Arvernos, Rutenos, Gal-
licos

64 DE MONARCHIA IV.
hix populos, ingenti prælio superavit.

*Iuvius Epit. 61. Strabo l. 4. Orosius l. 5.
cap. 14. Florus l. 3 cap. 2. Casar, 11. de bello
Gallico. Appian. in Cœtica. Plin. l. 7. c. 50.*

Eodemque tempore fuit interfectus
Romæ C. Gracchus Tribunus plebis,
vir eloquens, legis Agrariæ defensor,
cum ante annos XII, ejus frater Ti-
berius Gracchus consimili de causa ca-
sus fuisset.

*De Cato Graccho videatur Plutarchus in
Gracchis. Appianus 1. de bello civilibus. Oro-
sius l. 5. cap. 8. Florus l. 3. cap 15. Velleius l.
2. Livius Epit. 61. Val. l. 6. c. 3. Sallustius in
Jugurthina. Augustinus l. 3. cap. 24. de civi-
tate Dei. Tiberii Gracchi interitum refert Livius
Epit. 58. Florus l. 3. cap. 14. Tlinius de vi-
giis illustribus. Valerius l. 6. cap. 3. Soneca de
consolatione ad Martiam.*

Utrique Cicero tribuit eloquentiæ
laudem, & Tiberii quidem orationes non
satis splendidas verbis, sed acutas, pri-
udentiæque plenissimas: C. vero fratrem
ejus legendum esse cum primis juventuti
dicit, quod non solum acuere, sed etiam
alere ingenium possit, eumque vocat
Romanorum ingeniosissimum atque elo-
quentissimum.

Cic. in Brut.

a Somniaverat Gracchus, Tiberium
fratrem sibi visum esse dicere, fore ut eo-
dem letho, quo ipse, periret: & hoc il-
lum dixisse nonnullis, antequam tribu-
nus plebis factus esset, Cicero refert.

a Valerius Max. l. 1. c. 7. Plutarch. Cicero
libro primo de Divinatione.

Extrait

Extant illorum leges , frumentaria, de coloniis deducendis, de commodis militum, de provinciarum administratione, de populi suffragiis, de locatione agri Attalici, & Asizi.

Vide Fr. Horromani comment. de legibus Romanis. Joan. Rajini antiquitates Rom. lib. 8.

Hos motus tribunitios consecutum est bellum populi Romani cum Jugurtha Numidiæ rege, quod quidem bellum à L. Calphurnio Belkia Cos. suscepimus, &c a Q. Cecilio Metello continuatum, à C. Mario consule, qui P. Scipioni militaverat, tandem confectum est: nam rex Mauritaniæ Bocchus Jugurthæ socius, prælio vixus, cum belli periculum sollet sustinere dixitius, vincitum Jugurtham Syllæ tradidit, qui missus à Mario fuerat hujus rei causa.

a Plinius de viris illustribus. Plinius l. 37. cap. 1 Vide Salustii Jugurthinam historiam. Livium Epitome 64. & seqq. Florum l. 3. cap. 1. Eutropium lib. 4. Vel. 2. Orosium lib. 5. cap. 15. &c. Traditionem banc in annulo suo Sylla expressit, ut Plutarchus in ejus vita & in Mario, Val. Max. l. 8. cap. 15. testantur.

Et ad hoc ipsum tempus, quod erat urbis conditæ anno DCXLVIII. natus est M. Tullius Cicero, cum annis ante ipsum octo natus esset Q. Hortensius, clarissimus orator.

* Gellius l. 15. cap. 28. Cicero in Bruto.

Per bellum Jugurthinum Cimbri & Theuzoni i inumerabili multitudine penetrant,

nebrant, alii in Italiā, alii in Galliam: ac ubi maximis cladibus populum Romanum effecissent, & nunc proconsules, nunc legatos aliquot præliis vicissent, tandem ad internacionem exi fuerunt à C. Mario quartum consule. Thœtoni quidem ad aquas Sextias, provinciæ Gallicæ oppidum, Cimbri autem ad fines Insubriæ.

Plutarchus in Mario. Appianus in Catilina. Livius Epitome 63. Florus lib. 3. cap 3. Ennius l. 5. Orosius l. 5. c. 16. Bellum Cimbricum Cicero in orat. de provinciis Gallicis vocat.

Hanc felicitatem exceptit novus tumultus. Nam Italiz populi aliquot à Romanis defecerunt, Samnitæ, Peligni, Marsi, Vestini, Marucini, Umbri, Picentes, Lucani.

De his Italia populus videatur Strabo l. 5. Plinius lib. 3. cap. 5. Silius lib. 8. Pomponius Melas l. 2. c. 8. Historia legatur apud Livium sp. 72. Florum l. 3 c. 8. Velleium l. 2. Ennius lib. 5. Appianum Alexandrin. lib. 1. de bellis civilibus. Orosium l. 5. c. 18. Memoriavit Augustinus de civitate Dei l. 5. c. 22. Horat. Ode 4. lib. 3.

Varie cum his pugnatum est, & vix tandem ad officium reducti fuerunt.

Bellum hoc, quia à Marsis inchoatum, Marsicorum nominatur à Strabone l. 5. cum hoc facie Cicero Philippica 8. in orat. contra Rullum item Plinius l. 8. c. 57 l. 25. c. 5. eidem & Sociale dicitur lib. 32. cap. 1. ubi simul origo indicatur, & lib. 33. cap. 3. Alias & Italicus appellatur a Cicerone Verrina 4. pro Cluentio, pro Archila.

& de Aruspicum responis. Portentum quod
hoc bellum successit, referunt à Plinio lib. 2.
cap. 83. ubi etiam Italia funestissimum fuisse,
annotatur. Vastitatem, quam Italia intu-
lit, indicat Florus lib. 3. cap. 18. Defecerunt
autem eo bello finissimi ac vicini, ut ait Cicero pro
Sylla.

Mox aliud malum, sc̄ Republicæ
perniciosissimum intervenit: Mithrida-
tes, Ponti rex, Cappadociz regem Ari-
barzadem, & Bithyniz regem Nicome-
dem, populi Romani socios & amicos,
finibus ejecerat, & occupata Phrygia,
Romanorum provincia, penetraverat in
Asiam.

*De hoc bello legatur Oros lib. 6. cap. 2. Eu-
tropius lib. 5. Florus lib. 3 cap. 5. Livius E-
pitom. 73. Cicero pro lege Manilia Val lib. 9.
cap. 2. Plutarchus in Sylla, Appianus in Mithra-
datico, Justinus lib. 38.*

Istaque senatus bellum decrevit: hic
autem orta factione, alii L. Syllam, no-
bili genere natum, alii C. Marium pos-
cebant Imperatorem. Marii partes ju-
vabat P. Sulpicius, tribunus plebis.

*Florus lib. 3. cap. 21. Livius Epit. 77.
Vell. 2. Valerius lib. 6. cap 5. Appian. lib. 3.
belli civilis. Plutarchus in Mario & Sylla. Ci-
cero in Bruto.*

Habebat autem exercitum Sylla, Mari-
umque urbe ejecit, qui maximo deinde
vitæ periculo, cum in paludiis circa
Minturnas delitusset, parva navicula in
Africam trajecit exul.

*Velleius lib. 2. Cicero pro Sestio, in oratione
ad Quirites post redit. in Pisoneum. Livius
Epit.*

Epitome 77. Ovidius l. 4. de *Tonto*, elegia
3. Juvenalis *Satyra* 10. Lucanus lib. 2.
Plinii de viris illustribus. Valerius Maximus
l. 8. cap. 2.

Per absentiam Sylla belligerantis in
Asia, L. Cornelius Cinna, Consul, tu-
multuari cœpit, & moliri res novas: ve-
rum ejectus à Cn. Octavio collega, &
pulsus urbe colligit vires, & C. Mari-
um, ista occasione reversum ex Africa,
sibi conjungit.

Livius Epit. 79. Cicero 3. *Catinaria*. Tellum
hoq. Octavianum dicitur, cuius meminit Ci-
cero lib. 1. de *divinis*. & 2. de *Natura deo-
rum*. *Tintarchus in Sylla. Appian. I. I. Vell.*
l. 2. *Eutropius* l. 5.

Iraque contractis copiis Romam ob-
sident ambo, qua parte Janiculum erat:
& cum non ignave tantum, sed & perfidi-
ose multa in urbe fierent, neque jam
illis resisti posset, intromissi, crudibus at-
que rapinis omnia compleant: deinde se-
ipso renunciant consules, in eoq; ma-
gistratu crudeliter multa fecerunt: & L.
quidem Cinna præstantissimū oratorem
M. Antonium interfici jussit, Marius ve-
ro Q. Catulum.

Livius Epitome 80. *Orosius* l. 5. cap. 19
*Luc. lib. 2. Sal. 1. Hist. Quomodo uterq; ab
inclemensi victore vita expulsus sis, scri-
bunt Florus l. 3. cap. 21. *Eutropius* l. 5.
Meminit Cicero l. 3. de *oratore*. 5. *Tusculan.*
in *Bruto* lib. 3. de *Nat. Deorum* *Valeius*
Max. l. 9. cap. 2 *Velleius* lib. 2. & *Flo-
rus* dicto loco, de morte *Cato* nonnullū va-
rians.*

His

His rebus cognitis, L. Sylla, cum pleraque omnia bello recuperasset, pace cum Mithridate facta, in Italiam revertit: sed jam ante e vita discesserat Marius septimum Consul.

Livius Epit. 83. Cic. lib. 3. de Nat. Deorum. Livius Epit. 80. Plin. de viri illustribus.

L. vero Cinna collegam habebat suarum partium, ^a Cn. Papirium Carbonem, qui licet vim & arma Syllæ opponerent, una cum filio Marii profligati fuerunt: & Sylla rerum potitus, adversarios omnes acerbissime persequitur, proscriptiōnis tabulam proponit, ^b proscriptorum bona vendit, eorumque liberis facultatem eripit atque jus ullos honores in ^c republ. consequendi: factus inde Dictator, pro suo arbitratu omnia constituit, ac tribunitiam potestatem infringit; & cum civium Romanorum bona venderet, prædam se suam vendere pro ^d concione dicebat: breviter, nemo illo invito, nec bona, nec pattiā, nec vitam retinere poterat.

^a *Livius Epit. 86. & 88. b Cic. l. 2. de Offic. c August. de civitate Dei l. 3. cap. 28. Iucan l. 2. Cic. 3. delegibus. d 2. Off. Verrina 5. Agraria 1. Livius Epitom. 88. Plutarchus in Sylla. Appianus 1. civil. Orosius lib. 5. cap. 21. Cicero pro Ligario: Sylla omnes quos oderat morte multabat. Seneca de beneficiis, lib. 5. cap. 16. L. Sylla patriam durioribus remedii quam pericula traxit, sanavit.*

In C. vero Marium odio tam acerbo

D. fuit.

70. De MONARCHIA IV.

fuit incitatus, ut ejus reliquias, apud a Annienem fluvium sitas, dissipari jussent: ipse autem primus è patriciis Cornelii igni voluit b cremari, fortasse timens idem suo corpori posse accidere.

a Cic. 2. de legibus. b Plinius l. 7. cap.

54. Quomodo Sylla in agro Cumano mortuus anno etatis 60. & Romam perlatus cum magna pompa in campo Martio sepultus sit, praeter cateros, Appianus l. I. copiose narrat. Meninit Livius Epis. 90.

Mario vim & virtutem & in iracundia perseverantiam c Cicero tribuit: Syllam vehementem, L. vero Cinnam vocat crudelem. d Marium etiam appellat terrorem hostium, spem subsidiumq; patriz.

Actione 5. in Verrem, seu de suppliciis.
3. de Nat. Deor. b Pro Sextio. Cicerol. 3. de finibus, Syllam trium pestiferorum vitiorum, luxuria, avaritia & crudelitatis magistrum vocat. Marium in oratione pro Sextio conservatorem patria, tertia Catilin. custodem turbis. pro C. Rabirio patrem patria, parentem libertatis & Republica appellas. Lucretius l. 1. Pharsal. Syllam scelerum magistrum nominas.

L. Sylla quatuor novas leges tulit, de falso, de parricidio, de sicariis, de injuriis.

Hoc est de legibus Romanae.

Ipsò Dictatore, M. Cicero natus annos xxvi. in forum prodiit, & pro S. Roscio publicam causam dixit.

In hoc Gallius l. 5. cap. 28. Quintilianus l. 12. cap. 6. Asconius & alii consentiunt. Conradus Fenestella errorem à Padiano notatum sequi maluit.

Ante

Ante ipsum clarissimi hominis oratores fuerunt Q. Catulus, C. Julius, M. Antonius, L. Crassus; cujus quidem aetate lingua Latina suam quasi maturitatem habuit, ut ait Cicero.

In Bruto.

Fuit autem hæc Ciceronis ætas omnium eruditissima: nam ut tot, tamque præstantes oratores omittam, Juris consulti quoque fuerunt insignes, & in his C. Aquilius Gallus, L. Lucilius Balbus, C. Juventius, Sextus Papirius, auditores Q. Mutii Scævolæ pontificis, cui & Cicero dedit operam adolescens.

Pompon. rit. de origine juris. Plut. in Cicerne. Cic. l. i. de Legibus, & in Bruto.

Æqualis autem prope Ciceronis erat P. Servius Sulpitius, qui superiorum auditor, discipulos habuit, A. Offlum, P. Alphenum Varum, Caium Titium Cæsum, duos Aufidios, C. Atteium Patuvium, Flavium Priscum, Cinnam, P. Cæcilium.

De veterum Jurisconsultorum vita extante Bernhardi Rutilii & Aymari Rivalii commentarii.

Floruit etiam cum Sulpitio C. Trebatius, cui discipulus fuit Antistius Labeo.

Sulpitium mortuum Cicero verbis amplissimis laudans, Omnes, ait, qui ex omni aetate hac in civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt comparandi. Neque enim ille magis juris consultus, quam justitiae fuit.

Philippica 9.

Ex proscripторum numero Q. Sertorius restabat, vir animi robore bellique scientia præclarus. Is in ulteriori Hispania gravissimum bellum excitavit, & devictis aliquot ducibus populi Romani, complures urbes in suam potestatem redigerat.

Livius Epit. 90. & seqq. Florus l. 3. c. 22. Eutropius l. 6. Appianus l. 1. Plutarchus in Sertorio & Pompeio. Orosius l. 5. c. 23.

Itaque belli administratio tandem commissa fuit Cn. Pompeio; cumque varia fortuna sæpe pugnatum esset, tandem insidiose fuit interfactus Sertorius, & Pompeius deinde decimo fere anno post incepsum bellum Hispanias recipit.

*Vell. l. 2. Florus l. 3 cap. 22. Livius Epit. 96. Videliciter Pompeii ad Senatum apud Sa-
lustium, item Ciceronem in Maniliana.*

^a In hoc tempore Nicomedes, rex Bithyniæ, moriens, populum Romanum instituit heredem: Mithridates autem Ponti rex, qui fœdus ante cum Sertorio fecerat, in illa à Mariana & Syllana factione, occupata Bithynia, maximis viribus bellum restaurat.

^a *Liv. Epit. 93. b Cicero pro Muriana. Appianus in Mithridatico. Florus lib. 3. c. 5. Eutropius lib. 6. Cicero pro lege Manilia.*

^a In eum missus est cum exercitu L. Lucullus, qui Col. equestribus præliis feliciter rem gessit, ac deinde proconsul, ex eo exercitu, & crepta Bithynia, coegit illum in Pontū retrocedere: Ibi quoq; ingenti prælio victus Mithridates, ad e Tigranem Armeniæ regem confugit.

^a *Lucul-*

^a Lucullus vero persequens & inflans, utriusque copias aliquot præliis concidit, & quo minus bellum plane conficeret, optatumque victoriz fructum atque laudem reportaret, in causa fuerunt seditiones militares, callide à nonnullis excitatae.

^a *Livius Epit.* 94. ^b *Epit.* 95. ^c *Epit.* 97. ^d *Epit.* 98. *Dio lib.* 35. *Tlinius de viri illustribus.* *Florus lib.* 3. *cap.* 5. *Eutropius l.* 6. *Appianus in Mithridatiko.* *Vell. lib.* 2. *Orosius l.* 6. *c.* 2. & seqq. *Cicero pro Archia.* Nam paulo post revocato Lucullo, belli administratio commissa fuit Cn. Pompeio: cuius quidem rei suorum etiam fuerat M. Cicero, cum in Pompeii laudem luculentam haberet ad populum orationem.

Pro lege Manilia. Epitome 100. Dio 36. Appianus in Mithridatiko. Plutarchus in Pompeio.

^a Lucullus revocatus triumphavit nihil secius, & epulum splendidissimum populo Romano dedit: relicta deinde Republica, domi vixit privatus in Philosophia studiis, & amplissimam instituit Bibliothecam, in vietu quotidiano splendidus & magnificus, ut antea semper. Ejus bibliotheca meminit ^q Cicero, sequere eo venire solitum esse ostendit, ut libros inde promeret.

^a *Cit. Acad. quest. lib.* 4. *Athenaeus lib.* 6. ^b *3. de Fin.* *Plin. lib.* 28. *cap.* 5. *Lucullum senem triumphalem appellat.* *Vell. lib.* 2. *Xerxes togatum.*

Pompeius Mithridatem in fugam con-

D 3 jecit,

jecit, longissimeque persecutus est. Et Tigranem regem deditio[n]e cepit: cumque in suis castris illum supplicem abjectumque vidisset, erexit, ut ait Cicero, atque insigne regium, quod ille de suo capite abjecerat, reposuit, & imperatis certis rebus regnare jussit.

Pro Sextio. Plutarchus in Pompeio. Liv. Epit. 101. Florus l. 3. cap. 6. Eutropius l. 6. Dio l. 36. Valerius l. 5. cap. 1. Orosius l. 6. c. 3.

Mithridates tandem obsestus à filio suo Pharnace, mortem sibi concivit ipse.

Plinius de viris illustribus. Liv. Epit. 101. Dio l. 37. Appian. in Mithridatico. Eutrop. l. 6. Plin. l. 23. c. 5. Florus l. 3. c. 5. Valer. l. 9. c. 2. Orosius l. 6. c. 5.

Cn. Pompeio magnam autoritatem conciliaverat bellum illud, quod cum pi-satis gessit: quod quidem fuit antequam in Mithridatēm i[er]et.

Bellum hoc à Sallustio in Catilinaria maritimum, à Cicerone ad Quirites post reditum Privatum nominatum, describit Dio lib. 36. Appianus in Mithridatico, Plutarchus in Pompeio, Livius Epit. 99. Florus lib. 3. cap. 6. Velleius l. 1. 2. Eutropius l. 6. Meminit Cicero pro lege Manilia. Lucanus l. 1. Pharsal.

*Et vi ētu cedat piratica lauroea Gallis,
Magnetum. -----*

Eo sedato bello, mox aliud incendium civile exortum est: nam L. Catilina cum aliis multis in perniciē Reipublicā conjuraverat: Verum singulari Ciceronis industria, qui tum consul erat, patefacto scelere, pulsus urbe, cum copias in Heltruria & manus perditorum hominum coegisset,

coegisset, à C. Antonio consule, Cicero-
nis collega, prælio victus, occubuit.

*Cic. in Catilinariis. Livius Epitome 102.
Florus lib. 4. cap. 1. Velleius l. 2. Appianus lib.
2. de bello civili. Eutropius lib. 6. Sallustius in
Catilinaria. Dio l. 37. Bellum Catilinarium
luculenter descripsit Constantinus Felicius Du-
rantius.*

a Operam, quam tunc Reipublicæ præ-
stavit, Cicero passim in suis scriptis præ-
ditat, & non modo tuæ visas nocturno
tempore faces, ardoremque cœli, fulmi-
numq; jaëtus, & terræ motus extitisse
dicit, verum etiam illa prodigia, quæ b L.
Cotta & Torquato consulibus, annis
duodecim ante ipsum consulē acciderat,
huc accōmodat, quando complures in
Capitolio turres percussæ, & simulacra
Deorum depulsa, & statuæ veterum ho-
minum dejectæ, & legum æra liquefacta
fuerunt, tactus etiam qui Romam urbem
condidit, Romulus, parvus atque lactens,
& uberibus lupinis inhians.

a Pro Sylla, in Pisönem, Agraria 2. b
Dio lib. 37. c 3. Catilinaria. Eadem prodi-
gia Cicero in secundo de consulatu, Uraniam
Musam narrantem fecit versibus elegantissi-
mis, qui extant l. 1. de Divinatione. De iisdem
Obsequens.

Catilinæ naturam & ingenium Cicero
describens, nunquam ait fuisse tale mon-
strum in terris ullum, tam ex contrariis
diversisq; inter se repugnantibus naturæ
studiis cupiditatibusque conflatum.

Pro Calio. Libidinis ejus meminit Valer
lib. 9. cap. 1. Videatur Torcius Latro in

76 DE MONARCHIA IV.

*declamatione sua in Catilinam, Suidas in voce
L. Sergius Catilina.*

Cicerone consule, natus est C. Octavius, & Iudza Romanis facta stipendaria, cum Hierosolymam Cn. Pompeius expugnasset.

*Velleius lib. 2. Sueton. in Augusto. Gel-
lius l. 3. cap. 7. De Hierosolyma expugnata
à Pompeio legatur Josephus l. 14. cap. 8. En-
tropius l. 6 Orosius l. 6. cap. 6. Tacitus historiar.
lib. 5. Dio l. 37. Augustinus de civitate Dei,
l. 18. cap. 45.*

Quinto post anno, L. Pisone, A. Gabino, consulibus, Helvetii sedes mutarunt, & maximis cum copiis per Provinciam Gallicā constituerunt in reliquam Galliam penetrare, & ibi propter agri fertilitatem considere.

*Livius Epitome 103. & seqq. Florus l. 3.
cap. 10. Strabo lib. 4. Entropius 6. Velleius
l. 2. Cæsar lib. 1. de bello Gall. Sueton in Ju-
lio. Orosius l. 6. cap. 7. & seqq. Dio l. 38.
Plutarchus in Cæsare.*

Quo cognito, C. Iulius Cæsar, sex annis natu minor Cicerone, collecto exercitu, quod ei provinciam senatus attribuisset, profectus illuc, & commisso prælio fudit hostem: post etiam Ariovistum, Germanorum regem, qui Galliam Celticā, imprimis autem Heduos, populi Romani socios, oppreserat, non procul à Rheno debellavit, Vesontione. Sequanorum oppido profectus. Omnem deinde Galliam in ditionem populi Romani produxit, simul træjecto mari, Britanniam devicit.

Contra-

Contrarium Pompeius apud Lucannum l. 2. de Cœsare assert.

----- Rheni gelidis quod fugit ab undis.
Oceanumque vocans incerti stagna profundi.
Territa quasitus ostendit terga Britannis.

Ex Britannia Cœsarem ad se dedisse litteras ait Cicero, Calendis Septembris, quas ipse post acceperit ad quartum Calend. Octobris.

Cic. ad Q. Fratrem lib. 3. Epistola 1.

a Cum in Galliam Cœsar iret, Cicero vexatus à P. Clodio tribuno plebis, in exilium discessit, oratione prius habita ad populum, & equites, qua suos liberos atque familiam illis commendat.

a Dio l. 38. Velleius l. 2. Plutarchus in Cicer. Oratio ad populum & equites habita, qua sub nomine Ciceronis extat, inelegans est, inconcinna, insulsa atque inepta, denique vice Latina; itaque qui eam Ciceroni adscribunt, eadem opera regi opulento vestem aliquam crassissimo filo tritam ac laceram circumdant. Dionysius Gothofredus.

b Revocatus autem aliquot post mensibus à senatu, maxima cum populi gratulatione, alteram habuit orationem ad Quirites, qua gratias agit amicis.

b Vide Ciceronis vitam à Francisco Fabricio descriptam.

c Causam exilii post contulit in L. Pisonem, A. Gabiniū, consule, ab iisque proditum sese demonstrat, habitis orationibus in utrumque; quarum in altera senarii suader, ut provincias illis adimant, Sytiām & Macedoniam; & ne C. Cœsa-

rem felicissime belligerantem in Galliis revocent, sed ut imperium ei professant, quo plane bellum conficiat.

^c *Orationes in Lucium Pisonem, & de provinciis consularibus.* Pisonem & Gabinium Cossiis coloribus multis in locis depinxit Cicero, in *Orat. ad Quirite: post reditum: in Pisonem: Pro domo: Pro Sextio: in Varinum: De provinciis consularibus s &c.*

Interea Proelomarus Auletes, Aegypti rex, propter ignaviam & crudelitatem regno pulsus, Romanum venit; & persuasus à Cn. Pompeio senatus, per A. Gabiniū restituit illum, Archelao pulso, qui de populi voluntate regnabat.

Livius Epit. 105. Dio. lib. 39. Strabo l. 12. & 17. Plutarchus in Pompeio.

Gabinius fuit damnatus tandem, ut in exarrium inferret decem millia talenta, vel, ut quidam nostri homines rationem putant, sexagies centena millia, quod tantam summam à Proelomaro accepisset.

^a *Bucenas de affe. l. 3. Marti. Hostius renum. l. 2. Dio l. 39. Valerius l. 4. cap. 2. Cicero pro C. Rabirio. Strabo l. 17.*

M. etiam Crassus, cui Parthicum bellum fuit decretum, Euphrate transmisso, vixtus, in colloquio deinde perfide fuit interfactus.

Livius Epit. 106. Dio lib. 40. Justinus lib. 42. Velleius lib. 2. Florus lib. 3. cap. 9. Eustropius lib. 6. Orosius lib. 6. cap. 13. Appianus in Parthicus. Plinius lib. 33. cap. 10. Plutarchus in Crasso. Cic. 1. & 2. de Divinis. ad Att. lib. 4. Epist. 12. Ovid. 6 Fastor. Festus Rufus in compendio.

Hie est ille, qui dicere solebat, neminem esse divitem, nisi qui exercitum aere posset suis fructibus.

Cic. I. Off. Vide Ciceronis paradoxon ultimum. Item Dionem libro 40. in histor. Crass. Exercitus autem constat legionibus quatuor; teste Paulo Manutio.

Per hoc quoque tempus fuit occisus à T. Annio Milone P. Clodius; Milonem Cicero defendit, Cn. Pompeio tertium & solum consule: sed ille tamen jussus est exulare.

*Dio libro 40. Asconius Pedianus in argu-
mento Milonianus. Cicero ad Att. I. 9. Epist.
18. Veii lib. 2.*

^a *Confecto bello Gallico, quod fuit octavo circiter anno, bellum est natum civile C. Cæsaris cum Cn. Pompeio genro. causa erat belli, quod Cæsar à consulatu repudiaretur, ni demitteret prius copias, & provinciam traderet: illi vero persuasum erat, se salvum esse non posse, si ab exercitu secederet: cerebat tamen eam conditionem, ut tum ipse, tum Pompeius traderent exercitus: cumque id repudiaretur, progressus incredibili celeritate cum copiis, è Gallia venit in Italiam, & Flaminiam ingressus, oppida quam plurima, partim gratia, partim ditione, capit.*

*a Casar I. 1. de bello civili. De bello ci-
vili inter Pompeium & Casarem gesto lega-
tur Livius Epit. 110. & seqq. Plutarchus
in vitis, Dio lib. 41. Florus lib. 4. cap. 2.
Ennius l. 6. Orosius l. 6. cap. 15. Appia-
nus de bello civili. Casar in commenariis de
bellis*

bello civili. Lucanus in Tharsalia. Cicero in Epistolis ad Atticum.

^a Ea re cognita, Pompeius & ambo consules, C. Marcellus, L. Lentulus, Roma fugiunt, & Brundusium Apuliz oppidum maritimum petunt. Eo venit etiam Cæsar; sed jam consules trajecto mati Dyrrachium iverant, neque multo post insequitur eos ^b Pompeius: & cum Cæsar tempore exclusus, quod classem idoneam non haberet, illum prosequi non posset, Romam venit, & convocato senatu, de injuriis queritur, ac simul pacis conditiones proponit: cumque remissius ageretur a senatu, Massiliam petat, quæ portas illi clausit. ^c Itaque comparata classe, terrena marique illam obsides, & relictis ibi legatis in Hispaniam proficisciatur. Ibi Petreum & Afranum Pompeianos duces, totumque exercitum deductione tandem capit.

^a Cic. l. 16. Epist. II. ad famil. ^b Ad An. l. 9. Epit. I. ^c Cæsar l. 1. de bello civili. Eutropius l. 6. Orosius l. 6. cap. 15.

^a Post Massiliam redit: quæ tum primum desperatis rebus omnibus, in potestatem illius se permisit; & absens a M. Lepido praetore Dictator factus, Romam venit, comitia habet, & consul creatur cum P. Servilio Isaurico: deinde rebus in urbe constitutis, in Graeciam transmittit, ac tandem in Thessalia Pompeium maximo prælio vincit, copiis multo superiori, & castris exuit.

^a Cæsar l. 2. ^b Cæsar l. 3. Plutarch. in Brutus media aestate hoc factum scribit.

^a Pompeius

a Pompeius fugiens, Ægyptum perit. Fuit tum rex Ptolomæus Dionysius, Ptolomæi Auleæ filius, quem expulsum regno Pompeius consul per A. Gabinium reduxerat, ut supra diximus. Proprietate beneficium sperabat opem atque tutelam in ea regione: rex autem erat aetate puer, ejusque familiares, vel quod fortunam Pompeii despicerent, vel quod morum aliquem metuerent, insidiose illum interficiunt. Cæsar fugientem persecutus, Alexandriam pervenit cum tribus milibus hominum & ducentis, atque ibi primum de morte Pompeii cognoscit.

a Cæsar l. 3. b Cæsar lib. 2. de bello civili, De Pompeii fuga & interitu Cæsar l. 3. Livius Epit. 112. Plutarchus in Pompeio, Appianus, lib. 2. Dio 42. Vell. lib. 2. Florus l. 4. capite 2. Eutropius lib 6. Orosius l. 6. cap 15. Lucretius l. 8. Meminit Cicero 2. de Divinatione, & l. 3. Tuscul.

Cicero judicans de utroque, proximo bello, inquit, si aliquid de summa gravitate Pompeius, multum de cupiditate Cæsar dimisisset, & pacem stabilem, & aliquam Rem publicam nobis habere licuisset.

Philippica 13:

Gerebat tunc belum Ægypti rex cum sorore Cleopatra. Cæsar itaque cum esset Alexandriae, voluit de controversiis jure potius apud se, quam armis inter ipsos disceptari, eo quod consul esset populi Romani, & quod superioribus annis cum Ptolomæo, patre regis, lego & senatus con-

§2 DE MONARCHIA IV.

tus consilio societas facta erat. Hoc ipsum vero indignissime ferebant praefati, querentes majestatem regiam minui, quod ad dicendam causam evocaretur. ^b Concitatis ergo animis, bellum adversus Cæsarem moliuntur: sed ille, post magna pericula victor, extincto rege, non quidem rededit Ægyptum in provinciæ formam, sed Cleopatrz, ejusque fratri minori regnum permisit.

^a Dio 42. ^b Cæs. lib. de bello civili. Tius. tarchus. Strabo lib. 17 Hirtius, de bello Alexandrino, Orosius lib. 6. cap. 16.

Inde profectus in Syriam, ac post in Pontum, Pharnacem regē, Mithridatis filium profligat; Cappadociam, Armeniam, Gallograeciam, Pontum & Bithyniam pacat.

Hirtius de bello Alexandrino. Liv. Epit. 13. Dion. lib. 42. Orosius lib. 6. cap. 16. Eutropius lib. 6. Suetonius in Jul. cap. 35. Florus lib. 4. cap. 2.

In Italiam ac Romam deinde reversus, media posthyeme, & ad solstitium hibernum, ex Lilybeo trajicit in Africam, dicet à summo atuspice monitus esset, ne ante brumam transmitteret.

Cic. 2. de Divinat.

Eo confugerant à pugna Pharsalica Scipio, & Cato, M. Portii Catonis proximos, magnisque contractis copiis, Jubam regem sibi consociaverant. Proclus igitur Cæsar ad intercessionem omnes delevit.

Appian l. 2. Dio l. 43. Flor. l. 4. cap. 2. Hirt. de bello Africo. Sueton. in Jul. cap. 35. Oros. l. 6. c. 16. Eutropius l. 6. Seneca. l. 3. Epist.

Et

Et Cato quidem, ne in illius potestiam veniret, Uticæ mortem sibi concivit ipse; quod quidem ^a Cicero defendit, &c. cui incredibilem quandam natura gravitatem dedit, ei potius hoc facendum fuisse dicit, quam tyranni vultus aspiciendus.

^a 1. Off. *De Catonis Uticensis interitus legatur* Liv. Epit. 114. *Plutarchus in vita Caton Appianus lib. 2. de bello civili.* Hirt. libro 5. *Seneca Epist. 25. Valerius Max. lib. 3. cap. 2. Florus lib. 4. cap. 2. Cic. I. offic. & I. *Tuscul.* 4. *de Finibus.* lib. 9. epist. ad Patrum. *Lactant lib. 3. cap. 18. Gell. lib. 13. cap. 18. Dio lib. 43. Horatius lib. I. Od. 12. I. 2. Od. I. *Augustinus l. 1. de civitate Dei* cap. 23. *De iis autem, qui seipso interficiunt,* legatur Cicero *Tusculan.* quast. lib. I. & in somnio Scipionis, *Josephus lib. 3. cap. 14. beli Judaici,* *Augustinus de civitate Dei* lib. I. cap. 22. *Sextus Pompeius lib. 3. de verborum significationibus, in voce Carmificis.***

^b Erat Stoicæ disciplinæ Cato, & sententias horridiores nonnunquam in senatu defendebat, tanquam in Platonis versaretur politia, sicut ait ^c Cicero, non tanquam in Römuli face.

^b *De Stoicis videatur Diog. Laertius.* lib. 7. c l. 2. ad Att. epist. *De moribus Catoni videatur Lucanus l. 2. Ve'leius l. 2. S. duft. in Catilinaria,* *Augustinus l. 5. cap. 52. Civitatis Dei scribit,* *Catonem à Pompeio tanquam belli civilis heredem relittum esse.*

Romam postea Cæsar venit: cumque de Gallia, Aegypto, Ponto, & Africa trium-

triumphasset, adversus Sextum Pompeium bellum suscepit, in Hispaniam profectus, eumque debellavit.

Liv. Epit. 115. Dio lib. 43. Plinius de bello Hisp. Suetonius in Jul. cap. 35. Orosius lib. 6. cap. 16. Eutropius lib. 6.

Itaque devictis omnibus adversariis, & longe lateque pacatis populis, in urbem redit anno quinto post inceptum bellum civile: & cum de Hispania triumphasset, Dictatoris quoque nomen atque potentiam sibi delatam perpetuo sumeret, ac securum pro suo constitueret arbitrari, reliquos etiam honores ac munera publica prope solus elargiretur, ac quibus vellet distribueret, in odia plurimorum incurrit.

^a Mutato igitur Republicæ statu, & ad unius principatum redacta summa rerum, conjurations in eum factæ tandem exarserunt, & quinto post mense, quam Romam venisset, in curia Pompeii fuit Idibus Martiis interfactus, ab iis ipsis, quos recenti beneficio sibi devinxerat, quibusque ignoverat, quod bello Pompeiano contra ipsum militassent. Hic erant M. & D. Brutus, C. Cassius, Cn. Domitius, C. Trebonius, Q. Tullius Cicero, duo Servilii, Casca, Hala, & complures alii.

^a Tintarchus in Cesare, Florus l. 4. cap. 4. Sueton. in Jul. Dio lib. 44. Oros. l. 6. c. 17. Zonaras tom. 2. Appianus l. 2.

Ciceronem quoque M. Antonius, Consul, collega Caesaris, ut consciuum exdis, ad senatum coarguit, quod interfe-

sto Cæsare statim cruentum alte extollens M. Brutus pugionem, ipsum nominatim exclamasset, atque ei recuperatam libertatem esset gratulatus.

Philippic. 2.

Tradunt nonnulli; C. Cæsarem Græcis verbis affatum esse M. Brutum irruentem, & appellasse filium: id quomodo accipient illi, nescio: hoc quidem ex Cicero constat, Brutum annis quindecim fuisse natu minorem illo.

Sueton. in Julio cap. 28. Dio 44. Serviliam M. Bruti matrem, à Cæsare unice diem. & amplissimis munieribus donatam, auctor est Suetonius in Julio cap. 50.

Leges aliquot tulit, partim consul, partim dictator, quæ propter ipsum Juliz dicuntur, agraria, de judiciis, de vi, majestatis lœsz, repetundarum, de sacerdotiis, defœnore.

Vide Hottomanum.

Sunt alia quædam ejus nominis, verum ab Octavio latæ.

Clementiam Cæsari tribuunt omnes: Cicero etiam ingenium, acumen, rationem, memoriam, literaturam, cogitationem, diligentiam: sed ejus dominatum ægertrime tulit, occulte tamen; & in quædam ad Atticum Epistola, Intelliges, insquit, id regnum vix semestre esse posse.

Cicero Philip. 2: Ad Atticum lib. 10, Epistola 7.

Fuit autem in hac tota causa Cicero valde lubricus & inconstans: nam in bello securus est partes atque castro Pompeii, licet ipsius animi dejectionem taque.

atque negligentiam reprehenderet: & in epistolis ad amicos, C. Caſarem belligerantem vocabat tyrannum atque monſtrum.

*Ad Attic. l. 8. Epift. 3. l. 7. Epift. 20.
Ad Atticum l. 8. Epiftola 9. Sed hoc nigrorum horribili vigilancia, celeritate, diligentia est, item libro 5. Epift. 19. l. 10. Epiftola 4. ad Atticum.*

Profligato autem & extincto Pompeio, cum Cæſar multis ignosceret, stylū vertit, & tribus habitis orationibus, ad cœlū usq; laudibus eum efferebat: cumque sibi fieri Cæſar insidias audisset, seque satis vixisse nonnunquam diceret, ille deprecatur, & orat ut hanc opinionem deponat: nam etsi gloria sit cumulatissimus, ideoque sibi quidem satis vixerit, non tamen satis vixisse Reipublicæ, quæ præfido carere non possit ipsius atque tutela; de periculo non esse quod sit sollicitus: Nam omnes, inquit, tibi non modo excubias, & custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus & corporum pollicemur.

Tro Ligario, Marcello, Deiotaro. Tro Marco Marcello.

A nece vero Cæſaris mitum in modum exultabat; & qui illum occidissent, eam gloriam consecutos esse dicebat, quæ vix cœlo capi possevideretur.

Philippica 2. Libro 9. Epifilarum ad familiares Epift. 28. eadem Cæſaris vocat drivinum in Rempublicam beneficium.

Hæc est igitur QUARTA & postrema MONARCHIA. Quo quidem in loco notandum est, quomodo ex minimis inihiis paula-

paulatim ad summam potentiam creverit
ea civitas, quæ à pastoribus condita, do-
mina tandem evasit orbis terrarum.

De Victoriis populi Romani sic scribit Ci-
cero libro 3. in Verrem: *Lugent omnes pro-*
vinciae: queruntur omnes liberi populi: re-
gna denique jam de nostris cupiditatibus ac
injuriis exposulant: locus intra Oceanum
nullus est, neque tam longinquus, neque tam
reconditus, quo non per hac tempora no-
strorum hominum libido iniquitasque perua-
serit.

Nunc deinceps breviter, quantum li-
cebit, exponam, quemadmodum ab illo
rerum fastigio sensum postea declinarit ad
interium.

Finis Libri primi.

JOAN-

JOANNIS SLEIDANI
DE
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

LIBER II.

CÆsare interfecto, C. Octavius, qui Cæsaris sororis erat nepos, traductis ad se legionibus, acerbissime persecutus est illius percuatores.

Dio l. 46. Liv. Epit. 120. Appianus de bello civili lib. 3. Velleius l. 2. Suetonius.

^a Et cum initio pro Republica videatur in M. Antonium arma sumere, tandem partitus imperium cum illo & M. Lepido, Triumviratum instituit, in quo b M. Cicero, qui vehementer Antonium oppugnaverat, trucidatus ab eo fuit, natus annos LXIII. cum ante annos octo mortem obiisset Q. Hortensius totidem annis natu major illo, sicut supra dictum est.

^a Appianus l. 4. Eutrop. l. 7. Oros. l. 6. cap. 18. ^b Philippica Ciceronis. De morte Ciceronis tradit Appianus. l. 4. Liv. Epit. l. 1. Florus lib. 4. cap. 5. Plutarchus in vita Lis lib. 47. Eutrop. lib. 7. Velleius lib. 2. Valerius lib. 1. cap. 4. & lib. 5. cap. 3.

Cicerone in plane se fellerunt sua consilia: cum enim à morte C. Cæsaris Republikam perturbaret Antonius, C. Octavianus, Cæsar's propinquum, viginti annorum

notum

notum adolescentem, miris laudibus senatui Cicero commendabat, & suadere coepit, ut non habita illius etatis ratione, crearetur consul, adductis ex veteri memoria multis exemplis, quamobrem id fieri posset, refutatis etiam iis, quae metuenda videbantur; fidem suam obligare se profitebatur senatui, semper illum talem fore civem, qualis tum esset, qualemque eum maxime velle & optare deberent. Sed post ab illo destitutus, in Antonii manus devenit.

Philippica 3.

M. Brutus etiam graviter eum reprehendit, quod illi sic adularetur.

In libro Epistolarum ad Brutum, Epistola 16. cui initium, Particulam.

Caterum in simulatione imperii, natus, ut fieri solet, offensionibus, cum propter coniurationem in Octavium triumviratu jam antea motus esset, & relegatus M. Lepidus, bellum in Antonium alterum collegam suscepit Octavius, & ipsum atque Cleopatram, de qua supra diximus, post Actiacam victoriam, expugnavit ad Alexandriam, & ad mortem sibi ipsis inferendam adegit, & Aegyptum populi Romani provinciam fecit.

Sextus Aurelius: Imperia difficile concordiam custodiunt. Dio lib. 49. Appianus. lib. 5. Vell. 2. Orosius lib. 6. cap. 18. Sueton. in Augusto cap. 6. Dialib. 50. & 51. Florus lib. 4. cap. 11. Velleius lib. 2. Plutarchus. Eutropius lib. 7. Oros. lib. 6. cap. 19. Virg. lib. 8. Horatius in Epop. Od. 9. Propert. lib. 3. Elegia 9. Item lib. 4. Elegia 6.

Tradunt

^a Tradunt autores, Ægypti fructus annuos fuisse, Ptolomæo Aulete regnante, duodecim millia quinquaginta talenta: hanc summam nostri temporis ^b viri docti redigunt ad septuages & quinque centena coronatorum aureorum millia. Cum autem in populi Romani deditio nem venisset, multo putant fuisse fructuosiorem, propter Indic & Æthiopic commercia.

^a Strab. l. 17. ex Cic. ^b Budans de aſſe lib. 4. Matth. Hostius rei num. lib. 3. At Diodorus Siculus, qui ut ipſe teſtatur, eodem Ptolomæo regnante in Ægyptum ivit, longe à Cicerone diſſenſit, rediſum enim Ægypti fuisse tantum 100. 110. talen torum. Isaacus Casaubonus in commentario ad Strabonem.

Devicto & sublate Antonio ſolus per annos XLIIII Rempublicam geffit Octavius, & ipsius imperii anno XXIX conditi autem orbis ter millesimo nongentesimo quinquagesimo quarto, ſicut pleriq; numerant, natus eſt ſalvator noster Jesus Christus, cum ante ſeptem annos Herodes, cognomento Magnus, Templo Hierosolymæ dirutum reedificasset magnificenſiſſime.

Joseph. Antiq. l. 16. cap. 14. & de bello Iudaico l. 1. cap. 10.

M. Antonius habebat in matrimonio C. Octavii ſororem, ſed amore captus Cleopatræ, cum Aſſam peragraret, illa deferta, duxit hanc uxorem, eaque res partim etiam belli cauſam dedit.

Dioſ lib. 50.

Summus

Summus autem erat utriusque luxus : deque conviviis illorum atque deliciis & voluptatibus , incredibilia fere prodiderunt autores : verum is , quem dixi , fuit ipsorum exitus , vitaque finis .

Plutarchus in Antonio. Plinius I. 9. cap. 25.

Macrobius I. 3. cap. 17.

M. Antonius erat M. Antonii. de quo supra dictum est , oratoris clarissimi nepos .

C. Octavio regnante , populi Romani exercitus omnium primo bellum Germaniam fecit in ipsorum finibus .

C. Julius Caesar bis quidem profligavit Germanos , verum in Galliis , nempe Arioivistum in Celtis , & deinde ad Mosam confluentem atque Rheni : post eam victoriā exstructo ponte Rhenum transiit , sed paucis diebus ibi commoratus , exercitum in Galliam reduxit , pontemque rescidit .

Ces. lib. I. & 4. de bello Gallico.

Biennio deinde post , rursus ponte Rhenum transmisit , paulo supra eum locum , quo antea exercitum traduxerat , ac tum plane constituit in Suevos proficisci : verum per exploratores certior factus de rebus omnibus , & difficultatem veritus inopiamque commeatus , in Galliam se recepit , partem aliquam pontis rescidit , & in altera parte turrim atque castellum constituit , praesidiisque firmavit , ne sui redditus metum hostibus omnino tolleret .

Lib. 6. bello Gallico. Dio I. 39. & 40.

Plutarchus in Cesare. Orosius I. 6. cap. 9.

* Et hæc quidem solum adversum Germanos gessit C. Cæsar, sicut ipse commemorat: Verum Octavius, per Tiberium atque Drusum fratres, bellum Rhœtis intuiuit atque Vindelicis, & ex Ubiis populi Romani sociis, eam Germaniaæ partem, quæ Westphalia dicitur, invasit, duce Quintilio Varo: sed hunc ad intercessionem prope concidit Cheruscorum dux Arminius, inter Amisiam flumen & Luppiam. Ejus morte gravissime perturbatum Virgilium ^b Horatius carmine pulcherrimo consolatur.

^a Lib. 4. & 6. de bello Gallico. Sueton. in Augusto cap. 21. in Tiberio cap. 9. Flor. lib. 4. cap. 12. Horat. lib. 4. Ode 14. ^b Lib. 1. Ode 24. Cladis Variana historiam habent, Florus l. 4. c. 12. Suetonius in Augusto c. 23. Vell. lib. 2. Sextus Aurelius Victor. Dio l. 56. Tacitus Annal. lib. 1. & lib. de moribus Germanor. lib. 6. cap. 21. Zonaras tomo 2. De loco edita hujus stragis recentiores diffiniunt. Otho Frisingensis & Abbas Uspurgensis, qui quisque ho: sequuntur, Ticus in Staurosticho, Nauderus volum. 2. generat. 43. Huitenus, prope Augustam Vindelicorum pugnarum, scribunt. Eneas Sylvius collocat pugnam ad Maguntiam, Mutius lib. 3, prope Francofurtum Mani, Aventinus prope Dinsburgam commissum pralatum affirmat lib. 2. Vestigia vero & monumenta indubitate in agro Lappiensis Comitatus super sunt.

Drusus in Germania periit, relictis filiis, Germanico, viro præstantissimo, & Claudio,

Dio l. 55. Sueton. in Tiber. cap. 8. Ovidius ad Liviam. l. 4. Ode 4.

Celebrat eum Horatius ode doctissima, sicut ante quoque diximus, & stirpem ipsius refert ad C. Claudium Neronem, qui consul cum M. Livio Salinstore secundum, fratrem Annibalis Asdrubalem, novas adducentem copias, ad Metaurum flumen concidit.

Cantabros præterea domuit Augustus, & Aquitanos, & Pannonios, & Dalmatas, & Illyricos, & Salassios, Alpium incolas.

Sueton. in Augusto cap. 20. Dio l. 54. Eutropius l. 7. Orosius l. 6. cap. 21.

De deponenda quidem Imperii mole dicitur cogitasse non semel: sed cum invicem reputaret, se privatum non sine periculo futurum, & illam arbitrio multorum temere committi, sententiam mutavit.

Sueton cap. 28. Dio l. 52. Donatus in vita Virgilii. Zonaras tomo 2.

Regni ipsius anno XXXIII. Herodes Magnus, quem M. Antonius, & ipse, tertio triumviratus anno, Judæ regem constituerant, mortuus est: & octavo post anno filius ejus atque successor Archelaus Viennam relegatus fuit in exilium, Gallæ oppidum.

Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. cap. 10. Zonaras tomo 1. Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. c. 10. & de bello Judaico l. 2. cap. 6.

Ad provinciarum Imperii tutelam legiones aluisse scribitur Octavius XIVII, & in Ægypto quidem ternas, in Hispania

94 DE MONARCHIA IV.
nia totidem, per Germaniam octonas.
Quanius autem fuerit ejus rei sumptus
annuus, nonnulli rationem inierunt, &
ad centies atque vicies centena corona-
torum aureorum milia ponunt, sic ut in
singulas legiones annua ducenta seprau-
ginta duo distribuant aureorum milia.

Oros. l. 6. c. 20. De legionibus Romano-
rum earumque stipendiis consne Dionem lib. 55.
Tacitum lib. 4. Annal. De stipendiis militum
videatur Tacitas. lib. 1. Trater hos, legatus
Budens de aße, l. 3.

Legionem vero sex millibus peditum
censem, equitibus quingentis.

Vide Fl. Vegetum de re militari lib. 2. cap. 6.
Modestum de vocabulis rei militaris. Isidorens
Etimolog. libro nono, capite 3. Suidam in
voce λεγάνης.

In Octavio valde prædicatur studium
& liberalitas erga viros doctrina præstan-
tes. Erant tunc præcipui nominis poetæ,
Varius, Virgilius, Plotius, Valgius, Fu-
scus, duo Visci, Pollio, Mesala, Bibuli,
Servius, Furnius, Horatius, qui sua scri-
pta cupit illis probari, minime sollicitus
quid alii sentiant.

Horat. lib. 1. Satyra 10.

Cæterum inde à M. Portio Catone &
Africano majore, ad hoc usque tempus,
perpetua quadam serie clarissima Romæ
fulserunt ingenia: sed hoc Augusti sœcu-
lum fere postremum est, quod nativum
illum linguz Latinz suecum & sanguinem
incorruptum retinuit: Nam deinceps
paullatim magis atque magis fuit
sermo.vitiatus, donec in metam degene-
ravit

ravit barbariem, quæ ad hanc nostram
uique memoriam adhæsit.

*Lege Hadriani Cardinalis præfationem in li-
brum de sermone Latino.*

Cordubæ natos poetas pingue quod-
dam sonare Tullius ait, & peregrinum;
quid de illis judicaturum fuisse puta-
mus, qui centum & amplius post annis
vixerunt, non Cordubæ nati solum &
educati, sed etiam Romæ?

Pro Archia. Repetit huc Seneca sua oratione
sexta.

a Cæterum, Tiberius, Octavii Augusti
privignus & gener. & filius adoptivus,
admodum invitus, ut quidem præ se fere-
bat, & vix tandem exoratus à supplican-
te senatu, principatum suscepit; & initio
quidem nihil b solus agebat, deque rebus
omnibus, quæ alicujus essent momeuti,
cum senatu communicabat: sed paulo
post, Reipublicæ cura plane deposita,
totum se voluptatibus tradidit.

a *Tacitus* I. *Annal.* *Sueton.* in *Tiberio* cap.
24. *Aurelius.* b *Sueton.* cap. 30. *Sueton.*
in *Tiber.* cap. 41. & seqq. *Eutropius* lib. 7.
Tacti Annal. lib. 5. *Dio* lib. 57.

Eo regnante, Armeniam Parthi occu-
patunt, Mœsiam Daci & Sarmatz.

Sueton. cap. 41.

Galliam vastabant Germani: sed his
incommodis nihil ipse movebatur.

Sextus Aurelius.

Ejus regni anno decimo quinto, Chri-
stum servatorem nostrum esse crucifi-
xum, nonnulli tradunt, & magni quidem
in re Theologica viri; sed eodem anno

Lucas baptisatum esse scribit à Joanne.

Cap. 8. *Augustinus mortem Christi collat in consulatum Rubellii Gemini & Fusi Gemini, de civit. Dei, l. 18. cap. 4. Idem sentit Lactantius l. 4 cap. 10. & Tertullianus contra Iudeos. Constat autem hos 15. anno Tiberii magistratum obtinuisse. Vide præterea Alciatulum l. 5 cap. 11. parergon.*

Floruerunt tunc M. Cocceius Nerva, pater & filius, Cassius Longinus, Iure-consulti.

Tacitus Annal. lib. 5. Sueton. in Nerone cap. 37.

Tiberii pater fuit Tiberius Nero, qui C. Cæsari bello militarat Alexandrino.

Sueton. cap. 4.

Successit ei C. Cæsar Caligula, paren-
tis optimi Germanici pessimus filius, &
plane monstrum. Viginti tribus illis an-
nis, quibus præfuit, infinitam auti vim
Tiberius collegisse scribitur, quam iste
primo statim anno totam profudit.

*Sueton. cap. 39. in Caligula. De Caligula lega-
tur Dio lib. 59. Eutropius l. 7. Aurelius. Oro-
fius lib. 7 cap. 5.*

Ipsius regni anno secundo circiter, He-
rodes Antipa, Magni filius, intersector
Iohannis Baptiste, Lugdunum fuit missus
in exilium, & successorem habuit Her-
odem Agrippam, qui Iacobum Aposto-
lum extinxit.

*Joseph. l. 18. cap. 14. & de bello Iudaico
l. 2. c. 8. Euseb hist. Eccles. l. 1. c. 11. l. 2 c. 4.
Actorum 12. Joseph. l. 20. c. 16. Eusebins l. 2.
cap. 22. Niceph. c. 38. l. 2.*

Caligulæ necato subrogatus est Clau-
dius

dius patruus. Is, ubi defecisset Britan-
nia, profectus eo, & parte insulae in de-
ditionem recepta, domum rediit.

*Sueton. in Claudio cap. 17. Dio lib. 60. Eu-
tropius lib. 7. Orosius lib. 7. cap. 6.*

Maxima fuit, eo regnante, passim ine-
dia, quā ab Agabo prænunciata fuisse
Lucas Euangelista commemorat.

*Cap. 11. Actorum. Meminit hujus famis
Joseph. Antiq. lib. 20. cap. 2. Epiphanius ha-
ref. 48. & 66. Euseb. hist. Eccles. l. 2. cap. 8.
Oros. l. 7. cap. 6. Ruffinus lib. 2. cap. 8. Xi-
philin. in Claudio.*

^a Claudi successor Nero Claduſ non obscure significabat, se quandoque sublatum esse prorsus ordinem senato-
rium. ^b Eo regnante, Britannia magnam
cladem accepit, direptis ibi civibus atq;
fociis populi Romani: Legiones etiam
sub jugum missæ fuerunt in Armenia, &
vix ægre retenta Syria: deinde ^c Gallia
defecit, autore Iulio Vindice, ejus pro-
vinciæ præfecto; post etiam Hispania,
duce Sergio Galba. Cumque de recu-
perandis amissis cogitaret, inque Galli-
am pararet profectionem, reliqui etiam
exercitus, quos habebat passim in pro-
vinciis, rebellarunt.

^a *Suetonius in Nerone cap. 87. b Eutrop. l.
7. Festus Rufus. c Sueton. cap 40. Sueton.
cap. 42. Videatur Tacitus Annal. 13, 14, 15.
& 16. Dionis Epit.*

Quam fuerit immanis & effera-
tua, notum est ex historiis: itaque judica-
tus hostis à senatu, seipsum interfecit,
adjuvante servulo.

98 DE MONARCHIA IV.

Eustropius 6. *Aurelius Victor.* *Orosi. lib. 7.*
cap. 7.

Florebant eo tempore præter Sene-
cam, Lucanus, Persius, Silius Italicus,
poetæ: & hic quidem ultimo Neronis an-
no fuit consul.

Lilius Gyralius ex Tacito. Tlin. Secundas
lib. 3. Epist. 7. ad Caninum.

* Ab eo tempore status Reipub. fuit eo
redactus, ut penes exercitum atque legio-
nes populi Romani esset creare Cæsarem;
hunc ad modum factus est etiam Cæsar
Vespasianus. * Nam qui per Mœsiam e-
runt, & Pannoniam, & Judæam, & Syri-
am exercitus, ab A. Vitellio defecerunt,
& in Vespasiani verba jurarunt.

* Morem hunc sub Perrinace inoleuisse Zosi-
mus lib. 1. restatur. * *Tacitus Annal. lib.*
19. Sueton. in Vitellio cap. 15. In Vespasiano
cap. 6. Orosius lib. 7. cap. 8.

Hic Achaiam, Lyciam, Rhodum, By-
zantium, Samum, Thraciam, Ciliciam &
Comagenem, populi Romani provincias
fecit, & Hierosolymam funditus delevit,
administrante bellum Tito filio.

Eutrop. l. 7 Orosi. l. 7. c. 9. Sueton. c. 8. Aur.
Victor. Tacitus l. 21. Josephus historis excidii
Hierosolym. Nicoph. l. 2. hist. Eccles. c. 3 &
seqq. Eusebius l. 3. c. 5. & seqq. Dallant. l. 4.
c. 21. Zonaras tomo 1.

Flavius Domitianus, cum Chattis, cum
Dacis, cum Sarmatis bella gessit, deque
iis triumphavit.

Sueton. in Domit. cap. 6. Anrel. Victor.
Eustropius 7. Orosius lib. 7. c. 10. Eusebius l. 3.
c. 13. Xiphilinus.

Vixerunt tunc Statius, Juvenalis, Martialis, Poetæ.

Ulpius Trajanus à Nerva Cocceio adoptatus, ac deinde Cæsar factus, Dacos bis rebellantes domuit, ac Romanæ ditionis fecit, coloniasque deduxit.

Dion Cassius. *Dacicum bellum à Cannino Poeta tentatum Plinius meminit libro 8. Epist. 4.*

a In Armeniam & Parthos cum exercitu profectus, ditione & gratia sibi illos adjunxit, & Parthicus deinde vocatus est: Verum plerique omnes ab eo subjecti populi, rebellarunt tandem, præcipue per Armeniam & Mesopotamiam. Parthi etiam regem ipsis datum ab illo repudiarunt, cum in Italiam reverti cœpisset.

a *Entrop. l. 8. Festus Rufus.* b *Dion Cassius.* Legatur *Aurelius Victor, Orosi, l. 7. c. 12. Xiphilin. Zonaras tomus 2.*

Ælius Adrianus Judæam rebellantem domuit: ejus causa belli fuit, quod Hierosolymæ, quam rursus habitari permisit, Jovi Olympio templum ædificasset, quam rem indignissime Judæi ferebant.

Dion Cassius in Adriano. Euseb. l. 4. c. 2. & seqq. Niceph. l. 3. c. 22. & seqq. Oros lib. 7. cap. 3. Zonaras tomus 1.

a Gallias, item Germaniam, & Britanię, & Hispanias invisit. Deinde Mauritaniam, & Parthos, & Asiam, & b Græciam, perque Siciliam Romam rediit: Inde rursus in Africam profectus, Romamque reversus, denuo Græciam Asiamque petit, illinc in Arabiam contendit, & post in Ægyptum.

a *Aelius Spartanus in Hadriano.* b *Festus Rufus.* Videatur *Aurelius Victor,*
Xiphilinus.

Convocato senatu, commendavit eis
Antoninum Pium, qui post eum factus
Cæsar, pacem coluit, deque omnibus
bene mereris studens, exteris reges atque
populos literis & humanitate in officio
continuit.

Dion Caff. *Aurelius Victor,* *Eutropius l. 8.*
Julius Capitolinus. *Oros. l. 7. c. 14.*

Ejus tempore Jureconsulti floruerunt,
Alburnius Valens, **Tuscanus**, **Vindius**
Verus, **Ulpianus Marcellus**, **Arrianus**, **Ter-**
tullianus, **Salvius Julianus**, **L. Volusius**
Metianus.

Capitolinus in Tio.

a *Antonino Pio successit filius M. An-*
ttoninus, cognomento Philosophus, qui
propinquum *L. Aurelium Verum*, soci-
um Imperii sibi sumpsit. b Per eum feli-
citer gessit Parthicum bellum, ipse domi
& in urbe Rempublicam curans: Deinde
mortuo Veros, solus imperavit, & in Ger-
manos bene rem gessit: Marcomanos eti-
am oppreslit, & Sarmatas, & Vandaloſ,
& Quadoſ, qui Pannonias invaserant.

a *Julius Capitolinus.* b *Eutrop. lib. 8.*
Festus Rufus. Quadi nunc dicitur Germania
populi *Ptolomao*, *Tacito* & aliis. Hos ipſos.
Austriacos quidam putant. Silesios indigitat
Dubravius, *Aventinus Marchfelders*. (*Au-*
stria tractus populos) vocat. Quadi quondam
Helvetii dicti sunt, *Eutrop. Zosimus*: lib. 3.
Quados Saxonum partem facit *Die Wadden*
Sachsen

Plerique

Plerique enim omnes populi, inde ab Illyrico usque in Galliam, eo tempore contra nomen Romanum conspiraverant.

Oros lib. 7. cap. 15. Euseb. hist. Eccles. lib. 5. cap 5. Niceph. lib. 4. cap. 12. Tertull. in Apologetic cap. 5.

Hujus laudatissimi principis filius flagitiosissimus, Commodus Antoninus, per legatos devicit Mauros atque Dacos: compoluit Pannonias, Germaniam, Britanniam, imperium ejus recusantes; ipse interim in omni genere turpitudinis & crudelitatis vitam degens.

Aelius Lamprid. Plura de eo Aurelius. Eutropius lib. 8. Herodianus lib. 1. Xiphilinus. Orosius lib. 7. cap. 9.

Septimius Severus civile bellum gessit cum Nigro, qui Asiam, & cum Albino, qui Galliam ad defectionem solicitabat: cum Parthis feliciter pugnavit, Judzos per Syriam debellavit, Persarum regem Abagatum subegit, Arabas in ditionem accepit, Britanniam communivit, muro utrinque ad Ocea num ducto per transversam insulam, & subiectis populis, Britannia infestis, Eboraci vitam finit.

Aelius Spartianus. Eutropius lib 9. Aelius Victor. Herodianus lib. 2. & 3. Oros. lib. 7. cap. 17. Xiphilinus. Festus Rufus.

Ejus filius Antoninus Bassianus Caracalla bellum intulit Parthis & Armenis. Hic est, qui Papinianum, prætorii præfetum, nolentem defendere parricidium, trucidari jussit.

Spartianus de Causa necis variat. Tler.

102 DE MONARCHIA IV.

ra apud Xiphilius, Eutrop. lib. 8. Sex. Aurelius Victorem, Herodian lib. 4. Festum Rufum.

Viguerunt hoc tempore complures Iureconsulti, plerique omnes Papiniani auditores, Tarruntius Paternus, Macer, Terentius, Clemens, Menander, Archadius, Ruffinus, Papyrius Fronto, Antius, Maximus, Hermogenianus, Africanus Florentinus, Tryphoninus, Iustus, Calistratus, Venuleius, Celsus.

Lampridius in Severe.

Interfecto Caracalla successit Macrinus, qui parum feliciter pugnans cum Artabano, Parthorum rege, cum legiones animadverteret ad Heliogabalum Bassiani filium inclinare, pacem fecit.

Julius Capitol. Herodianus lib. 4. & 5. Eutrop. l. 8. Orosius l. 7. cap. 18. Aurelius Victor, Xiphilus.

a Alexander Severus, foedissimi hominis Heliogabali successor, vir strenuus, Araxerxem, Persarum regem, ingenti prælio vicit, Mesopotamiam recuperavit, deperditam ab Heliogabalo: per legatos in Mauritania, in Illyrico, in Armenia feliciter belligeravit: in Germanos deinde profectus, qui^b Galliam vastabant, à quibusdam suis militibus interfectus est.

a Lampridius in Alexandro, Herod l. 6. Araxerxem Orosius, Eutrop. & Cassiodorus Xerxes nominant. b Lamprid. Aurelius. Oros. l. 7. cap. 18. Eutrop. lib. 8.

Huic erat familiaris admodum Vlpianus Iureconsultus, Papiniani discipulus.

Vix-

Vixerunt tunc etiam Paulus, & Pomponius, & Modestinus.

Entrop l. 8. Festus Rufus. Lampridius in Alexandro.

Alexandrum exceptit Maximinus Is totis viribus in Germaniam profectus, non solum Romano ^a milite, sed Mauris etiam, & Osdroennis, & Parchiss, quos Alexander habuerat, usus est: Vicos Germania longe lateque incendit, hostium vim magnam concidit, ac multo plures cepit, militemque reduxit opulentum. Germania pacata, Syrmium venit, & Sar-matis bellum inferre cogitabat: nec id modo, sed etiam ipsius erat propositi, re-giones illas omnes, quæ sunt sub septen-trionibus, ad Oceanum usque, Romano subjicere Imperio; sed offensus ^b crudeli-tate illius exercitus, Gordianum summa rei præficit; eamque rem senatus, qui & ipse Maximinum oderat, habuit ra-tam, & illum Reipublicæ hostem pronun-ciat. ^c Hoc factum vindicaturus ille, ha-bitia concione ad exercitum, Romam contendit: quo cognito, senatus Pupie-num & Balbinum Imperatores declarat: & Pupieno quidem belli tradit admini-strationem adversus Maximinum, qui A-quileiam obsidens, à suis militibus, una cum filio quiescens in tabernaculo, fuit interfectus.

^a *Iulius Capitolinus.* ^b *Capitolinus in Gor-dianis.* ^c *Eutropius l. 9. Herodianus l. 8. O-rofius l. 7. cap. 19. Aurelius Victor. Eusebi lib. 6. cap. 21. Nioeph. lib. 5. cap. 25. Zosi-mus lib. 1.*

Post:

Post hæc, ^a Pupieno & Balbino perfiditionem militarem occisis, eum biennio regnassent, ad Gordianum adolescentem rerum summa delata fuit.

^a Julius Capitolinus in Balbino. ^b Pupienum multi Maximum putant. ^c Capitolinus. Eutropius, lib. 5. Zosimus, lib. 1.

^a Is quarto sui imperii anno, per Mæsiam atque Thraciam in Persas prefectus est, in iisque locis populi Romani hostes profligavit: inde per Syriam venit Antiochiam, quæ tum à Persis tenebatur: illuc frequentibus præliis decertavit, & Saporem Persarum regem ejecit, ita quidem, ut b Persæ, qui jam prope formidabiles erant Italiz, suos intra fines recipere sese cogerentur. Sexto demum Imperii anno circumventus à Philippo, prætorii prefecto, qui ^c milites ad seditionem concitaverat, interfactus est.

^a Capitolinus in Gordianis. ^b Zosimus lib. 1. ^c Festus Rufus. Aurelius. Eutrop. lib. 9. Orosius lib. 7. cap. 19. Tomponius Latus in compendio Rom. hist.

^a Idem fuit etiam exitus Philippi, qui contra Scythas, Romanorum sociis ac municipiis inferentes bellum, legatos cum exercitu misit.

^a Zosimus lib. 1. Aurelius. Eutropius lib. 9. Orosius lib. 7. cap. 20. Tomponius Latus. Primus hic Christo fidem dedit; Enobarbus lib. 6. cap. 27. Niceph. lib. 5. cap. 25.

Hic successorem habuit Decium, qui à legionibus Illyricis factus Cæsar, afflentiente postea senatu, primum Galliaz motus composuit; deinde Republica senatu

natui commendata , profectionem una cum filio .^a Imperii socio , de senatus voluntate , suscipit in Scythes , qui terra marique Thraciam & alia Imperii loca vastabant : & paxliis aliquot vicit , hoste in angustias locorum redacto , plenam victoriam reportasset , nisi Gallus Hostilianus , extremæ Mæsicæ prefectus , consilium illius ad hostem enunciasset : quo factum est , ut , prælio commisso , pater & filius ex insidiis circumventi interficerentur .

^a Zosimus lib. I. Sextus Aurelius. Eutrop. lib. 9. Euseb. Eccles. hist lib 7. cap. 1. Niceph. lib. 5. cap 25. Tomponius Latus.

^a Gallus deinde , Cæsar factus à legione una & militum reliquiis , qui superstites erant , pacem cum b Scythis fecit , populo Romano turpem & ignominiam , quando tributum eis dependere promisit . rem inauditam , & tanti nominis maiestate prorsus indignam . Itaque ferociores facti Scythes , rupto foedere , populabantur Dardaniam , b Thraciam , Thessaliā , Macedoniam ; nec id modo , sed Asiam quoque , vastatis & deletis quamplurimis urbibus . Demum Scytharum exemplo multi alii facti sunt Romanorum hostes , complures etiam rebellaverunt . In Syriam penetrabant Parthi , & Armeniam occupabant , fugato ipsorum sege Tyridate .

^a Zosimus lib. I.   ^b Tomponius Latus.

^a Scythes vero tam erant insolentes , ut etiam Italiz minarentur : & magna perfic-

perfecturi videbantur, nisi Aemilianus, Mæsiæ præfектus, ad oram Sarmaticam, confirmatio suo milite pollicitationibus & spe præmiorū, illos fudisset, ac longissime persecutus, ipsorum quoque fines dispuisset: hac de causa Cæsar fuit salutatus à milite. Gallus autem eo cognito, profectus ut obſisteret, una cum filio Volusiano, imperii socio, fuit interfactus.

a Pomp. Lat. Eutrop. lib. 9. Oros. lib. 7. cap. 21. Aurelius Victor.

^a Hoc tempore Cyprianus floruit, Episcopus Carthaginensis, cujus extant, inter alias multas, epistolæ quædam ad Lucium Episcopum ^b Romanum, quem fratrem vocat, & collegam: multo autem plures ad Cornelium, ubi conqueritur, inter alia, de iis, qui propter delicta condemnati ab ^c Africanis Episcopis, & sacerdotio dejecti, Romanam contigit, amplioris cognitionis causa. Nam æquum esse dicit, ut quo loco crimen est admissum, ibi causa disceptetur: singulis enim pastoribus attributam esse portionem gregis, de qua sint rationem reddituri domino: non ergo scindendam esse concordiam Episcoporum, neque despiciendum judicium eorum, qui per Africam de causa jam statuissent.

^a Euseb. lib. 7. cap. 3. Niceph. lib. 6. cap. 7.
^b I. Tom. Concil. pag. 369. cum seqq. ^c Epistola cuius initium est, Legi literas tuas pater. pag. 381. Vide in Epist. Cypriani lib. 3. juxta editionem Pamelii.

^a Interim exercitus alter, qui in Alpibus erat, Valerianum, nobili genere na-

tum, Cæsarem creat: quæd cum Aemilia-ni milites audissent, ne turbis implicarentur, suum Cæsarem interficiunt, & ad Valeriani partes transeunt.

* Pompon. *Latus*. Eutrop. l. 9. Aurel. Oros. l. 7. c. 21. Zosimus l. 1.

Aemilianus datis ad senatum literis, cum Imperator factus esset, promiserat se liberaturum Thraciam, & Mesopotami-am ab hostibus, recuperaturum Armenias, & depulsorum undique hostes Roma-ni nominis.

Pomponius *Latus*.

* Valerianus in bellum Persicum pro-fectus, culpa cuiusdam sui ducis captus fuit à Sapore, Persarum rege, quem vici-ni principes atque populi confederati hortabantur, frustra tamen, ut captivum dimitteret: hoc enim esse Romanorum fatum, ut vixi multo fortius resistant.

* Trebellius Pollio in vita, Eutrop. lib. 9. Festus Rufus, Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 22. Euseb. lib. 7. cap. 9. Niceph. cap. 10. lib. 6. Zosimus lib. 1.

* Captio Valeriano, successit ejus fi-lius, Gallienus. Hic totum se voluptati-bus dabat, neglecta Republica, sic qui-dem, ut milites, qui passim per provinci-as erant, novos Imperatores sibi delige-rent; per Galliam, Hispaniam, Pannoniás, Illyricum, Aegyptum, Africam, exte-risque in locis; qui tamen omnes partim ab illo, partim civilibus inter ipsos diffi-diis oppressi fuerunt.

* Trebell. Poll. Videatur Pollionis historia de-30. Tyrannis, eorumque mutinis lanienis.

* Ipso regnante, Gothi Thraciam occupant, Macedoniam vastant, Thessalicam obsident; Scythæ in Bithyniam, & Cappadociam, & Asiam invadunt, & ab Euxino Ponto in Istrum devecti, Romanorum municipiis vim faciunt.

a *Eutrop. lib. 9. De Galieno Aurelius Victor. Festus Rufus. Euseb. lib. 7. cap. 18. Zosimus lib. 1.*

* Ejus vero tanta societatem fuit, ut cum de provinciarum defectionibus, & publicis calamitatibus audiret, ridicule semper & contemptim responderet, quasi respublica nihilominus consistere, suamque dignitatem retinere posset, nec ideo facta sit ejus deterior conditio: contemptus igitur tam domi, quam foris, ob decorosum vitæ genus, Republicæ quamplurimos conciliavit hostes: ac Scythæ quidem, & Gothi, cumque his permixti quamplures alii populi erant tum in armis, ac in perniciem populi Romani conjuraverant, circiter CCCXX hominum millia: sed hos omnes in Mæsia, multisque aliis in locis, debellavit tandem Flavius Claudius, qui interfecto Gallieno successerat, vir magnæ virtutis ac dignus longiori vita.

a *Pollio. b Tomponius Latus. c Trebelli. Pollio in vita. Eutropius 9. Orosius lib. 7. cap. 23.*

* Post Claudium fuit Aurelianus, quoniam ejus erat perspecta virtus, quam regnante Claudio, multis locis in hostem declaraverat. Is per Insubriam bella gerlit, & cum Marcomanis confixit, dubie

bie quidem initio & periculose, verum feliciter tandem, postquam illius mandatu, libris inspectis Sibyllinis, religionem senatus procurasset: Romam inde profectus, & multatis nonnullis ob seditionem excitatam se absente, bellum suscepit, ut, quæ sunt ad orientem solem, & in Syria, provincias recuperaret: quas Zenobia, fortis & animosa foemina, suorum liberorum tutrix, obtinebat. ab Odenato conjugé sibi relicta, qui Gallieno Cæsare, multa fortiter ac præclare iis in locis gesserat.

a Flavius Vopiscus. b Zosimus lib. I. Eutropius l. 9. Aurelius Victor. Festus Rufus. Pollio in vita 30. Tyrannorum. Oros. l. 7. cap. 23. Procop. de bello Persico l. 2.

Quacunque transiret Cæsar, hostes populi Romani fudit, in Ilyrico, in Thracia ceterisque in locis; ac demum in hostilem regionem ubi venisset, post variam & periculi plenam dimicationem vicit, & reginam cepit, quæ Periatum & Armeniorum auxiliis confusa fortissime repugnaverat. Ejus autem regionis, quam debellaverat, præcipua erat civitas Palmyra: cumque Cæsar ex Asia rediisset in Europam, Palmyrani rebellarunt, occiso duce, & militibus in præsidio collocatis. Reversus igitur eo, captam urbem revertit, interfectis omnibus, ^a ita quidem, ut nec ætati parceret ulli neque sexui.

^a Zosimus lib. I. Palmyra Syria urbs olim Hadrianopolis vocata fuit, teste Stephano Syrorum quoque lingua Thadamus dicta fuit, ut tradit Baptista Egnatius.

Ægyptum deinde, quæ tum defecerat, recepit, & Gallias denuo Romanæ ditio-
nis fecit: post Romæ triumphavit: inde
per Illyricum profectus, Persis bellum
indixit: sed in itinere à suis familiaribus
est interfactus.

*Aurel. Tompon. Latius. Zosimus lib. 1. bi-
storia nova.*

^a Ab ejus interitu fuit interregnum ali-
quandiu, quod post Romuli mortem ac-
ciderat nunquam. Tandem successit Ta-
citus, qui paucorum mensium Impera-
tor, nihil memorabile perfecit: hunc se-
natus oraverat, ne moriens, liberos suos,
verum aliquem spectatæ virtutis ac pro-
bitatis virum imperii successorem face-
ret. Is ^bfuit Probus, qui tam ab exerci-
tu, quam à senatu confirmatus, Galliam
recepit, & Francones Germanos, qui illam
obtinebant, multis præliis devicit.

^a Fl. Vopiscus. q Romana historia au-
res Francos non Francones scribunt. Vopi-
scus, Aurelius, Eutropius lib. 9. Tompon. La-
tius. Oros. lib. 7. cap. 24.

In Illyrico Sarmatas aliasque gentes
concidit, & in itinere facto per Thraci-
am, barbaros populos. Romani nominis
terrore, & rerum gestarum magnitudi-
ne, sibidevictos reddidit: Asiam pac-
vit, & Parthorum regem ad petendam
pacem sola nominis sui fama excitavit:
pacem cum Persis fecit, ac inde in Thra-
ciam revertit, & externos populos de-
victos in Romanum solum transtulit: ex
quibus aliqui fidem servarunt, alii con-
tra, quos tamen omnes magna ex parte
post

post oppressit. Et cum rebelliones per Galliam, Hispaniam atque Britanniam sedasset iter ingressus per Illyricum, ut Persis bellum inferret, à suis insidiose fuit interfactus.

* Zosimus lib. 1. Oros. lib. 7. cap. 14. Pomponius Latus.

Florebat tum Respublica, longe latetque pacatis undique populis, ita quidem, ut Probus aliquando diceret, brevi futurum, ut legionibus atque praesidiis nihil esset opus: hoc illius dista milites offensi, judicabant è medio tollendum esse.

Vopiscus. Enseb. hist. Eccles. l. 7. capite 24.
Post eum subiit Carus, qui Sarmatas, morte Probi factos insolentiores, & Italiz minitantes fregit, inque Persas profiscens Mesopotamiam cepit, longiusque profecturus interiit.

* Vide orationem Synesii de regno ad Arcadium. Vopiscus in vita. Sextus Aurel. Ennepius lib. 9. Tomponius Latus. Orosius lib. 7. cap. 24. Festus Rufus.

Ex filiis natu minorem, Numerianum, militia secum habuit; alterum, Carinum, Gallis præfecerat: Numerianus à focero fuit occisus, in ejusque locum venit Diocletianus: cum eo præliis aliquot conflixit Carinus, adspicendi imperii causa; sed vixit, oceubuit. Diocletianus, propter nascentes non in uno loco turbas ac seditiones, collegam sibi sumpfit Maximianum. Is Galliam commotam pacavit, & Africam. Diocletianus autem Ægyptum, interfactis turbarum

harum autoribus. Britanniam quoque decimo post anno, quam defecerat, recepit: & ut timior esset Republicæ status, neve propter imperii successionem novi motus excitaarentur, Galerium adoptavit, Maximianus autem Constantinum Chlorum.

^a Vopiscus in vita Numeriani & Carini. Eutrop. l. 9. Aurelius. Orosius lib. 7. cap. 24.
^b Eutrop. l. 9. Sex. Aurel. Festus Rufus. Eutrop. 9. Oros. l. 7. cap. 23.

Contra Narsem, a Persarum regem, missus à Diocletiano Galerius, infelicititer pugnavit, amissa majore parte exercitus; sed jussus redintegrare bellum, ingenti prælio superavit hostem, & longius, quam quivis alius Imperator, excepto Trajano, iis locis progresius, capita Ctesiphonte, totam Asyriam domuit, & quinque trans Tigrim flumen provincias, quæ Trajano Cæsare defecerant, recepit.

^a Festus Rufus. Eutrop. Pomponius Latus.

Per Asiam, rebus compotitis, in Europam Diocletianus rediit, in qua pacatum erant Scythæ, Sarmatæ, Alani, Bastarnæ, Carpi, Catti, Quadi. Postea tum ipse, tum Maximianus, abdicato magistratu, suos consortes, de quibus ante diimus, Imperio præficiunt, Constantium quidem Galliis, Britannis, Hispaniis, Iria-lic, Africæ; Galerium autem Illyrico, Græciæ & Asiria.

Oros. lib. 7. cap. 25. Eutropius in fine nona libri. Euseb. l. 8 cap. 26. Socrates l. 1. cap. 1. Pomponius Latus.

* Hoc

* Hoc tempore Romæ sicut Episcopus Marcellus, cuius extat decretum, Episcopis non licere convocare Synodum absq; Romanæ sedis autoritate; non licere irem damnare ullum Episcopum qui Romam provocarit.

a Tomo I. concil. cap. 457. editionis Veneta. Repetitur 2. quæst. 6. ad Romanam Ecclesiam. Dist 17. cap. Synodum Episcoporum.

Erat hujus etiam, sicut aliorum ante ipsum, afflita tenuisque fortuna, cum Cæsar eum persequeretur Maxentius. Itaque facile colligi potest, an in his angustiis atque latibulis tantum ille sibi sumperit, ut ejusmodi faceret decreta.

Damasus in vita Marcelli.

Constantio tandem Eboraci mortuo, Galerius adoptavit Severum & Maximianum.

Oros. lib. 7. capite 25. Eutrop. lib. 10. Sextus Aurelius.

Interea milites prætoriani Maxentium Romæ salutant Cæsarem.

Eutrop. lib. 10. Aurelius Victor. Socrates lib. 1. cap. 1. Zosimus lib. 2. Pomponius Latus. Interfecto Severo, Maximianus Imperii collegam assumpsit Licinium.

Eutrop. lib. 10. Socrat. lib. 1. cap. 1. Pomp. Latus.

* Inter hos magni fuerunt motus, ideoque nobiles Romani Constantinum Constantii filium in Galliis agentem evocant, ut urbem à tyrannide Maxentii liberaret. Ille cum parte copiarum in Italiam profectus commissso prælio vin-

cit-

114 DE MONARCHIA IV.
rit, & tandem ad urbem Romam exercitum Maxentii plane concidit.

^a *Eutrop. lib. 10. Trop. Latus. Socrat. lib. 1. cap. 1. Eutropius lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 28. Euseb. histor. Eccles. lib. 9. cap. 8. & lib. 1. de vita Constant. cap. 32. Socrat. lib. 1. cap. 1. Zosimus lib. 2. Pomponius Latus. Memanus Prudentius Poeta*

Tandem etiam cum Licinio bella ges-
sit; qui prælio victus, & plerisque omni-
bus exosus, à militibus demum fuit in-
terfactus.

*Sext. Aurelius. Eutrop. lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 28. Eusebius in vita Constantini Ma-
gni, lib. 2. cap. 18. Niceph. lib. 7. cap. 45. So-
crat. lib. 1. cap. 2. Zosimus lib. 2.*

Ejus belli causam fuisse nonnulli scri-
bunt, quod Christianæ professionis homi-
nes acerbe Licinius persequeretur, cum
quidem persæpe rogatus esset atque mo-
nitus à Constantino ne faceret.

^b *Euseb lib. 10. cap. 8. Socrates lib. 1. cap. 2. Sozomenus lib. 1. cap. 7. Niceph lib. 7. cap. 44. Pompon. Latus.*

Nam inde à resurrectione Christi ad
hanc ætatem usque per annos fere tre-
centos, qui Christum profitebantur, va-
rie fuerunt afflicti. Nam ut illa præter-
mittam, quæ sacra scriptura ^a de Stephano,
de Jacobo fratre Joannis, ^b de Petro
captivo, sed per angelum liberato com-
memorat; ^c ut Paulum quoque taceam,
qui & ipse graviter Ecclesiam Dei perse-
cutus est, & postea conversus, nullum
non periculorum genus adiit propter
Christum: Romani quoque Cæsares hor-
rendas

rendas & immanes excitatunt Ianiens , Nero, d Domitianus, Trajanus, Septimus everas , Maximinus , Decius, Valerianus, Aurelianu s , Diocletianus, Maximianus.

a Att. cap. 7. b Cap. 12. c Cap. 9. d Augustinus de civit. Dei. l. 8. cap. 52. De his persecutionibus vide scriptores Ecclesiasticos , Eusebium , Nicephorium , Severum Sulpitium.

Retum autem potitus Constantinus , & veram complexus religionem , portus extitit atque refugium Christianis.

Quomodo Constantinus ad Christianismum amplexandum adductus sit , scribit Zosinus lib. 2. longe aliter , ac Ecclesiastici scriptores , rem explicans.

Tunc primum etiam Episcopi Romani cœperunt esse in tuto: nam hue usq; plerique omnes fuerant affecti suppliciis.

Numerantur autem inde à Petro , quem ipsi primum fuisse volunt , ad hoc usque tempus triginta tres ; horum decreta sunt a in libros inserta Conciliorum : sed ex iis pleraque tam sunt levicula , tam nugatoria , tam aliena prorsus à sacris literis , ut credibile sit ab aliis longo post tempore fuisse confusa. Sin autem vera sunt , & ab illis emanarunt , tunc sane . quod vaticinando b Paulus dicebat , filium illum perditum hominemque peccati jam tum operari cœpisse mysterium iniquitatis , rectissime videtur hanc etiam ad partem accommodari posse.

a Tomo primo Concil. b 2 Thessal. 2.

Anacleto , qui ponitur quartus à Petro , tribuitur , & extat decretum , quo staguit

statuit Ecclesiam Romanam esse mandatum & institutione Christi caput aliarum Ecclesiarum.

^a I. Tomo. concil. pag. 309. Repetitur Dist. 22. cap. Sacrosancta. item Dist. 21. cap. In novo.

^a Alteri post eum, Alexandro, decretum adscribitur, quo mandat ut aqua cum sale consecretur, ad expurgandum populum, & amoliendum insidias Diaboli.

^a I. Tom. Concil. pagina 316. Epist. 1. ad omnes Orthodoxos. Extat de cons. dist. 3. cap. Aquarum cum sale.

Quæso, quantum ista differunt ab Apostolorum illa maiestate, quantum autem à Joannis Euangelista scriptis, qui prope ad hoc usque tempus, atatem produxit?

^a Euseb. lib. 4. cap. 25. De obitu Joannis Evangelista nihil certi extat. Hieronymus breviter ait Joannem anno 68. post passionem Domini Ephesi mortuum. Suidas ad annum etatis 120. pervenisse refert.

Hæc duo posui solum, ut de reliquis judicium fieri possit: nam fere sunt ejus generis, & ambitionem aperte praferunt; & ut sermo est illotus, ita quoque res ipsa nihil habet salis, quem in Ecclesiæ ministris Paulus requirit.

Ad Colof. 4

^a Huc etiam pertinet illud Constantini Cæsaris editum, quod suis libris inseruerunt, ipsorum potentia videlicet fundamentum atque robur. Nam quæ ponitur ibi liberalitatis illius immensa causa & occasio,

occasio, falsi redargui potest ex historiis atque convinci.

Dist. 96. *Constantin.* In veteribus exemplaribus Decreti Gratiani non extat donatio Constantini M. ut annotatur Centuria 4. Histor. Eccles. Otto Frising. lib. 4. scribit fuisse Gratiani tempore, qui donationem illam factam asseverarent. Impugnarunt publicis scriptis hoc commentum Marsilius Paravinius in libro suo, cui titulus *Defensor pacis.* Nicolaus Cusanus Cardinalis lib. 3. cap. 2. de concordia Catholic. Eneas Sylvius in suo Dialogo. Volaterranus, Laurentius Valla, Rudolfus de Babenberg, de iure regni Imperii Romani, cap. 13. Joannes de Paris tractatu de potestate regia & Papali. Martinus Lutherus. Item Hottomannus in Bruto fulmine. Theophilus Banafius lib. 10. de Politia civitatis Dei, cap. 11. Defendunt hanc ementitam donationem Augustinus Stenches, Eugubinus duobus libris contra Vaidam scriptus, & Boethius Epo. Frisius lib. 2. Heroicarum questionum. Joannes Aventinus lib. 5. Henrico 4. imperante fabulam donationem Constantiana primum excogitatam affirmas; quod ab illorum temporum statu non alienum videtur.

Deinde, ut maxime fuerit Cæsar profusus, uni sibi fortasse potuit hoc ipso jus suum imminuere: successoribus autem, aequali potestate praeditis, & Republicæ tutoribus, non potuit. Nam qui jus & imperii vestigalia deteriora facit, patræ pater appellari non debet, & par pati prescribere non potest, aut præjudicare.

*Lib. 4. D. de recept. artit. Item in lib. 58.
D. de judic. & lib ille 13. Seſt. tempeſtivum
D. ad S. C. Trebellian.*

Constantini Cæſaris mandatu, Nicex
uite Bithiniæ fuit indictum & habitum
concilium longe frequentissimum, in
eoque dogma damnatum Arii, qui Chri-
ſum negabat ejuſdem eſſe cum patre ſub-
ſtantia.

*Oros. lib. 7. cap. 28. Eusebius de vita Con-
ſtantini M. lib. 3. cap. 6, 7. Niceph. lib. 8 cap.
4 & seqq. Theodorens lib. 1. cap. 7. & seqq.
Socras. lib. 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 16.
Ruffin. lib. 10. cap. 2. Zonaras tom. 3.
Non ex Europa tantum & Asia, sed ex
Ægypto etiam atque Lybia conveniſſe eo
ſcribuntur Episcopi.*

*Hinc Augustinus libro de Baptismo cap. 18.
Nicenum Concilium orbis terra concilium no-
minat.*

Decretum inter alia fuit, ut per Ægyptum, Lybiā, Pentapolim, vetus conſuetudo ſervetur, nimirū ut hi omnes Alexandrino ſubſint Episcopo, cum Romanus etiam Episcopus hunc morem uſurpet & retineat: Item ut Antiochiaz cæterisque provinciis & Ecclesiis, integra maneant ſua cuique privilegia.

*Tom. I. concil. cap. 6. Decretor. concilia
Nicen pag. 485. item 568, & 578. Diſt. 65.
cap. Mos antiquus.*

Poꝝ hanc Synodum, Eufathio quodam autore, natæ fuerunt opinioneſ pra-
væ, de vitando matrimonio, de novo &
inuſitato genere vſtitutus, de non edendis
carnibus, de relinquendis poſſeſſionibꝫ.

Diſt.

*Dist. 16. cap. prima annotatio. Athanaf.
orat. I. contra Arrian. Basilius Epist. 74. Se-
cates lib. 2. cap. 47. Niceph. lib. 9. cap. 16
Sozomenus lib. 3. cap. 13.*

Cum ergo plerique conjuges divorti-
um facerent, & servi, relictis dominis, ad
novum illum ac religiosum vestitum, uti
vocabant, confugerent: idem quoque fa-
cerent mulieres, desertis maritis: cum ii,
qui carnibus vescebantur, item Ecclesie
ministri, qui duxerant uxores, vulgo de-
spicerentur, tanquam impuri & ingrati
Deo, Gangar, oppido Paphlagoniar, fuit
habita Synodus, in eaque damnatis, qui
sic docerent atque sentirent.

*Hujus concilii Canones Decretis Gratiani
fere omnes inserti sunt. Dist. 30, 31, & 42.
Canones Concilii Gangrensis extant 20. tomo I.
conciliorum pag. 609. subscripsérunt Epis-
copi 16.*

Salutatus amplissime à senatu popu-
loque Romano Constantinus, propter
restitutam Reipublicæ pacem, ad exter-
na bella totum sese convertit, multisque
præliis Gothos atque Sarmatas vicit.
Thraciam diripientes: deinde jam atate
gravis, bellum indixit Persis, Mesopota-
miam vastantibus, & in Asiam ubi venis-
set cum exercitu, sumpto pharmaco, va-
letudinis curandæ causa, vitam finiit,
non absque veneni suspicione.

*Entrap. lib. 19. Sozom. lib. 2. cap. 32.
Festus Rufus. Euseb. de vita Constant. lib. 4.
cap. 56. Entrapius 10. Sextius Aurelius
Oros. lib. 7. cap. 28. Socrat. lib. 1. cap. 16.
Sozom. lib. 2. cap. 32. Niceph. lib. 3. cap. 54*

*& 55. August. lib. 5. cap. 22. de civit. Dei.
Trop. Latus.*

Hic ille est, qui cognomento dicitur Magnus, & qui Byzantium, urbem Thracie, suo de nomine vocavit, eo translata sede regia.

*Entropius lib. 10. Oros. lib. 3. cap. 13. lib. 7.
c. 28. Socrates l. 1. c. 12. Sozom. l. 2. c. 2. Au-
gustinus lib. 5. cap. 25. de civit. Dei. Zosimus
lib. 2.*

Cœpit autem regnare ad annum à na-
tali die Christi, circiter trecentesimum
duodecimum. Cometes inusitatæ magni-
tudinis mortem ejus antecessisse dicitur.

Entrop. lib. 10.

Tres reliquit filios, Constantinum,
Constantium, Constantem: hos inter di-
vidit fuit Imperii corpus: Constantino
pars obtigit Alpium, Gallia, Hispania,
Britannia, Orcades, Hibernia, Thyle:
Constanti Italia, Africa, eum Insulis,
**Illyricum, Macedonia, Achaia, Pe-
lonnesus, Græcia: Constantio Afia &**
Thracia.

*Aurelius Victor. Eusebius l. 4. c. 31. de vita
Constantini M. Niceph. lib. 8. cap. 54. Zosimus
lib. 2. Troponius Latus. Non satis autem
convenit, diviseritne Constantinus ipse bar-
dibus imperium, an ipsi post ejus mortem forti-
id fecerint. Vives ad cap. 25. lib. 5. Augustini
de civit. Dei.*

Constantinus ea divisione non conten-
tus, bellum intulit fratri Constanti: jamq;
pervenerat Aquileiam: ibi congressus
cum copiis Constantis, amissio exreitu
confuditur.

Entropius

Eutropius lib. 10. Aurelius Victor. Orosius lib. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 3. Zosimus lib. 2. Tompon. Lat. 2.

Confans, qui interea cum Getis & Sarmatis in Dacia belligerabat, post eam victoriam, de qua diximus, in Italiam venit, & superatis Alpibus, in Galliam penetravit, & biennio ditionem omnem mortui fratri obtinuit: sed paulo post insidiis & fraude Magnentii fuit interfactus.

Tompon. Lat. Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Orosius lib. 7. cap. 29. Socrates lib. 2. cap. 20. Sozomen. lib. 4. cap. 1. Niceph. lib. 9. cap. 29. Zosimus l. 2.

Hunc Magnentium milites, antea deliniti ac premiis allecti, salutarunt Imperatorem.

Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Orosius lib. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 20. Zosimus per joenum Imperatorum factum scribit, l. 2.

Ea re cognita, Constantius, ex tribus fratribus adhuc superstes, relicto per Asiam legato patrucole & sororio suo Gallo, magnis cum copiis in Italiam, ac inde in Galliam accedit, & hostem ingenti prælio vineit. Elapsus autem Magnentius, de pace legatos mittit; sed rejectus à victore, denuo præliatur, & infeliciter quidem: itaque Lugdunum fugiens, cum suos etiam comites insidiari sibi videret, nec quo se recipere haberet, mortem sibi conscivit ipse.

Sentius Aurelius. Eutropius lib. 10. Orosius lib. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 27. Sozomen. lib. 4. cap. 6. Niceph. l. 9. c. 32. Zosimus lib. 2.

Pomponius Latu. Athanasius, in Apologia ad Constantium Casarem, scribit Magnentium Judam irritatum, eodem mortis genere sibi ipsi carnificem factum, Aurelius gladio incubuisse refert.

* Constantius deinde, Gallum, patrualem, legatum suum per Asiam, ut dictum est, abutentem Imperio ac potestate, cum alia ratione sanare non posset, interfici mandat: post in Asiam redit, perfecturus bellum Persicum, quod propter factionem b Magnentii, ut supra diximus, intermisserat.

* Sextus Aurel. Eutropius lib. 10. Oros lib. 7. cap. 29. b Am. Marcellinus lib. 14. Soz. l. 2. c. 27. Sozom. lib. 4. c. 6. & 5. c. 1. Niceph. l. 9. c. 82. Soz. l. 1. Tomp. Latus.

Et quoniam sub hoc ipsum tempus, Germani facta impressione, Galliam vastabant, alterum suum patrualem, Julianum, Gallifratrem adoptavit, & Gallici tutelam illi commisit.

Marsell. lib. 15. Sozom. lib. 5. cap. 2. Zosimus lib. 3.

Julianus feliciter administrata re, multisque præliis victor, hostem trans Rhenum expulit, complures cepit, ac Romanos milites captivos a liberavit, & ad Argentoratum hostilem exercitum ferre totum concidit, ideoque salutatus est ab exercitu, non modo Cæsar, verum etiam Augustus, & diademate b ornatus, licet invitus, uiri præ se ferebat. Nam litteris ad Constantium datis, invidiam facti conabatur à se derivare: sed Constantius ea re plurimum offensus, omissis Persico

Persico bello, vicinisque populis liberaliter & amice compellatis, ut in fide persistent, iter ingressus est. ut Julianum ad officium reduceret: sed in ^c itinere, cum adhuc esset in Asia, febri correptus, vitam finiit, Juliano prius constituto successore.

^a Socrat. lib. 3. cap. 1. Sex. Aurel. Eutrop. lib. 10. Zosimus lib. 3. ^b Marcell. lib. 16. & 20. ^c Marcell. lib. 21. Aurelius Victor. Eutrop lib. 10. Oros. lib. 7 cap 29. Socrates lib. 2. cap. 37. Niceph. lib. 9. cap. ultimo. Theodorus l. 3. c. 1. Sozom. l. 5. c. 1.

Regnante Juliano, populi Romani hostes intra suos fines se continebant, nec ullus erat usquam motus.

Ammianus l. 25. Eutrop lib. 10.

Ipse contra Persas profectus, & Assyriam populatus exercitu hostili profligato, Ctesiphontem usque pervenit: tandem reducturus copias, attero invaditur ab hoste: cumque medius versaretur inter suos milites, accepto vulnere, paulo post excessit è vita, Christiani nominis hostis.

Festus Rufus. Aurel. Victor. Socrates lib. 3. cap 18. Theodoret. l. 3. c. 20. Sozom. l. 6. c. 1. August. de civit. Dei lib. 4. c. 29. Quod Christiani nominis hostis fuerit & persecutor Julianus, attestantur Socrat. l. 3. cap. 11. Theodoreus l. 3: c. 7. Sozom l. 3 c. 1. 2. Niceph. lib. 10 cap. 21, 22, 23 &c. Augustin lib. 18. cap. 52. Pompo. Latus.

Milites, amisso duce, cum in magnis versarentur angustiis, Cæsarem faciunt Jovinianum.

Aurelius Victor. Eutropius lib. 10. Oro-

*fius l. 7. c. 31. Ammianus l. 25. Socrat. l. 3.
c. 19. Theodoretus l. 4. c. 1. Sozom. l. 6. c. 1.
Niceph. l. 10. c. 38. Zosimus. l. 3. Pomp. Latus.*

^a Erat tum Episcopus Romanus Julius
ejus nominis primus. Epistolæ ejus qua-
dam exstant ad Episcopos Orientales, in
quibus non semel inculat, sibi soli, qui
sit primus sedis, ut ait, præsul, singulari
quodam ^b privilegio, & ex præscripto
divino, jus competere convocandi syno-
dos generales.

^a *Tom. I. conciliar. pag. 620. & seqq.* ^b *E-
pist. I. quia tamen confetur esse ficitia. Reperi-
tur 3. q. 6. c. Dudum à sanctu.*

Mirum autem videri possit, qua fronte
istud scribat, aut oīi jacent, cum & an-
te ipsum, Constantinus Nicenum, & post
ipsum annis omnino centum, Martianus
Imperator Calcedonense coegerit con-
cilium. Ad se quoque solum ejus urbis
antistitem pertinere dicit, ut de causis
Episcoporum, & id genus aliis graviori-
bus negotiis, cognoscatur.

*Epistola hæc Julii supposititia est, ut ex
Socrate lib. 2. cap. 15. & Sozomen lib. 3. cap.
8. ubi literarum summa indicatur, qua cum ar-
gumento ficitia hujus Epistola non congruit,
liqueat.*

Hanc ejus arrogantiam Episcopi illi
ferre non poterant, & Antiochiaz con-
gregati māscule respondent, sententiam
ab se latam retractari ab ipso non op̄er-
tere, quod eundem dignitatis gradum
obtineant quem ipse: nam inde à suis
finibus Christi doctrinam, Apostolorum
opera & ministerio, Romanam pervenisse
tandem

tandem: quod si perget, & nova decreta faciat, non se parituros, & nihil sibi fore commune cum ipso, consiliumque capti-
ros esse, quemadmodum res ipsa postu-
labit.

*Extrah Epistola hac inter Decretia Julii Pon-
tificis I. tomus conciliorum, pag. 621. editionis
Veneta, & responsum Julii subnexum est
pag. 625.*

a In alia quoque Synodo ejus urbis, multo frequentiori quam quæ prius habita fuit, inter alia statuunt, quod sit Episcopi, quod officium Metropolitanani, si quando graviores causæ disceptentur. Nam si dissentiant Episcopi, jubeat ut Metropolitanus è finitima provincia quosdam adhibeat judices, litemque definiat: sin autem Episcopus aliquis de communi sententia reliquorum Episco-
porum sit condemnatus ob crimen, fir-
mum esse mandant judicium, neque re-
tractandum ab alio. Decernunt etiam, ut bona sacra b dispenset fideliter & elar-
giatur Episcopus in usus pauperum, &
ipse quoque, si sit opus, desumat ex illis,
quod erit necessarium ad tolerandam vi-
tam, cum c Paulus dicat, victu & ami-
cili nos oportere esse contentos: quod-
si forsitan in sua suorumque privata com-
moda facultates illas avertat Episcopus,
& suis propinquis eorum administratio-
nem committat, synodo coercendum
esse dicunt.

a Tom. I. concil. sub tit. Concilium An-
tiochenum. pag. 640. canone 14, & 15.
pag. 646, & 647. b canon. 25. pag. 650.

1. Tim. 12. quæst. 1. Episcopus Ecclesiastica.
rum rerum.

Jovinianus, imminente hoste, pacem
demum fecit & ignominiosam Reipubli-
cæ: nam provincias illas quinque trans
Tigrim, occupatus à Galerio, sicut an-
te diximus, ac simul Mesopotamia part-
em reddidit: deinde paetus fuit, populum
b Romanum non esse laturum opem Ar-
meniæ regi, socio & amico. Progressus
cum exercitu, ut domum rediret, in fi-
nibus Bithyniæ mortuus est.

b Fest. Rufus, Zozimus lib. 3. Agathias lib. 4. b Marcel. 25. Eutropius lib. 10. Orosius l. 7. cap. 31. Socrates l. 3. cap. 22. Theodoretus l. 4. cap. 4. Sozom. l. 6 cap. 6. Augustin. de civi. l. 5. cap. 25. Diacon l. 11 Pomp. Latus.

Illico Cæsarem fecit exercitus Valen-
tinianum, qui deinde, postquam Con-
stantionopolim venit, imperii collegam
sibi sumpsit fratrem suum, Valentem,
eique regiones illas commendans, &
profectus in Germaniam, Saxones Ocea-
no vicinos domuit.

Sex. Aurelius, Ammianus lib. 26. Diaconus lib. 11. Orosius l. 7. cap. 32. Marcell. l. 28. Diac. l. 12.

In Galliam deinde postquam venit, ira
concitatus periisse fertur.

Aurelius Victor. Paulus Diaconus l. 12, Ammianus l. 30. Socrates l. 3 cap. 26. Sozom. l. 7. cap. 36 Zosim l. 4 Pomp. Latus.

* Erat per id tempus in Asia frater ipsius
Valens, alter Cæsar, ut Parthos Ar-
meniam vastantes, & Persarum regem.

Iupto

rupto fœdere belligerantem coerceret : sed cum Hunni sive Tartari & Scythæ Pannoniam, Epirum, & Thessaliam vastarent, in Europam rediit, &, commisso prælio vietus, ac in fuga vulneratus, inq; b^a rugurum quoddam delatus, immisso ab hostibus igne, conflagravit.

^a Diaconus lib. 21. ^b Tof. lib. 4. Orosius l. 7. cap. 33. Qua ratione Valens interiorit incertum. Socrat. l. 5. cap. 1. Alii igne ambustum scribunt, Diacon. l. 12. Sozom. l. 6. cap. ultimo. Theodore. l. 4. cap. 36. Alii imperatorio habitu mutato se in medium suorum peditum injecisse, ibique cecidisse & jacuisse incognitum, Socrates l. 4. cap. 31. Marcellinus lib. 31.

^a Valentiniani Cæsaris atque Valentini editum extat, quo mandatur, ut qui monasticam vitam sectantur atque solitudinem, eaque ratione militiam & onera publica defugiunt, ^b extrahantur è suis latibulis, & aut patriæ serviant, aut omnibus aliis commoditatibus careant, quæ post conferantur in eos, qui laborem & periculum pro Republica sustinent.

^a Lib. 26. C. de Decurion. ^b Vide Augustinum de civitate Dei l. 18. cap. 52 & ibi Vivem. Extat hac lex in Codice Theodosiano. lib. 12. titul. 1. l. 26. Meminit etiam Paulus Diaconus, libro 12. & Iordanes Gothus libro 1. Pertinet autem ad monachos Ægypti, quibus fuit Valens pertinaciter infensus: ut Jacobus Cujacius annotavit. Consule annotationes Alciati in decimum librum Codicis Justiniani scit. In lege.

118 DE MONARCHIA IV.

lege, Quidam ignavia: Ubi Bartoli erroneam interpretationem refellit: vide eundem Alciatum libro tertio disputationum cap. II.

Hostes deinde circumfessa Constantiopolis, cum donis atque pecuniis essent ab Imperatore placati, discesserunt.

Tom. Latus. Ammianus lib. 31. & Socrates lib. 5 cap. primo. Barbaros à Saracenis prelio conductus repulsos scribunt Sozomenus lib. 7. cap. 1. Paulus Diaconus lib. 12.

Valentinianus Cæsar, pacata Saxonia, filium suum Gratianum cooptarat collegam.

Aurelius Victor. Diaconus lib. 12. Marcell. lib. 27. Socrates l. 4. c. 10.

^a Cum ergo tam pater, quam patruus Valens, mortem obiissent, Gratianus utriusque succedit: cumque variis turbarum fluctibus agitaretur res publica, Theodosium bellum ducem insignem allegit, & ad solem orientem misit. Is ad Constantinopolim Hunnos fudit atque Gothos, & Thracie finibus ejecit.

^a *Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 34. b Socrates lib. 5 cap. 2. & 6. Sozom. lib. 7. cap. 2. Diaconus l. 12. Oros. l. 7 c. 34. Theodoretus l. 5. c. 5. Zosimus l. 4.*

Gratianus deinde à quodam suo belli duce, Maximo, affectante Imperium, per insidias fuit in Galliis interfactus.

Aurelius Victor. Socrates lib. 5. cap. 11. Sozom. lib. 7. cap. 13. Niceph. l. 12. c. 19. & 20. Oros. lib. 7. cap. 34. Zosimus libro. 4. Diacon. lib. 12.

Præceptorem habuit in literis Ausoniūm Burdigalensem, cuius existant poemata

mata quædam, eumque tandem ad consulaarem dignitatem Romæ perduxit.

Exstat gratiarum actio Ansonii ad Gratiannum Imperatorem pro consulatu.

Eodem prope fato filius ejus Valentianus occubuit etiam, fraude sui familiaris Arbogasti.

De hoc legitur oratio funebria Ambrosii episcopi Mediolanensis. Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 35. Diaconus lib. 3. Socrat. lib. 5. cap. 24. Sozom. lib. 7. cap. 22. Niceph. lib. 12. cap. 3⁴, 39. Hieronymus in epitaphio Nepotiani suffocatum & laqueo suspensum scribit. Fuit autem, Zosimo teste, Arbogastes ex Francis Germanus oriundus.

Sed non tulerunt impune percussores: nam cæsi postea fuerunt uterque à Theodosio Cæsare; & Maximus quidem capitus, Aquileia fuit interfectus, alter vero mortem sibi concivit ipse.

August. lib. 5. cap. 6. de civitate Dei. Decade Maximi legatur Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 35. Diaconus lib. 13. Socrates lib. 5. cap. 14. Sozom. l. 7. c. 14. Theodorens l. 5. c. 15. Niceph. l. 12. c. 21. Arbogasti, quem Zosimus & Suidas Francum, Diaconus & minoribus Gallis oriundum scribunt, interstum refert Aurelius, Diaconus lib. 13. Socrates l. 5. cap. 24. Theodorens lib. 5. cap. 24. Sozom. l. 7. c. 24. Niceph. l. 12. c. 38, & 39. Claudianus in Paneg.

Deletis ergo tyrannis, Theodosius rerum potitus, Imperii socios constituit filios, Honorium & Arcadium; &, quoniam ætate minores erant, duces, ac velsuti moderatores illis attribuit, Arcadio Ruffi-

Ruffinum, Honorio Stiliconem: neque
multo post vitam finiit.

*Pomp. Lat. Aurelius Victor. Diac. lib. 13.
Socrates lib. 5. cap. ultimo. Theodoretus lib. 5.
cap. 25. Sozom. lib. 7. cap. 28. Niceph. lib. 12.
cap. 48. 50. Zosimus lib. 4.*

Ipsò jubente, Constantinopoli fuit ha-
bita Synodus, damnatumque in ea Ma-
cedonii dogma, divinitatem spiritui san-
cto derogantis.

*a Tomo concil pag. 727. Socrates lib. 1.
cap. 8. Sozom. lib. 7. cap. 7. & 8. Augustin,
de heresibus cap. 52. Niceph. lib 12 cap. 18.
Dift. 16. cap. Prima autem Synodus. Ba-
silus in expositione fidei Nicena, Macedo-
nium Pneumatomachum propterea nominatum
scribit.*

Qui fuerunt ibi patres, ad centum quin-
quaginta, sicut traditur, instituerunt Epi-
scopos, tum ibi, tum Antiochiaz, quam
vocant seniorem & vere Catholicam Ec-
clesiam, tum ^a Hierosolymaz, quam Ec-
clesiarum omnium matrem esse dicunt:
& hæc quidem acta sua perscribunt ad
^b Damasum Episcopum Romanum, qui
conatus fuerat eos evocare Romam.

*a Theodos. lib. 5. cap. 9. b Tomo I. con-
cil. pag. 782. & seqq. Theodoretus lib. 5.
cap. 8.*

Damaso fuit familiaris Hieronymus,
cum esset juvenis. Ejus est dictum illud
memorabile, Vbicunque Episcopus fuerit,
sive Romæ, sive Eugubii, sive Constanti-
nopolii, sive Regini, sive Alexandriæ,
ejusdem meriti est atque sacerdotii,

*In Epist. ad Euagrium, tom. 3. operum
Hieronymi.*

Hieronymi. *Damasius Hieronymi opera usus est in scriptioribus Epistolarum Synodarium ut Hieronymus ipse scribit, epistola ad Eustochium, item ad Gerontiam.*

Theodosius magna fuisse pietare fertur, & ab Episcopo Mediolanensi Ambroso reprehensus, adituque templi prohibitus, patienter tulit.

Theodoreetus lib. 5. cap. 17. Niceph. lib. 12. cap. 40, 41. Sozom lib. 7. cap. 24. Augustinus lib. 5. cap. 26. de civit. Dei. Paulus Diaconus. lib. 13. Zenaras tomo 3. Michael Glycas Annal. parte 4. De hoc Ambroxi facto gravissimum exeat judicium Thoma Eristi medici excellentissimi, qui illud iniquum esse, nec unquam veris & justis rationibus excusari posse palam affirmat. Vide Rudolphum Hospinianum, lib. 2. cap. 1. de origine, usu & abusus templorum.

Arcadius ad orientem solem Constantinopoli præterat: Honorius autem Romæ: sed Ruffinus, ut imperium ad se transferret, Gothorum regem clam hortabatur, ut Arcadio bellum faceret: intellecta perfidia, Ruffinus à militibus trucidatur.

Diaconus lib. 13. Socrates lib. 6. cap. 1. Sozomenus lib. 8. cap. 1. Niceph. lib. 13. cap. 1.. Zosimus lib. 5. Diaconus lib. 13. Ruffinus fuit Gallus, teste Suida, in voce Theodosius.

Arcadium Cæsarem Innocentius, ejus nominis primus, Episcopus Romanus excommunicavit, quod consenserat, ut Johannes Chrysostomus ab Ecclesia sua pelleretur, sicut in jure Pontificio refertur.

Niceph.

Nicephorus 13. cap. 34. Dist. 96. cap.
Duo sunt quippe. Videatur Glyca Annal.
parte 4.

Floruit tunc etiam Augustinus, Hippoensis Episcopus, qui concilio Carthaginensi tertio interfuit, & quarto: ubi decretum interalia fuit,

1. Tom concil.

Ut Episcopus non longe ab Ecclesia suum Hospitiolum,

Decretor. Synodi Carthaginens. quarta, Canone 14. tomo I. conciliorum, pagina 759.

Item ut vitem super electilem, & mensam & victimum pauperem habeat, & si de vitaque integritate sibi paret autoritatem;

Dist. 41. cap. Episcopus vitem. Decretor. Synodo Carthag. Canone 15.

ut rebus Ecclesiaz, tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Canone 13. pag. 760.

Augustino quoque scripsit Innocentius primus, & Aurelio Carthaginensi Episcopo, & cohortatus ad mutuas precatio[n]es, germanos vocat, & consacerdotes.

Epist. 10. Innocentii I. Tomo conciliorum primo, pag. 780.

Ab Innocentio fuit Zozimus, qui patrum & antiquitatis decreta laudans, ne Romanaz quidem sedi, sicut vacant, licere dicit, ut in iis aliquid mutet, aut contra statuat.

25. q. 1. Contra statuta.

Morem quoque sui temporis infectatur & corrigit, quod plerique nullis imbuti

buti literis ad sacerdotalem ordinem aspirabant.

Dist 36 c. Qui Ecclesiast & Dist 59 cap. Qui Ecclesiast. Epist. 1. ad Hesychium Salonianum Episcop pag. 810.

Zozimum exceptit Bonifacius primus : erat tunc Carthagine concilium sextum, valde frequens , cui & Augustinus interfuit. Eo missis legatis , Bonifacius ostendit , Synodum Nicenam sedi Romanæ tribuisse jus illud , ut ad ipsam ex omnibus provinciis undique provocaretur : petit igitur à patribus , ut hoc ipsi quoq; sanciant & confirmant. Illi respondent , nihil ejusmodi fuisse Nicæz decretum , quod quidem ipsi sciant : veruntamen , ut certo res investigari posset atque sci- ri placuit ab Alexandrina & Constantinopolitana Ecclesia petendum esse ve- rum ejus Synodi exemplar. Eo tandem allato , deprehensum est plane contrari- um fuisse statutum ; hoc videlicet , ut de suis causis quæq; provincia cognosceret , & ut ab Episcopis ad Synodum provin- ciaz, vel etiam ad Oecumenicum , utive- cant concilium , provocaretur.

Tom. I concilio. in actis concilii Carbag. sexti pag. 818. Epistola hac extat in Actis con- cilii Africani capitulo 101. pag. 841.

^a Erat tum Alexandrinus Episcopus , Cyrillus. Antequam exemplar veniret , mortuus erat Bonifacius : cumque suc- cessor ejus Celestinus idem urgeret , re- sponsum tulit juxta^b formulam decreti.

^a Cap. 102. pag. 843. ^b Cap. 105.

Mortuo Arcadio, successit filius Theo- dosius

dosis II. quo regnante, & jubente, Ephesina fuit habita Synodus, in eaque damnatus Nestorius, qui Christum natum esse Deum ex Maria virgine negabat, Augustinus tunc è vita discessit.

Socrat. l. 7. cap. 32, & 33. Euagrius lib. I. cap. 2. & seqq. Niceph. lib. 14 cap. 31. Augustinus obiit Hippone, non anno Christi 440. ut ait Sigebertus in Chronico, vel 446. ut Beda: sed 432. Diacon. l. 14. sive 433. Prosper in Chronico. Liberatus Archidiaconus Carthaginensis scribit cap. 5. sui breviarii, Augustinum ad hanc Synodam accersitum, sed morte praventum esse.

Ab altera parte Stilico, tutor Honori, perfidiose reni etiam egit, uti Russinus. Et cum in Gallia domicilium sedemque Gothis tribuisset: commovit illos, ut in Italiam ingressi, duce Alarico Romanam caperent, quod fuit anno conditæ urbis MCLXIIII, post Christum vero natum CCCCXII.

Diaconus l. 13. Augustinus l. 1. cap. I. de civitate Dei. Iornandes l. 2. Sozomenus l. 9. cap. 9. Orosius l. 7. cap. 38. Paulus Æmilius l. 1. Michael Ritus de Regib. Hispania l. 1. Egnatius l. 1. Principum Roman.

Romæ paucis diebus Goths commorati cum Rhegium venissent populabundi, ac in Siciliam trajicerent, naufragium fecerunt, extincto etiam rege.

Cum deinde multa Stilico nequiter faceret & insidiose, quo suum ad filium Eucherium Imperii summam transferret, intellecta fraude captus, & Honorii jussu fuit interfactus.

Diacon.

*Diacon. l. 13. Oros. l. 7. c. 38. Sozomenus. l. 9.
cap. 4. Zosimus l. 5.*

Alarico rege mortuo, Gothi regem sibi sumperunt Adolphum, ejus propinquum, eoque duce Romam redeunt, & quod reliquum erat, absument.

*Procop. lib. 1. de bello Vand. Diacon.
lib. 13. Oros. lib. 7. cap. 4. Iornandes.
Adolphus hic Alarico affinis fuit, con-
jagis nempe frater, ut Zosimus innuit.
Diaconus Athaulphum. Orosius Athalphum
vocat.*

Eo interfecto, regnavit Gensericus; & hoc sublato, Wallis, cum quo Constantinus, Honorii per Gallias legatus & sororius, ac deinde imperii socius, amicitiam & foedus iniit, concessa illi Aquitania, Galliz parte, quam inhabitaret.

*Valia Jernand. Orosius lib. 7. cap. ult.
Diaconus lib. 14. Jornandes lib. 2. Prosper
in Chronicis.*

Vexabant tum Britanniam Scotti & Picti; verum auxiliis, ab Honorio Cesare missis, profligati fuerunt. Per Hispaniam quoque Vandali & Alani, Genserico duce, grassabantur.

*Blond. 2. dec. 1. Diacon. lib. 14. Proco-
pius de bello Vandalico l. 1. Paulus Diaconus
l. 14. Sozomenus l. 9. cap. 2.*

Honorio tandem Romæ mortuo successit ad occidentem solem atque Romæ, Valentinianus, sororis filius: cum interim Theodosius Arcadii filius, ut supra diximus, alteram mundi plagam Constantinopoli gubernaret.

Procop. l. 1. belli Vandal.

Ad.

* Ad hoc tempus Vandali & Alani
diffidiis & factionibus Romanorum du-
cum, qui per Africam erant, invitati, pe-
netrarunt ex Hispaniis in Africam, fer-
roq; regionem atque b flamma vastabant.
Ab ea clade pars quædam Africæ fuit illis
ad habitandum attributa.

* Procop. l. 1. *bells Vandal.* Diac. l. 14.
b Iornand. lib. 2.

a Gothi, qui Galliam Aquitaniam in-
colebant Honorii Cæsaris voluntate atq;
b permisſu, ut paulo ante diximus, non
contenti suis finibus, vim & injuriam in-
ferebant vicinis, &c c Narbonem obsidi-
one fatigabant: sed missus eo cum copiis
Litorius, oppidum obsidione liberavit,
annonam intulit, & commisso prælio fe-
liciter primo pugnabat: post autem toto
fere exercitu delecto, captus est; tantaque
fuit ea clades, ut populus Romanus pa-
cem orare cogeretur.

a Sigebert. b Diacon. l. 14. c Iornan.
lib. 2. Diacon. lib. 14. Prosper in Chronico.

Vandalorum etiam rex Gensericus, pace
violata, quam cum Romanis in Africa
fecerat, ut antea diximus, Carthaginem
ex improviso capit, ac multa crudeliter
ibi facit: quæ quidem civitas per annos
quingentos octoginta quinque populi
Romani tum fuerat.

Diaconus lib. 14. Prosper in Chronico. Ursper-
gensis.

Occupata Carthagine in Siciliam tra-
jicit, magnisq; cladibus eam afficit. Tum
demū instructa classe Theodosius Impe-
rator

rator bellum in Vandos movebat: sed cum eodem tempore Hunni Thraciam & Illyricum vastarent, exercitus è Sicilia fuit ad ea loca propugnanda revocatus.

Diaconus lib. 14.

a Faciebant tunc denuo impressionem in Britanniam Picti arque Scotti: cumque de Romanorum auxiliis Britanni desperarent, ab Anglis, populo Saxoniz, opem petunt: Sed hi pulchritudine regionis allesti, cum paulatim majoribus copiis eo adnavigassent, maximam insulę partem suę ditionis fecerunt, Britannis oppressis.

^a *Pandus Diacon. lib. 14. Polyd. hist. Anglicæ lib. 3. Beda lib. I. Anglicæ historia. Buchananus rerum Scotic. lib. 2. Crantius Saxon. lib. I. cap. 18. Georgius Lilius in Chronico Anglia Regum.*

Non multo post Constantinopoli mortuus est Theodosius II. eo regnante, solis deliquium fuisse traditur, & apparuisse cometa, inde ab Idibus fere Iuliis ad mensem usque Septembrem.

Dias. lib. 14.

Theodosio ad orientem solem succedit Martianus. De Genserico Vandalorum rege, supra diximus: cum eo pacem facit Valentinianus, divisa inter ipsos Africa.

Diac. l. 14. Enag. l. 2, cap. 1. Nicoph. l. 15. s. l. Diacon. l. 15. Precep. l. 1. belli Vand.

^a Cisiter hoc tempus Athila rex Hunnorum, qui Dacia & Pannonia occupata, vicinas regiones, Macedoniam, Myriam, Thraciam crudelissime vastabat, ad occupandum

eupandam Imperii Romani partem, quæ est ad occidentem solem, animum adjectit. Et quoniam ejus belli summam fore difficultatem videbat, siquidem Gothi, qui tum pacem cum Romanis colebant, & Galliæ partem inhabitabant, ut supra dictum est. ^a auxilia Romanis ferrent: idcirco missis legatis amicitiam eorum atque fœdus expetebat: verum Aetius, Valentianiani Cæsar's legatus, huic rei prævertit: & cum Theodorico, Gothorum rege, firmato fœdere, totum se comparabat ad bellum.

^a *Trocod. lib. 1. bells Vand. Diac. lib. 15. Bonfinus lib. 3. dec. 1. Blondus 1. decad. lib. 2. Callimachus in Athils.* ^b *Jornandes lib. 2. Diac. lib. 15.*

^a Athila nihilo secius progrederitur: fit prælium longe maximum in campis Catalaunicis, quæ quidem Galliæ pars, propter ingentem planiciem, hodie vocatur Campania.

Diacon. lib. 15. Jornandes lib. 2. Jornandes campos Mauricios, Freculphus Manriacos vocat.

Cecidisse in eo prælio feruntur LXXX. hominum millia: in his etiam Gotherum rex Theodoricus occubuit.

Gregor. Turonensis lib. 2. cap. 7.

Victus autem Athila, scipsum interfere cogitabat, ne vivus in potestatem hostis veniret: sed cum Theodorici regis filius, Aetii ducis consilium secutus, cum suis copiis domum rediret, ut mortuo parenti succederet, Athila colligendi sui spaciū adeptus, in ^a Pannoniam redit,

&

& novis collectis copiis, ira plenus, Italiam ingreditur: ^a Aqueleiam urbem ob-sidione diurna fatigatam demum ex-pugnat, diripit, incendit: inde Concor-diam, Patavium, Vincentiam, Veronam, Brixiam, Bergomum, Mediolanum, & Papiam capit: postea grallatus per Flaminiam, castra tandem facit ad Mincii confluente atque Padi. ^c Quo quidem in loco cum deliberaret an Romam itu-rus esset cum exercitu, Leo venit ad ipsum, urbis Romæ Episcopus, ejus no-minis primus, idque perfecit, ut, mutata voluntate, non solum non Romam pete-ret, verum etiam, Italia omni relicta, rediret in Pannoniam, ubi non multo post vitam finiit.

^a Tomp. Lat. ^b Procop. lib. 1. belli Vand. Diac. l. 15. Bonfinus dec. 1. lib. 7. Olabus in Athila cap. 15. De Athile interitus refert ex Trisko Historico Fornandes lib. 2. Jovius lib. 1. Elogiorum.

^a Hic est Leo ille, cuius extant Episto-læ complures ad Theodosium II, & Mar-tianum Imperatorem, in quibus par-tim excusat, quamobrem ad concilia venire non possit ab illis indicta, & de-precatur ne moleste ferant quod ^b le-gatos eo mittat: partim etiam orat, ut in Italia potius, quam in Asia concilii locutio designent: sed nihil impetravit.

^a 2. Tomo concil. pag. 40. Epistola Leonis Papa decima sexta. ^b Epist. 9. ad Theodosium pag. 32. Vide Epistolam 23, 24, 31, &c. pag. 44. & seqq. 2. tomo concil.

Dum per Italiam ita fixaret Athila,
Venete-

Venetorum urbs condita fuit, quando ex vicinis locis plerique potentiores in illa maris æstuaria & insulas, tumulosq; ve'ut in portum aliquem, sese receperunt.

Volater. lib. Geograph. Blondus Decad. 1. lib. 3. Sabellicus de rebus Venetis Decadis. 1. lib. 1. Antonius Bonfin. decad. 1. lib. 6.

Humile fuit igitur ac prope desperatum & calamitosum hujus urbis initium, & nunc in tantam, uti videmus, amplitudinem excrevit. Octoginta quinque numerantur illorum Duces, ad hoc usque tempus: ex iis primus fuit Paulus Anazatus, anno salutis septingentesimo sexto, cum ante ducentos quinquaginta duos annos urbs ædificari coepit fuisset.

In historia Ducum Venetorum à Petro Marcello Veneto, Sylvestro Gyrello, & Hieronymo Kelnero edita, hic dux vocatur Paulinus Anafestus, & initium Imperii illius collocatur in annum 697. à Christo nato, quem faciunt urbis condita annum 282. De numero etiam variant; 4. enim & 30. usque ad illud tempus, quo hac à Sleidano scripta sunt, Dux recentur.

a Interfecto postea Valentianiano, Vandalarum rex Genesieus, classe divectus in Italiam ex Africa, cum exercitu longe maximo, & adjutus à Mauris, Romanam contendit, & urbem prope desertam ab omnibus capit: sed exoratus à Leone Episcopo, qui & Athilam placaverat, uti diximus, ab incendiis abstinuit atque cæde.

^a Diaconus lib. 15. ^b Procop. de bello Vand. lib. 1. Fornandes, Euagrius lib. 2. cap. 7. Urspergenjus.

Dilepta urbe, captivi maximo numero Carthaginem deportati sunt. Hostes deinde Campaniam magnis calamitatibus afficiunt, Capuam, Nolam, Neapolim aliasque civitates evertunt: superstites a cæde conjiciunt in catenas; & opibus Italiz facti divites, in Africam revertuntur.

Diac. lib. 15. Procop. de bello Vand. lib. 1. Ursperg.

Martianus ad Orientem solem Imperator, pacem coluit, natura quietus: ac dicere solebat, Quamdiu pacate vivere liceret, non esse principi decorum ut arma sumat.

Pomponius Latus. Egnatius lib. 2. de Rom. Principibus.

Ipsò regnante, & jubente, Chalcedone fuit coactum concilium amplissimum, & damnatus Eutyches, duas naturas in Christo confundens.

Euagrius l. 2. cap. 2. Nicephorus l. 15. cap. 2, 3, 4. &c. Diaconus l. 15. 2 Tomo Concil. pag. 119.

Ibi decretum inter alia fuit, ne quis clericus, uti vocant, in duarum civitatum Ecclesiis recipiatur.

10. Canone Decretorum concilii Chalcedonensis, 2 Tomo concil. pag. 327. Exstat 21. q. 1. Clericum in duarum.

Non erat nota tunc temporis illa, quæ dicitur, pluralitas beneficiorum, quæ nunc sic involevit, ut nihil sit ea fre-

G quen-

quemius. Et nostra quidem fere memoria, consuetudo illa inter alias Ecclesias maculas obrepdit, ut uniuersos attribueret Pontifex Episcopatus. Quod si jam eum, qui superiori proxima xitate fuit, hac in parte, morem restitueret, officium suum faceret: sed quoniam id ferre non potest, an putamus unquam esse permisurum, ut juxta sacras literas, & Apostolorum atque primi temporis decreta, res emendentur? Nimirum frustra laborant, qui facta Paparum ad antiquæ religionis rationem exquirunt.

Imperii anno septimo, Martianus mortuus est, eique Leo successit: Romæ autem & ad solem occidentem, ubi Roma capta Gensericus in Africam revertisset, Valentiniano successit Avitus, deinde Majorianus, postea Severus, ab hoc Anthemius, post alii parum celebres, qui mutuis lanienis & insidiis interierunt, neque diu regnarunt, adeo quidem, ut jam altera pars Imperii Romanus versus occidentem solem valde esset afflita.

De his Diacon. l. 15. Euagrius l. 2. cap. 7. Iornandes l. 1. Procop. l. I. Belli Vand. Euagrius l. 2. cap. 16.

De Leone Cæsare nihil memorabile proditum est, nisi quod cum Gothis, Illyricum vastantibus, amicitiam atq; fodus iniit.

Iornand. lib. 2.

Extant ad ipsum quoque Leonis Episcopi Romani una & altera Epistola. Successorem habuit Zenonem Isauricum.

Tom.

*Tom 2. concil. Epist. 71, 72, 73. 76. &c.
pag. 80. & seqq.*

Inter eos, qui Romæ præfuerunt, à morte Valentiniani, fuit etiam Augustulus quidam.

De Romulo Orestis filio, cui Augustuli cognomen fuit, scribit Procopius de bello Vandali lib. 1. & de bello Gothicō lib. 1. Enagrius lib. 2. cap. 16. Iornandes lib. 1. Pompon. Latus.

Ad hoc tempus, Odoacer, cum ingenti manu Herulorum & Scyrorum, ex Pannonia in Italiā invadit: Orestem, patricium Romanum, qui Papiam cum suis copiis sese receperat, capit & occidit, oppidum ditipit & incendit: progressus, omnē regionem usq; Romam occupat. Augustulus, animo fractus, imperium sponte deponit: Odoacer urbem ingreditur, & Italiz regnum adeptus, per annos xiv. nullo resistente, præfuit.

Iornandes lib. 2. Sigebertus. Procopius de bello Goth. lib. 1. Leon Aresinus de bello Goth. lib. 1. Blondus decad. 1. l. 2. Bonfin. decad. 1. lib. 7.

Tunc dénum Theodoricus Ostrogothorum rex, missus à Zenone Imp. & Constantinopoli profectus Gepidas & Bulgaros resistentes vincit: deinde per Mylam & Pannoniam iter faciens, in Italiā accedit, & non procul ab Aquileia castra ponit: quo postquam & Odoacer venisset, summis copiis dimicatur: vixus Odoacer in fugam conjicitur: sed recollectis copiis denuo præliatur non procul à Verona, iterumque vixus,

& quamplurimis desideratis, qui partim in confictu, partim in Athesi flumine perierant, Romam fugiens contendit. Ille ex exclusus, vastato circum agro, Ravennam venit: ibi per triennium fere circumcessus, ac deditio ne tandem captus, interficitur.

*Procop belli Gotisci lib. I. Jornandes lib. I.
& 2. Aretinus lib. I.*

Theodoricus, Odoacro sublato, factus Italiæ dominus. Romam venit, ibique concilium habuit unum & alterum Episcoporum, quos ex diversis Italiæ provinciis eo convocaverat, ut de Symmachicæ causa cognoscerent, Episcopi Romani, quem plerique repudiabant, ut indignum & vitio creatum.

*Diacon. lib. 15. Tom. 2. concil. pag. 472.
C. seqq. Centuria 6. Historia Magdeburg.
cap. 9. de Synodis.*

Theodoricus hic fuit Arianus, ut quidem Pontificiorum libri dicunt.

Ioan. 1. Papa. in Epistola ad Episcopos Italiae, tomo concil. 2. pag. 534.

Est autem ille, qui cognomine dicitur Veronensis. Theodorici illius, qui in prælio contra Hunnorum regem Athiam occubuit, ut supra dictum est, propinquus.

Odoacer erat Rugus, qui est in insula ad mare Balticum Germaniæ populus.

Irenicus lib. 3. cap. 14. Tacitus in Germania, & in eum Althamerus Godfridus. Viterbiensis perparvam Odoacrum Ruthenorum ducem nominat.

Theodoricus, muniendi sui causa, Vandolorum,

dolorum, Visigothorum, & Burgundiorum reges per affinitatem sibi conciliavit.

*Procop. lib. 1. belli Gothici. Iornandes lib. 2.
Frisingensis lib. 5. cap. 1.*

Dum hæc in Italia geruntur, magni fuerunt motus per Thraciam, Africam, Britaniam, in qua superiores tandem extiterunt Saxones.

Diac. lib. 15

Zenoni, mortuo Constantinopoli, succedit Anastasius. Is nonnullos fovebat qui a dogma probabant Eutychianum: ideoque dissidium ei fit cum Episcopo Romano Gelasio, qui literis prolixis eum dehortatur, ut quidem ipsorum habent libri, ne tutelam eorum suscipiat: duo enim esse præcipue, quibus hic mundus gubernetur; sacram pontificum auctoritatem, & potestatem regalem: & sacerdotibus quidem eo plus oneris incumbere, quod aliorum etiam nomine Deo sicut aliquando reddituri rationem: ipsum quidem civili præesse politiæ, sed tamen subiici sacerorum ministris, & ab eorum pendere judicio: cumque sacerdotes legibus politici obtemperent, æquum esse ut ipse vicissim non recuset ea, quæ rerum divinarum antistites decernunt: & cum hic honos omnibus Ecclesiæ ministris debeat impendi, rem ipsam postulare, ut ei cum primis deferatur, quem & sua voce Deus, & Ecclesiæ deinde consensus toti sacerdotum ordini voluit præesse: desistat igitur, & in hac vita deprecatorem se potius audiat, quam in altera sentiat accusatorem.

a 2. Tomo concil. Epistola et initium, Famili
vifra pietatis. pag. 445. b Dist. 69. cap.
Duo quippe.

Subjungitur postea decretum ejus de
sactis Bibliis, in eoque sedi Romanz,
quam vocant, tribuit principatum,
post Alexandriæ, tertium locum dat Antiochiaz.

Secundo tomo concil. in *Decretis Gelasii III.*
Ordo librorum veteris testamenti, scilicet. Post propheticas, pag. 460.

Regnante Anastasio turbæ fuerunt &
bellici motus per Ciliciam, sed sedati,
Oppresso autore.

Paulus Diac. l. 15. Tomp. Latus. Autor
hujus seditionis fuit Vitalianus Thrax, qui
iussu populi Imperatori propter hæresin Eusebiam
rebellavit. *Zonar. tom. 3.*

Hunni tum etiam vastabant Armeni-
am & Cappadociam, Getæ vero Mace-
doniam, Thessaliam, Epirum: utrosque
Cæsar coactus est præmiis & maximis
jacturis placare.

Euagrius l. 3. cap. 43. Niceph. l. 16 cap. 38.
Hoc fere tempore, quod erat anno sa-
lutis quingentesimo, rex Francorum
Clodoveus. Christi religionem primus
fuit amplexus, cum sepe multumque fu-
isset ab uxore, quæ familiæ Burgundicæ
erat, solicitatus ut id faceret, relictis
idolis atque superstitione..

*Sigebert. Dinc. l. 15. Gregor. Turonensis
l. 2. cap. 29 30. & 31. Adon. Viennens. tra-
te 6. Robertus Gaguinus l. 1. c. 3. hist. Franc.
Æmilius hist. Franc. l. 1. Michael Ritus de-
negib. Francorum lib. 1.*

Concilium exstat Aurelianense, triginatium Episcoporum Gallorum, habitum ipso regnante: quo statuitur inter alia, si raptor virginis confugerit ad templum, etiam si vim puella fecerit, ne mortis adeat discriminus, sed vel servili sit conditione, vel ab ea sese redimat.

Vincentius l. 21. cap. 23. 2. tomo concilior. Canone 4. pag. 511. 36. quatt. 1. De raptoribus autem.

a Anastasium, fulmine extinctum, vel, ut jus pontificium ait, emissis intestinis exanimatum, Iustinus exceptit obscuro genere natus, & è b subulco factus miles, ut scribitur.

a Paulus Diaconus lib. 15. b Pomponius Latius. Lapsus hic est memoria Sleidanus: nam capitulum Anastasius, Dist. 19. quo hic locus resfecit, loquitur de Anastasio Papa, qui Photinum & Acacium hereticos fovit, & ob id divino iudicio percussus creditur: nam ut glossa dicti capituli refert, dum assellaret emisit intestina.

Dissidium huic erat cum Theodorico, Gothorum rege, Italiz domino, propter diversam religionem: sed ab armis tamen temperatum fuit.

Mortuo deinde Theodorico successit Alaricus, è filio nepos, magna Gothorum alacritate atque studio.

Procop. de bello Goth. l. 1. Iornandes l. 2. Leon. Aretinus lib. 1.

* Erat cum Episcopus Romæ Ioannes ejus nominis primus, hic à Theodorio rege, quem diximus. Constantinopolim fuit missus legatus cum aliis, & exceptus

honorificentissime, sicut iporum habent libri, non à e populo tantum, sed ab ipso quoque Cæsare.

a Niceph. lib. 17. cap. 9 b Paulus Diacon. lib. 15. c 2. Tom. concil. in vita Joannis a. pag. 512.

Nam summaletitia fuisse dicunt affectos, quod beati Petri vicarium, utili quantur, nunc demum Græciæ contingere videre & suscipere, quod inde à Constantini Magni tempore, & a Sylvestro datum ipsis non fuisset. Illud autem de Sylvestro mirum est cur dicant, cum Græciam non adierit, uti constat: nam tunc, cum imprimis oportuit & opus erat, nimicum in Synodo Nicena, non se commovit, sed legatos eo misit Victorem atque Vincentium: & alteram ipse post habuit Romæ, sicuti tradunt, qua concilii Niceni decreta confirmat.

Sozom. lib. 1. c. 16. & alii. Sozom. Vithum & Vincentium legato nominat.

Extat etiam Joannis primi ad Episcopos Italix consolatoria quadam Epistola, qua monet eos, quanquam rex Theodoricus, hæresi pollutus Ariana, vastitatem ipsis & toti minitetur Italix, ne ramen ab instituto desistant, sed fortiter agant.

Epistola 2 Joannis 1. Papa ad Episcopos Italix de Theodoro rege, 2. Tomo conciliorum, pag 534.

Post Justinum, factus est Imperator Justinianus, sororis Justini filius.

Diaconas lib. 16. Eusagrius lib. 4. c. 9. Niceph. lib. 17. cap. 7. Temp. Latas, & alii.

Is ad restaurandam ^a Rem publicam
animum adiicit, & initio quidem tota
administrationi Belisarium p̄ficit. Is
^b Persas egressos extra fines, ac Romanorum
ditionivm adfertentes, magnis pr̄-
lliis vicit, Illyticum à Gepidis & Bulga-
ris vastatum liberat, Parthos ^c bellige-
rantes ad amicitiam adducit, Vandala-
lorum maximas copias in Africa fundit,
regem capit, Carthaginem recuperat:
inde transgressus in Siciliam, accepto
nuntio de rebellione per Africam, eo
reversus feliciter rem gerit.

^a Diaconus l. 10. ^b Procop. de bello
Terisco l. 1. & 2. ^c Procop. de bello Vandalico,
Zonaras tomus 3.

Tunc demum in Italiam profectus,
Neapolim occupat, diripit, Gothosque
fundit, quorum rex tum erat ^b Theo-
datus.

Procop. de bello Gothicol. I. Fuit hic Theodo-
rici Veronensis ex sorore Amelfreda nepos, pro-
pter ingratitudinem autem erga Amilosunthanum
à Gothis int̄emptus est, anno regni tertio. ^b A-
pud Cassiodorum l. 10. ep. 3 Theod.badus nomi-
natur, ibidem reperias ejus encomium.

Postea Romanam venit, amanter ab
omnibus exceptus & honorifice: illine
digressus, oppida passim & munitiones
occupat, & in his Perusiam: post obsidet
Ravennam: ibi congregatus cum eo Viti-
gis Gothorum rex, amissō exercitu capi-
tur, Constantinopolim ductus à Beli-
sario.

Procopius l. 2. Diaconus lib. 16. Jor-
nandes l. 1. Sigerbertus. Blond. De ad. l. 5.

Gothi, redintegratis viribus, in regione Transpadana regem sibi sumunt Hildebrandum.

Pomponius Latus Hildebrandum, Procopius Theudibaldum vocat. Sequitur eum Diaconus: Sigeberto Eldepades indigitans.

Huic successit unus & alter, ac deinde Totilas. Is, absente Belisario, per totam Italiam gravatus, Romam obsessam caput, diripit, incendit.

Procop. lib. 3. belli Gothici. Enagrius lib. 4. cap. 20. Sabellius Enn. 8. lib. 3. Blondus decad. 1. lib. 6.

Itaque revocatus Belisarius, confecto bello Parthorum, qui Syriam denuo vastabant, revertitur in Italiam, & urbem prope desertam reereat. Inde cum hoste congressus feliciter præliatur, & annona caula^a navigans in Siciliam, à Iustiniano revocatur, quz quidem res occasio-
mem^b Totila præbuit, ut restauratis vi-
xibus Romam rediret.

^a *Jornandes l. 1. b Totilas Jornandes Badiuila seu potius Dadiula nominatur.*

Cæsar deinde Narsetem Enuchum Italicobello præficit, qui Gothos omni ex-
pulit Italia: quod eo facilius fuit, cum
Totilam regem ex vulnera mortuum illi
amisissent.

Procop. de bello Goth. l. 3. Agathias in sua Historia Gothicæ. Tomp. Latus.

Bellum illud Gothicum in annos octo-
decim fuit productum.

*Procop. l. 3. belli Gothici. Sabell. Ennead. 8.
44. Blondus Decad. 1. l. 7.*

Justinianus ergo, recuperata Italia & Africa, cum ex filia nepotem Iustinum Imperii socium assumpsisset, mortem obiit.

Sunt qui socordis ingenii principem, & uxoris imperio Theodore subiectum fuisse tradunt.

Suidas literarum rudem fuisse scribit. Zonaras tom. 3. scribit eum adeo immodo adificandi studio flagrasse, ut & stipendia artium liberalium magistris jam olim constituta sustulerit, ut haberet sumptus quos in adificationes profunderet.

Erat apud eum in summa gratia Tribonianus Iureconsultus, qui veterum scriptis ac disputationibus abolitis, legum centones ex illis colligit, & fragmenta nobis tantum reliquit, quæ nunc Pandectarum nomine censentur. Ejus autem operis quosdam habuit adjutores, quib[us] passim nominantur.

Idem postea fecit in principum re-scriptis atque legibus, quas tribus libris comprehensas Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, contraxit in unum volumen, & Iustinianum codicem vocat, usus aliorum opera, quos in ejus libri prefatione Casar enumerat.

Sunt autores, qui Tribonianum fuisse hominem avarum, & *preciosissime leges*, ut ille ait, ac *refixisse* tradunt.

Virgilius 6. Aeneid. Procopius lib. 1 de bello Persico. Suidas in ditione Tribonianus. Alciatus disputation. lib. 4. cap. 7. Egidius Terrinus Areniarvensis in vita Justiniani Imp.

In eo, quem diximus, Codice, quamplurimæ sunt Justinianileges, quæ superioribus derogant: accessit etiam opus peculiare, Novellarum Constitutionum, quod per omnia Justiniani nomen atque titulum habet.

Eum, quem dixi, ^a Belisarium, quo duce tot tamque glorioſas consecutus erat victorias, ignominiosissime trastavit Cæſar, & valde ſenem excæcavit etiam.

^a Tzetzes Chiliad 4. variar. hiftor. Habet idem Petrus Crinitus lib. 9. cap. 6. de honesta disciplina, & Joannes Tovianus Pontianus lib. 2. de fortitudine domesticâ cap. 8. Alciatus vero lib. 4. parergon, cap. 24. totum hoc falsoſum eſſe demonstrare co-natur. Virtutes Belisarii commemorat Suidas, in voce Belisarius. Origine Germanum finiſſe, docet proœmnum Joan. Leonclavii in Zosimum.

Ipsò regnante, Constantinopoli fuerunt aliquot habitæ Synodi, quibus Menna præterat, ejus urbis Patriarcha, qui sanctissimus & beatissimus vocatur & ecumenicus, ut ipsorum habent libri.

Euagrius lib. 4. cap. 37. Nicephorus lib. 17. cap. 27, & 28. 2. Tomo concilior. Synodi Quintæ Constantinopol. Actione 2. facta à Menna Patriarcha Constantikop. & alibi.

^a Initio codicis Epistola ponitur Cæſaris ad Ioannem Archiepiscopum urbis Romæ, qua caput ipsum vocat omnium Ecclesiæ, eique ſubjicit omnia. Fort.

ro, b quanquam homines docti commen-
titiam esse judicant, tamen, etiam si vera
esset, certum est controversiam illam
durasse multis post annis, donec tandem
Episcopi Romani, facultatibus amplifi-
cati, pervincerent, & in Ecclesiaz posses-
sione sibi constituerent arcem, quæ ma-
nibus hominum exædificata seu favore
principum, nunc titulum habet, quasi
divinitus eo sit collocata.

^a L. 3. tit. 1. s. 6. *Reddentes honorem.* ^b *De*
Epistolis muruis Justiniani Imperatoris &
Ioannis Papæ Romani dubitatum fuit
omnibus temporibus: legatur Alciatus lib. 5.
parerg. cap. 23. Chiacius Observ. 12. capite
26. Franciscus Hotomanus lib. 1. Observat. 7.
cap. 2.

Diximus antea, quemadmodum Au-
gustini tempore sextum fuit habitum
Carthagine concilium, in eoque fraus
deprehensa Paparum, Bonifacii primi &
Celestini, quando Nicæa constitutum
fuisse dicebant, ut ad ipsos ex omnibus
undique locis provocaretur. Justiniani
vero tempore Romæ erat Episcopus Be-
nificius II. Hujus extat Epistola, qua
graviter taxat Aurelium, qui superiori
concilio Carthaginis fuerat Episcopus,
eumque cum suis collegis impugnasse
Romanam Ecclesiam ait, instigante Dia-
bolo: simul Deo gratias agit, quod hu-
jus temporis Episcopus Eulalius, Aurelii
successor, cum Ecclesia Romana redierit
in gratiam. Deinde scriptum Eulalii re-
citat, quo proficitur ille se dampnare suos
maiores & successores quicunque sanctæ
Romæ

Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ privilegia labefactare conantur.

2. Tomo concil. ad Eulalium Alexan. Episop. pag. 544.

^a Alter à Bonifacio, Agapetus, Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum loco removit, negantem duas naturas in Christo: tulit hoc in primis ægre b Theodora, Cæsariorum uxori, & Sylverium Agapeti successorem monuit per Belisarium, c ut illum restitueret: cum etiam alia quædam criminationes accederent, Belisarius eum loco dejicit, & in exilium mittit, subrogato Vigilio: sed cum & iste Constantinopolim evocatus, Anthemium d nollet revocare, consimili poena fuit mulctatus: unde satis apparet, quomodo in Cæsarum tunc potestate fuerint urbis Romæ Episcopi.

^a Nicephorus lib. 17. cap. 9. ^b Diaconus lib. 16. ^c 23. q. 4. Belisarius. Enagrius lib. 4. cap. 13. ^d Nicephorus lib. 17. cap. 16. variat. Procopius Sylverium relegatum scribit propter suspicionem defectionis ad Gothos lib. 1. belli Gothicæ. Blondus lib. 7. Decad. 1. Vigilium carceri inclusum, socios partim relegatos, partim ad metalla damnatos, tandem tamen liberatos esse commenmorat.

Justino II. Cæsare, renovatum est bellum Persicum, quod cum primum feliciter gereretur, Cæsariorum legatus, Archalaus, pacem denuo fecit.

Diac. lib. 16. Enagrius lib. 4. cap. 7.

Narses, Cæsariorum per Italiam legatus, expulsi Gotis, & mortuo Totila. per annos

annos XVI. obtinuit Italiam: post re-
vocatus à Cæsare, cum parum latae ac-
cepisset literas, & ingratitudinem in iis
deprehenderet, non solum non revertit,
verum etiam ulciscendi sui causa missis
legatis. Longobardos, qui tunc in Pan-
nonia confederant, maximis propositis
emolumentis, excitavit, ut Pannonia re-
licta, in Italiam venirent, omnium regio-
num & pulcherrimam & fructuofissimam.
Itaque partem illam Italiz, quæ nomen
ab ipsis ad hoc usque tempus retinet, oc-
cuparunt.

* Paulus Diaconus de gestis Longobard. l. 2.
cap. 5. Regino lib. 1. Tomponius Latu. Fri-
xengens. lib. 5. cap. 5. Sigebertus. Jovinus lib.
1. Elogiorum.

Iustinus hic per Italiam instituisse scri-
bitur magistratum, Exarchum: is esas
tanquam Cæsarik vicarius, atque legatus;
Ravennæ potissimum habitabat, neglecta
Roma, singulisque civitatibus & oppidis
unam aliquem præficiebat.

Blondus lib. 8. Decad. prima. Primus Exar-
chus nominatur Longinus Gracus: sed Palme-
rius Patritium Romanum primum talium magi-
stratum suscepisse scribit. Duravit illa dignitas
annis 164, sive ut alii volunt 124. Blondus lib.
10. Decad. 1.

Itali scriptores novum hoc institutum
Romæ ac Italiz fuisse tradunt exiiale.
Narses deinde Romæ mortuus est.

Narsensem in exilio defunctum campani
morant omnes, mortui vero corpus in locu-
la plurib[us] cum omnibus ejus opibus Con-
stantinopolim portatum scribit Tandus Dia-
conus;

conus libro 2. de gestu Longobard. capite II. Idem eodem libro capite 3. pietatem ejus prædicat, sicut Euagrius etiam iib. 4 cap 24. Smidus ingenium & corporis habitum describit.

a Justini successor fuit Tiberius, jam ante cooptatus, & imperii factus collega. Is contra b Persas bis feliciter pugnavit; pacem cum Longobardis fecit, qui tum, inde à Samnitibus, ad Alpes usque regnabant, excepta tantum urbe Roma, quam, ubi graviter obsedissent aliquando, vi tempestatis & imbrum coacti, tandem castra moverunt.

a Diac. l. 17. b Euagrius l. 5. cap. 14. Niceph. l. 18. cap. 2. & 5. Pomp. Lat.

a Tiberii gener, Mauritius, factus Cæsar, per legatos præliis aliquot fudit Persas, ac demum pacem cum iis fecit; revocato exercitu Scythes expulit è Myria, Longobardos per Italiam repressit, Hunnos & Pannoniis ejecit: propter b avaritiam exosus militi, coactus est, orta seditione, profugere Chalcedonem: ibi tandem cum uxore, c & liberis, omnique stirpe fuit interfactus à Phoca Centurione, qui per seditionem deinde salutatus est imperator.

a Diac. l. 17. Niceph. l. 19. cap. 6. 7. & 8. b Pomp. Lat. c Niceph. l. 18. cap. 40.

a Mauritio regnante, cometa senis mensibus apparuit: tunc b etiam natus esse traditur Mahometus, de quo paulo post dicetur.

a Niceph. l. 18. cap. 35. Diac. l. 7. b Palmarius in Chrome. Blondus lib. 6. Decadis 2.

Eo tempore Constantinopolitanus Episcopus joannes universalem se vocabat Patriarcham: Pelagius vero secundus. Episcopus Romanus, vehementer obstitit, ejusque decreta pronuncjavit initia.

joannes hic à vita sobrietate fejunctator nominatur l. 17. cap. 36. & l. 18. cap. 34, historia Ecclesiastica Nicephori. primatum sibi arrogavit in Concilio Constantinopolitano, responde Gregorio Magno l. 4. iudicione 13. Epist. 36 sed Pelagius Episcopus Romanus missum Constantinopoli archidiacoно synodi decreta cassavit, ibidem Epist. 37. Vido 2. tomo conciliorum epistola prima Pelagi secundi Papaz 842.

Qui successit huic, Gregorius primus, graviter hoc ipsum in illo reprehendit, & in Concilio Chalcedonensi, titulum hunc a que honorem suis majoribus attributum quidem fuisse, verum ex ipsis neminem usurpare dicit.

Gregor. l. 4. iudicione 13. epist. 36. & 38. item l. 7. iudicione 1. epist. 30.

Datis etiam litteris ad Mauritium Imp. hortatur ut illum coerceat: nam ad ipsius autoritatem hoc quoq; pertinere, quam ille, dum talem sibi potestatem sumit, multum imminuat.

Gregorius l. 4. iudic. 13. epist. 32.

Alter autem post Gregorium Bonifacius tertius, à Phoca scribitur obtinuisse primatum, divulgatis in eam rem edictis atque diplomatis.

Blondus Decad. I. lib. 9. Adon Vienensis anno 6. Beda de ratione temporum.

Regino

*Regino Transmicens lib. 1. Frisingensis lib. 5.
cap. 8. Urspergensis. Tlatina in vita Bonifacii
sergi.*

a Phoca rerum potiunte, Persæ magnis
incommodis Rempublicam affecerunt,
occupata Mesopotamia & Assyria, & in
minorem Asiam usque progressi, tanta
erat principis ignavia: sed & Germania,
Gallia, Hispania, bonaque pars Italiz de-
fecerunt. b Ægyptum vastabant Sarace-
ni: sic ille, propter crudelitatem & ne-
glectam Rempublicam, occisus, Hera-
clium habuit successorem.

a Diaconus lib. 17. Zonaras tom. 3. Beda de
ratione temporum. b Nicephorus lib. 18. cap.
16. Pomponius Latus.

Tunc iterum Persæ longissime progressi
ex Ægypto in Africam invadunt, & suæ
ditionis efficiunt. Europam varie lace-
rabant Scythæ: profectus tandem in A-
siam Heraclius, cum pacem impetrare
non posset, parum etiam honestis nomi-
ni Romano propositis conditionibus, pe-
ne coactus decertavit cum Persis, qui
jam Iudzam vastabant, eosque uno aut
altero prælio fudit: inde Tigrim flumen
transgressus, & Persiam longe lateque
populatus, amicitia desum inita cum
Persarum regis filio Sirocho, qui, necato
parente, regnum invaserat, Africam, Æ-
gyptum, & quicquid omnino Persæ oc-
cupaverant, recepit, pactumque fuit, ut
Persicam ditionem à Romana separeat
Tigris.

Pomponius Latus. Sigebertus,

Ad hoc tempus, Saraceni, Heraclio mi-
litantes,

litantes, cum stipendiis fraudarentur, maxima multitudine deficiunt, & Mahometo duce, per Syriam, grassati, Damascum occupant, Aegyptum vastant, Arabiam subigunt, & in Persas quoque feliciter præliantur.

Diaconus lib. 18. Sigebertus. De Saracenorum origine, incrementu, & imperio usque ad Cælum Augustinus Curio lib. de Hispania Saracenorum, item Wolfgangus Drescherus in compendio historiae Saracenica.

Fuit Mahometus obscurus genere natus, verum astutus & audax, post etiam locupletatus matrimonio: cumque propter animi promptitudinem autoritate valeret, novum doctrinæ genus, rationi valde jucundum, sed magna sui parte ridiculum & ineptum. proposuit, quo sic animos hominum magis atque magis devinciret, & regnum sibi firmius constitueret: & quanquam initio facile potuisset hoc incendium restinguiri, tamen quia neglectum fuit, brevi tempore crevit in immensum: ab eoque tempore magis atque magis populi Romani majestas & Imperium, ad orientem solem, interiit, deficientibus aliis atque aliis populis.

Liber de generatione Mahometi, & Chronicon Saracen. Zenaras tombo 3. Chalococanus lib. 3.

Heraclio regnante, quartum fuit concilium Toletanum.

Tomo 3. concil. pag. 63. Joannes Magnus Historia Gothicæ l. 16. c. 17.

Et quia per Hispaniam plerique sacerdotes,

dotes precationem quam ^a Christus ipse nos docuit, non quotidie, sed eo die so-
lum orabant, quem ^b Dominicum voca-
mus, decretum inter alia fuit, ut id cor-
rigeretur: item, ut ^c Apocalypsis Ioannis
Euangelista, sicut aiunt, à Paschate do-
ceretur in templis, ad usque Pentecosten.

^a Matth. 6. Luca II. ^b Canone 9. pag. 70.

^c Canone 16.

Regnabant tunc in Hispaniis Goths: eumque dominationis externæ, sicut fieri solet, Hispani pertulsi res novas capta-
tent, gravi poena Synodus ^a edicit, ne qua
conjuratio fiat in regem, Gothicamve
gentem, utque mortuo rege, primores to-
tius gentis atque sacerdotes communi
consilio successorem constituant. Idem
^b post in aliquot aliis ipsorum conven-
tibus repetitum fuit,

^a Canone 74, pag. 76. Concilii 5. ^b Ca-
none 3. & 4. Concilii 6. Canone 17, & 18.

Prohibetur etiam, ne per quadragesi-
ma tempus, uti vocant, Hebraum illud
Alleluja cantetur in templis: nam esse
mœstitia tempus illud, non lætitia.

Concilii quarti Canone 10, pag. 70.

^a Heraclio successit Constans, è filio
Constantino nepos: hic infelicissime mari
pugnavit cum ^b Saracenis, qui, victoria
potiti Rhodum occuparunt, longius
haud dubie progressuri, nisi factiones in-
ter ipsos ortæ biennii inducias Romanis
imperassent: eo dato respirandi spatio,
Caesar cum exercitu transmisit in Itali-
am, quo ab hostibus eam liberaret, ut
quidem jactabat: cumq; Tarentum esset
delatus,

delatus, Luceriam, & alia quædam^c Apuliz loca ditionis Longobardorum expugnat & evertit. In itinere cum Neapolim iret, postremum ejus agmen casum fuit à Longobardis.

^a *Diac. lib. 18.* ^b *Zonaras tom. 3.* ^c *Regin. lib. 2. Paulus Diaconus de gestis Longobard. lib. 1. cap. 10.*

Romā placide ingressus, omnibus tandem ornamentis eam spoliat, & paucis diebus ibi commoratus in Siciliam traxit.

Regino l. 1. Sigebertus. Sabellicus Ennead. s. lib. 6.

Ibi demum in balneo fuit interfectus: cumque post ejus mortem de successione essent nata dissidia, Saraceni, eam nocti occasionem, magna cum classe ingrediuntur Siciliam, vastam edunt hominum stragem, Syracusas capiunt, & prædam omnem Constantis ablatam ex urbe Roma, secum asportant.

Diaconus. Zonaras tom. 3. Regino lib. 1. Blondus Decad. 1. l. 9. Naesclerus generat. 23. Diaconus lib. 5. cap. 13. de gestis Longobardorum.

Constati^a successit Constantinus quartus, vulgo dictus Barbatus: hic per annos aliquot cum Saracenis congressus, tandem eos fudit, ita quidem ut pacem illi peterent, & inducias annorum xxx, simulq; b vestigal annum paciscerentur: ea re commoti, qui erant ad occidentem solem populi Romani hostes, pacem quoque petebant.

^a *Diac. lib. 19. Zonaras tom. 3. Sigebert.*
^b *De tributo anni consensu Zonaras C. Diaconus;*

Diacomus : de equis & servis variant, bie
enī quinquaginta, ille octonos tantum nomi-
nat.

Bulgari autem suis finibus egressi,
Thraciam vastabant: cum his tandem
pacificatum est, & concessa illis utraque
Mysia; tametsi postea, cum ignaviam
Romanorum deprehenderent, violata pa-
ce rursus evolarunt, & Imperii vires at-
tenuabant.

*Diac. lib. 19. Zonar. tomo 3. Sigebert. A-
ventinus lib. 3. annal. Boiorum.*

Hic Cæsar omnium primus constituisse
traditur, ut quem clerus populusque
Romanus cum exercitu creasset civitatis
Episcopum, is plenam obtineret potesta-
tem: nam ad hoc usque tempus, Episcopi
Romani dignitas, vel à Cæsaris, vel ab
eius per Italiam vicarii confirmatione
pendebat.

*Sabellicus Ennead. 8. lib. 6. Blondus de-
cad. 1. lib. 9. Platinain vita Benedict. 2. Po-
lydorus Virgilius lib. 4. cap. 10. hanc legen-
scribit haud diu servaram esse.*

^a Exstat ad Constantiū Papæ Leo-
ni I I. Epistola prolixa, qua damnat
omnis generis hereticos, & ipsum pro-
pter ^b studium ac patrocinium religio-
nis, & liberalitatem atque munificentia-
m summis laudibus extollit, & Eccle-
siam, quæ talem sit nacta propugnatorem
plane triumphare dicit.

^a *Tom. 3. concil. insipium Epist. I. b Reg-
num, pag. 371.*

Eo regnante, Synodus fuit sexta Con-
stantinopoli, centum quinquaginta Epi-
scoporum.

Diac. lib. 19. Zonaras tomus 3. De numero Patrum, qui ad hanc Synodum convenerunt, variant autores. Regino lib. 1. & Beda de ratione temporum, numerant 150. Diaconus lib. 19. Ivo in Chronicis, Simoneta lib. 4. c. 46. nominant 289. in catalogo subscriptorum extant 162. Chronicum Mariani trecentos minus uno habet.

In ea sub finem ipsum sit mentio Canonum, qui dicuntur Apostolorum, sed obscuris verbis.

Tomo 3. concil. in Decretis Synodi 6. Constant. titulo de Canone Apost. pag. 393.

^a Gratianus autem contrarias opiniones recenset. nam dicit esse, qui conscriptos ab Hæreticis, & ab Ecclesia veteri repudiatos affirmant, & inter Apocrypha numerent. Zepherinus autem, Episcopus ^b Romanus, ordine decimus sextus, approbasse illos dicitur, & post eum ista, quam dixi. Synodus, quam Justiniani I l. tempore, qui filius erat Constantini quarti, tradunt absolutam fuisse: Breviter, incertis rationibus omnia fluctuant. Sed & de numero canonum non convenit, nam alii l. alii lx. ponunt, alii lxxxiv. & eo quidem numero extant: unde facile conjici potest paulatim additos fuisse plures, & uno postea nomine comprehensos, cum à diversis emanassent.

^a Dist. 16. c. Canonos. ^b ^a Tomo concil. Epistola ad Episcopos Sicienses, pag. 341. Fr. Sixtus Senensis in bibliotheca sancta lib. 2. de canonibus apostolicis sic scripsit: Isidorus tantum 50. recenset. Sexta

Synodus

*Synodus canone 2. probat 85. tameti non
sint nisi 84. Sed duodecimus laetus est in
codice Graco in duos divisus. Zepharias
quingentis annis quinta Synodo prior, se-
xaginta tantum canones admissit. Leo no-
nus, trecentis & quinquaginta annis poste-
rior sexta Synodo ad Michaelem patriar-
cham totidem enumerat. Hac Fr. Sixtus.
Pro horum canonum defensione luculentum
librum edidit Franciscus Turrianus je-
suita.*

Tunc etiam Archiepiscopus Ravennas
Episcopo Romano se subjecisse fertur,
cum antea, maxime vero post eo trans-
latum Exarchatum, nihil Romano con-
cederet.

*Sigebert. Ecclesia Ravennas à Romana
multis ab annis segregata. Alocephalus dicta
est, ut Platina in vita Dam. I. Pape
Rom. Theodorus autem Episcopus Ravennas
scdem suam Romano Episcopo subjecit. Occa-
sionem explicat Blondus decad. I. l. 9. Salilli-
cus Ennead. 8. l. 7.*

a Constantino successit Justinianus fi-
lius: is per ratatem & imperitiam male
Rempublicam gerebat, & violata pace,
quam ejus pater cum Saracenis fecerat
& Bulgaris, eo demum redactus est, ut
pacem ab utrisque cogeretur ipse petere.
Tandem ob b crudelitatem ejus, &
præcisissimis naribus relegatus, Leontium ha-
buit successorem, qui propter affectati
Imperii suspicionem per biennium fac-
rat captivus.

*a Zonaras tom. 3. Sigebertus. b Diaconus
lib. 19.*

In his motibus Africam invadunt Saraceni : sed biennio post illinc ejeciti fuerunt, commisso praetorio.

Diac.lib. 20. Zonaras remo 3.

a Milites Romani, praesidio in Africa relieti, cum lente & ignave omnia administrarentur a Cesare, veriti ne a Saracenis, quorum tunc erat ingens potentia, rursus ejerentur, b Tiberium quendam faciunt Imperatorem. Is cum copiis profectus Constantinopolim, & urbe potitus, Leontium capit, naribus truncat, in catenas conjicit, & per Italiam novum constituit Exarchum.

a Zonar. tom 3. b Tiberio huic Absimari nomen fuit, quod repudiavit : ut Diaconus lib. 20. & post eum Egnatius scribit.

Et cum ad hunc modum tumultuose omnia fierent, Saraceni, tempus idoneum nacti, maximisq; cum copiis ex Aegypto profecti, Africam rursus occupant, & Lybiam, & Hispaniam prope totam.

Blondus decadis I. lib. 20.

a Is, quem supra dixi, Justinianus, a Leonio Imperatore ejectus & relegatus, Trebellii Bulgariz regis auxilio Constantinopolim tandem occupat, & Leontium Tiberiumque captos interfecit : per annos deinde sex crudeliter imperavit, ingratus etiam in b Trebellium regem ; tandem c commisso praetorio cum Philippo Bardane, ad quem exercitus defecerat, occubuit tum ipse, tum filius Tiberius.

a Diac. l. 20. Sigebert. b Suidas in voce 'Bulgars, Terbalin vacas. c Zonaras rem. 3.

a Philippicum Constantinus Pontifex ob diversam religionē pronunciat schismaticum : *b* tandem a suis exoculatus Cæsar, Anastasium II. habuit successorem.

a Regino l. i. *b* Sigebertus. Anastasius hic alio nomine Artemius appellatus fuit. Diaconus lib. 20. Zonaras tomo 3.

Is classem insignem misit Rhodum, & belligerandi cauta cum Saracenis, eique bello quendam ordinis Ecclesiastici virum præfecit : sed cum ei parere milites recularent, oita seditione, factus est Imperator quidam obscuri generis Theodosius, qui, mutata navigatione, Constantinopolim venit, urbem occupat, & *b* Anastasium prælio victum sacris addicit : sed non multo post ejectus à Leone, copiarum præfecto, vitamque monasticam fuit amplexus.

a Diac lib. 20 Zonar tomo 3. *b* Regino lib. i. Frisingensis l. 5.c. 17.

Ad hoc tempus, quod erat anno salutis septingefimo decimo septimo, Mauritani totis viribus irruunt in Hispaniam, & suæ ditionis illam faciunt, Roderico, Hispaniarum Rege, quem etiam Goths elegerant.

Blondus decad 1.l. 10. Joannes Gothus l. 16. c. 27. ad annum 714 referit.

Leone regnante, Saraceni, vastata Thracia, Constantinopolim per triennium obsident terra marique : tandem pestilentia prope consumpti domum redire coacti sunt.

Diaconus lib. 21. Zonar. tom. 3. Frisingensis

*Frisingensis l. 5. c. 18. Sabellicus Ennead 8. lib. 7.
Blondus decad. I. lib. 10.*

Erat Leo valde infestus Episcopo Romano, Gregorio II. suoque per Italiam vicario sive Exarcho mandaverat, ut illum quocunque modo tolleret è medio: Papam vero defendebant Longobardi, non quidem illius charitate quadam, sed ut in eo dissidio suos ipsi fines amplificarent: nam Exarchatus oppida multa per hanc occasionem occuparunt.

*Paulus Diac. lib. 21. Sigebert. Blond.
decad 1. lib. 10.*

a Hujus Gregorii quzdam extant Epistolæ ad clerum & plebem Thuringiz, monentis, ut in cognitione Dei magis atque magis proficiant: Item ad b Saxones, graviter eos deterrentis ab idolorum cultu: Bonifacio quodam fuit usus in his rebus administrō, quem in Germaniam emiserat.

a Tom. 3. concil pag. 413 edit. Veneta. b Ibid.
pag. 414. Bonifacius hic. VVenefridus antea vocatus, natione fuit Anglus, Criddioduni in patria Devonensi natus. Balanus. Jacobus Curis Londinatem afferit, & Munzerus in Chronographia affirmit eum Ricardi regni Anglorum fuisse fratrem.

Leo Cæsar statuas omnes & divisorum imagines è templis ejicit, Papæ quoque mandat ut idem faciat: ille vero non modo non morem gerit, sed illi, in suo proposito perseveranti, graves pœnas denunciat.

*Diaconus lib. 6. cap. 40. de gest. Longob.
Frisingensis l. 5. c. 18.*

Leoni successit filius Constantinus, ejus nominis quintus, cognomento Copronymus, ejusdem cum patre religionis.

Hic magna cum classe profectus in Saracenos, ut Alexandriam Aegypti recuperaret, accepto nuncio de seditione dominata, & Artabasio, novo Imperatore electo, Constantinopolim revertit, urbem vi capit, & Artabastum exoculat.

Diac. lib. 22. Sigebert. Zonar. tomus 3. Blondus Decad. 1. lib. 10.

Huic etiam sicut parenti Leoni, grave fuit cum Episcopo Romano Gregorio III. dissidium: qui subinde missis interpellacionibus excommunicabatur; & cum in vincula coniecissentur nuncii, collecta Synodo decretum fecit, ut, qui post haec divorum imagines demolirentur, aut contumeliose tractarentur, ab Ecclesiæ consilio plane rejecerentur; deinde, omni studio & opera statuas in variis templis erexit, & magnifice, quantum potuit, exornabat.

Tom. 3. concil. in his. Gregorii III. pag. 418.

* A Gregorio III. fuit Zacharias. Hujus extat ad Episcopum quendam Bonifacium epistola, qui per Germaniam erat ille ipse, ut apparet, cuius opera fuit usus Gregorius II. ut pauclo supra diximus. Ejus postularis responderet Zacharias, & permittit ut Mersburgi, Bambergæ, Erphurdia sint Episcopatus. Concedit etiam, ut ad Carlomanum, Caroli Martelli filium, qui in aliqua urbe regni Francorum petebat haberi Synodum;

odam, proficiscatur, & Ecclesie mores diligenter reformati, imprimis autem ab ordine sacerdotali removeat adulteros, & eos qui plures habent uxores: cum enim post suscepsum ministerium sacrum ne unam quidem uxorem habere vel astrictare liceat, multo minus, ut eodem tempore plures quis habeat, licere: nam quod ^b Paulus ait, ut Episcopus sit unius vir uxoris, intelligendum esse non de praesenti, sed de præterito tempore, ne videlicet plures habuerit quam unam uxorem, is qui cupit in sacerdotum ordinem cooptari.

^a Tom. 3. concil. Epist. ult. ad Bonifac. Episcop. pag. 435. ^b 1. Tim. 2.

Huic Epistolæ subjungitur Carolumanni, qui se Francorum ducem vocat, editum quo statuit, ut ipso præsente, quotannis habeatur Synodus: adulteros autem sacerdotes & scismaticos loco submoveri jubet: venationibus etiam & aucupio illis interdicit, neve mulierem ullam domi faveant, mandat: sed de uxoribus verbum nullum.

^a Tom. 3. concil. pag. 437. ^b Habet hoc Edictum Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum.

Ab hoc tempore Aistulphus, Longobardorum rex, tributum annum à Romanis perebat, gravia minatus, nisi dependenter.

Diac. lib. 22. Sigebert. Viterbiensis parte Chronicæ 17. Blondus Decad. I. lib. 10.

Qui tum erat Episcopus urbis Romæ,
H; Stephanus,

Stephanus, ejus nominis secundus, cum blanditiis atque donis hominem placare non posset, Constantiū Cæsarem de auxiliis interpellat: cumque nihil ab eo praesidiū veniret, Pipinum, nuper factum Francorum regem, ut infra dicemus, orat ut opem ferat.

*Diac. lib. 22. Frisingensis lib. 5. cap. 25.
Urspergenensis.*

a Is cum copiis in Italiam profectus, Papiam obsidet, & illum ad pacis conditiones adigit: cum autem domum revertisset, hostis ferocior b factus, iterum arma moveret. Quare denuo solicitatus, in Italiam Pipinus venit: tunc demum Aistulphus exarchatum Pipino tradi: qua quidem in regione, h̄z sunt urbes primi nominis, Ravenna, Fidentia, Casena, Forum Livii, Forum Populi, Bononia, Rheygium, Parma, Placentia.

*a Regino l. 2. b Frising lib 5. c 25.
Urspergenensis. Sabellicus Enn. 8. l. 1. Balanus centuria 2. cap. 5. Adon. etate 6.*

Regionem hanc omnem Pontificis fidei Pipinus permisisse fertur, cum Cæsar antea rogasset, ut eam sibi restituueret, quod esset Imperii, non Ecclesie Romanae.

*Regino lib. 2. Blond. decad lib. 1.
Antoninus titulo 14. c. 1. parag. 3. Ansel.
lib. 2.*

a Constantino successit filius, Leo II. Is unicam suscepit profectionem in Syria: repulsus domum rediit, neque multo post mortuus est, ejusdem cum patre religionis, filio relicto Constantino sex-

10. Sed cum is per zatem regere non posset, mater eius Irene rempublicam gerebat: ille autem grandior factus, dejecta matre, cœpit insolenter admodum & acerbe regnare: cumque idcirco conjurations in ipsum fierent, inter alios mulctavit etiam ^b Nicephorum patruum, & exoculavit.

Frising. l. 5. c. 29.

Tandem & ipse fuit exoculatus consilio mattis, & aliquanto post luctu mortuus est, itaque rerum summa rediit ad Irenem matrem; quæ quarto demum anno sui Imperii dejecta inque exilium relegata, successorem habuit cum, quem diximus, Nicephorum.

Diac. l. 23. Diac. lib 24. Zonara. tomus 3.

Interea, dum ita Constantinopolitum multuose res aguntur, celebris erat Caroli regis Francorum fama. Nam is Aquitanico bello confecto, rogatus ab Adriano Episcopo ^a Romano, cum exercitu venit in Italiam: & sicut ipsius patens Pipinus Aistulphum regem Longobardorum oppresserat, ut supra dictum est; ita hic ^b Aistulphi successorem Désiderium, gravem Italiae & Adriano primo, post longam obfisionem cepit, ejusque filium Adalgisium regno dejecit, & omni expulit Italia.

*a Regino. lib. 3. b Eginhard. Sigebert. Ga-
ginius lib 4 c. 1. Æmilius Veronensi: rerum
Franc. lib 2.*

Nam Cæsares Romani, quoniam & longius aberant, Constantinopoli videbiles, inde à tempore Constantini Magni, & quia non solum externis bellis.

verum etiam domesticis, & civilibus erant impediti dissidiis. Italiā fere negligeabant, aut certe non poterant idonee tueri, præsertim Longobardis ibi grassantibus: deinde, ex ipsis plerique dissidebant etiam graviter à Romanis Episcopis, ut ante diximus, & ipsorum odio non admodum movebantur illis Longobardorum successibus. Hac de causa Pontifices externam defensionem circumspiciebant: & quia tum temporis nulla erat illustrior aut potentior familia quam Franciæ regum propter magnitudinem rerum gestarum, idcirco ad eum, velut ad portum aliquem, rebus turbulentis, confugiebant.

Hunc etiam ad modum Adriano mortuo, cui successit Leo tertius, cum graves haberet Romæ adversarios, Carolum, Pipini filium, implorabat: qui cum ad urbem quarto venisset, à Pontifice simul & omni populo salutatus est Imperator. quod quidem accidit, quo tempore Constantinopoli fervebant omnia factionibus, ira quidem ut etiam tempus ipsum & Republicæ status huic mutationi videretur causam & occasionem praebere.

Diaconus lib. 24. Sigebertus. Sabellinus Ennead. 8. lib. 9. Blondus Decadis 2. libro 1.

Sic igitur occidentis Imperium ad Germanos devenit: nam Germanos fuisse Pipinum atque Carolum, dubitari non potest. Fuit hoc post natum Christum anno octingentesimo primo.

Cate-

Ceterum inde à Nicephoro Imperatores Orientis continuis fere bellis agitati fuerunt. Nam initio Bulgari s̄epe cum illis confixerunt: deinde Saraceni, ex Africa profecti, Cretam insulam, post quoque Siciliam occuparunt. & Asiam longe lateque vastarunt: postremo etiam Turcæ, Scythæ populus.

A Nicephoro autem usque ad Constantium Palæologum postremum, circiter quinquaginta numerantur Imperatores Græci, & in his aliquot fœminæ; ex ipsis plerique fuerunt ignavi.

De his legantur Zonaras tomus 3. Nicetas Choniates, Niceph. Gregorius, Chalcocondyles, & alii.

Et Constantino Mononiacho regnante, qui vigesimus est à Nicephoro, Turcæ, ab humili origine paulatim progressi, longius Asiam vastare cœperunt, & auctis quotidie viribus, Monarchiam demum constituerunt, non quidem novam aut quintam aliquam, sed ex ea natam Imperii Romani parte, quæ fuit ad solem orientem.

Zonarae tomus 3. Baptista Egnatius l. 2. princip. Roman.

Eius autem Monarchiaz princeps fuit Ottomannus ad annum Christi circiter MCCC.

Chalcocon. l. 1. dæreb. Turcicis Mart. 48 Mechouius in Sarmatia Asiatica cap. 15.

Mahometus deinde, ejus nomins secundus, proavus Solymani, qui nunc resum positur, capta Constantinopoli: & Constantino Palæologo Cesare, quem di-

ximus, interfecto cum omni familia, no-
men & successionem Imperatorum no-
strorum religionis iis in locis funditus de-
levit.

Chalcocond. l. 8. Sabell. Ennead. 10. lib. 6.

Tenent autem Turcæ ad hoc usque
tempus, Asiam, Syriam, Ægyptum, Me-
sopotamiam, Judeam, Rhodum, Græci-
am omnem, Thraciam, Bulgariam, Ma-
cedoniam, Illyricū, utramq; Mysiām, &
super alteram fere Pannoniam, & Afri-
ca partem aliquam.

De primatu dimicatunt olim inter se
vehementer Ecclesiæ, Hierosolymitana,
Antiochena, Constantinopolitana, Ro-
mana; & h̄x quidem dux potissimum, uti
supra docuimus: Turca vero litem dire-
mit, & sic omnia tribus illis locis contur-
bavit, nullū ut existat Ecclesiæ vel Chri-
stiani cœtus vestigium. Ejus autem, quæ
superest, Ecclesiæ, quæque sublati æmu-
lis nunc sola triumphat, eujusmodi sit
facies, qui status, res ipsa declarat.

Postquam ergo demonstravimus, quem-
admodum Imperii Romani pars altera
corpotis, orientem solem spectans, omni-
no concidit, & in alienam potestatem
devenit, reliquum est, ut, quemadmodum
& ea pars, quæ pertinet ad occidentem
solem, prorsus interierit, & novos adep-
ta sit dominos, breviter explicemus.

Hic autem obiter considerandum est;
quomodo mirabili quodam fortunæ lu-
dibrio à Romanis illis atque priscis fa-
miliis, augustum illud Imperii decus &
fastigium ad exterios debitum sit, & qui-
dem

dem aliquot pudende conditionis homines. Nam ex iis quidam fuerunt Hispani: nonnullis Pannonia, Dacia, Dardania, Dalmatia, Gallia, Thracia, Cappadocia dedit originem.

Imprimis autem observari debet, quam fuit ances & misera Imperatorum conditio: nam ipsorum dignitas omnis atque salus erat, non in senatus aut populi, sed in legionum atque militum potestate: sic, ut permirum videri possit, ullos fuisse, qui munus hoc tam periculosum & injuriis opportunum suscepient. Etenim inde à C. Cæsare, qui spectante senatu concidit, ad Carolum usque Magnum, circiter triginta fuerunt ex iis interfici, quatuor vero sibi mortem ipsi consive sunt. semper aliquid erat, quod in ipsis desiderarent milites: neque bonos magis quam improbos ferre poterant; & ad minimam occasionem, concitata turba, jugulabant eos, quos etiam invitatos ad culmen illud honoris pertraxerant, sicut Alio Iettinaci constat accidisse. Cæsarem metuebat senatus: ipse vero Cæsar ab impuri militis voluntate propemodum atque nutu pendebat.

Aurelius Victor. Herodian. lib. 2. De hac Romani Imperii infelicitate sic scribit Erasmus Roterdamus prefat. in Senecon. Tranquillum. O miserrimum ac deplorandum illorum temporum statum! Oppressa senatus auctoritate, oppressis legibus, oppressa populi Romani libertate, sic crebro principi serviebat orbis, princeps ipse serviebat nisi qualem nemo via probus domi vellat halire.

seruans.

servum. Imperatorem timebat senatus: Imperator scelestam illam militum multitudinem formidabat. Imperator leges dabant regibus: at huic leges dabant conductititi milites. Summa rerum orbis ab armata pancerorum temeritate pendebat.

Hos autem spiritus inde post C. Caesaris mortem sibi sumpserunt praesertim legiones veterane, quibus per Galliam, Hispaniam, Africam ille fuerat usus: & Cicero hoc ipsum deplorans, Fortes illæ quidem sunt, inquit, sed propter memoriam rerum, quas gesserunt pro populi Romani libertate & dignitate Reipublicæ, nimis feroces, & ad suam vim omnia nostra concilia revocantes.

Philip. 10.

Finis Libri secundi.

JOAN

JOANNIS SLEIDANI
DE
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

LIBER III.

Ntequam de Carolo Magno loquamur, ad quem diximus Imperium Occidentis esse delatum, explicanda sunt quadam de Germanis, à quibus originem ille dicit.

Origo Caroli Magni ad Francos antiquissimos Germania populos refertur à Gotfrido Viterbiensi, Ludolpho de Babenberg, libro de jure regni cap. 3. Jacobo Wimpelingio rerum German. cap. 22. Hieronymo Gebulero de libertate Germanica cap 6 Ægidio Tschudo in descriptione Rhetia Alpina cap. 36. Francisco Irenico exegesos libro 3. cap. 18. Verum Joan. Bodinus, Germanici nominis hostis, Carolum natione Gallum, in Gallia natum, lingua quoque majoribus & institutis Gallorum unacum suis majoribus educatum scribit, in methodo historia cap. 7.

Et primo quidem certo constat, Germanos per se transisse Rhenum, & in Gallias penetrasse, ut ibi propter agri beatitatem considerent.

Nam Teuthoni in provinciam Galliam invaserunt, & à C. Mario consule fuerunt profligati.

Eler.

*Florus l. 3 cap. 3. Vel l. 2. Orosius lib. 5.
cap. 6. Eutrop. lib. 5.*

^a Deinde, cum Arverni & Hedui. Galliæ populi, de principatu contenderent, Germani mercede conducti ab Arvernis & Sequanis, primo quidem non ita magnis copiis eo venerunt: paulatim vero sic augescebant, ut Ariovisto rege, bonam eius agri partem occuparent. Eos autem C. Cæsar ^b prælio superavit, & aliquot post annis, cum bellum gereret in Eburones, Galliæ Belgicæ populum, Germani denuo Rhenum trajecserunt, ut exercitum Romanum oppugnarent: sed ad Mosæ confluentem atque Rheni fuerunt ab illo concisi.

^a *Cæsar de bello Gallico lib. 1.* ^b *Hubertus.*
Thomas Leodinus de Tungris & Eburonib. *Cæsar lib. 4.*

Multis deinde post annis intra suos fines se continebant, eo quod Romani Cæsares bellum ipsis inferrent: sed tamen quoties tempus aliquod idoneum essent adepti, non deerant suis ipsis commodis, & Galliam perpetuo vastabant.

^a Hunc ad modum, Gallieno Cæsare, hominē ignavo & voluptruario, impulsionem fecerunt, & paulatim eo potentiaz creverunt, ut ^b Probus Cæsar, quartus à Gallieno, vix magna difficultate illos rejiceret.

^a *Trebell. Pollio & Sex. Aurelius.* ^b *Flavius Vopiscus in Probo.* *Eutropius l. 9.* *Zosimus lib. 1.*

Julianus etiam, Constantii Cæsaris legatus, bella cum illis gessit: post hac.

Honorius

Honorio Cæsare, Gothi in Galliam irruperunt, iisque Cæsar, diversis bellis occupatus, Aquitaniam concessit inhabitandam.

Zof lib. 3.

Ab altera parte Francones Germani, per Belgicam irruptione facta, Treviris, Menapiis, Eburonibus, Morinis, Nerviis, Ambianis, Bellovacis, Suessionibus oppressis, in eo parte Gallia conserderunt, quæ nomen ad hoc usque tempis retinet, & Francia dicitur, eujus quidem regionis caput est Lutetia, nec procul illinc oppidū Sandinyfium, Franciæ regum sepulcræ postea consecratum est in hodiernum usque diem.

Paulus Diac. lib. 14. Quos Sledanus Francones nominar, antiqui Romana histri scriptores, ut & recentes, Francos indigent. Fl. Vopiscus in Aureliano & Troenulo. Zosimus lib. 1. Ammianus Marcellinus libro 15. 27. & 30. Aurelius Victor. Eutropius libro 2. & alii.

Ad eum modum amplificati cum ante bonam Germaniæ partem possident, omnem videlicet regionem illam, quæ est ad Moenum flumen atque Rhenum, facile non solum defendebant illatum bellū, sed etiam aliis inferebant, & labante indies magis atq; magis imperio Romano, per Aiam & Africam, Longobardis etiam Italiam vastantibus, admodum suos fines per Galliam extenderunt: & cum ordine multi ipsorum reges ibi dominarentur, tandem ad Pipinū etiam, ejusque filium Carolum regni summa duxerit.

Pipini

a Pipini pater, Carolus Martellus, non quidem ipse rex, verum ex proceribus unus, & palatii praefectus, vel, ut vulgo loquuntur, b Major domus, Bavaros & Suevos devicit.

a Sigebert. Frisingensis lib. 5. cap. 16.
 b De Majore domus videatur Francogalia Fr. Hotomani cap. 12. Nominatur ibi palatii magister, & dignitas ei tribuitur eadem qua fuit praefecti pratorii apud Romanos, qui alio nomine aula praefectus vocabatur. Sunt & alia nomina, qua majoribus domus tribuuntur, ut, Trafelti aula, Consules Palatii: quinetiam aliquot post seculis Seneschalli Francia appellati sunt. Exstat de Majoribus domus fragmentum editum à P. Pitthao in annalibus Francicis. De bellis autem Pipini in Germania gestis videatur Viterbiensis parte Chronicæ 17. Gagninus, lib. 3. cap. 4. Aventinus annal. Boior. lib. 3.

a Nam, sicut annalium scriptores Galliz tradunt, aliquot nunc annis, præter titulum atque nomen, nihil reges habebant, sed omnis authoritas erat & summa rerum penes praefectum regiae domus. b Etenim à superiorum regum virtute proflus isti degeneraverant, & voluptatis dediti, nullam Reipublicę curam suscipiebant. Itaque praefectus palatii magistratum gerebat: & quo major erat ignavia regis, eo plus potentiam iste suam augebat.

a Eginhardus in vita Caroli M. Sigebertus. b Annales Francicæ ad annum Christi 751.

Hac

Hac demum occasione, Pipinus, qui Childerico regnante praefectus erat, cum apud Pontificem Zachariam res in discepcionem venisset, ut aiunt, regnum obtinuit.

Eginhard. Regino lib. 2. Sigebert. Viterbiens. parte 17. Chronic.

Hujus rei mentio fit in ^a decreto, quod vocant, Gratiani, quod nimis Papæ liceat regibus abrogare principatum: sed ejus loci titulus & inscriptio falsa est. Cum enim duo sint Anastasi Cæsares, neutri potest attribui. nam prior ducentis & amplius, alter vero triginta septem annis ante regnavit, quam istud accideret: deinde, posterioris ætate nullus fuit Papa Gelasius.

^a 15. q. 6. Alius item Romanus. ^b In recenti juris Canonici editione, a spacio Gregorii 13. adornata, capitulum hoc non Papa Gelasio, ut est in Vulgatis codicibus, sed Gregorio Papa adscribitur. Is est hujus nominis septimus, qui in Epistola ad Hermanum Metensem Episcopum ista scripsisse memoratur.

Admonendi causa lectores hoc addendum putavi, quo pontificiorum scripta prudenter evolvant atque caute. Nec enim uno loco deprehenditur, id eos agere potissimum, ut suis legibus opinionem veteris addant, quo plus habeant ponderis & autoritatis.

^a Pipinus, præterquam quod Longobardos per Italiam compressit, rogatu Pontificis, ut supra dictum est, bellum quoque gessit ^b in Saxones, & deinde cum

Aqui-

Aquitaniis, eorumque ducem captum interfecit: cumque non multo post e vita migrasset, ac illi subinde rebellarent, Carolus filius, rex, utrumque bellum vix tandem ingenti labore perfecit.

a *Regino lib. 2.* b *Gaguinus lib. 3 cap. 4.*

a Cum Saxonibus enim totos annos XXXIII. belligeravit, coque durante bello, confecit & alia: nam & b Bavariam, Tassilone duce rebellantem, suzditionis fecit, & bis contra Longobardos profectus, & in c Campaniam usque progressus, omnem Italiam domuit, & legibus constituit.

a *Eginhardi.* b *Regino lib. 2. Sigib.*
c *Gaguinus lib. 4. cap. 1. Urspergeni.*

a Illas etiam Galliz civitates, quæ sunt ad Oceanum, & à C. b Casare vocantur Armoricæ, nunc autem minoris Britannicæ nomine censentur, ad officium redigunt, cum stipendium annum Franciæ regibus debitum nollent amplius dependere.

a *Eginhardi.* b *Casar belli Gall. l. 5. Gaz. lib. 4 cap. 2. Joannes Lelandus.* Armoria idem significare dicit, quod supra mare, in ipsa Britannica lingua: Repetit hoc *Uril. Camdenus m. Britannia.*

a In Hispaniam quoque profectus cum exercitu, feliciter quidem rem gessit adversum Saracenos: rediens autem in saltibus Pyrennis per insidas gravissime cassus fuit à Vasconibus, b Aquitanis populo. sed & Hunnos, qui Pannoniæ tunc obtinebant, octavo demum anno vicit, & per legatos Bohemiam quoque pacavit.

a *Joan-*

a Joannes Turpinus. b Eginhard. Antonius tit. 14. cap. 2. scđt. 5. Gaguinus libro 4. cap. 1.

Postremum vero bellum fuit adversus Danos, sive Nordmannos, qui maritimam oram Germanicę Gallizque magna classe vastabant.

Eginhard.

His tantis rebus gestis, effectum est, ut Magnus diceretur.

Nikardus hist. l. 1. Gaguinus l. 4 c. I.

a Cum enim Franconum reges antea solum tenerent eam Germanicę partem, quæ est inter Saxoniam & Danubium, interque Rhenum & Salam, adhac Sueviam atque Bavariam; ipse totam Saxoniam adjecit, deinde utramque Pannoniam, Daciam, Istriam, Hiberniam, & mediterraneam Dalmatia partem: cumque item Franconum reges per Galliam tenerent eam partem quæ est inter Rhenum & Ligerim, inter Oceanum & mare Balearicum, ipse omnem Aquitaniam totumq; jugum Pyrenæi montis ad Iberum usque flumen & quod primo loco dictum oportuit, Italiam totam, inde ab Alpibus ad extremam usque Calabriam, adjecit: & postea quarto Romam profectus, à Leone tertio & ab omni populo Romano salutatus est b Imperator Augustus, cum jam annos regnasset XXXIII.

a Eginhard. Aventinus lib. 4 b Eginhardus. Regino lib. 2. Sigebertus. Gaguinus lib. 4. cap. 1. Flatinus in Leone 3. Salell. Ennead 8. libro 9. Blondus decad. 2. libro 1.

Romanam

Romanum igitur Imperium, quod est ad occidentem solem, varie dilaceratum, præsertim ab eo tempore, postquam Cæsares domicilium atque sedem Constantinopoli sibi delegerunt, ut ex iis quæ supra commemoravimus appareret, à Carolo Cæsare redintegratum est, ac veluti novum corpus, colorem atque speciem resumpsit, tot tantisque provincijs ad unius principatum redactis.

Nicephorus, alter ad orientem solem Cæsar, factum istud indigne quidem tulit; sed humanitate modestisque sua Carolus eum delinivit, & missis donis amicitiam uterque coluerunt, & utriusque Imperii constitutifuerunt certi limites.

Sigebert. Aventinus libro 4.

Præter alios conventus, concilium habuit etiam a Rhemense, in quo b decretum fuit inter alia multa, ut Episcopi sacram Scripturam diligenter evolvant, & Dei verbum annuncient.

a 3. tom. concil. pag. 700. b Capitulo 14. *Decretorum hujus Synodi.* pag. 701.

a Moguntiæ quoque Synodus fuit anno prius quam è vita decederet, & superioribus annis alia. b Turoni, c Cabillonæ, d Arelatæ, de emendatione Ecclesiastum, uti tradunt qui per id tempus vixerunt.

a 3. tom. concil. pag. 691. b *De Turenensi Synodo* videatur tomus tertius concilior. pag. 682. c *De Cabillonensi* ibidem pagina 686. d *De Arelatensi* videatur pagina 679. Legatur etiam vita Carols Magni

edita
chorus
4. cap.
a L
rī ha
gran
septu
talem
quar
fuiss
cam
a
atam
& a
scribi
a
am,
uti
Rav
dus,
Tren
Lug
Tare
nes,
a
b M
mix
nd
D.
appa
fura
flin
trop
um
trop
coll

edita à Petro Pithao, & auctōr annalium Francorum: meminit Sigebertus & Gaguinus lib.
4. cap I.

a Ludovico deinde filio regni & imperii hærede designato, mortuus est Aquisgrani, quod est Galliz Belgicæ oppidum, septuaginta natus annos, post Christi natalem anno octingentesimo decimo quarto, cum per annos fere xiv. b Cæsar fuisset, Germanorum omnium primus ad eam electus dignitatem.

a Eginhard. b Frising. lib. 5. cap. 32. Carolo atatis annos assignant 72. Eginhard. Gaguinus & alii auctōr annalium Francorum 71. adscribit.

a Ipso regnante, per Italiam, Germaniam, Galliam xxii. tantum erant civitates, uti vocant, b Metropolianæ; Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Julii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treveris, Rotomagus, Senones, Vesontio, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarentasia, Ebiodunum, Burdegala, Turones, Bituriges.

a Eginhard. in vita Caroli M. Sigebertus. b Metropolis ex p̄fpa & m̄dæc id est, matrix & urbs, juncto nomine, dicitur ea civitas unde Colonia deducta est. Ulp. libro 4. Sect. 4. D. de officio proconsulis, Ephesum Metropolin appellat. Isidorus enī in p̄fpa, id est, mensura, filius vocabulum tradit, quod & Distinct. 21. asseritur, sed falso. Denique Metropoles ad extreimum dicta sunt matres Urbiū sive capita provinciæ, ut l. 1. C. de metrop. Berytho, & apud Solinum & Marcell.

Ejus

Ejus patens Pipinus Exarchatum, Longobardis erectum, Episcopi Romani fidei commiserat, ut supra diximus, quemadmodum quidem memoria proditum est: ipse vero plene illis dedito eum fertur: quod tamen in dubium à multis vocatur.

b Regino lib. 2.

Qui fuit ei familiaris & scriba juratus,
 a Eginhardus, divi Petri, quam vocant,
 Ecclesiam, Romæ, præ exteris ei valde
 exaram fuisse, magnamque vim auri, at-
 genti, gemmarum illuc deportatam, &
 plurima pontificibus ab eo munera esse
 missa, scribit: nam hoc illum imprimis
 egisse diligenter, ut ipsius opera studioq;
 urbs Roma veteri polleret autoritate, &
 sancti Petri Ecclesia, non solum ipsius
 esset in columnis tutaque patrocinio, sed
 etiam opibus inter alias maxime floreret.
 Hæc ille duntaxat: quod b vero tot tamq;
 potentes urbes dederit, quæ ditionis erant
 imperii, nè verbum quidem: imo, cum à
 quarta in Italiam profectione factus esset
 Cæsar, urbis Romæ, & Pontificis, &
 totius Italiz, non publicas tantum, sed
 Ecclesiasticas etiam res & privatas ordi-
 nasse scribitur.

In vita Caroli M. a Eginhardus vel E-
 ginaldus, scriptor vita Caroli M. ejusdem Imper-
 ratoris non cancellarius tantum, ut Triheimius,
 verum etiam gener faisse scribitur. b Vide-
 atur Jacobus Curius lib. 2. rerum Chronolog. item
 Justus Reuberus initio tomi sui historicorum
 Germania.

* Etenim cum nondum esset Cæsar,
 sed

sed Franciæ tantum rex, debellato Longobardorum sege, Desiderio, sicut diximus, Romam venit. & concilium habuit, in eoque, sicut ipsorum b libri dicunt, Adrianus primus totaque Synodus, eligendi Pontificis, & ordinandi sedem, ut vocant, Apostolicam, & Episcopos confirmandi jus atq; potestatem ei concessit.

a Sigebert. b Dist. 36 c. Hadrianus Papa.
Blondus decad. 2 lib. 1. Gaguinus l. 4. cap. 1.
Aventinus annal. lib. 4.

Multas Carolo tribuit & principe viro dignas virtutes Eginhardus, temperantiam, modestiam, frugalitatem, studium religionis, doctrinam, eloquentiam, & non Latinæ tantum, sed & Græcæ linguæ cognitionem : adhuc, summam curam ac diligentiam in educandis & ad easdem res instituendis liberis.

In vita Caroli.

Parisinam quoque traditur Academiam instituisse, tum sua sponte, tum Albini præceptoris impulsu, quem habuit in discendis artibus magistrum, sicut Eginhardus dicit.

Vincentius Speculo historiali libro 24.
Sabellicus Ennead. 8. lib. 9. Gaguinus lib. 4.
cap. 1. Jacobus Middendorpini lib. 2.
Academ. orbis Christiani. Curiol. 2. Chronol.

Mensibus etiam nomina Germanica dedit & ventis duodecim, quibus etiamnum utimur: cum ante id tempus. ut idem scriptor ait, Francones partim Latinis, partim uterentur barbaris.

Eginhard. Sigebert. Urspergenfis. Albertus Stadenfis.
Hucusq;

Hucusq; veluti praefatus de Germanis, deque Carolo, paucis percurram deinceps, & ostendam, quemadmodum huc ipsa imperii Romani pars, quae est ad occidentem solem, à Carolo vix demum restituta & recollecta, rursus interiit, & in varias divisa provincias, facta sit multorum ditionis, qui veluti peculium suum illas possident, nec fontem ipsum unde manarunt agnoscunt, ita quidem ut illud augustum & tantopere celebratum Imperii Romani fastigium, nihil aliud sit hodierno die quam tenuis quzdam magni corporis umbra, postquam ex tam immensa mole redactum est ad unicam Europæ particulam, Germaniam. Postremo, quemadmodum hanc Imperiorum vicissitudinem & occasum Romanæ Monarchiæ Daniel pronunciaverit, breviter exponam.

* Ludovicus ergo, Caroli filius, alter Imperator Germanus, cum Cesare Grzegorius Leonem Armeniq; renovavit amicitiam: cumq; ipsius bea regni anno tertio mortuus esset Leo Papa, successor Stephanus quartus in Galliam profectus, Rhemis eum consecravit.

^a Annales Gallici, mathematico autore. Sig. lev. ^b Friisingensis l. 5. cap. 52. Viterbiensi. par. 17. Chron.

Hunc exceptit Paschalis: & quia Czaris autoritas non intervenerat, ille per legatos diligenter atque solerte factum purgans, pontificarum sibi prouersus invitò dicebat esse obitum.

Annales Gallici. Annalium lib. 4. cap. 10.
Gagri.

Gaguinus lib. 4. cap. 2. Æmilius lib. 3. Vita Ludovici edita à P. Pittheo.

Libri Pontificii habent, Ludovicum Cæsarem Paschali, exterisque post eum, & confirmasse possessionem bonorum, & electionem permisisse liberam. ut quem omnes Romani judicassent eo munere dignum, is pro pontifice haberetur. Quantum fidei sit ejusmodi scriptis tribuendum non video: sic enim inter se dissident, sic nullo sunt ordine perscripta, ut quid sequendum sit intelligi non possit.

Dist. 63. cap. Ego Ludovicus. Carolus Molinaus ICterus Bibliothecarium Pontificum Romanorum fautorum & domesticum hujus capituli Autorem esse, & ob id tanquam homini suspecto minime credendum scribit.

Filios Ludovicus habuit tres: Lotharium, imperii & regni consortem allegit: Carolum, qui Pipino fratri mortuo succedit, Aquitaniz; Ludovicum Bavariz; præfecit.

Annales Gallici. Viterbiensis. Æmilius lib. 3. Blond. l. 3. Decad. 2.

Conjuratione facta, captus à filiis, & regno privatus, Compenii, oppido Suefionum, ad monasticum vitæ genus fuit detrausus.

Regino lib. 2. Historia hujus exauditorianus peculiari scripto exposita est, quod Petrus Pittheus edidit. Videatur etiam Theganus chorepiscopus Trevirensis libro de gestis Ludovici Imp. Item vita Ludovici incerto Autore, edita ab eodem

Pithos. Meminit Gaguinus lib. 4. cap. 2. & seqq.

Galliae scriptores a annalium tradunt, proceres Ecclesiasticos, quorum ille b fa-
stum atque luxum coercere volebat, ha-
bitis Aquisgrani comitiis, hanc ei conci-
tassee turbam, & filios, ut facinus tam im-
pium auderent, impulisse.

a *Annal. Gallici. Sigebertus.* b *Fastus sa-
cerdotum coerciti meminit Gaguinus l. 4. c. 2.
videatur 3. tomo conciliorum Synodus Aquis-
granensis pag. 820. Dejectionis vero longe ali-
am causam, uxoris videlicet incontinentiam at
que efferatam libidinem Regino lib. 2. adfert,
idem habet Viterbiensis. de quibus tamen cri-
minibus sepe publice purgavit, teste Nitharda
lib. 1.*

Liberatus autem sexto post mense, ma-
ximo populi desiderio, regnum & omnia
recuperavit.

Annales Gallici. lib. 4 c. 2.

Quia locus ita fert, notandum hic est
obiter, multa fuisse per Galliam habita
concilia nationis. Nam proximum ab
illo, quod diximus, Aquensi, Troix fuit,
oppido Campanie : Deinde Rhemis,
Gergovie, Turoni, Digeone, Lutetie,
Lugduni, Viennae, Avenione, Avarici,
Aurelia, & quidem iisdem in locis
plura.

*Vide Joan. Marii Belga librum de schismat.
& conciliis parte 2. cap. 5. & seqq.*

Cum enim status rerum ita posceret,
ipsi reges ordinem Ecclesiasticum cate-
rosque proceres convocabant, ut publicis
incommodis mederentur.

Conrrarium

*Contrarium fieri oportere docet Gratianus Dist.
17. c. Synodus c. regula vestra c. Nec licuit.
c. Multis denuo. c. Concilia sacerdotum. Legatur Bellarminius tomii I. parte 2. l. 1. c. 12. de conciliis.*

Ad hunc modum, Ludovicus XII. qui cum Julio II. graves exercuit inimici-
tias. Tuomi concilium habuit suorum,
atque Lugduni, salutis anno M. D. X.
& XI.

*Hubertus Vel' eius appendice ad Gaguinum
cap. 4. Joan. Marini de schismat. & concil.
parte 2. cap. 25.*

a Nunc ad institutum. Ludovico mor-
tuō, Metique sepulto, successit Lotharius,
cui bellum fuit cum fratribus, quo demum
sedato, & nova facta divisione, Ludovico
Germania cessit. b Galliæque pars, inde à
Mosa usque ad Rhenum: Carolo autem
obvenit Gallia, inde ab Oceano Britan-
nico & Pyrenzo saltu usque ad Mosam.
• Lotharius, præterquam quod Casar
esset, Italiam & Narbonensem quoque
Provinciam obtinuit.

a Gaguinus l. 5. c. 1. b Regino lib. 2.
c Sigebert. De dissensionibus filiorum Ludo-
vici Pii, extant libri 4. Nithardi Angilberti
F. Caroli M. ex Bertha filia nepotis. Vide-
atur etiam Frising. lib. 5. cap. 35. Helmoldus
l. 1. c. 4.

Ei successit filius Ludovicus secundus,
qui Saracenos in Italiam irruentes re-
pelliit.

Regino lib. 2. Sigebert.

Eo regnante, Papa fuit inter alios A-
drianus II. quidem non assentiente Cx-

sare, sicut ipsorum habent libri, creatus à nobilitate Romana, civibus atq; clero, quem vocant. Nam licet erant in urbe Cæsaris legati, tamen ad electionem vocati non fuerunt: cumque graviter id & moleste ferrent, responsum eis fuit, nullo factum hoc esse Cæsaris contemptu, sed cautione quadam in posterum, ne videlicet, cum est creandus Papa, mos ille, Cæsaris exspectandi legatos, tanquam necessarius, inolescat. Eo responso non solum illos fuisse placatos, verum etiam officii causa demissæ pontificem salutasse tradunt.

Dist. 63. cap. cum Hadrianus. Hoc moliti sunt Romani Pontifices, ut principes omni jure in eligendis Episcopis privarent, quemadmodum Synodus octava Constantino-politana sub hoc Adriano habita id testatur, canone 22. Tomo 4. concil. pag. 9.

Hic autem videre licet mirabilem quandam in ipsorum scriptis varietatem & inconstantiam. Etenim, si Ludovicus primus liberam eis electionem concessit, uti ferunt, & paulo supra dictum est, cur ejus nepos Ludovicus II. injuriam sibi factam esse putabat? Sed quoquo modo res habeat, titulus quidem ejus decreti, quod est in centonibus Gratiani, manifeste falsus est. Nam Gregorio quarto tribuitur, cum is viinti duobus annis ē vita decesserit ante quam Adrianus II. fieret Pontifex. An historiam scripsit mortuus, eorum quæ post acciderunt?

Dist. 63. c. Ego Ludovicus.

¶ Ante

a Ante Adrianum proximus fuit Nicolaus primus, cuius extat ad Michaelem Imperatorem Graecum Epistola valde prolixa, de sua in omnes Ecclesias potestate. Nam Constantinopoli fuit ab Episcopatu remotus Ignatius, & institutus *b* Photius, inconsulto Episcopo Romano: sed & ejus statu*z*. Clamat ergo contra, quam vehementissime potest. Extant etiam ejus decreta plurima, plena maiestatis Papalis.

a 3. Tom. concil. pag. 906. *b* Zonar. tom. 2.
Decreta hujus Nicolai Pontificis ex Gratiano collecta sunt, & in 20. titulos dispergit a Joanne Cochlaeo.

Carolus, Galliz rex, ut supra diximus, magna celeritate proficisciuit in Italiam, resistente licet altero fratre natu majore Ludovico, Germaniz rege, & a Joanne octavo Romano pontifice consecratur.

Frising. lib. 6 cap. 6. Gaguinus lib. 5.
cap. I.

Secundo profectus in Italiam rogatus Pontificis, ut Saracenis, qui Campaniam rursus invaserant, resisteret, Mantua mortuus est.

Reginolib 2. Carolus veneno a Sedeckia Iudaio propinato interemptus est. Regino, Sigebertus, Gaguinus. l 5. c. 1.

Ludovicum filium habuit successorem cognomine Balbum: sed is per biennium modo pr&efuit.

Sigebert. Gaguinus lib. 5. cap. 2.

Ab eo imperii Romani summa venit ad Carolum Crassum, & Ludovici Germaniz

regis filium, qui duobus, quos habebat
fratribus mortuis, Germaniam omnem &
Italiam & Galliam obtinuit, & Sarace-
nos Italiam vexantes profligavit, & bel-
ligeratus aliquandiu cum Nordmannis,
inferioris Germaniae populo, b Galliam
Belgicam vexantibus, eam Galliarum partem
illis deinceps concessit, quæ nomen illo-
sum ad hoc usq; tempus retineret.

a Regin. l. 2. b Frisingensi lib. 5. c. 8. Fro-
doardus in Chronico. Sigebertus. Gaginus
lib. 5. cap. 4. Sunt etiam Nordmanni iidem cum
Danis, ut ex Adamo Brevensi Albertus Sta-
denensis refert. Helmoldus l. 1. c. 7. ex Dani,
Suevibus & Norveis collectam fuisse multitu-
dinem scribit.

Post hunc fuit Arnulphus, Cæsar fratriis
filius, egregius princeps, in Italiam pro-
fectus, ut Formosum Pontificem Roma-
num ab adversariis liberaret, Romam
capit, & in seditionis autores vindicat.

Regin. lib. 2. Liutprandus Ticineni-
lib. 1. cap. 8. Frisingensis lib. 6. cap. 13. Viter-
biensis.

Ipsò rerum potiunte, Hungari ex Scy-
thia pulsi, in Pannoniam ruunt, & Ludo-
vico IV. Arnulphi filio, Cæsare, in Ger-
maniam progressi, & non procul à Letho
flumine insigni victoria potiti, Bavariam,
Sueviam, Franciam, Saxoniam, cædibus,
rapinis & incendiis vastant.

Liutprand. lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 1.
2. Regino lib. 2. Sigebert. Regino lib. 2. Vr-
sperg.

Arnulpho Cæsare, Triburiaz, quod fuit
ad Mani ripam oppidum aliquando, con-
cilium

cilium est habitum XXII. Episcoporum Germanicæ & inter alia multa decretum, ut b sepulturam mortuorum nemo vendat, & ne quis laicus, uti vocant, in templo sepeliatur.

a 4. Tom. concil. pag 26. Regino lib. 2. b 13.
quæst 2. c. in Ecclesiast. Canone 16. & 17.
pag. 32.

Ad hoc tempus magnum exarsit incendium per Italiam. Berengarius enim & alii quidam Longobardicæ proceres, multis ornati beneficiis à Carolo Calvo, conjurarunt adversus Galliam, quo tempore Carolus Crassus imperabat: sed cum frustra molirentur, ad Italiam animum adjiciunt, & inter se diu multumque conflictati, sicut fieri solet, magis clibanibus illam afficiunt.

*Liutprandus l. 1. cap. 6. Regino l. 2. Sigebert.
Blondus decad. 2 lib. 2.*

Tandem Berengarius vicit, Italiam regnum obtinuit, & Ludovicum Cælarem, eum exercitu profectum, ubi cepisset, exoculasse scribitur.

Frising lib. 6. cap. 14. Ludovicus hic exexcatus à Berengario, non Arnulphi Imperatoris filius & successor fuit, sed Bosonis Burgundicæ regis, ex Hermingarda filia Ludovici II. Imperat. nepos, qui invitus in Italiam, & contra juramentum agens, hosti tandem proditur, & Veronæ crudelibus suppliciis excarnificatur. Regino lib. 2. Sigebertus.

Hoc etiam tempore, ne quid omnino calamitatis deesset, Saraceni, Afri & Hungari immanissime vastant Italiam.

*Liutprand. l. 2. cap. 12. Sigebert. Antoninus
2. parte historiar. tit. 15. cap. 16.*

Cumque sub Berengariis, Hugone, Rudolpho, Lothario, Alberto, & quibusdam aliis, tam esset funestus & miserabilis pulcherrimæ regionis status, atq; in his turbis mortem obiisset Ludovicus Cæsar; Germani, Saxones præsertim atque & Francones, Cæsarem salutabant Othonem, Saxonum & Thuringorum principem: sed is astate gravis, author ipsis fuit, ut Conradum Franconiaz dum sumerent, qui Cæsar factus pleraque omnia de consilio faciebat Othonis: ac deinde Othone mortuo, cum & ipse graviter bzgrotaret, convocatis ex nobilitate primis, orabat, ut Othonis filium Henricum, tunc absentem, pro Cæsare agnoscerent. Is est Henricus vulgo dictus Aueps.

a *Widechin. l. 1. Dith. l. 1. b Liutpran. l. 2.
c. 7. Widechin l. 1. Sigebert. Auctu nomen unde
fattum indicat Viterbiensis.*

Itaq; videmus quemadmodum à Francis & à Caroli familia splendor & dignitas imperatoria pervenerit ad domum Saxoniam.

Roswitha in Panegyrico.

Hi duo Cæsares, Conradus & Henricus, ab Episcopo Romano non fuerunt consecrati, sicut vocant, ideoque prætermittuntur à nonnullis: & Henricus quidem oblatam à Papa consecrandi ceremoniam neglexisse fertur, quod bonorum virorum judiciis atque suffragiis contentum sele diceret.

Crantius

*Crantius lib. 3. cap. 4. Saxon. Widechin.
lib. I.*

^a Aliquanto pōst Arnolphus Malus, Ba-
variz dux, rei summam ad se traducere
cogitabat; & collectis utrimque copiis,
cum ad Ratisbonam essent ambo exer-
citus expediti, Cæsar illum ad privatum
colloquium evocat, & commemorans
quemadmodum à plerisque Germaniz
populis esset creatus Cæsar, ^b dehorta-
tus etiam, ne tot hominum millia,
in quibus plerique essent innocentes &
ignari causæ belli, velit periclitari, flexit
eius animum, atque ita discessum est ab
armis.

^a *Widechin. l. 1. b Linprand. l. 2 c. 7. Frisian-
gensis l. 6 c. 16. Urspergensis.*

Burchardus etiam Sueviz dux rebellav-
bat; sed territus potentia Cæsaris, in de-
ditionem venit.

Widechin l. 1.

Hungari Saxoniam denuo vastabant:
capto autem ipsorum duce, novem annos
rum pacti sunt inducias.

Widechin l. 3. Sigebertus.

Cæsar deinde ad militiam instituto suo
populo, Dalemincios debellat, Pragam
urbem & Venceslaum Bohemorum du-
cem capit, & vestigalem sibi facit Bohem-
iam: Hungaros, finitis induciis denuo
in Saxoniam irruentes, maximo prælio
vincit, & tributum, quod illis pendebant
Saxones, in egenos distribuit.

*Widechin. l. 1. Regino l. 2. Sigebertus. Lin-
prandus l. 2. c. 9. Sigebertus.*

^a Erat ejus consilii, proficiisci Ro-

manam,

mam, sed valetudine impeditus, filium suum natu majorem Othonem, imperii designat hæredem. Is cum *b* Bohemis, qui tum rebellabant, multis annis belligeravit: Hungaros etiam, cum apud Vangiones trajecto Rheno, Franconiam essent ingressi, *c* Saxoniam inde populaturi, cædit atque fugat: Burgundiam sibi subjugat: in Italiam deinde profectus magno cum exercitu, & debellatis Beringariis, alteram uxorem ibi dicit Adelheidam.

a Luitprandus l. 4. c 7. b Wvidechin. l. 2. Dithmarus l. 2. c Siegbert Luitprand lib. 6. cap. 6. Wvidehindus lib. 3. Dithmarus Mersburgensis lib. 2. Rosalba in panegyrico. Regino l. 2. Friesingensis l. 6. c. 19.

Id ægæ ferens Luitholdus filius, insidias illi struit, & passim multos habuit consilii sui adjutores, ac in his Conradum Suevæ ducem, sororium suum: verum obsessus à patre Ratisbonæ, & in angustias redactus, veniam supplex petit, & impetrat.

Wvidechin l. 3. Regino l. 2.

Post hæc Hungari, vastata Gallia, maiore, quam unquam antea, multitudine in Germaniam irrumunt, & prope Vindelicorum Augustam, in ea planicie, quæ nomen habet à Læcho flumine, castra faciunt. Eo Cæsar profectus, cum Saxonibus, Francis, Suevis, Bavaris, Bohemis, post ancipitem multamque pugnam, ad interencionem prope cecidit hostem, aliquot iporum regulis in crucem actis.

Wvidechin.

*Widechin. l.3. Dith l.2. Bonfinius decaasis 1.
lib. 10.*

In Saxoniam reversus, ac rebus ibi constitutis, in Italiam denuo suscepit iter; sed ante profectionem, Othonem filium suum imperii collegam designavit.

Dith. lib. 2.

Vbi tandem Romam venit, concilium habet, eique præfuit, & Joannem XII. propter criminaloco removit, & Leonem, ejus nominis octavum instituit.

Lintprand. lib. 6. c. 6. & seq. Roswitha in Panegyrico. Dith. l. 2. Regino l. 2. Sigebertus, Friesingens. l. 6. cap. 23.

Ejus exstat insertum juri pontificio decretum, ubi Adriani primi exemplo conferre se dicit Othoni Cælari, ejusque successoribus in perpetuum, eligendi Papam, ordinandi sedem Apostolicam, & Episcopos confirmandi facultatem: simul gravissimam pœnam iis constituit, qui non expectata Cæsaris approbatione, consecrant Episcopos. En alterum decretum, superioribus aliquot contrarium.

Dift. 63. cap. in Synodo congregata. Mendacem oportet esse memorem.

Subjungitur post formula jurisjurandi, quo Joanni. Papæ ferunt Othonem imperatorem sese devinxisse: verum quis ille fuerit Joannes, & quotus ejus nominis, quotus etiam Otho, non additur. Sed profecto mirum est, res tam arduas tanti-que momenti tam esse negligenter conscriptas. Quod si primus Otho sic ju-
ravit, est, quod ei statim posset objic-

ci. Cum enim in ea, quam diximus, formula juret inter alia fore, ut nullum Papę creet vitæ periculum, nec honorem etiam atq; dignitatem abroget, quomodo confister, quando Joannem sicut diximus, loco dejecit, & alterum instituit? conciliet ista qui potest.

Dift. 63. c. 24. Tibi Domino Joanni.

Otho, propter motus, iterum in Itali-
am contendit, & rebus compositis, do-
mum revertens, ad initium Maii morsus
est, & Magdeburgi sepultus, anno salutis
nongentesimo septuagesimo quarto. Pro-
pter rerum gestarum amplitudinem &
præstantem virtutem vocatur **Magnus**.

*Widechin l. 3. Dith. l. 2. Helmold. Buzoviensis
l. I. cap. 6.*

Othoni secundo rebellabat Henricus
Bavariz dux; verum armis fuit ad officium
adductus.

Sigebertus.

Erat tum Galliæ rex Lotharius: fra-
trem hujus Carolum, Lotharingiæ ducem
Cæsar constituit, ea lege, ut esset Im-
perii beneficiarius. Nam provinciam
hanc à Carolo Simplici, Galliæ rege,
Cæsar Henricus obtinuerat, ut tradunt
Annales, & ad posteros ordine trans-
misit.

*Sigebertus. Reginonis continuator. Sige-
bertus.*

Hoc ipsum autem ægre ferens Lotha-
rius, collecto repente exercitu Aquis-
grani celeriter accurrit, & inopinantem
Cæsarem fere oppræserat. Cæsar eam
contumeliam ultus, cogit manus, & Lu-
tetiam

retiam usque progressus, magna & illata & accepta clade, pacem demum fecit.

Dithmarus lib. 3. Sigebert. Wilhelmus Nangius in Chronico suo ad annum 977. Gaginus l. 5. c. 6.

Domum reversus & inde Romam profectus, Græcis, qui Calabriam & Apuliam tenebant, bellum facit; sed amissio exercitu, per mare fugiens, & interceptus a piratis, cum non agnosceretur, depensa pecunia dimissus est, ac Romam ubi revertit, cum reliquiis copiarum Beneventum obsidet, capit, incendit: neque multo post, in prælio cum Græcis & Saracenis, telo fauciatus, decessit è vita, Romæ sepultus.

Dithmarus l. 3. Sigebertus. Dith l. 3. Veterbiensis parte Chron. 17. Hunc Othonem Sanguinarium appellatum scribit. sicut & aliis, Pallida mors Saracenorum, dictus est.

Ei surrogatur voluntate procerum Otho filius, inauguratus Aquisgrani. Papam ille constituit Brunonem, hominem Germanum, Gregorium quintum. Crescentius autem Consul Romanus, Ioannem Episcopum Placentinum obduxit illi adversarium: ubi Romam ergo Caesar venit, Crescentium sociosque grayi & ignominioso supplicio afficit. Ioannem autem, ejus nominis xvii. oculis privat.

Dith. lib. 4. Lampertus Schafnaburgensis. Sigebertus.

Et quia propter successionem Imperii perpetuæ erant tuibz, constituit, adjuvatore

pore pontifice, ut certi Germaniaꝝ prin-
cipes viri jux & potestatem deinceps ha-
berent eligendi Cæsares: ne quis videli-
cet dignitatem illam, velut hereditariam
posthac invaderet: decretum hoc incidit
in annum post Christi natalem circiter
millesimum.

*Martinus Polonus in Chronicis. Leopoldus de
Babenberg. de juribus regni & imperii capite 2.
Rodulphus de Columna, de translatione Imperii.
Marsilius Patavinus de translatione Imperii,
cap. I.: Nicolaus Cusanus de concordantia
Catholica, lib. 3. cap. 4. Antoninus hist. parte 2.
titul. 16. cap. 4. Platina in vita Gregorii,
aliisque inscripti. Verum ab istis dissentunt,
Aventinus libro 5. Annalium Boiorum. Ia-
cobus Curio lib. 2. rerum Chronolog. Onuphrius
l. 4. de Comitiis Imperatoriis. Casper Teucerius
lib 4. Chronie.*

Regnabat tum in Galliis Robertus, vir pacis amans & literarum. Annales eum celebrant, quod tempora
multa construxerit & magnifice dota-
rit, quodque Romam adierit religionis
causa.

*Gaguinus lib. 5. cap. 9. Roberti Gallia-
rum regis insignis pietas fuit: quippe qui a-
liquot sacra cantea, quorum adhuc in Ec-
clesia usus est, conscripsit. Ut, Spiritus
sancti adsit nobis gratia. Item de Nativi-
tate Christi: Iudea & Jerusalem. Item de S.
Petro: Cornelius Centurio. Item collecta de
martyribus: Concede nobis Domine. Le-
gatur Helgundus Floriacensis in vita Roberti
regis.*

**Poloniæ duci, Boleslao, regiam digni-
tatem**

tatem Otho Cæsar & immunitatem tribuit, ut ipsorum habent annales. Est igitur hoc illius regni principium.

Mechovius in Chronico Polon. Martinus Cromerus lib. 3. Histor. Tolon. Crans Annal. Silesia parte 1. Crant. Saxonia lib. 4. cap. 33. His fide dignis scriptoribus contradicens Bodinus lib. 1. cap. 9. Reipubl. impudenter scribit, Polonus sceptra regia sibi ab Imperatoribus Germanicis oblata recusasse.

Ex Italia demum rediens Otho, in iteru mortuus est.

Dithmarus lib. 4. Hermannus Contractus. Propter singularem prudentiam & ingenium excellens Mirabilia mundi nominatus est, teste Viterbiensis.

Post eum fuit Cæsar Henricus, ejus nominis secundus, Bavariæ dux, Othonis magni, Saxonum ducis atque Cæsaris propinquus.

Dith. lib. 5. Viterbiensis.

Is pacatis in Germania rebus, & adversariis partim humanitate summa deductis ad amicitiam, partim debellatis, Italiam accessit, & Saracenis eceptam Apuliam Imperio restituit.

Dith. lib. 6. Hermannus Contractus.

Consecratus deinde à Benedicto VIII. missio exercitu in Germaniam, ipse per Sequanos profectus, in colloquium venit cum Roberto Gallorum rege, firmata utrinque amicitia.

Sigebertus. Hedio parte 3. Historia Ecclesiastica lib. 9. cap. 3. eos de Ecclesia statu corrigendo, quidve cum Romano Trafule acturi essent.

essent, cum Patavii convenissent, consilia consultis scribit.

Fuit hic Ecclesiasticis admodum gratus Cæsar, quod plurima in ipsos beneficia conferret.

Urspergensis. Hinc ab Helmoldol. I.c. 16. Pii cognomento ornatur: Hartmannus Schedel in Chronico, Humilem vocat.

Henrico mortuo, cum inter principes Electores non conveniret, interregnum fuit aliquandiu: demum successit Franconiz dux, Conradus. Is Hungariæ regem Stephanum ad pacis conditiones adegit, & compositis Germaniæ rebus, in Italiam, ubi ad defectionem plerique spectabant, contendit.

Urspergensis.

Et primo quidem Mediolanum obsidet, postea Romam profectus, & à Ioanne XXIIII. consecratus, acclamante populo, salutatur Augustus. Multatis demum iis, qui res novas moliebantur, Italiam pachavit, & in Germaniam reversus, cum denuo per Italiam novimotus orientur, profectus illuc, in coniurationis authores animadvertisit; in his erat Archiepiscopus Mediolani: nec prius conquievit, quam omnia suæ ditionis fecisset.

Viterbiensis. Sigebertus. Urspergensis.

His rebus perfectis, domum reversus, Trajecti, quod est ad Batavorum fines oppidum, mortuus est.

Frising. l. 6.c. 31.

Successorem habuit de principum voluntate filium Henricum, ejus nominis tertium, qui Bohemos rebellantes domuit, & vestigales fecit.

Frising.

*Frising lib. 6. cap. 22. Viterbiensis 17. parte
Chronici.*

Hungariæ regem Petrum, à suis ejus-
tum, aliquoties restituit, totamque re-
gionem pacavit, et si non sine magna suo-
rum cæde.

*Sigebertus. Schafnaburgensis. Urspergensis.
Contractus. Michael Ritus de regi na Hungaria
l. 1. Bonfin. decad. 2 l. 2.*

a Romæ tum erant permagni tumultus,
quia de pontificatu tres contendebant, &
malis artibus omnia tentabant: Bene-
dictus ix. Sylvester iii. Gregorius vi.
Ejus rei *b* causa Cæsar eo profectus, &
per obsidionem urbe capta, conventus
agit, & Bambergensem Episcopum Suit-
gerum constituit Papam: qui mutato no-
mine dictus est Clemens secundus, à quo
deinde fuit ipse consecratus.

*a Frisingensis lib. 6. cap. 32. Viterbi-
ensis. b Frisingensis l. 6. c. 13. Sigebertus. Schafna-
burgensis. Urspergensis. Contractus. Sabellicus.
l. 2. Enneadis 9. hos Pontifices tria rerum mon-
stra appellat.*

Tunc cives denuo jurarunt, in oreando
Papa, nihil nisi de Cæsaris arbitrio sese
facturos. Pacata iterum Italia, cum in
Germaniam venisset Cæsar, mortuus est
Clemens Pontifex, & Bambergæ sepultus.
Quo cognito, Cæsar Bopponem Frisin-
gensem Episcopum, illis constituit Pa-
pam. Is est Damasus ii. Cumque & hic
non amplius viginti tres dies præfuisset,
mortuo suffectus est, mandato Cæsaris,
Tullensis Episcopus, Leo ix.

*Sigebert. Platina in vita Clementis 2.
Boppo*

Boppo hic Ottoni Frisingensi est Patriarcha A. quileiensis lib. 6. cap. 33. H. Contractus Brixiensem Episcopum vocat.

a Hujus extat pars quadam Epistolæ, qua dicit, Episcopo, Presbytero, Diacono non licere causa religionis uxorem desetere; sed & quum esse, ut quæ necessaria sunt ad tolerandam vitam, ei subministraret: veruntamen, ut cum ea det operam liberis, minime licere, cum b Paulus dicat, sibi quoque liberum esse non minus quam reliquis Apostolis uxori circumducere, quod quidem ille sic interpretatus, Apostolis ideo fuisse præsto semper uxores, ut ab iis, quos Christi religionem atque fidem mariti docebant, una cum ipsis alerentur, non autem ut conjugii munus exercerent, & in complexum venirent: nam idcirco Paulum circumducendi verbo, non amplectendi voluisse uti.

a *Contra Epistolam Niceta abbatis. Dist. 31. cap. omnino.* b *I. Cor. 9. De Niceta ejusque contra Romanos scriptis videatur Sigibertus Gemblacensis ad annum Christi 1504. Martinus Chemnitius parte 3. concilii Tridentini, cum non Graeca sed Latina Ecclesia membrum fuisse auctoriat, licet Gracis natione fuerit.*

Anno supra millesimum, quinquagesimo, Roma Leo profectus concilium habuit Episcoporum XIIII. Moguntiæ, præside Cæsare.

Frising. lib. 6. cap. 33. Schafuaburgensis. Hermannus Contractus. Urspergensis Crantius Saxon. lib. 4. cap. 34.

Triennio

Triennio post mortuus, Eistetensem Episcopum, Gebehardum, ita volente Cæsare, successorem habuit. Is fuit Victor II.

Urspergensis. Lambertus Schafnaburgensis. continuator Contracti.

Casar in Italiā profectus, ac rebus ibi compositis in Germaniam reversus, cumque Galliarum rege Henrico, ejus nominis primo, collectus, in Saxonia mortem obiit, sepultus autem Spiræ. Mortienti aderat Papa multique alii processores.

Lambertus. Schafnab.

Erat ei filius Henricus, adolescentulus admodum, sed iam antea designatus Cæsar: administratio autem penes matrem erat, & Episcopum Augustanum.

Frising. lib. 6. cap. 24. Schafnaburg. Sigebertus.

Non multo post moritur etiam Victor II. Papa, cum paulo amplius biennio præfuisse: ei successit Fridericus, è familia Lotharingica, dictus Stephanus IX. Eo paucis post mensibus extincto Florentiæ, Benedictus quidam, auxilio suorum, inconsulto Cæsare, Papatum invasit, ejus nominis decimus. Romani factum hoc minime probabant, suique purgandi causa missis ad Cæsarem legatis, quam ipsius parenti fidem præstitissent, eandem ei quoque deferunt, & ut legitimum aliquem Pontificem constituant. Itaque dejecto Benedicto, Florentinum Episcopum Gerhardum Cæsar illis tribuit, qui fuit Nicolaus II.

Schaf-

Shafnaburgensis, continuator Contracti.

a Rempublicam geri per feminam, Cæsaris matrem, ut supra dictum est, Germaniaz principes moleste ferebant: quapropter inventa ratio fuit, ut ab illa distraheretur filius: quo facto, rei summa penes Moguntinum & Colonensem Archiepiscopum in primis erat. Ab b his non nunquam adhibitus Bremensis Archiepiscopus Adelbertus, mire gratiosus regi adolescenti fuit: cumque solus illum possideret, bona sacra sibi suisque distribuit, abbatias in primis: &, ut minori flagraret invidia, Cæsari persuasit, ut aliis etiam principibus illas conferret.

^a *Auctor vita Henr. 4.* ^b *Schafnab. Ur. spergen.*

Interea Nicolaus II. moritur, cui Parmentensem Episcopum Cæsar substituit: & quia senatui Romano nihil communicaverat, ideoque ad turbam res spectabat, Lucensis Episcopus fuit electus, Alexander II. Dimicatum quidem fuit inter eos acerrime; sed Alexander tamen, superior armis, rem obtinuit.

Frisingensis libro 6. cap. 34. Sigebertus.

Bremensis Archiepiscopus, cum solus administraret apud Cæsarem omnia, collegas in se concitavit Episcopos, ab iisq; demum fuit ejectus: & quanquam loco deinde restitutus fuit, tamen non diu supervixit; & Cæsar necessitate coactus, cum de Reipublicaz statu plerique omnes quererentur, Colonensem Archiepiscopum, Annonem, ut procurationem susciperet, orabat. Is autem, cum insolenter &

& inique multa fieri videret, excusans
statem & valetudinem, munus ei postea
resignat.

Shafnab. Adamus Bremensis lib. 4. cap. 7.
Bremensis hic Archiepiscopus Adelbertus fuit,
non ut quidam volunt, ex Bavaria oriundus,
sed Friderici Saxoniae Palatini F. De-
donis primi, Wettinensis familiae, nepos; prin-
ceps magnificus, & ad summa natus, ad
qua contendenti mirabilis fortuna vicissi-
tudo objecta est. Vide Adamum Bremen-
sem canonicum, Ecclesiastica historia l. 4.
Albertum Stadensem, & Albert. Crantium
in Metropoli.

Tunc vero Cæsar XXII. annorum ado-
lescens, natura proclivis in vita magis
etiam lascivire cœpit: & cum uxorem
Bertham alioqui non amaret, multas
fovebat concubinas: deinde passim in
Saxonia castellis excitatis, in servitutem
eos redigere cogitabat, neque suos admi-
nistros, qui libidinose multa facerent &
insolenter, coerebat.

Urspergenfis. Bertha uxor Henrici 4. no-
minatur à Viterbiensi, Othonis Italia Marchi-
onis filia.

Saxones igitur tam proceres quam E-
piscopi, sancito födere de vindicanda
libertate, arma capiunt, quæ vix tandem,
post multam intercessionem deposuer-
unt; cum postulatis eorum ille satisfe-
cisset, fuga nocturna vix elapsus.

Shafnaburgensis. Auter vita Henrici. Hel-
moldus l. 1. cap. 27. & seqq.

Alexandro II. mortuo, Romani pro-
ceres, inconsulto Cæsare, substituerunt
Hilde-

210 D E M O N A R C H I A IV.
Hildebrandum, qui Gregorius dicitur,
eius nominis septimus. Eo cognito, Ca-
sar per legatos cum illis expostulat: si-
mul Papam, ut sibi de eo satisfaciat, mo-
net. Ille, se invitum, nihilq; tale cogi-
tantem, ad hoc munus esse pertractum,
nec inaugurarī voluisse respondet, ante
quam ipse exterique Germaniæ princi-
pes electionem approbassent. Ita Caſa-
rem placavit, & ipsius voluntate postea
fuit confirmatus.

*Frising. lib. 6. cap. 34. Platina. Shafnabur-
gensis.*

^a Missis deinde legatis in Germaniam,
Episcopis aliquot. Synodum per illos ha-
bere volebat: Episcopi vero nostrates
illud recusabant, quod contra morem &
nationis privilegium esse dicerent. Cum
hoc non succederet, ^b conciliis aliquot
habitis per Italiam, decernit, ne sacri-
fici habeant uxores, verum ut eas ab se
dimittant, aut loco deceendant. Hoc suum
decretum, in Germaniam emissum ad
Episcopos, urgebat omnino sanciri, con-
stituta poena: clerus autem, uti vocant,
& sacrificorum turba strenue reclama-
bat, hereticum vocans, qui tam impium
dogma proponeret; ^c Christi dictum vi-
delicet esse, quod non omnes verbum
istud capiant; ^d Pauli dictum esse, ut,
qui non continent, uxorem ducant: istum
autem, posthabito Christi verbo, & con-
tempta Pauli autoritate, velle homines
cogere, ut legitimū & à Deo sancitum
usum matrimonii projiciant, & turpissi-
mis flammis urantur, & iu manifesta fla-

gitia

gitia ruant: se potius ab Ecclesiaz ministerio discessuros, quam à matrimonio.

a Schafnab. b Sigebert. c Matth. 19.
d 1. Cor. 7.

Cum ille nihilo secius, identidem missis internunciis, rem urgeret, & acriter instaret, Moguntinus Episcopus ei messem gerere cogitabat: & primo quidem leniter suos monebat: post autem Erphurdix habito concilio, plane rem confidere volebat: sed parum abfuit, quin impetu facto trucidaretur.

Schafnab. Naucleus volum. 2 gener. 36.
Carolus Sigo lib. 9. de regno Italiae.

Interea Cæsar, ut anni superioris ignominiam ulcisceretur, quando circumfessus à Saxonibus, fuga sibi salutem nocturno tempore quaesierat, arma parat, & iupta pace, quam anno superiori fecerat, quantas omnino potest copias colligit, & mensse Julio, Saxones, qui crebris legatis pacem frustra solicitarant, aggressus, ingenti prælio vincit, non absque magna elade suorum, desideratis ex prima nobilitate non paucis.

A victoria progressus, longe lateque fines eorum populatur, & per internuncios, ut sese dedant, hortatus, à sua benignitate sperare omnia jubet: sed id frustra fuit, tametsi pauci quidam obtemperarunt. Saxonum bellum gubernabant in primis Halberstadiensis Episcopus Boco, & Bavariæ dux Otho, profligatus à Cæsare.

Schafnab.

Moguntinus iterum solicitatus à Gregorio

gorio VII. concilium alterum habet, deque clericō celibatu denuo proponit; sed eodem modo fuit exceptus ut nuper, inque magno versabatur vita discrimine. Quare cogitationem hanc omnem sibi deponendam esse judicabat.

Shafnab. Naclerus.

Saxonibus profligatis, exercitum Cæsar dimiserat, & principes auxiliares: verum ea iēge tamen, ut ad XI. Calendas Novembbris iterum sibi præsto essent armati. Cum is dies venisset, aderant plerique, in his Episcopi multi, sed non eo numero quo prius. Ibi denuo Saxones de place legatos mittunt, positis castris apud Northusium: Cæsar hanc unam esse pacis rationem ostendit, si se se dedant: & quanquam illi quidvis facturi potius viderentur quam hoc ipsum, tamen cum intercessores & legati à Cæsare missi viri principes amplissime illis pollicerentur, fore nimirum, ut neque libertatis neque bonorum facerent ullam jacturam, assenserunt tandem, inque protestatem eius venerunt, Magdeburgensis, Halberstadensis Episcopi, Bavariæ dux Otho, Saxoniz dux Magnus, Fridericus Comes Palatinus: deinde ex reliqua nobilitate quamplurimi.

Holmodus lib. I. cap. 27.

Cæsar initio quidem custodias illis posuit, non illiberales; verum postea discedens à partis, in diversa loca iussit eos deportari: Bavariæ vero ducem Othonem deinde non solum liberavit, sed perfamiliarem etiam habuit; reliquos autem

autem, neque missos fecit, & ipsorum bona dedit aliis diripienda: deinde novis castellis atque propugnaculis extactis, omnino cervicibus imminebat & libertati Saxonum: toti vero administrationi per suam absentiam præfecit Othonem Bavaram, qui genus ducebat è Saxonia.

Bambergentibus deinde constituit Episcopum, & Coloniensibus: & Fuldensibus Abbatem.

Delatus autem jampridem ad Papam fuit, hoc nomine potissimum, quod praefecturas Ecclesiasticas divenderet: itaque per legatos pontifex eum citat, ut intra certum diem Romæ sit presto causamque dicat: Ille autem Wormatiz conventus agit Episcoporum & Abbatum: ibi decernitur, quia malis artibus ad pontificatum ille pervenisset, removendum esse loco: simul per legatos hoc Romanam enuntiatur: sed pontifex nihil eo commotus, & illum excommunicat, & Moguntinum, & Traiectensem, & Bambergensem Episcopos, in primis, cum antea quosdam ejus familiares excommunicasset, quorum consiliis putabat eum ad ejusmodi res impelli.

*Sigebertus Marianus Scorus lib. 3. aetate 6.
Apud Sigonium de regno Italia lib. 9. extat fulmen Pontificium in Henricum Imp. vibrum, plenum arrogantis & impietatis.
De hac excommunicatione sic loquitur Otto Frisingensis Episcopus, Legio & relego Romanorum regum & Imperatorum gesta, & nusquam inuenio quenquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommunicatum*

unicatum vel regno privatum, libro 6. Chronicis cap. 35.

Porro, Germaniæ principes aliquot vehementer offensi moribus ingenioque Cæsariorum, præsertim quod præter datam fidem Saxones odio tam obstinato persequeretur, conjurant in illum, eoq; magis, quod ei sacris esset interdictum: ideoque captivos dedititios, quorum ipsi custodiām haberent à Cæsare demandatam, dimittunt, quod nulla fide se putarent ei devinctoros.

Avent lib. 5.

Eodem tempore, quidamq; ex nobilitate, per Saxoniam concitatis aliis, & in suas partes adductis, castella passim extructa, partim vi & imperio, partim ditione capiunt, & præsidiarios dimittunt incolumes, jurejurando prius obstrictos, ne post in Saxoniam militarent.

Eo cognito, Cæsar, astuto quodam consilio, reliquos principes captivos ultro dimittit, ut in Saxoniam reversi, fidelem operam ei præstarent in plectendis rebellibus: nec enim alia ratione facilius ad optatum finem se posse pervenire videbat, quam si factores inter ipsos excitaret, & alteros ab alteris divelleret: sed non respondit eventus: nam domum illi reversi, quod perspectum haberent ejus ingenium, conjunctis animis & viribus, pro communi libertate sibi pugnandum judicabant: idem quoque dux Otho fecit, illo deserto: cumque bona specie plenus per Bohemiam Cæsar in agrum Misenum irruisset, Bohemicis copiis adiutus,

ju. us, certior factus de concordia Saxo-
num, & exercitu jam instructo, rebus de-
speratis abiit.

Tunc demum Germaniz principes, con-
stituta die, maximo numero conveniunt:
venit etiam eo legatus Papæ, & causis
explicatis, quamobrem esset excommu-
nicatus, hortabatur eos, ut alterum cre-
arent, quod illi sua sponte facturi erant
alioqui. Nam inde à teneris annis repe-
tita Cæsar's vita, labem & dedecus & op-
probrium imperii illum esse demon-
strant: & quia gravissimis cladibus
Rempublicam affecerit, abrogandum ei
magistratum esse decernunt. In his an-
gustiis ille positus, deprecari cœpit per
legatos, atque supplicare. Post multam
actionem hæc ei conditio proponitur:
Judicio se sistat, & cognitioni subjiciat
Papæ, quem Augustam evocaturi sint ad
calendas Februarias: absolutionem im-
petret illius ante diem anniversarium
excommunicationis: nisi faciat, tota causa
cederit: copias dimittat: Spiræ priva-
tus interim vivat, parva cum familia; pub-
licam rem nullam gerat, neque fasces, vel
Imperii sibi sumat insignia, donec legitime
sit decisæ controversia. Recipit ille
conditionem, & Spiræ dum esset, consili-
um init adeundæ Italiz, quo Papam sibi
mature placaret.

Schafnab.

Ingressus iter cum uxore & filio, per
Burgundiam atque Sabaudiam, hyeme
asperrima, non sine summa difficultate
vitæque periculo vix tandem in Italiam

descendit, amanter exceptus à magna i-
bus & Episcopis ejus regionis, quod ani-
mo in pontificem irato illum eo venisse
putarent.

Schafnab. Bertholdus Constantiensis.

Pontifex interim Germaniaꝝ principum
rogatu, susceperebat iter, & progressus ali-
quo usque, de Cæsaris adventu cognoscit.
Itaque subsistit, ut ejus rei causam in-
teligat.

Cæsar deinde, missa legatione splen-
dida, & in hac, fœminis aliquot illustri-
bus, quas inter una ferebatur obsequen-
tior esse Papꝝ, de absolutione pontificem
orat: gravate quidem ille primo, neque
sibi licere quicquam in eo facere dicebat,
nisi coram adslint accusatores: post mul-
tam actionem expugnatus demum preci-
bus, non abnuit.

Cæsar autem, antequam in illius con-
spectum veniret totum triduum perman-
dit in arcis, ubi pontifex erat, area & ve-
stibulo, tenui simplicique cultu, depositis
regiis insignibus, nudis pedibus, & ad
vesperam usque jejonus. Quarto demum
die admissus est: ibi tum has ei leges
Papa proponit; si stat se cognitioni suz,
respondeat accusationibus principum:
convictus ab imperio decedat: neque
vindictam ullo tempore moliatur: interea
vivat privatus: neque publico nomine
aliquid gerat: fidem etiam & jusjurandum
suis remittat: consiliarios & famili-
ares ab se removeat: si quid contra faciat,
nullum fore quod nunc ei detur bene-
ficium, & principibus futurum esse li-
berum.

berum, ut mox alium sibi deligant. Has leges ubi probasset ille, Papa missificat: & ut de criminibus intentatis sese purgaret, panem azymum, quem corpus Domini vocant, sumit, magnis imprecationibus caput salutemque suam devovens nisi conficta sint ab adversariis omnia: deinde Caſarem, si principum criminaciones objectas esse falsas, & injuriam sibi fieri putet, horratur, ut idem ipſe faciat, & alteram consecrati panis particulam sumat: cum autem ille excusaret, neque se commode jam hoc posse facere docebat, nihil amplius urgebat Papa, sed exceptum convivio perhumaniter dimisit.

Benno Cardinalis in vita Gregorii VII. Urspergensis. Bertholdus Constantiensis.

Ea re cognita, proceres Italiz vehementer offensi fuerunt, quod tam foede tamq; indigne se submisisset illi, qui pessimi artibus Papatum invasisset, qui cardibus & adulteriis omnia polluisset: in ipso, qui justitiaz sit patronus, & ara prædicti unque legum, omnem sese spem habuisse collocatam, & non solum excommunicationem contempsisse, verum etiam in ejus gratiam acres cum Papa exercuisse inimicitias: nunc vero ipsum turpissimo plane ad omnem posteritatem exemplo, gravem hanc & indeleibilem imperio maculam inussisse, cumque publicam Ecclesiaz, quam Republica hoste in gratiam rediisse. Hac & iā genus: lia multa jactabant, deque filio Casatis eligendo, Romamque traducendo. & de jiciendo pontifice cogitabant.

Cæsar, eo cognito, nulla se ratione melius posse placare illos videbas, quam si à pactione discederet, & ipsis coniunctetur. Quod cum ficeret, pontificis consilia plane turbavit, sic ut ille suscepimus in Germaniam iter omittere cogebatur.

Quod ergo proximum erat Germaniz principibus, quid actum esset per legatos nunciat, utque Reipublicæ provideant, hortatur. Fuit hoc anno supra millesimum, septuagesimo septimo.

Urspergen. Bertholdus Constantiensis.

Principes ergo Rudolphum, Suevix ducem, creant Cæsarem: eum consecrat Moguntinus: In Germaniam autem revertens Henricus colligit copias: idem facit Rudolphus, qui Saxonum auxiliis potissimum nitebatur, & tertio conflictu graviter vulneratus, non multo post è vita discessit.

Sigeberius. Autor vita Henrici 4. Frisingensis lib. 6. cap. 35. & de gestis Friderici lib. 1. cap. 7. Helmoldus l. 1. c. 28, & 29. Bertholdus Constantiensis.

Henricus ab ea victoria conventus agit Brixia: fit decretum ab Episcopis qui aderant, tam Italos quain Germanis, Gregorium non esse legitimum urbis Romæ Episcopum. Itaque surregatur in ejus locum Archiepiscopus Ravennas, Victor III. eo facto decreto, Cæsar Romam contendit, Gregorium obsidet, fuga tandem dilapsum: Victorem III. confirmat, ab eoque consecratur.

Frisingen. de gestis Friderici lib. 1. cap. 1.

Ursper.

*Urspergensis. Helmoldus historia Slavica l. 1.
c. 30. Marianus Scotus l. 3. a. aste 6.*

a Gregorio mortuo, qui fuit alter ab eo pontifex, Urbanus secundus, Gergovia, Avernorum oppido, Claremontium vulgo vocant, ubi conventus erat multorum procerum, Philippo, ejus nominis primo, in Galliis regnante, bellum Saracenicum persuadet: b cuius deinde fuit Imperator Godefridus Bulionius, qui feliciter multa gessit, ac Hierosolymam recuperaverit.

a Guilielmus Tyrius lib. I. cap. 14, & 15. Emilius lib. 4. Blond. decad. 2. lib. 4. b Gaguinus lib. 6. cap. 1. Bellum hoc Sacrum descripsérunt prater Guilielmum Tyri Archiepiscopum, auctor Chronici Hierosolymitani a Reineccio editi. Fucherius Carnotensis Baldwini regis capellanus. Robertus Monachus, Benedictus de Accoltis.

Vrbani successor, Paschalis II. infestus quoque Cæsari fuit. Profecturus igitur ejus rei causa in Italiam, filium sibi successorem Cæsar designat.

He'moldus lib. 1. cap. 32.

Is autem extimulatus ab aliis, & oblitus officii, quod natura nobis insitum est, in summas angustias parentem conjecit, & abdicare se magistratu cogit, cum & Papam & plerosque Germaniæ principes haberet sui consilii factique socios. Itaque Cæsar factus est, ejus nominis quintus, patre Leodii post mortuo in ærumnis.

Urspergensis. Frisingen. lib. 7. cap. 12.

Viterbiens. De hoc Imper. Henrico 4. sic scribit Vincentius in Speculo historiali lib. 26. c. 117. Henricus ore facundus fuit, acer ingenio, eleemosynis largus, sexages & bis acie collata dimicavit.

Aliquot post annis in Italiā vadit ingenti cum exercitu, ut dissidium, quod erat inter Reipublicam imperii & pontificatum, componeret, & ferro patefacta sibi via Romam demum venit.

Frising lib. 7 cap. 14.

Ceterum inde à Constantino, Cæsares conferabant honores ac dignitates Ecclesiasticas: Id autem ægre tandem tulerunt pontifices opibus amplificati, quasi rem indignam; eaque de causa plebreque simultales omnes inter ipsos exaserbantur.

a Hic ergo Cæsar, cum jus atque potestatem suam urgeret, magnus est Romæ natus tumultus, ita quidem ut excitatus noctu Cæsar subvenire suis, qui passim cædebantur in urbe, cogeretur. Profligatis autem fætiosis Paschalem 11. capit, neque prius, quam sibi factum esset satis, dimisit, sancto fœdere: sed reverso in b Germaniam Cæsare, Pontifex à pacto discedit, quod sanctissimis verbis jura-verat & Cæsarem excommunicat. Ea res multos Germaniz principes ad rebellionem commovit, & in his præcipue Moguntinum.

a *Frisingensis lib. 7. cap. 12. Helmoldus lib. 1. cap. 40. Vrspurgensis. Sigelart.* b *Viterbiensis. parte Chronica 17. Livius libro 39. Nihil in speciem fallacins est, quam pravare-*

Lipio

ligio. Vbi Deorum numen pratenaintur sceleribus, fulit animum timer, ne fraudulus huma-
nus vindicandis divini juris aliquid immisum
violenus. Q. Curius libro 4. Nulla res ef-
ficacius multititudinem regit quam supersticio:
alioquin impetens, sava, mutabilis, ubi vana
reigione capta est, melius variis quam duci-
bus suis pares.

a Cæsar in Italiam profectus, legatos
ad pontificem mittit de pace, sed inter
agendum moritur pontifex: ei succedit
Gelasius II. Cæsar, quod de electione
non esset interpellatus, b Romam venit,
& alium constituit: Gelasius ejus, c
Cæsarem & Papam ab eo constitutum ex-
communicat: cumque per Germaniam
ejus legati defectionem suaderent, ac
principes idcirco convenissent, domum
redire Cæsar coactus est: sed interea
mortuo Gelasio, Ronfani Calixtum II.
eligunt. Is loco detinbat eum, quem
odio Gelasii Cæsar creaverat, & inter-
cedentibus nonnullis, cum Cæsare trans-
igit.

a Helmoldus l. 1. cap. 14. b Sigeberti con-
tinuator. Quibus conditionibus transactum sit
explicat Frisingen l. 7. cap 16. Crantius Saxoniæ
l. 5. cap. 42. Sigon. de regno Ital. libro 10. Pla-
tina in Calixto.

a Henrico V. succedit Lotharius ejus
nominis tertius, è Saxoniæ ducum fami-
lia, b Hunc Sueviç dux Conradus oppug-
nabat, indigne ferens ad Saxones rediisse
terum summam, & in Italiam pro-
fectus, occupandi regni causa, cum in-
teriorim Lotharius Germaniam teneret, de-

222 DE MONARCHIA IV.
stiratus auxiliis, domum rediit, pacemque
cum Cæsare fecit.

a Viterbiensis par. 17. b Urspergen. Alber.
Abbas Stadens.

Erat tum Romæ Pontifex Innocentius
II. Huic adversabatur Anacletus: &
quoniam ampla natus erat familia, ce-
dere fuit coactus Innocentius: verum
implorato Cæsaris auxilio, restitutus est.

Frising l. 7. c. 18.

a In Germaniam reversus, & ibi rebus
compositis, in Italiam redit Cæsar in-
genti cum exercitu: civitates aliquot re-
bellantes domat, & in his Anconam atque
Spoletum: b Siciliæ regem Rogerium ex
Apulia & Campania profligat, & inde à
Carolo magno vix alias majora per Ita-
liam egisse fertur.

a Frising. lib. 7. cap. 19, & 20. b Ri-
tius de regib. Sicilia lib. I. Frisingensis
lib. 7. cap. 15. Urspergensis. Helmoldus. lib. I.
cap. 55.

In lucem quoque tunc revocatum fuisse
traditur, bellorum tempestatibus oppres-
sum Jus civile, quod Justiniani Cæsaris
mandatu consutum esse diximus.

Urspergensis. Aventinus lib. 6. Sigonius de
regno Italia lib. II. Theodorus Bibliander in
chronologia.

Successorem habuit Conradum Suevum
Ducem. Bavariæ dux tum erat Henricus,
cognomento Superbus, & idem Saxo-
niæ dux per matrimonium, quod Lo-
tharri Cæsar is esset gener. Is imperium
affectans, & multa molitus in Cæsa-
rem, proscriptus fuit, ejusque posses-
sionis

nes aliis concessx. Henricus autem recuperata Saxonia, cum in Bavariam contuleret, mortuus est relicto filio: in cuius gratiam Saxones rebellabant Cæsari, nec id modo, verum etiam Vuelpho, Henrici mortui frater, armis sibi vindicabat Bavariam, ejecto Lupoldo, cui Cæsar eam provinciam dederat.

Frising. l. 7. c. 23. Frising. l. 7. c. 25. Leopoldus hic Austria Dux fuit S Leopoldi filius. Aventinus lib. 6.

a Paulo ante diximus, quemadmodum regem Siciliæ Rogerium Cæsar ejecerit: cum autem ad hunc modum tumultuarerit Germania, Rogerius occasionem nactus invasit Siciliam, & Cæsaris prefectum exturbat; deinde Vuelphonem magnis instigat pollicitationibus, ut perget facescere negotium Cæsari: facit idem b Hungariæ rex, & ipse Cæsarem metuens.

a Vrspergensis. Viterbiensis. b Bonfin. decad. 2. lib. 6. Geysa secundus Vngaria rex, Geysa Magni prænepos, Borycum, vel ut alii vocant, Broycum filium Calomanni regis ex adulterio natum regno ejecit; ob id ei Imperator offensus erat, Ritus libro 2. de regib. Hungaria. Aventinus l. 6.

Tandem profectus in Saracenos, & amissio exercitu, domum reversus, cum in Italiam proficisci cogitaret, rebus omnibus instructis, Bambergæ mortuus est.

Emil. l. 5. Aventinus l. 6.

Successit ei fratris filius, Fridericus Anobatus, Suevix dux, ejus nominis primus, heroicæ viri ingenii.

Frising.

*Frisingensis de gestis Frid. lib. 2. cap. 1.
Urspergensis.*

^a Is initio regni, principes Germaniz pacavit, & dissidium illud, quod erat de Saxonia Bavariaque, sustulit: post magno cum exercitu ^b Italiam adit: ^c Veronenses, à quibus erat contemptus, mulctat. & exempli causa, primis aliquot laqueo gulam frangit. Circa Placentiam excubias sibi fieri jubet, à principibus omnibus ^d imperii beneficiariis: Mediolanum obsidet, Astam diruit, Dertionam complanat.

^a *Frising. lib. 2. cap. 11. Otho de S. Elafio
cap. 6. b cap. 6. c Cap. 7. d Cap 11. Gunth.
Ligurini lib. 3. Frisingensis de gestis Friderici
¶ 16, 17, 18, 19, & 20*

Romam profectus consecratus ab Adriano IIII. cives tumultuanies opprimit: Spoletum evertit, vastamque cædem facit: Longobardos domat, & superatis insidiis, quas Veronenses ei collocaverant, in Germaniam redit: Palatinum principem, qui se absente tubas ex itaverat, agnominose mulctat: Bohemiz ducem constituit regem.

*Frisingensis lib. 2. cap. 22, 23, & 25.
Duo in hac sect. notanda venimus. Primo
ignominiosa Palatini mulctatio, qua suu
gestatio canum, priscis Germanis usitata:
Meminit ejus Widehindus monachus libro 2.
Otho Frisingensis de gestis Friderici Imper-
rat. lib. 2. cap. 8. Guntherus Ligurini li-
bro 5. Arnoldus Lubecensis continuator Hel-
moldi lib. 7. cap. 2. Dodechin. ad an-
num 1155. Crantzius Saxon. lib. 3. cap. 15.*

Eruditus

Eruditæ autem hunc morem expressis G. Sabinus
in Cesariis suis hoc tetrastico:

Mos erat antiquis qui publica commoda pacis

Cesare turbasses bella gerente foris;

Totius imperii reus inspectante senatu,

Ut canis impositum corpore ferret onus.

Secundo notetur creatio ducis Bohemia in regem.

Facta est illa hac lege, ne dignitas ista ad
posteros transiret, sed ei honori successor exheres
foret. Aventinus.

a Interea Mediolanenses multa superbe faciebant in vicinos, & Dertonam à Czsare dirutam restaurabant: itaque cum ingenti exercitu reversus. Mediolanum expugnat, adjutus à Cremonensibus, à b Papianis, & Novarianis: capta urbe, parcitum est multitudini, principum Germaniz intercessu, quibus illi supplicaverant. Longobardia tota in suam c potestatem redacta, legibusque constituta civitate, discedit ad alios ibi populos.

a Frising. l.2. cap. 30. b Radevicus
l. 1. cap. 32. usque ad 43. c Otto de
S. Blasio, cap. II.

Post ejus abitum illi rebellant, leges præfixas contemnunt, munitiones ab eo factas demoliuntur: rursus igitur eo profectus, agrum totum populatur, & quicquid ipsorum ditionis erat evertit.

Radevicus l.2. cap. 21. & seqq.

Interea graves fiunt adversus illum per Italiam conspirationes: in his etiam erat is, quem diximus, Adrianus, Papa, qui cum plane statuisset cum excommunicare, mortuus est.

Yrspergen.

In

In Italiam tertio profectus Cæsar, Mediolanum funditus evertit, rebellionis autores capite multat, reliquam multitudinem in exilium ire cogit, & Romam obsidens, magnam exercitus partem ex morbi contagione desideravit. Soluta igitur obsidione, & per Herreniam collocatis præsidiis, Spoleti, Ancone, Ravennæ constitutis pro suo arbitratu qui Rempublicam gererent, in Germaniam reddit.

Otho de S. Blasio cap. 16. Urspergenfis.

Adriano pontifice mortuo, duo de principatu contendebant, absente Cæsare, Victor & Alexander III. in Victorem Cæsare quidem magis inclinabat: sed Alexander competitorem, post etiam, augescente dissidio, Cæsarem excōmmunicat.

Radevicus lib. 2. cap. 43. Otho de S. Blasio cap. 13. Mutius lib. 18. Joannes Marius de schismatibus & conciliis parte 3. cap. II.

Eam occasionem conspicati Mediolanenses, rebellionem faciunt, Cæsarisque præfectos in multis Italiz locis ejiciunt, quosdam etiam laqueo suspendunt. Regressus igitur in Italiam dubio marte cum illis confligit: pontifex belli socius profugit Venetias.

Urspergen. Sabellions Ennead. 9. l. 5. Narrerus generat. 41. volum. 2.

Facta demum pace per inducias, in Asiam profectus adversus Christianæ religionis hostes, & oppressus impetu fluminis in quo lavandi causa fœc dimis-
sat, periit.

Nicasius

Nicetas Choniates lib. 2. de rebus Isaacii Angeli. Arnoldus abbas Lubecensis Hellmoldi continuator, nominat fluvium hunc Saleph, alius Serra dicitur. Hieronymus Mercurialis lib. 4. variar. lection. Cydnum Cilicia flumen esse censet, & citato Galeno ex l. de causis proctarcticis, Alexandrum M. astriuo tempore, dum se in eodem flumine lavaret, convulsione ac tremore torporeus caput suisse scribit.

Successor ei fuit filius, Henricus, ejus nominis Sextus. Is, mortuo Siciliæ rege Guilielmo, Rogerii filio, cum in Italiam secundo venisset, Apulia & Calabria devictis, Neapoli quoque capta, Siciliam domat, magnis ibi relictis praefidiis, propter mobile gentis ingenium.

Otho de S. Blasio cap. 39, & 40. Urspergensis.

Deinde Ravennæ & Anconæ, perque Apuliam & Herruriam, optimates constituit: cum deinde filium suum Fridericum, adhuc infantem, imperii successorem designasset, de voluntate Germanicæ principum, in Siciliam profectus, vitam finiit.

Otho cap. 43, & 45. Ursperg.

Et, quoniam puer erat Fridericus filius, ut dictum est, plerique omnes Philippum, ejus patrum, suscipiendum judicabant: sed vehementissime Romanus pontifex obstabat, Innocentius IV.

Otho de S. Blasio cap. 46, & 48. Ursperg.

Divisis autem principum animis, cum hi Philippum, alii vero Saxoniz ducem
Otho-

Othonem crearent, magnus ex ea se motus fuit exortus, præsertim ad oram Rheni. Philippus vero, partim armis, partim humanitate summa deduxit adversarios ad officium: ac deinde pacem cum pontifice quoque fecit, quem expertus erat infestissimum.

Otho cap. 46.

Occisus deinde in cubiculo, successorem habuit eum, de quo diximus, Othonem, Saxoniz ducem, qui in pontificis odium incurrit, quem prius habuerat amicissimum. Tandem etiam excommunicatus est ab illo, ideoque habitis comitiis, principes electores à pontifice solicitati ut alium crearent, Henrici sexti filium, Siciliæ regem, Fridericum, cui fidem dederant adhuc infanti, ut paulo supra diximus, evocant è Sicilia.

Otho de S. Blasio cap. 50. Arnoldus Lutetensis l. 7. cap. 14. Urspergenfis.

Occurrit quidem illi Cæsar Otho cum exercitu ad Rhenum, ut transitu prohiberet; sed ejectus & in Saxoniam reversus, moerore, ut creditur, interiit.

Mutius lib. 19.

Atque ita Fridericus est factus Cæsar, ejus nominis II. Friderici Ænobarbi Cæsaris è filio nepos.

Urspergenfis. Mutius lib. 20.

Innocentius tertius, de quo dictum est ante, concilium habuit Romæ, Lateranense vocant: ibi decretum inter alia fuit:

Tom. 4. concil. pag. 211. Urspergen.

Vt chrisma simul & eucharistia, quam dicunt hostiam, sub clavi serventur:

Decre-

Decretorum concilii Laseranensis cap. 20.

Vt quotannis privata fiat confessio peccatorum. cap. 21.

Vt electio, facta per civilem magistrum in sacris beneficiis, vim nullam habeat. cap. 25.

Ne, qui sunt ordinis Ecclesiastici, fidelitatem iis, qui laici dicuntur, sine causa promittant. cap. 43.

Ne constitutiones principum Ecclesiis præjudicent. cap. 44.

Vt ab omni contributione sint immunes Ecclesiastici. cap. 46.

Ne tributa solvatur ante decumas. c. 54.

Ne divorum reliquæ monstrarentur extra capsulam. cap. 62.

a Ad hæc, grave tum erat inter Græcos atque Latinos dissidium: nam super quibus aris Latini missificassent, eas contrectare Græci nolebant, nisi prius lavissent eas & expiassent: deinde baptizatos à Latinis rebaptizabant. b Fit ergo decretum, ut ad Ecclesiam Romanam matrem suam revertantur, quo scilicet ovile sit unum & unus pastor: nisi pateant, excommunicati privantur ordine.

^a Tom. 4. concil pag. 214. ^b Cap. 4. Reperitur 3. Decretal. tit. De baptismo & ejus effectu. cap. 6.

Romam profectus Fridericus, ab Horio III. consecratur. Qui passim erant per Italiam rebelles, domat, quosdam autem proscriptit. Ex iis nonnulli Romam confugiunt, & pontificis opem implorant. Ea res maximi dissidii dedit occasionem: nam suos adversarios habere portum ibi

atque

230 DE MONARCHIA IV.
atque domicilium, Cæsar molestissime
tulit.

Urspergenfis.

Gliscente odio, filium suum Henricum de concilio principum designat imperii successorem, & principes Cremonam evocat ad conventum: sed cum aditu prohiberentur, factione pontificis & Longobardorum, in Apuliam Cæsar revertit, & aliquanto post moritur pontifex, eique succedit Gregorius IX. qui Cæsarei excommunicat, quod profecitionem in Turcas, cui sese veto astrinxisset, non susciperet.

Urspergen.

Cæsar deprecatus offensionem, seseque purgans, cum nihil proficeret, Romam petit, pontificem dejicit, ejusque socios graviter mulctat, & altero indicto Ravennæ conventu impeditur à Pontifice profugo, qui passim ei multos excitaverat adversarios.

Mortua demum uxore, Cæsar, ut promissa prestaret, ac Reipublicæ consuleret, profecitionem in Asiam suscipit: per ipsius absentiam vero pontifex bellum facit, & Apuliam occupat. Re feliciter gesta, multiisque locis recuperatis, & in his Hierosolyma certior factus de Italiz staru, Cæsar, pactusque cum hoste decem annorum inducias, redit cum exercitu, suaque facile recuperat. Pontifex novo fœdere se communis Italiz procerum, quos Cæsar mulctaverat, ac deinde rursus cum excommunicat, quod cum hoste peregitset.

Urspergen.

Urspergen. Joannes Cuspinianus.

Cæsar, quietis amans, per legatos agit de pace, quam vix demum impetravit, ac in Germaniam idcirco redit. Pontifex autem, cum naturam mutare non posset, vastato Viterbio, Cæsarem rursus excommunicat. Ea re commotus vehementissime Cæsar, tremens & iratus, in Italiam redit: per Hetruriam, per Umbriam, per Longobardiam, per oram Paduanam, multas omnes rebelles: pontifex idcirco ingeminat excommunicationem, & Venetos foedere sibi conjungit. Cæsar per Italiam grassatus, & plerisque omnibus ad officium reductis, Romam oblidet; neque multo post moritur Gregorius Pontifex, cum Ravennam suos evocasset ad concilium, quo tamen illi, viis omnibus obsessis à Cæsare, pervenire non poterant: quidam etiam capti fuerunt.

Mutius lib. 20. Cuspinianus.

Hic ille est, qui decretales, uti vocant, Epistolas consarcinavir, magnam juris pontificil partem, plurimis onustam commentariis. Qua quidem in re mirum videri possit, esse homines, qui tantum elaborare velint, ut ea quæ parum apte, perperam etiam & minus prudenter atque pie, sed & ridicule dicta sunt, tanquam oraculum aliquod mordicus arripiant, & in iis interpretandis, enucleandis, vestiendis, omnem operam & artatem consumant, quasi eo conduicti essent, ut alienam stultitiam & errorem vigiliis & labore suo

maxi-

maximo defendant, & in alterius impudentia, sui pudoris existimationem amittant.

Illud quod Gratiani decretum vocant, diversis locis habet inter alia,

Sequendam omnibus esse regulam Ecclesie Romanarum, quæ sit beati Petri sedes.

Dist. 19. c. 4. Enimvero.

Non licere concilium habere, nisi permittente Romano Pontifice.

Dist. 17. c. 1. Synodus. & c. 4. Nec licet. Item c. 5. Multis denso.

Leges Ecclesie Romanarum servandas esse, tanquam ipsius Petri voce pronunciatas.

Dist. 19. c. 2. Sic omnes.

Quod Ecclesia Romana jugum imponit, etiamsi tolerabile non sit, esse perferrendum.

Dist. 19. c. 3. In memoriam.

Ecclesiaz ministros debere casticatem promittere, ne videlicet ducant uxores.

Dist. 11. cap. 2. Sacerdotius. Item c. 7. Si Laicus. & c. 10. Lex continentia.

Ei, qui non habet uxorem, licere concubinam habere.

Dist. 34. cap. 4. Is qui non habet. Item c. 5. Christiano.

Papam in suo munere negligentem & remissum, nocere quidem tum tibi, tum aliis; veruntamen à nemine posse judicari, quod omnes ipse judicer.

Dist. 40. c. 6. Si Papa

Imperatorem debere subesse Papæ, non præesse.

Dist. 96. c. 11. Si Imperator. Item cap. 12. Nunquam de Pontificibus.

Reliquos

Reliquos omnes mortales ab hominibus judicari, Papam vero, Petri successorem, à solo Deo.

9. q. 3. cap. 13. *Nemo judicabit.* Item c. 14. *Aliorum hominum.* & cap. 15. *Facta subditorum.*

Papæ licere populum eximere à fide & jurejurando, quo p. incipi suo tenentur.

15. q. 6. c. 3. *Alius item.*

In Gregorii Decretalibus epistolis, & Sexto Bonifacii, & Clementinis, & Extravagantibus, uti vocant, est inter extera,

Decretis conciliorum autoritatem Papæ non subjici.

Decretal. Gregor. l. I. tit. 6. cap. 4. Significasti. Sect. Aiant in conciliis.

Pontificis esse, Cæsarem electum approbare, vel minus idoneum rejicere.

Decret. l. I. tit. 6. c. 34. Venerabilem.

Duo præesse mundo luminaria magna, Solem atque Lunam: Solis loco Papam esse, Cæsarem vero Lunam.

Decret l. I. tit. 33. c. 6. Solita.

De adulterio & aliis criminibus, quod minora sint, episcopis licere cum iis qui deliquerunt agere remissius.

Decretal. lib. 2. tit. 1. c. 4. At si clerici. Sect. De adulteriis vero.

De Ecclesiæ Romanæ privilegiis Papam solum cognoscere.

Decretal. l. 2. tit. 1. c. 12. Cum venissent.

Excommunicatorum ossa jam sepulta debere exhumari & projici.

Decretal. lib. 3. tit. 18. c. 12. Sacris. & l. 5. tit. 33. cap. 5. Ad hanc.

Papæ

Papa licere, Imperatorem removere
loco & magistratu.

Sexto Decretal. lib. 2. tit. 14. ad Apo-
stolicæ.

Cæsarem teneri, ut fidem & fidelita-
tem pontifici præstet, per jusjurandum.

Clement. l. 2. tit. 9. cap. Vnico.

Ecclesiasticos oportere solutos ac li-
beros esse ab omni sumptu, molestia,
munere.

Decret. l. 3. tit. 49. c. 7. Adversus.

Post mortem posse aliquem declarari
hereticum, ejusque bona publicari.

Decret. l. 5. tit. 7. c. 10. Vergentis. Item 24.
q. 2. c. 6 Sane profertur.

Filios hereticorum ad prefecturam
ullam civilem, aut sacram non debere
admitti.

Sext. Decretal. lib. 5. m. 2. cap. 15.
Statutum.

Ad salutem esse necessarium, ut omnes
homines Pontifici Romano subsint.

Extravag. comm. l. 1. tit. 8. de majori, & obed.
cap. Vnam sanctam.

Hec paucula, ex ingenti acervo de-
sumpta, cuiusmodi sint nemo sanæ men-
tis est qui non videat.

Lex est, ut eam definiunt homines do-
ctissimi, & Ratio summa iufita in natura,
quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohibe-
tque contraria. *b* Lex autem omnis ad
communem utilitatem referri, & legislator
sic erga multitudinem atque Rem-
publicam affectus: esse debet, ut pater
suos erga liberos: quid autem in iis, quæ
dicta sunt, simile appareat? Ea vero non
excusare

excusare tantum, sed etiam vestire, & ornare, & illustrare novis commentationibus, & quidvis dicere potius, quam pari dignitatem illorum imminui, quæso, cujus hoc est impudentia, ne quid gravius dicam?

a Cic. 1. de legibus. b Cic. 2. de legibus.

Si fastus & avaritia, & dominandi cupiditas, & literarum inscitia persuasit illis, ut ejusmodi facerent decreta; si fententiis ipsi variant, nec alii volunt aliorum astringi legibus, quod pari sint potestate prædicti; quæso, cur te maccras, ut distorta & repugnantia componas & concilias?

Omitto pelagus illud aut sentinam verius, eam videlicet juris papistici partem, quæ beneficiorum uti vocant. & bonorum sacerorum nundinationem continet. Quis enim fraudes atque technas enumere possit? ne ipsi quidem, qui plurimis annis in eo mercaturæ genere versati sunt, satis etiam omnes intelligunt aut norunt, quando novæ semper excogitantur: sed hoc argumentum & tempus aliud, & librum singularem poscit: nunc ad propositionem redeamus.

In Doctri lib. 3. tit. 5. de præbendis & dignitatibus.

Vt Fridericus Cæsar, ita Galliæ quoq; rex, Ludovicus, ejus nominis nonus, in Syriam & Ægyptum cum exercitu penetravit, & post in obsidione Tunetæ urbis vitam finiit, anno salutis M CC LXX.

Blond. decad. l. 8. Gagninus l. 7. cap. 2.
Amilius l. 7.

Eo

Eo regnante, Guilielmus, Episcopus Parisinus, quæstionem proposuit de beneficiis Ecclesiasticis; re palam disceptata, vicit ea sententia, non esse fas cuiquam habere plus uno. sed ejusmodi decreta satis est recitasse tantum atq; scripsisse.

Joan. Ital. in Chronic. Francie. Henricus Plantaleon in Chronologia Ecclesie. Chronicum Flandria lib. 8. Guilielmus Episcopus Parisinus scripsit librum de pluralitate beneficiorum, teste Joanne Trihemio de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Gregorio successit Innocentius III. ad quem, velut hereditaria successione, venit odium Cæsar. Itaque Lugduni in dicto concilio, Cæsarem evocat: non venientem excommunicat, dignitate privat, hortatur Germaniz principes ut alium eligant: & hoc quidem ejus decretum est, inter alia, typis excusum, quem admodum & Cæsar quædam extant ad diversos reges Epistolz, quibus & Pontificum iniquitatem, & suam prolixe demonstrat innocentiam.

* 4. Tom. consig. Emil. I. 7. Vide Mathai Paris monachi Albanensis historiam majorem. pag. 648.

Decreverat Cæsar proficiisci Lugdunum & periclitari fortunam: sed orta denuo rebellione per Italiam, vires omnes eo convertit, &, cum minus feliciter res geretur, in Apuliam reversus, cœpit languere, ac demum mortuus est.

Mutius lib. 20.

Alii periisse veneno, alii strangulatum fuisse dicunt à filio suo Notho Manfredo, qui Italiam post invasit.

Mi-

Michael Ritius lib. 2. de regib. Sicilia. Musius l. 20. Crantz. Saxon. l. 3. cap. 6. Sigon. de regno Italiae l. 18.

a Erat tunc magni nominis Azo jure-
consultus, quem deinde secura fuit ingens
illa scriptorum turba, qui violato Iustini-
ani Cæsaris editio, *b* gravi quidem illo
atque severo, mundum refererunt innu-
merabilibus libris, unde nunc petenda
sunt ea que veteres illi copiosissime docti-
simeque tractarant.

a Alciat. parerg. l. 10. c. 25. *b* L. 1. Seif.
Nostram, C. de veteri iur. concil.

a Nam aliorum alii scrinia compilant :
neq; scribendi finis est ullus aut modus &
opinionibus contrariis omnia redundant,
ut proprie locum hic habeat. quod senex
ille dicit, *cum tres de Iure consuluisse*,
b Fecisti probe. incertior multo sum, quam
dandum.

a Horat. l. 1. Sat. 1. *b* Terent. Thorm.
Aetna 2. Scena 4.

Omitto technas, quæ plures quotidie
excogitantur. Plane enim hic accidit,
quod *a* Comicus inquit, *Ut in astu veniat*
alind ex alio malum. Praclare multa legibus
esse constituta, sed ea Iureconsultorum
ingeniis pleraque corrumpti *b* Cicero
queritur atque depravati : quid si nunc
viveret, & pyramides illas librorum &
praxin nostram, & sacrarium illud legum
tam fœde pollutum, misereque contami-
natum esse videret ? Quanquam sane,
sicut alias artes omnes in lucem Deus
hac nostra memoria reduxit, ita quoque
multos excitavit, qui bonarum literarum

L   instruendi

instructi præsidio non penitendam operam in hac etiam parte collocant, ut rem videlicet pulcherrimam. hominumque societati plane necessariam, imo donum cœlestis. depromptum & haustum ex mediis & Philosophiz fontibus, nitori suo restituant & æquitati. Qui quidem ipsorum conatus, publicam non modo laudationem, sed remunerationem quoque mererur.

a *Ter. Eun. Act. 5. Scena 6.* b *2. de legib.*
c *Cic. I. de legibus.*

Ab ejus morte per annos XXII. fere fuit interregnum, cum subinde alii & alii eligerentur, qui tamen in ea temporum perturbatione summam rei non tenebant.

Egnatius 18. annos interregni nominat. Friderico. 2. Imp. extincto succedit Conradus F. ejus nominis 4. cui oppositus est Wilhelmus Comes Hollandie. Illo autem extincto, & hoc in Frisia caso, à Septemviris, de Electione discordantibus, creati sunt duo Casares, Richardus princeps Cornubia Anglus, & Alfonius Rex Castella. Neuer tamen horum Imperio diu prafuit: nam Alfonius spouse abdicavit, Richardus pecunias exhaustus in Angliam rediit.

Interea regnum Neapolitanum à familia Friderici Cæsaris in potestatem Gallorum devenir, ac post etiam Sicilia. Nam Gallicis armis tum nitebantur pontifices: quanquam deinde gravissima bella super his regnis orta sunt inter Arragoniam & Andegavensem Gallicam familiam: Verum hæc non sunt hujus loci.

Michae

Michael Ritus lib. 3. de regib. Sicilia & Neapolis.

Cum in eo statu fluctuasset tot annis respublica, sicut dictum est, Rudolphus Habsburgius creatur Cæsar: Is initio regai, motus, qui passim erant per Germaniam, componit: inde conventibus aliquot actis, Bohemiz regem, Ottacarum rebellantem invadit, & ad pacis conditiones cogit; quas tamen ille, suæ conjugis impulsu, non multo post violat, & in Austria secundo congressus, in prælio interficitur.

Albert. Argentinens. Aeneas Sylvius historia Bohemica cap. 27. Mutius lib. 21. Cuspinianus.

Rudolphum adjuvabat Ungariæ rex, Ladislaus Chunus.

Mutius l. 21. Bonfin. decad. 2. l. 8.

Pace demum facta cum Bohemis per matrimonia, Cæsar filio suo Alberto Austria dedit, quam multis annis Bohemiz rex possederat.

a Impeditus autem variis Germaniz negotiis, non est in Italiam Cæsar profectus: quanquam alioquin non multum hue inclinabat: & per jocum fertur *b* narrasse fabulam aliquando de Vulpe, quæ Leonem simulate agrotantem quodam in specu non adibat, quod vestigiis aliorum animantium terretur, ex quibus nulla rediissent. Præfectum tamen in Italia constituit, ac velut Imperii vicarium: deinde Flaminiam & Exarchatum, de quo non semel diximus, Ecclesiæ Romanæ confirmasse traditur, cum tenuis ad-

I. 2 modum

a Joann. Cuspinianus. b Refert hunc
apologum Plato in Alcibiade priore, & Ho-
rat. lib. 1. Epist 1. Exarchatum Pon-
tifici concessit Rudolphus Imp. ea conditione,
ut Pontifex suis impensis & sumptu exer-
citum contra infideles & barbaros in Asia
& Africa alat, quemadmodum in scrip-
to suo contra Julium Pontificem edito Max-
imil. Imperator demonstravit. Aventinus
lib. 7. Quas vero civitates complexus sit
Exarchatus, docet Siganus, de regno Italia
lib. 3.

Perpetuis enim simultatibus & Papa-
rum inimiciis defatigati Cæsares, facti
sunt paulatim remissiores. Nec enim prius
acquieverunt pontifices, quam illos ex-
tra fines Italiz submovissent: & quia
regum Galliz præsidii fere nitebantur,
ac per Episcopos Germaniz factiones ale-
bant, effecerunt tandem quod pridem
animo concupiverant.

Hic vero memoria repetendum est,
quæ sit facta rerum vicissitudo, quando
illi, qui beneficio Cæsarum incolumes
fuerunt, vitamque tolerarunt, & locum
suum atque dignitatem retinuerunt, am-
plificati bonis illorum atque munifica-
tia, dominatum sibi sumperunt in eos,
& patrimonio quoque fraudarunt. Non
solum enim Italiz bonam partem occu-
pant, sed Siciliæ quoque reges atque Ne-
apolis arcte sibi devinxerunt. Nam hi &
tributum illis annum dependunt, &
dignitatem Imperioriam suscipere prohi-
bentur,

bentur, nisi permissu illorum; & eum in possessionem ab eis mittuntur, hoc ipsum jurant inter alia.

*Bergonensis lib. 13. Aemilius lib. 7.
Michael Ritus lib. 2. de regib. Sicilia.
Blondus l. 8. decad. 2. Crantzus Metrop.
l 8. cap. 30. meminit Sleidanus commentar. lib. 1.
& Trutum fulmen, auctore F. Hottomanno, ut
volunt.*

In Rudolphi tempus incidit illa memorabilis Gallorum clades per Siciliam. Cum enim insulam hanc tenerent, & more militari multa facerent insolenter atque libidinose, per occultam conjurationem, dato signo, passim trucidati fuerunt omnes, cum ad preces vespertinas campanæ impellerentur. Facinus hoc vulgo vocant Vesperas Siculas: Fuit hoc anno MCCLXXXI. die Paschatis.

*Paulus Aemilius histor. Franc. libro 7.
Tilius in Chronico Franc. Thomas Fazellus re-
rum Sicular. Decad. 2. l. 8. Michael Ritus
de regibus Sicilia.*

Accepta pecunia, Rudo'phus, Italiz civitates multas, quæ ditionis erant Imperii. liberas & immunes fecit, Bononienses, Florentinos, Genuates, Lucenses, & alios.

*Mutius lib. 21. Siginus lib. 20. de regno
Italiae. Crantzus Metrop. lib. 8. cap. 40.
Naucerus.*

Convocatis deinde Francofurtum principibus, filium suum Albertum designari sibi successorem frustra petebat.

Mortuo successit Adolphus, familiæ Nassovicæ, qui non multo post inimici-

tias exercere cœpit cum Alberto, Austriz Duce: cumque suis moribus Germaniz principes admodum offenderet, ac ipsum quoque Moguntinum, cuius opera factus erat Cæsar, loco removetur, & eligitur Albertus, Austriz dux, Rudolphi filius, qui, contractis copiis, & adjutus à principibus, Adolphum petit, & commisso prælio in agro Spirensi, Adolphus ab Alberto gravissime fauciatus, à reliqua multitudine post interficitur.

Albertus Argentinensis. Mutius l. 2. Joannis Cappinianus.

Post eam victoriam Albertus, confirmandi sui causa, ne quis priorem electionem esse vitiolam diceret, solenniter creari Cæsar petiit. Ea se perfecta, Bonifacius octavus Pontifex reclamabat, neque ratum habere voluit quod reliqui principes fecissent.

Cum autem aliquanto post, gravissimum esset natum dissidium inter ipsum & Philippum Pulchrum, Galliz regem, approbavit Albertum, in ejusque familiz laudem multa dicebat. Albertus demum à suis propinquis imperfectus est, cum rebus omnibus instructus iter suscepisset, ut Bohemis filium suum Fridericum obtruderet regem.

Emilius lib. 7. Gaguinus lib. 7. cap. 5. Mutius lib. 22. Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 18.

Bonifacius hic Gregorii noni decretalibus Epistolis, quæ libris quinque continentur, alterum volumen adjecit, quod Sextum vocat. Inter alia statuit licere Pontifici

Pontifici abdicare se Papatu. Nam ipse non bonis artibus illud Cœlestino V. cui successit, persuasisse scribitur.

Sext. Decret. lib. 1. tit. 7. cap. Quoniam aliqui. Platina. Crantzius Metropolis l. 8. cap. 48.

Ab Alberto fit Cæsar, Henricus ejus nominis septimus è familia Luceburgica. Is filio suo Joanne per matrimonium facto Bohemiam rege, proficisciatur in Italiam, cujus quidem status tunc erat miserrimus. Nam inde à morte Friderici II. Cæsar, per annos circiter LVII. neglecta fuit à nostris Imperatoribus Italia: quo factum est, ut varie dilaceraretur ab iis qui potentiores erant, præsertim à Guelphis & Gibellinis, quæ duæ factiones plurimas habent iis in locis clientelas.

Eneas Sylvius in Bohemia sua cap 31. Vita Henrici VII. descripta est à Conrado Vecerio, Secretario regio

Primum ergo per Langobardiam præfectos constituit oppidis ac municipiis. & jurejurando sibi populos astringit: deinde Mediolani commoratus aliquandiu, frustra conatur eas, de quibus modo dixi. factiones conciliare: cumque ejus urbis præfектus, Turrianus, illum ex improviso cogitaret opprimere, patefacta conjuratione, & repulsis adversariis, Vicecomiti præfecturam urbis committit.

Alb. Argent. Mutius lib. 23. Paulus Jovius lib. 2. de vita Vicecomitum Mediolanensium.

Quæ sunt ejus regionis urbes omnes illius fidei se permittebant atq; potestati:

sola Brixia rebellabat, quam longa captam obsidione, mœnibus nudavit. Inde per Genuam profectus, & Pisis facto itinere, Romam venit, coronatus ab aliquor Cardinalibus, quoniam Pontifex Romanus Clemens V. urbe relicta migraverat in Galliam, & Avenione habebat.

Platina. Crantz. Saxon. l. 9. c. 3, & 4.

Cum ab eo jusjurandum exigerent Cardinales, quod Pontifici præstandum esse dicerent, ille recusabat, neque tale voluit esse quo Papæ devinciretur. Ea re cognita, pontifex, augenda potentiaz causa, formulam illam generalem jurisjurandi latissime post explicavit, & reliquis decretis, quæ nunc extant, inseruit. Nam ipse quoque leges multas composuit, quæ nomen ab eo retinent, & Clementinæ dicuntur.

Lib. 2. tit. 9. c. Unico Clement.

Ad hoc tempus, illi, qui Templarii vocantur, quorum ingentes erant opes, eodem impetu, diversis locis trucidati fuerunt & extinti. Gallia rex Philippus Pulcher, magnam facultatum ipsorum partem permisso Pontificis occupavit. Damnatum deinde fuit nomen eorum atque memoria: & in concilio Vienensi, quod per Galliam erat, ipsorum possessiones attributæ fuerunt iis, qui Rhodii dicuntur equites.

Fasciculus temporum. Allertus Argentinensis. P. Emilius lib. 8. Gaguinus lib. 7. cap 5. Huld. Mutius Chronica Germana lib. 22. Nauclerus volum. 2. generat. 44. Tilius in Chronico

nico reg. Franc Crantzus Metropol.lib.9.cap.6.
Rudolphus Hospinianus de origine monachatus
l. 6. cap. 18.

Hoc etiam tempore, Philippi regis, &
Papæ Clementis autoritate fuit Aurelia-
nensis Academia constituta.

Middendorp. l.2. Acad. orb. Christ. Tilius in
(chronico regum Francor.

Mortuo tandem Henrico non absque
gravissima veneni suspicione, sepultoque
Pisis, acerrimæ contentiones ortæ sunt in
Germania super electione.

Sabelicus Ennead.9. l.8. Michael Rittius l.3.
de regib. Sicilia. Aventinus l. 7.

Nam de principatu contendebant Fridericus
Austriæ dux, Alberti Cæsaris filius,
& Ludovicus Bavaricæ dux: Ludovicum,
Aquisgrani, Moguntinus Episcopus; Fri-
dericum vero Bonnæ, Coloniensis in-
augurabat. Ioannes autem XXII. Pon-
tifex Romanus utrumque salutabat Cæsa-
rem: in Fridericum tamen propensior.
Quæ quidem res magis etiam similitatem
incendit. Collectis utrimque copiis, ma-
gna vi dimicatur ad Eslingam Suevæ op-
pidum: sed æquo fere marte: deinde
ruitus majori impetu in Bavaria: quo
quidem in prælio captus est Fridericus,
bona suorum militum parie desiderata.
Dimissus tandem domumque revertens,
aliquot post annis moritur.

Albertus Argent. Mutius l 24. Aventinus l.7.
Joannes Hospinianus.

a Ludovicus ergo rerum potitus, Itali-
am cum exercitu petit, quamvis invito
pontifice: municipiis & oppidis passim

L 5   constituic

constituit præfectos, deinde Mediolani coronatur ab Archiepiscopo, & missis A-
venionem legatis ad Papam semel atque iterum de solenni inauguratione, cum non impetraret Romam proficiscitur, ubi Mediolani res constitueret. Magna cum gratulatione exceptus Romæ, coronatus est ab uno & altero ^b Cardinali. Cumque Pontifex ingeminaret excommunicatio-
nem, ille de consilio procerum, Papam alterum creat. Ad hunc modum flagra-
bat odium inter eos longe vehementis-
sum, & intercedebant gravissimæ u-
trinque criminationes.

a Alb. Arg. b Æmil. lib. 8. Joann.
Cuspinianus.

^a Annales Galliz tradunt Carolum Pulchrum, regem, Philippi filium, om-
nium primum ^b Joanni Papæ decumas in Galliis permisissæ bonorum sacrorum, &
prædam inter ipso fuisse divisam; pontifi-
cem autem hoc solicitasse potissimum, ut
in Cæsarem ei pecunia supppereret.

a *Cuspinianus.* b Æmil. lib. 8. *Tilius in Chronico Francia regum*

In Germaniam reverso Cæsare, mori-
tur Papa: successor ejus Benedictus XII.
Cæsarem & ipse excommunicat, & digni-
tate privat.

Francofurtum ergo convocatis princi-
pibus, gravi habita oratione, Cæsar, de
pontificum injuriis queritur, fidei suz-
rationem exponit, vetustas imperii leges
proficit & explicat, simul ostendit, quam
nihil ad Episcopum Romanum pertineat
Imperii respublica: nam qui de voluntate
principum

principum sit electus, cum esse revera Cæsarem, etiam si nullus interveniat pontificis vel assensus, vel consensus, vel consecratio: totum enim istud, quandam esse ceremoniam, quæ paulatim irreperitur, & nunc nimium aucta sit, non absque magno Imperii cum dedecore, tum detrimento.

Martinus lib. 24. Avent. 8. Crantzus Saxon. l. 9. cap. 13.

a Mortuo dénum Benedicto, succedit Clemens VI. qui longe fuit omnium violentissimus, & conditiones proponit vehementer ignominiosas; iisque repudiatis acerbior multo factus, gravissime monet b principes, ut alterum eligant, ejusq; rei tempus etiam præfinit: nisi faciant, se daturum operam, ne diutius Ecclesia patrone careat & advocato. Fluente ad hunc modum Republica, cum interea mortem obiret Ludovicus, eligitur Bohemæ rex, Carolus, Ioannis filius, Henrici VII. nepos.

a Aller. Argent. b H. Martinus l. 24.

Paulo ante hoc tempus maximi belli nata fuit inter Gallos & Anglos occasio. Cum enim Carolus Pulcher Galliæ rex, non relictis liberis maribus, è vita discederet, quod fuit anno MCCCXXVII. Edwardus Angliæ rex, ejus nominis tertius, quod esset Caroli sororis Isabellæ filius, regnum sibi deberi contendebat: proceres autem Galliæ, qui dicuntur pares, ad Philippum Valesium, mortui regis Caroli patruellem, rei summiam deferunt, excluso non solum Edwardo, sororis filio, sed etiam

etiam regis filia postuma, quod ejus regni hæreditatem ad filias minime pertinere dicerent. Hinc bellum gravissimum, quod ne nunc quidem est consopitum.

Polyb. rerum Angl. l. 19. Gaguinus l. 8. cap. 2. Georg. Lslius in Chron. regum Angl. Bellum hoc ingens & atrox ab anno Christi 1335. usque ad annum 1400. perdurans, Frossardus copiose persecutus est. Sleidanus eandem historiam ex Frossardo breviter & dilucide peculiari libro explicavit. Exclusit autem Edvardum Anglum à regno Gallia lex illa, qua exstat libro Leg. Salicæ tit. 62. Sect. 6. editionis Joannis Heroldi.

Carolus ejus nominis quartus, Cæsar, initium habuit regni turbulentum. Delata fuit etiam summa rerum Edvardo Anglia regi; verum is impeditus bello Gallico, recusasse traditur.

Huld. Munius l. 25. Aventinus 8. Jacob. Meierus in Annalib. Flandria lib. 12. scribunt nominatum à Ludovico Imp. vicarium S. R. Imperii Edvardum Anglia regem, deinde ab Electoribus ad Imperium vocatum, quod tamen non accepit, omnia interim Reipublica studia pollicitus.

a Post varias deinde simultates in Germania sedatas, Carolus in Italiam proficiscitur, deque consensu Papæ Innocentii VI. qui in Galliis erat, Romæ coronatus ab aliquot b Cardinalibus ea lege, ne vel Romæ in Italia diutius hæret, Mediolanum redit, & familiæ Vicecomitum,

Vicecomitum, qui tunc Mediolani multum poterant, concessit, ut per Longobardiam essent Cæsaris perpetui vicarii: cuius quidem beneficii causa, ingentem pecunia^z vim ab illis accepit; nec ab iis modo, verum ab aliis etiam populis, quibus aliquid esset largitus. Quæ sane res imperii vires, ea quidem in regione, plurimum enervavit.

a Argentinensis. b Lege hic Fr. Petrarcka epistolam ad Nerium Forolivensem, Cæsar's notarium. Jovius lib 8. de vita Vicecomitum Mediolan. Atque hinc est, quod Maximilianus I. Imperator de Carolo 4. dixisse scribitur. Eo pestilentiorē pestem unquam alias Germania contigisse. Resertur à Jacobo Spigelio in commentar. ad 5. librum Guntheri Ligurini. Videatur præterea Theodoricus de Niem qui Carolum 4. l. 2. cap. 25. de Schismate, Dissipatorem Imperii, in Nemore, Unionis tractatu 6. alterum M. Crassum, item Viaticum Imperii nominat. Idem Carolum cum Wenceslao F. Imperium totum affirmat vendituros, modo emptorem habuissent. Consule Crantzium Saxon. l. 10. cap. 3. & 4.

Ex Italia postquam rediit, conventus egit principum, & decretum illud Imperii facit, quod bullam auream vulgo vocant: postremo, filium suum Wenceslaum Imperii successorem designavit, quod magnis largitionibus vix tandem obtinuisse scribitur, neque multo post mortuus est.

Alber. Argentin. Philip. Bergomens. Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 33. Egna-

tine. Cransius Saxon. lib. 9. cap. 29. & lib. 18. cap. 3. Joann. Dubravius histor. Bohem. lib. 22.

Ipsò Rempub. gerente. Galliæ rex, Ioannes, Philippi Valesii filius, commissario prælio cum Anglis, qui tunc bonam Aquitaniae partem & urbem Burdegalam tenebant, captus non procul à Pictavio fuit, cum natu minimo. Philippus qui postea Burgundiz dux fuit, cognomento Fortis, vel Audax. In eo prælio ex prima nobilitate complures accubuerunt. Annalium scriptores tradunt, Anglos fuisse non supra septem millia, cum Galli maximis copiis eo venissent, ad sexaginta circiter millia: fuit hoc anno MCCC LXI. duodecimo Calendas Octobris. Deductus in Angliam rex captivus, anno septimo post vitam finiit.

Æmil. lib. 9. Gaguin. lib. 9. cap. 1. Lilius in historia Anglica Rimus I. 3. de Regib: Francorum.

Wenceslaus, natura & educatione, & vita genere admodum vitiosus, ut quidem de illo proditum est literis, plane Reipublicam neglexit. Accepta pecunia, Ioannem Galeatum, ex Vicecomitum familia, Mediolani ducem & Insubriæ constituit, hominem avarum & crudellem.

Aeneas Sylvius histor. Bohem. cap. 34. Accusatuer hoc nomine ab Electoribus Imperii in diplomate quod exstat editum opera Christiani Urstisi, tomo 2. histor. German. pag. 180. Videatur etiam Theod. à Nien, de schismate lib. 2. cap. 25. & Remus Unionis tractatus

trattatu 6. item Joannes Dabratius l. 23.

Eo regnante, Jagello, dux Lituaniæ, post mortem Ludovici regis, creatus Poloniæ rex, de voluntate procerum; ejus, qui nunc ibi rerum potitur, Sigismundi II. proavus, tunc primum sacro fonte initatus, & vocatus Vladislaus.

Matthias Mechouins cap. 2. Sarmatia Europea. Curens parte 1. Annal. Silesia, Martinus Cromerus lib. 14, & 15. de rebus Poloniis. Avent. lib. 3. Alex. Gagnin. in descriptione Lithuaniae.

Vngariæ rex autem Sigismundus, prælio victus fuit à Bajazete Turcarum Imperatore, ad Nicopolim, tertio Calendas Octobris.

Chalcocondyles l. 2. rerum Turc. Bonfin. Decad. 3. lib. 2.

Gallie rex Carolus, ejus nominis sextus, insignem equitatum auxilio miserat in Vngariam, ductore Joanne Philippi Audacis Burgundie ducis filio: qui captus eo prælio fuit, & adductus ad Turcam, in maximo versabatur viræ discrimine, quod tamen evasit. Id autem sic accidisse ferunt Gallie scriptores annalium: Erat Bajazeti familiaris quidam Physiognomus, ex eorum grege, qui se profitentur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernotare: is contemplatus captivum, autor Imperatori fuit atque suæsor, ut eum dimitteret incolumem: fore enim, ut, dominum reversus, maximum excitaret incendium, quo bona pars esset Europæ, vel orbis Christiani conflagratura. Sic ille per-

persuasus, hominem dimittit, & reliquos ex nobilitate captivos, ubi pretium per solvissent liberationis ad ducenta coronatorum aureorum millia.

Robertus Gaguinus l. 9 cap. 3. Vide Jacobi Meieri annal. Flandr. libro 14. ubi nonnihil ab hac narratione variat.

Cum in Galliam rediisset ille, simultatem cœpit exercere cum Ludovico Aureliano duce, fratre regis. Nam is per valitudinem regis, prope deploratam, volebat Rempub. gerere, quod proximus esset agnatus: Burgundus vero, quod & patruelis esset regis, & ætate præcederet, mortuo jam patre Philippo, sibi potius deberi contendebat administrationem. Augesente igitur indies magis atque magis offensione, dux Aureliç tandem, nocturno tempore, Lutetia fuit interfictus, à cœna domum rediens. Erant autem à duce Burgundiæ submissi percussores, quod nec ipse postea diffitebatur, & factum etiam defendebat. Fuit hec anno MCCCCVII. nono Calendas Decembris.

Gaguinus l. 9. cap 3. Ämil. l. 10. Michael Ritius l. 3. de regibus Francia. Commentar. Pii Tapa 2. l. 6. pag. 273.

Anno duodecimo post, cum pacificandi causa dux Burgundiæ venisset ad locum constitutum, perfide circumventus à quibusdam Aureliani ducis mortui familiariibus, qui conjuraverant in ejus eamput, fuit interfectus, præsente Carolo Delphino, regis filio, qui disceptationi causæ præterat.

Ämil.

*Æmil. lib. 10. Tilius in Chronico Francia.
Ritius de regibus Francorum. Comment.
Pij Papa lib. 6. pag. 280. Annales Flandriae
lib. 15.*

Hoc illud est seminatium belli, quod
inde ab eo tempore, inter familias illas
duas, ad hanc nostram ætatem usque,
subinde revirescit.

^a Cum propter ignaviam contemptus
esset Wenceslaus, principes ei magistra-
tum abrogant, & ^b Bavariæ ducem Ro-
bertum, Palatinum, eligunt.

^a *Æneas Sylvius hist. Bohem. cap. 34.*
^b *Mutius lib. 26. Joannes Cuspinianus.
Egnatius.*

Is ad emendandum ea quæ Wenceslaus
peccasser, animum statim adjecit; neque
ratum habere voluit quod ille Joanni
Galeatio concesserat, & insubriam denuo
cogitabat in ditionem Imperii redigere:
cumque propter hanc, & id genus alias
causas, in Italiam contenderet, impe-
ditus fuit & repulsus ab eo quem dixi-
mus, Galeatio.

*Avent. lib. 8. Egnatius. Cuspinianus. Jovinus
lib. 10. de vita Vicecomit. Mediolan. Aventinus
lib. 7.*

Valde tum erat turbulentus Italiz sta-
tus. Caroli & Wenceslai potissimum cul-
pa, qui nimium iis populis indulserant.
Nam præter Galeatum, nuper factum
Mediolani ducem, Veneti etiam & Flo-
rentini, & Genuates bellum faciebant
vicinis, totumque jus in armis positum
erat atque potentia.

*Pomponius Mela lib. 3. Germani jus ha-
bant*

benz in viribus. Ammianus Marcellinus lib. 17. Barbaris esse omne ius in viribus con-
suevit.

Deinde per diuturnam absentiam Pon-
tificum, frequentes Romæ fuerant nati
ac plenæ periculi similitates. Mediolani
dux Galeatius bellum tunc inferebat
etiam Florentinis, qui, sui ulciscendi
causa Cæsarem magnis pollicitationibus
in Italiam rursus evocarunt: cumque
Patavium venisset Cæsar, voluntate Vene-
torum, qui & ipsi Galeatum oderant,
nec apparatus videret amplissimis re-
spondere promissis, in Germaniam re-
vertit. Italiz deposita omni cura, quæ
post intestinis malis gravius etiam labefac-
tata fuit.

*H. Mutius lib. 26. Jovinus libro 11.
de vita & rebus gestis Vicecomitum Medio-
lani.*

Roberto successit Sigismundus, Wен-
ceslai frater, Hungariæ ac deinde Bohe-
miæ quoque rex.

*Joann. Cuspinianus. Aeneas Sylvius historia
Bohemica cap. 39.*

Ad hoc tempus tres erant Pontifices,
Joannes XXII. Gregorius XII. Benedi-
ctus XIII. Ita quidem, ut horum factio-
nibus prope omnes Europæ provinciæ
dividerentur. Nam inde ab Innocentio
tercio, sicut ipsorum habent libri, per
annos ducentos nullum fuerat concilium
publicum, & corruptissimus erat ordinis
Ecclesiastici status, cum inexhausta quæ-
dam vitiorum & morborum colluvies in-
undasset, ac fere medicinam respueret.

Joann.

*Joan. Marins de schismate, & concilii parte 3.
cap. 13.*

* Fuit enim interea Bonifacius octauus, qui sibi Papalem simul & Imperatoriam dignitatem arrogabat: post, alter ab eo, Clemens quintus, Burdegalenfis, rogatu Philippi Pulchri, Galliz regis, urbe Roma deserta, ^b curiam transstulit in Gallias: ab ejus vero morte, cum Cardinales graviter dissiderent inter se, per annos aliquot fuit interregnum. Et Lugduni tandem creatus est Papa Joannes XXII. Caducus.

* Crantius Saxon, lib. 10. cap. 36. Aventinus lib. 7. ^b Gaguinus l. 7. cap. 5. Liber. Argentin.

Qui fuit ab hoc Papa quintus, Gregorius, ejus nominis undecimus, cum in Galliis Romana curia per annos jam LXXIIII. confedisset, Romam revertit: sed eo mortuo, de papatu certabant Urbanus sextus, Neapolitanus, & Clemens sextus, Sabaudus: quorum ille quidem Italorum, hic vero Gallorum praesidio nitebatur; ille Romae commoratus, hic autem Avenione: cumque vitam hi finiissent, illi, quos diximus, tres, in eorum locum a diversis factionibus electi fuerunt, eratque cum papatus triceps.

Sabellicus Ennead. 9. l. 8. Theodoricus Niemus libro de schismate.

Deplorabant tunc statum Ecclesiaz multi doctrina praestantes viri, tam Itali quam Galli, satis acriter infectati temporis illius corruptelam atque mores, quantum quidem in illis tenebris videre licuit.

Vide-

Vide catalogum testimoniū veritatis à Matheia Flaccio editum.

Ex iis Petrarcha, cum barrerent Avenione Pontifices atque Cardinales, urbem illam vocabat meretricem Babyloniam.

Petrarcha in epistolis sine titulo, Epistola 7, 8, 9, & 13. Avenionem tertiam Babyloniam, quintum Labyrinthum, scelerum & dedecorum sentinam, larvarum ac lemurum domum appellat.

Ejus ergo dissidii componendi causa, concilium in Germania cogitur Constantiaz, de cuius arbitrio tribus illis abrogatur Magistratus, & eligitur Martinus V. Hoc in concilio, propter dogma, fuerunt exusti Joannes Hussus, Hieronymus Pragensis, tametsi fide publica Cæsaris eō venissent.

4. Tom. concil. pag. 248. *Aeneas Sylvius histor Bokem. cap. 36. H. Mutius l. 27. Ioann. Dubravius l. 24.* Vide acta hujus concilii integrum volumine comprehensa.

Sigismundus Cæsar admodum laudatur, quod tunc Reipublicæ causa plerosque omnes Christiani nominis reges adiit, hortatus illos, ut in commune confulerent.

Mutius l. 27. Egnatius. Cuspinianus.

Rebus igitur in Germania compositis in Italiam venit. gerebant tunc bellum terra marique Veneti & Florentini cum Philippo Maria, Joannis Galeatii filio. Mediolani duce.

Iovius l. 12. de vita Vicecomit. Mediol.

Romam deinde profectus, à pontifice Eugenio

Eugenio IIII. consecratus est: inde Basileam rediit, ubi tum alterum erat coactum consilium.

Mutius lib. 27. Hujus Synodi historiam duobus libris complexus est Aeneas Sylvius, quos postea pontificatum adeptus abolere conatus est. Vido tomo 4. concil. pag. 414.

Hic successorem habuit Albertum Austriae ducem, Hungarit Bohemiæque regem, qui, civilibus & Turcicis bellis impeditus, in Italiam non venit.

Aeneas Sylvius histor. Bohem. cap. 55.

Hoc circiter tempore, rursus excitata fuerunt ingenia, quæ bonas artes, linguas atque literas excolere cœperunt, in Italia quidem primo, cum Græcorum illi studiis adjuvarentur; post etiam apud Germanos, Gallos, aliosque populos: & cum typographicum inventum accederet, maximisque commoditates adserter, incredibile est quam felix & optata fuerit facta progressio.

Ars Typographica ab homine Germano, in media Germania Moguntia inventa & excogitata est anno Christi 1440. ut Polydorus Virgilius lib. 2. cap. 7. de rerum invent. S. Munster. Fr. Philephus. Philippus Be-roaldus, aliquique plurimi attestantur. Verum patrum memoria, referente Conrado Pen-tingero, in sermonibus sonivialibus Tomponius Latus eam laudem nostris praripere voluit, scribens ad Augustinum Ma-phæum; Imprimendi facultas, multis seculis intermissa, paulo ante revocata est. Iovius eam hist. lib. 14. in regione Sinarum libros ante nullos annos impressos extare

ait. Joann. Consalvus Mendoza libro 3.
cap. 16. de regno China scribit, artem typographicam 500. annis antequam ad Germanos veniret, ejus loci in usu fuisse. Videatur etiam Joannes Petrus Maffaus bistor. Indicar. lib. 6. Hadrianus Junius in Batavia cap. 17. Artis hujus inventionem civis cniidam Harlemeusi attribuit.

Nunc enim perpetuatis ab illo tempore studiis, eo deuentum est ut cum eruditissimis olim seculis haec artas nostra conferri possit, & hoc nomine sit in primis beata, quod hanc optimarum artium & linguarum scientiam, vera sui cognitione Deus illustravit etiam, cum veteres illi, tantis literarum praesidiis instructi, homines exquentissimi, profundis essent immersi tenebris, & summum illud bonum, de quo tam multa scripserunt, frustra investigarent.

Alberto successit Fridericus III. Austriae dux, qui Romam placide profectus, & consecratus a pontifice Nicolao V. domum rediit, nec in Italia quicquam movit.

Hulder. Mutius lib. 29. Joan Cuspinianus, Egnatius.

Regni ipsius anno quarto, Vladislauus, Vladislai filius, Poloniæ simul & Vngariæ rex, cum Eugenii 4 pontificis impulso violasset inducias, ab Amurath secundo ejus nominis, Turcarum Imperatore, prælio victus ad Varnaam, seu Dionysiopolim, undecima die Novembris occubuit.

Chalcocon. lib. 6, & 7. Bonfin. Decad. 3.
lib. 6.

lib. 6. *Mutius lib. 28. Jovius libro 2.*
E ogiorum sub effigie Juliani Cesarini Cardinalis. De hac clade Varnensi existant duo libri *Callimachi Experientis copiose & erudite scripti.*

Nono post anno, Constantinopolim vi cepit Mahometus, Amurathis filius, quam ejus heredes jam per annos centum & tres occupant, constituta sede regia.

De expugnatione Constantinopolis, quo incidit in Annum Christi 1453. existat liber Leonardi Chienisi Episcopi Mistylenas, & Godefridi Lingi. Videantur præterea Chalcocondyles l. 8. Continuator Michaelis Glyca. Commentariorum Pii Papa 2. lib. 1. pag. 38. Crantzius Saxon. lib. 11. cap. 33. Christophor. Richerius de rebus Turcicis lib. 4. Notetur autem, urbem hanc à Constantino M. Helena filio instauratam, sub Constantino Palaeologo, itidem Helena filio, à Turcis occupatam esse. Rechte itaque dixit Jornandes l. 1. In eis saepe regna deficiunt, à quorum nominibus inchoant.

Vladislao successit, in Polonia quidem, Casimirus frater, in Vngaria vero Ladislaus, Alberti secundi Cæsaris filius posthumus.

Successorem Cæsar Fridericus habuit filium Maximilianum.

Ioannes Cuspinianus.

Paulo sub mortem Friderici, Ferdinandus, rex Hispaniaz, pulsis Barbaris, Bæticam, quæ Granatz regnum vulgo dicitur, suis finibus adjunxit.

Michael Ritis lib. 3. de regib. Hispania.

Legata

Legatar historia Magni Consalua tribus libris à Paulo Jovio descripta. Item liber de expugnatione Granatae.

Maximilianus, inter alia multa, cum Venetis quoque bella gessit.

Hunc fecutus est Carolus, è filio Philippo nepos, Cæsar, ejus nominis quintus, longè potentissimus, qui rerum hodie potitur.

De hujus Imp. rebus gestis scripsérunt Guicciardinus, Joann. Steidanus, Jovius, Surius, aliique plurimi.

Ex iis igitur, quæ commemoravimus, liquido apparet, quomodo Romanum imperium, quo nullum fuit nec erit potentius, prope sit omnino dissipatum. Nam per Asiam ne vestigium quidem, aut latum unguem, sicut proverbio dicitur, habemus: occupant omnia Turcæ, Scythæ, & alii nostræ religionis hostes: Africam totam amissimus, nisi quantum superioribus annis à ^a Carolo V. Cæsare recuperatum est, quando Aenobarbo, Turcico legato, Tunetam ademit, gloriosam adeptus victoriam, & regem ibi constituit ipsi ^b vestigalem, & anno decimo quinto post, Africam urbem oppugnatione cepit.

^a *Steidanus comment. lib. 9.* ^b *Ibid. lib. 22.*
Bellum Tunetanum, Ioannes Entropius descripsit. Africa (quam Mahadiam à Maudi dici Fazellus tradit) expugnatio à Christophero Calveto Stela exposita est. Ea quomodo rursus amissa sit, exponit Joann. Leonclavius in continuat. Annalium Turcicorum à se editorum.

Ayulsa

Avulsa est Lusitania, Hispania, Gallia, Britannia, Dania, Sarmatia, Pannonia, Illyricum, Græcia tota, cum vicinis regionibus: ad hæc, Sicilia, Sardinia, Corsica, Baleares insulæ, Allobroges: quæ quidem provinciæ suos habent dominos, qui plenam in omnibus potestatem obtinent, & ad Imperii rationes ne tantillum quidem conserunt.

Videamus nunc Italiam, priscum & avitum ac primum Romani imperii patrimonium: hæc ipsa vero, quid nobiscum habet commune? Calabriam, Apuliam, Campaniam, Neapolim, avita successione tenent Hispaniarum reges.

Vrbem Romam, Cæsarum domicilium atque sedem, agrum Picenum, & Flaminiam, & Hetruriaz partem occupant Romani Pontifices, qui non modo non agnoscunt Imperium, sed Cæsares etiam imperiisq; præfetos tenent sibi devictos.

Quæ sunt iis locis potentiores civitates, aut suos habent regulos, aut factiōnibus indulgent, nihilque plane ad nos pertinent.

Iam Veneti, quam possident egregias non solum urbes & municipia, verum etiam provincias, ipsi interim liberrimi & ab Imperio Romano plane sejuncti.

Insubria vero, quæ vulgo Longobardia dicitur, aliquanto quidem proprius ad nos pertinet, sed & ipsa fluctuat, nec certum ullum emolumentum ad nos illinc reddit. Postquam enim nostri quidam Cæsares, ut supra dictum est, primo Viccccomites, ut vocant, ac deinde Duces

ibi constituerunt, quam misere dilacerata fuit, & quam nihil ab eo tempore nobis contulit! ortis enim bellis, cum nostri Cæsares eam negligenter, ejectis Vicecomitibus, occupavit illam Sforiarum familia, quam deinde Gallia reges Ludovicus XI. & Franciscus primus ejece-
runt: & hic quidem per annos sex regi-
onem illam tenuit, donec Carolus V.
Cæsar eam recuperavit.

*Arnoldus Feronius lib. 9. de gestis Gallorum.
Tilius in Chronico Francorum.*

Ex omni igitur Italia nihil fructus ad Imperium redit: nam neque nostris con-
ventibus intersunt, nec ad publicos usus
arque necessitates aliquid contribuunt,
nisi quantum vel sua sponte, vel alioquin
in gratiam Cæsaris faciunt.

Sola superest Germania, quæ semper
adversata Romanorum Imperio, & sub-
inde rebellans, ut è superioribus constat,
tandem à Carolo magno Cæsare collecta
fuit, & in unum redacta corpus: ac de-
inde cum eligendi Cæsaris potestas ad
Septemviros delata fuisset, ut supra de-
monstravimus, facta est Cæsarum domici-
lium arquesedes. Atque hic tamen consi-
derandum est etiam, quam ægre potuit
coalescere hoc ipsum quantulum cunque
corpusculum Imperii, conflatum in Ger-
mania. Quæ enim non dissidia fuerunt
apud nos, & bella civilia?

Totum igitur illud, quod hodie Impe-
rii nomine censetur, intra Germanicæ fines
includitur; nam foris & extra limites
illos, nihil superest. Quanquam & intra
hos

hos ipsos fines tam modice circumscriptos videmus, quemadmodum non pauci tergiversantur, & se, suaque quantum possunt, ab imperii ditione subducunt: ut interim de vicinis regibus & aliis nihil dicam, qui ab hoc ipso tam tenui & exangui corpusculo, quod vix ossibus hæret, decerpunt & avellunt quotidie quantum possunt, & suæ ditionis efficere conantur quod erat Reipublicæ.

Vt autem ad finem aliquando perveniamus, Danielem de his rebus omnibus vaticinantem, paucis accommodemus. De statua, quam per somnium Nabuchodonosor vidit, supra diximus: huc postea recurremus, nunc alia loca videamus.

Zonaras tomus I.

Capite VII. describit quatuor animalia quæ per somnium ipse vidit ex Oceano prodire, leonem ursum, pantheram: quartum & postremum ait fuisse terrificum & horrendum aspectu.

Leo denotat regnum Assyrium: aliae duæ, quas illi tribuit, sunt duo veluti membra illius imperii, Babylonia & Assyria.

Per ursum significatur regnum Persicum, à quo fuit devictum Babylonicum: tres costæ, quas inter alios dentes in illius ore fuisse scribit, sunt tres præcipui reges hujus Monarchiæ, Cyrus, Darius, Artaxerxes, qui præ ceteris claruerunt, & multam carnem ederunt, ut inquit, hoc est, complures populos suæ ditioni conjunxerunt.

Panthera est Alexandri M. seu Græcæ M. et torum

corum imperium : quatuor illius a'z & capita , sunt quatuor regna , quæ post Alexандri mortem ex illa Monarchia prodierunt.

Quatum & postremum animal , est Imperium Romanum : decem cornua , sunt ejus membra , seu partes ; cujusmodi sunt Syria , Ægyptus , Asia , Græcia , Africa , Hispania , Gallia , Italia , Germania , Britannia : nam illi hæc omnia tenuerunt.

Jam , inter decem ista cornua , nascitur & prodit cornu quoddam parvulum , quod de decem illis cornibus , tria revellit : istud denotat regnum Mahometicum sive Turcicum , quod ex humili initio natum in Romana Monarchia , tres præcipuas partes illius occupavit , Ægyptum , Asiam , Græciam : deinde , cornu istud parvulum habet oculos , & est contumeliosum adversus Deum .

Mahometus enī novum doctrinæ genus proposuit , suis valde gratum , & quod prudentiæ speciem aliquam haberet : hi sunt oculi ; sed revera DEUM afficit contumelia . Nam Prophetarum & Apostolorum scripta ; plane delevit , & Christi beneficium nullum agnoscit , imo conviciis exagitat omnem de CHRISTO doctrinam .

Ad hæc , parvulum illud cornu bella gerit cum sanctis , & vehementer illos affigit , ut inquir , donec judicium fecerit Antiquus ille , cuius nec initium est , neque finis .

Ex quo quidem clare perspicitur , in hoc ipso

ipso imperio finem esse habiturum hoc mundi curriculum, nec ullum præterea futurum: sed abolitis omnibus mundi principatibus, venturum esse perpetuum illud regnum, cuius autor & dux erit Christus.

Capite octavo Daniel describit arietem & hircum: hoc autem angelus ipse post interpretatur aperie, & arietem bicorinem dicit esse Medorum atque Persarum reges: hircum vero, Grecorum Imperium, & cornu illud magnum in ipsius fronte significare primum ejus Imperii regem: quod autem eo cornu confracto, quatuor alia cornua succedant, notari dicit, quod ex illo Imperio quatuor oritura regna, sed robore & potentia minime conferenda cū primo illo rege.

Videamus ergo, quam proprie & certe depinxerit Daniel Alexandrum Magnum, ducentis annis & amplius antequam ille regnaret. fore enim dicit, ut hircus terram non tangat, hoc est, ut maxima celeritate bella sua conficiat, & ut ab ipsius impetu nemo possit arietem liberare. Nam XII. annis tantum regnavit Alexander, tamque brevi spatio temporis Asiam prope totam sibi subjecit, ut supra docuimus: ac licet incredibilis esset Persarum atque Medorum potentia, tamen tribus præliis ordine victus ab illo Darius, vitam simul & imperium amisit.

Tradunt nonnulli, cum Hierosolymam venisset Alexander, summum sacerdotem ei recitasse Danielis locum istum: qua-

266 DE MONARCHIA IV.
quidem re vehementer ille fuerit exhilatatus.

Joseph. Antiquit. Judaic. lib. II. cap. 8. Zonar. tom. I.

Deinde, quod ex quatuor ipsis cornibus oriturum sit aliud, initio quidem parvum, sed postea valde potens, quod gravissime sit afflictorum loca sacrosancta: hoc ipso prænunciari dicit acerbissimas persecutions, quas Judæi sint passuri à posteritate Alexandri magni, à regibus Ægypti atque Syriæ, quas inter media est Judæa. Nam cornu istud ex quatuor illis cornibus ortum experti sunt Judæi, Antiochum videlicet Epiphanem, Syriæ regem, crudelissimum vastatorem.

Huc eriam applicandum est caput XI. in quo rursus de Alessandro Magno loquitur, ejusq; successoribus, adeo quidem copiose, atq; proprie, ut non vaticinium, sed historia quædam esse videatur.

Nunc tandem ad statuam Nabuchodonosoris veniamus, de qua priori libro per occasionem diximus. Interpretationem autem ipsius de tribus primis Imperiis, quoniam & perspicua est, & temporibus ipsis comprobata, non repetam: de quarto solum aliquid dicemus, quoniam & ad nos proprie pertinet, qui in eo versamur, & à Daniele describitur accuratius: ferreum esse futurum dicit, quod reliqua omnia imperia comminuet, sibiq; subjiciet. Ad demonstrandum istud, non opus est multis verbis: res enim ipsa loquitur, & ex historia rerum, quas enumeravimus, liquido constat.

Daniel

Daniel 2. Joseph. Antiquitat Judaic. lib. 10.
cap. 12.

Pedes autem illius ac² digiti pedum partim sunt ferrei, partim fictiles ē testa. Sicut humani corporis pes funditur in digitos, ita Romanum imperium, ubi constiterit aliquandiu firmum & innixum cruribus ferreis, ac totum terrarum orbem in ambitu suo complexum fuerit, desinet in digitos, & corporis illa moles dissolvetur. Hoc ipsum etiam constat accidisse: nec opus est explicatione: quid enim magis hodie dissolutum est, quam Imperii illius amplissimi corpus?

Et quanquam ita se res habet, tamen, quia planta pedis est ferrea, ut inquit, manebit firmamentum ejus, neq; prorsus confringi poterit, sed reliquæ, nomen atque dignitas durabunt, donec Christus adventu suo rebus omnibus humanis finem imponet. Quin ad summam tenuitatem redactum sit, dubitari non potest, ac luce meridiana clarius est.

Arbor illa procera concidit, sed hæret adhuc atque consistit illius radix, non quidem succulenta, sic ut propagari possit atque augescere, verum exsucca prorsus & arida: sed tamen hanc radicem ac plantam ferreæ naturæ, nulla vis humana funditus revellat, sed hæredit infixa solo, quoad ista rerum omnium fabrica destruetur.

Sumus & hoc experti: nam tenuem hanc & angustam Imperii possessionem, multi sape conati sunt everttere: pontifices quoque Romani, ac postremo etiam

Turcz. Qui licet magna perfecerint, & majora sibi fortasse pollicentur, tamen non confabunt ejusmodi molem, quæ cum Romana potentia conferri possit, neq; seminarium istud Imperii, quod reliquum est, licet aridum & flaccidum, evertent: nec enim quinta constitui potest Monarchia.

Germania quidem sola titulum ac possessionem habet imperii; sed si vires conjungat & animos, vim omnem exterioram facile depellat, sicut non uno potest documento probari.

Paucis abhinc annis ingentes fecerunt progressus, & superato Bolphoro Thracio, longe lateq; sunt per Europam grassati Turcz, suamque nunc ditionem plane conjunctam habent atque finitimam Germaniz, quæ sane maximo videtur exposita periculo, sicut etiam Italia propter vicinitatem: sed si Danielem propius intueamur, sperare licet, vim atque potentiam illorum in summo nunc gradu consistere. Nam tria solum cornua Daniel eis attribuit, ut supra diximus: & illa quidem nunc obtinent, initio domini terum facti per Asiam, deinde per Graciam & Agyptum. Ac Graciz quidem appellatione comprehendi potest quicquid est in eo tractu regionum, prope ad Ilyricum usque.

Et quanquam hoc tempore non modicam Vngariz partem occupant, & tametsi fieri potest, ut Germaniam, aut alias vicinas regiones divexent, tamen, quoniam & certos intra limites illorum dictio consistere

consistere debet, & Romanæ potentiaz
minime poterit conferri, sicut jam de-
monstravimus, credibile est, has provincias
non esse venturas in illorum ditionem,
sicut tres Mæ sunt hodierno die, Græcia,
Ægyptus, Asia.

Luth. in Danielem.

Bellum facturi sunt sanctis, & in Chri-
stianæ professionis homines immanitate
summa grætabuntur, & durabit hic illo-
ruin furor ad finem usque mundi, sicut
Daniel olare testatur.

Atque hæc est ejus vaticinij causa præ-
cipua, quo videlicet de postremi tempo-
ris ærumnis atque miserijs præmoniti &
certiores facti, non despondeamus ani-
mum, sed liberationem expectemus, per
adventum Christi servatoris nostri, qui
statim has afflictiones, ut inquit, exci-
piet, ac in firmam & tranquillam statio-
nem suos transportabit, & lacrymas ab
oculis eorum absterget.

Quædam loca Danielis ad Iudeos
proprie pertainent, quibus & liberatio
promittitur captivitatis, & Messias ille
promissus partibus, intra certum ac ibi
notatum & expressum tempus denuncia-
tur esse venturus: reliqua autem vatici-
nia ad omnium postremam mundi æta-
tem pertinent, & ad eos, qui tunc vivent,
cum & parvulum illud cornu, Mahometi
posteritas, bellum geret cum sanctis, &
cum revelatus arq; detectus fuerit homo
ille peccator & scelerosus qui sedet in
templo D E I, scipsum ostentans, ac si
D E U S esset; nam & hujus tyrannidem

M 5 Daniel.

Daniel præsignificavit, ut Paulus in suis Epistolis diserte interpretatur.

Daniel 9. 2 Thessal. 2.

Satanas, quem hujus mundi principem vocat ipse Christus, cum semper alias, tum in ultima mundi deficientis ætate longe vehementissime tumultuabitur, & omnes iracundia laxabit atque furoris habenas, & adversarios excitabit Christo, qui non modo vi armorum saviant, verum etiam in fraudem & errorem abducant homines falsa doctrina, sic quidem ut ipsorum laqueos vix evasuti sint etiam electi.

*Joan. 12. 14, & 16. Matthei 24.
Marc. 18.*

Nimirum, hoc illud est tempus, quod capite XII. Daniel significat, adeo proflus afflictum & calamitosum, ut nec simile fuerit unquam, neque futurum fit. Nihil enim lati nobis pollicetur, sed gravissimas persecutions denunciat, quando calamitates illas, de quibus loquitur, duraturas esse dicit, dum perficiatur dispersion manus populi sancti.

Vexabitur ergo populus Dei passim per orbem terrarum, & affligentur pii diversis locis, quamdiu terrarum orbis consistet. Quod quidem Prophetæ, vel potius angeli testimonium spem nobis omnem præscindit conciliationis & aggregations. Nam de dispersione & dissipacione perpetua loquitur, & natis propter doctrinam ac religionem dissidiis tunc demum finem statuit, cum ipse Christus apparebit. Verum ut consoletur &

*er
m
re
pr
bu
te
d
to
te
v
c
t
b
c
a*

erigat & sustentet eos, qui tunc vivent,
mox ab istis ærumnis mortuorum resur-
rectionem ponit, quam ut latam ex-
periamur atque salutarem, magnis preci-
bus orandus est Deus.

Quantum vero Danieli sit tribuendum,
testatur ipse Christus, qui locum ex eo
desumptum pro concione refert, & audi-
toribus commendat.

Matth. 24. Marci 13.

Cum ergo sint afflictissima hæc nostra
tempora, studiose cognoscendus est hic
vates, qui nobis, in hoc mundi postremo
curriculo positis, concionatur, ac diligen-
ter introspiciendus, ut & in his præsenti-
bus malis, & adversum imminentes flu-
ctus atque tempestates, vera nos & certa
consolatione, tanquam vallo quodam &
aggere, præmuniamus.

Finis Libri tertii.

A

Acc

Ach

Ach

Ach

Ach

Ad

¶ Index propriorum Nomini-
num quæ in hoc Libello
continentur.

A	<i>Bagatus Persarum rex</i>	101
	<i>Abraham</i>	5
	<i>Accius Poeta.</i>	63
	<i>Achias rex Iuda</i>	10
	<i>Achaei populus Gracia</i>	60
	<i>Achaia</i>	ibid.
	<i>Altiacavictoria</i>	89
	<i>Adalgisius rex Longobardorum</i>	171
	<i>Adelbertus, Bremensis Archiepiscop.</i>	203
	<i>Adolphus Caesar</i>	241
	<i>Adolphus rex Gothorum</i>	135
	<i>Adramelech filius Senacherib.</i>	11
	<i>Adrianus I. Papa</i>	171
	<i>Adrianus II. Papa</i>	191
	<i>Adrianus IV. Papa</i>	224
	<i>Aeschines</i>	39
	<i>Etius Valentiniani legatus</i>	138
	<i>Egyptus Romanorum provincia</i>	89
	<i>Egypti fructus anni</i>	90
	<i>Elius Adrianus Caesar</i>	99
	<i>Emilianus Caesar</i>	106, 107
	<i>Enobarbus legatus Thracicus</i>	260
	<i>Aeneas</i>	32
	<i>Equi</i>	42
	<i>Etolii</i>	53
	<i>Afranius dux</i>	30
	<i>Afranius poeta</i>	63
	<i>Africa</i>	60
	<i>Africanus</i>	

I N D E X.

<i>Africanus jureconsultus</i>	102
<i>Agabus</i>	97
<i>Agapetus Episcopus Romanus</i>	154
<i>Agrigentini</i>	59
<i>Alstulphus Longobardorum rex</i>	171
<i>Alaricus Gothorum rex</i>	147
<i>Alani</i>	135
<i>Albertus Cæsar</i>	242
<i>Albertus II. Cæsar</i>	257
<i>Albinus</i>	101
<i>Albinus præceptor Caroli M.</i>	187
<i>Alburnus Valens, jureconsultus</i>	100
<i>Alcibiade:</i>	74
<i>Alexander Macedo</i>	26, & inde.
<i>Alexander Severus, Cæsar.</i>	102
<i>Alexandri Pontificis decretum</i>	116
<i>Alexander II. Papa</i>	208
<i>Alexander III. Papa</i>	226
<i>Alliobroges populi Gallia</i>	63
<i>Alphonsius</i>	1
<i>Alcadus</i>	7
<i>Ambiani</i>	179
<i>Ambrosius Episc. Mediolanensis</i>	131
<i>Anoſia flumen</i>	92
<i>Amuræhes Turcarum Imp.</i>	259
<i>Anacleti decretum</i>	116
<i>Anastasius Imp.</i>	145
<i>Anastasius II. Imp.</i>	166
<i>Anaxagoras</i>	22
<i>Angli, populus Saxonie</i>	137
<i>Annibal 43, 48, 50, 51. moritur</i>	55
<i>Anno, Archiepiscopus Coloniensis</i>	208
<i>Anthemius Cæsar</i>	142
<i>Anthemius, Patriarcha Constantinopolitanus</i>	154
<i>Anthimus jureconsultus</i>	102

Antig.

I N D E X

<i>Antigonus rex Asie minoris</i>	30
<i>Antiochena Synodi decretum</i>	125
<i>Antiochus Syria rex</i>	52
<i>Antiochus Epiphanes</i>	55
<i>Antipater</i>	30
<i>Antisthenes</i>	39
<i>Antistius Laheo jureconsultus</i>	71
<i>Antoninus Bassianus Caracalla, Cesar</i>	101
<i>Antoninus Pius Cesar</i>	100
<i>Africa</i>	60
<i>Africa urbs</i>	260
<i>Apelles</i>	28
<i>Appius Claudius Decemvir</i>	35
<i>Appius Claudius caecus</i>	41
<i>Aqua Sextia</i>	66
<i>Aquifgranum</i>	185
<i>Aquitani</i>	182
<i>Aquitania</i>	135, 179
<i>Aralius rex Babylon</i>	7
<i>Aratus Sicyonius</i>	24
<i>Arbaces Medorum praefectas</i>	9
<i>Arbogastus</i>	129
<i>Arcadius Imperator</i>	ibid.
<i>Archadius jureconsultus</i>	102
<i>Archelans rex Egypti</i>	78
<i>Archelaus filius Herodis Magni</i>	93
<i>Archidamus rex Lacedemoniorum</i>	22
<i>Archimedes 47. sepulchrum</i>	ibid.
<i>Aretusa</i>	43
<i>Argentoratum</i>	122
<i>Ariobarzane Cappadociae rex</i>	67
<i>Ariovitus Germanorum rex</i>	76
<i>Aristides</i>	24, 41
<i>Aristippus</i>	39
<i>Aristomenes Messenius</i>	24
<i>Aristonicus</i>	62
	<i>Aristot</i>

INDEX

Aristophanes	22
Aristoteles Alexandri Magni praeceptor	28, 29,
30.	
Arius rex Babylonie	6
Arii haresis damnata	118
Armatrites rex Babylonie	7
Arminius Cheruscorum dux	92
Arnorica urbes	182
Arnolphus Malus, Bavaria dux	197
Arnolphus Caesar	194
Arrianus jureconsultus	100
Artabanus Parthorum rex	102
Artabasus	168
Artaxerxes Persarum rex	102
Artaxerxes Longimanus	22
Artaxerxes Mnemon	25
Arverni populi	63, 173
Ascarades rex Babylonie	8
Aesdrubal	49
Affaradon filius Sennacherib	11
Affur	4
Affur rex Babylonie	15
Affyrium regnum	4
Asta diruta	224
Astyages, alias Affuerus, rex Medorum	16
Atheniensium classis in Sicilia	23, 24.
pralium ad Marathonem	19.
pralium ad Salaminem	26
Attalus Pergami rex	62
Attila rex Hunnorum	137, 138
Atrilius Calatinus	44
Aufidii duo jureconsulti	71
Augustinus	143
Augustinus Hipponeensis Episcopus	132
illius mors	134
Avitus Caesar	142
	An/nis

INDEX

<i>Aulus Gabinius</i>	76, 77
<i>A. Offilius jureconsultus</i>	71
<i>A. Vitellius</i>	98
<i>Aurea bulla</i>	249
<i>Aurelianense concilium</i>	147
<i>Aurelianensis academia</i>	245
<i>Aurelianus Imperator</i>	108
<i>Aurelius Carthaginensis Episcopus</i>	132
<i>Ausonius Burdigalensis poeta</i>	128
<i>Azo jureconsultus.</i>	2, 7
B <i>Abelurbs & turru</i>	3
<i>Babylon capta</i>	19
<i>Baltriani populi</i>	6
<i>Bajazetes Turcarum Imperator</i>	251
<i>Balbinus Imp.</i>	103
<i>Baleares insula</i>	262
<i>Baleus rex Babylon, Xerxes cognomina-</i>	
<i>tus</i>	7
<i>Baleus alter rex Babylon</i>	ibid.
<i>Bambergensis Episcopatus</i>	168
<i>Balthasar rex Babylon postremus</i>	15, 16
<i>Balticum mare</i>	144
<i>Basiliense concilium</i>	257
<i>Bastarna populus</i>	112
<i>Belisarius</i>	149, 150
<i>Bellovaci</i>	179
<i>Bellum Catilinarium</i>	74
<i>Bellum civile Cesarii & Pompeii</i>	79, 80
<i>Bellum Jugurthinum</i>	65
<i>Bellum Piraticum</i>	74
<i>Bellum Punicum primum</i>	42
<i>Bellum Punicum secundum</i>	45
<i>Bellum Punicum tertium</i>	57
<i>Belochnus Babylonie praefectus, rex Babylonis</i>	
<i>falsus</i>	9, 10
<i>Belo-</i>	

I N D E X.

<i>Belochus X. rex Babylonis</i>	7
<i>Benedictus VIII. Papa</i>	203
<i>Benedictus IX. Papa</i>	205
<i>Benedictus X. Papa</i>	207
<i>Benedictus XII. Papa</i>	246
<i>Benedictus XIII. Papa</i>	254
<i>Beneficiorum pluralitas</i>	141
<i>Benmerodach</i>	12
<i>Berengarius</i>	195
<i>Berosus</i> .	8
<i>Bertha uxor Henr. Imp.</i>	209
<i>Betica vulgo regnum Granatae</i>	259
<i>Billiotheca Lucii Luculli</i>	71
<i>Bibuli poeta</i>	94
<i>Bocchus rex Mauretaniae</i>	65
<i>Boii</i>	43
<i>Boleslaus rex Polonie</i>	202, 203
<i>Bonifacii sextus Decretalium liber</i>	242
<i>Bonifacius I. Episcopus Romanus</i>	133
<i>Bonifacius II. Episcopus Romanus</i>	153
<i>Bonifacius III. Episcopus Romanus</i>	157
<i>Bonifacius VIII. Papa</i>	242
<i>Bonifacius Germanus</i>	167
<i>Bononia</i>	170
<i>Britannia Romanis subjecta</i>	76
<i>Britannia deficit</i>	97
<i>Britanniaminor</i>	182
<i>Britanni oppressi ab Anglis</i>	137
<i>Brixiae conuentus</i>	218
<i>Brundusium</i>	80
<i>Bruno fit Papa</i>	201
<i>Bucco Halberstdadenis Episcopus</i>	211
<i>Bulgari</i>	143, 162
<i>Burchardus Suevia Dux</i>	197
<i>Byzantium</i>	21

Cacilie:

INDEX.

C æcilius Poeta	63
<i>Calestinus V. Pontifex</i>	253
<i>Cæsena</i>	170
<i>Caius jureconsultus</i>	71
<i>C. Antoninus collega Ciceronis</i>	75
<i>C. Aquilinus Gallus jureconsultus</i>	71
<i>C. Atteius Pacuvius jureconsultus</i>	ibid.
<i>C. Cæsar Caligula Germanicus filius</i>	96
<i>C. Cassius.</i>	84
<i>C. Claudius Nero</i>	49, 93
<i>C. Datinus</i>	44
<i>C. Fabricius Luscinius</i>	41
<i>C. Fulvius</i>	61
<i>C. Jul. Cæsar</i> 76, & seqq. aliquot pag.	
<i>C. Gracchus</i>	64
<i>C. Julius orator</i>	71
<i>C. Juventius jureconsultus</i>	ibid.
<i>C. Lætius Africannus</i>	65
<i>C. Marcellus consul</i>	80
<i>C. Marius</i>	65, 67. seq.
<i>C. Martius Rutilius</i>	37
<i>C. Octavianus natalis</i>	76
<i>C. Octavius nepos Cæsaris</i>	88
<i>C. Popilius Lenas</i>	55
<i>C. Servilius Hala</i>	35
<i>C. Trebatius jureconsultus</i>	71
<i>C. Trebonius</i>	84
<i>Calanus Indus</i>	27
<i>Callisthenes</i>	39
<i>Ca'ixtus II. Papa</i>	221
<i>Cambyses</i>	18
<i>Campania</i>	48, 138
<i>Campi Cataianici</i>	ibid.
<i>Cannensis pugna</i>	46
<i>Cantabri</i>	93
<i>Canones Apostolorum</i>	163
<i>Capitolium</i>	

INDEX.

<i>Capitolium</i>	16
<i>Captivitas Babylonica</i>	12
<i>Capri</i>	48
<i>Carinus</i>	111
<i>Carlomani ducis Francorum edictum</i>	169
<i>Carolus rex Francorum</i>	171
<i>Carolus magnus salutatus Caesar</i>	183
<i>Caro'lus Crassus Caesar</i>	193
<i>Calvus</i>	195
<i>Caro'lus IV Caesar</i>	247, 248
<i>Caro'lus Martellus</i>	180
<i>Carolus Fulcher. Gallia rex</i>	246 & seq.
<i>Carolus Simplex, Gallia rex</i>	209
<i>Carolus VI. Gallia rex</i>	251
<i>Carolus V. Caesar</i>	262, & seq.
<i>Carthaginense concilium tertium & quartum</i>	
	12
<i>Carthaginense concilium sextum</i>	13
<i>Carthago deleta</i>	58
<i>Carthago capita à Vandalis</i>	155
<i>Carthago Roma vetustior</i>	42
<i>Carus Imperator</i>	111
<i>Casea</i>	84
<i>Casimirus rex Poloniae</i>	259
<i>Cassii populi</i>	6
<i>Cassander Macedonum rex</i>	30
<i>Cassius Longinus</i>	96
<i>Catalaunici campi</i>	138
<i>Catalina 74. illius ingenium</i>	75
<i>Cato Uticensis</i>	83
<i>Caudina Furca</i>	38
<i>Celestinus Papa</i>	133
<i>Chalcedonense concilium</i>	141
<i>Chaldaea seu Babylonicum regnum</i>	4
<i>Charti</i>	98

INDEX

<i>Childericus rex Francorum</i>	131
<i>Christus natus</i>	90
<i>Christus crucifixus</i>	95
<i>Cicero</i>	70, &c.
<i>Ciceronis mores</i>	88
<i>Cimbri</i>	66
<i>Cimon</i>	24
<i>Cinna Jureconsultus</i>	71
<i>Circumcisio</i>	5
<i>Civitates Metropolitanæ per Italiam, Germaniam & Galliam</i>	185
<i>Claudius Cæsar</i>	96, 97
<i>Claudius Drufi filius</i>	92
<i>Clemens II. Papa</i>	205
<i>Clemens V. Papa</i>	244, 245
<i>Clemens VI. Papa</i>	247
<i>Clementina leges</i>	233, 244
<i>Cleopatra</i>	81, 90
<i>Cleopatra obitus</i>	89
<i>Clodoveus rex Francorum</i>	146
<i>Cn. Domitius</i>	84
<i>Cn. & P. Scipiones Africani</i>	44
<i>Cn. Papyrius Carbo</i>	69
<i>Cn. Pompeius M.</i>	71 & seqq.
<i>Cn. Octavius</i>	68
<i>Codex Justinianus</i>	151
<i>Codrus</i>	24
<i>Caelibatus sacerdotum</i>	210
<i>Comagene</i>	98
<i>Commodus Antoninus</i>	101
<i>Compendium oppidum</i>	189
<i>Canon</i>	24
<i>Conradus Cæsar</i>	196
<i>Conradus II. Cæsar</i>	204
<i>Conradus III. Cæsar</i>	222
<i>Constans Constantini M. F.</i>	121
<i>Confians</i>	

INDEX.

<i>Constantius Magnus Imperator</i>	112.	Dan.
	114, &c.	Dan.
<i>Constantinus Constantini filius</i>	120.	Dan.
<i>Constantinus IV. Barbatus Imperat.</i>	161.	Dan.
<i>Constantinopolitana Synodus sexta</i>	162.	Dan.
<i>Constantinus pontifex Romanus</i>	166.	Dan.
<i>Constantinus V. Imperator, cognomento Copronymus</i>	168.	Dan.
<i>Constantinus Monomachus</i>	173.	Dan.
<i>Constantinus VI. Imp.</i>	170, 171.	Dan.
<i>Constantinus Palaeologus</i>	173.	Dec.
<i>Constantius</i>	121.	Dec.
<i>Constantius Chlorus</i>	112.	Dec.
<i>Constantinopolitana Synodus</i>	130.	Dec.
<i>Constantinopolis capt. à Turcis</i>	259.	Dec.
<i>Cordubenses Poetæ</i>	95.	Dec.
<i>Corinthus deleta</i>	60.	Del.
<i>Coriolanus exul</i>	20.	Der.
<i>Cornelius Episcopus Romanus</i>	106.	Der.
<i>Corsica</i>	44.	Def.
<i>Crescentius consul Romanus</i>	201.	Dic.
<i>Craxus rex Lydie</i>	17.	Dill.
<i>Ctesiphon</i>	112.	Dio.
<i>Curia Pompeii</i>	184.	Dio.
<i>Cyprianus Episcopus Carthaginensis</i>	106.	Dio.
<i>Cyprus</i>	21.	Dio.
<i>Cyrillus Alexandrinus Episcopus</i>	133.	Dor.
<i>Cyrus Darii filius minor</i>	25.	Dru.
<i>Cyrus rex Persarum secunde Monarchia conduxo</i> 17 Bellam gerit cum Sythiis	18.	Dyn.
D aci	95.	E
Dalmatae	95.	Egr.
Dalmatia subaita	96.	Ere.
Damasus Episcopus Romanus	130.	Em.
	Damasi.	

I N D E X.

<i>Damasus II. Papa</i>	209
<i>Damocles parasitus</i>	40
<i>Dani</i>	183
<i>Daniel</i>	13
<i>Darius filius Hystaspis</i>	19
<i>Darius Medus Astyagis filius, ab aliis Cyaxares nominatus</i>	16
<i>Darius Nothus</i>	23
<i>Darius rex Persarum postremus</i>	25
<i>Darii luxus</i>	29
<i>David rex Israel</i>	6
<i>Decemviri</i>	35
<i>Decius Imperator</i>	104
<i>Decius Junius Brutus</i>	60
<i>Decretales Epistola</i>	231
<i>Decumae sacrorum provinciae Gallie Pontifici concessae</i>	246
<i>Deliquium Satis</i>	137
<i>Demochares</i>	39
<i>Demosthenes</i>	ibid.
<i>Desiderius Longobardorum rex</i>	171
<i>Dicæarchus</i>	39
<i>Diluvium</i>	2
<i>Diocletianus Imperator</i>	111
<i>Dionysius Syracusanorum tyrannus</i>	40
<i>Dionysiopolis</i>	258
<i>Disidium inter Gallos & Anglos</i>	247
<i>Donatio Constantini</i>	16
<i>Drusus</i>	92
<i>Dyrrhachium</i>	80
E <i>Burones</i>	178
<i>Eduardus 3. Anglia rex</i>	248
<i>Eginhardius scriba Cardi Magni</i>	116
<i>Ecclesia Caesarum instituta</i>	202
<i>Ennius natiuitas</i>	45
	<i>Ennius</i>

INDEX

<i>Ennii moys</i>	57	Fri
<i>Ephesina Synodus</i>	134	Fri
<i>Epaminondas</i>	24	Fri
<i>Episcopi officium</i>	208	Fri
<i>Erphnrdia Episcopatus</i>	168	Fri
<i>Esaiae</i>	10	Fri
<i>Eucherius Stiliconis filius</i>	134	Fux
<i>Eugenius IV. Papa</i>	156	Fux
<i>Euclalius, Episcopus Carthaginensis</i>	153	Fux
<i>Eusebius</i>	1	G
<i>Eustachii heresis</i>	118	Gali
<i>Evilmerodoch filius Nabuchodonosoris</i>	15	Gali
<i>Euryches</i>	141	Gali
<i>Exarchatus</i>	195	Gali
<i>Exarchatus oppida pontifici cedunt</i>	170	Gali
<i>Explicatio vaticini Danielis de quatuor anima-</i>		Gali
<i>libus</i>	263	Gali
<i>Extravagantes</i>	233	Gall
<i>Ezechias rex Iuda</i>	10, 11	Gall
 F		
<i>Abia gens</i>	34	Gall
<i>Fabius Maximus</i>	44, 61	Gan
<i>Falisci</i>	45	Gela
<i>Faventia</i>	170	Gelaj
<i>Ferainandus rex Hispania</i>	259	Genj
<i>Fl. Claudius Imperator</i>	103	Gens
<i>Fl. Domitianus</i>	98	Gepiu
<i>Flavins Triscus, jureconsultus</i>	71	Gerg
<i>Florentius jureconsultus</i>	102	Gern
<i>Formosus pontifex Romanus</i>	194	Gern
<i>Forum Julii</i>		Germ
<i>Forum Livii</i>	170	Gibet
<i>Forum populi</i>	ibid.	Gode
<i>Francia</i>	179	Gordi
<i>Franciscus rex Gallia</i>	262	Gorgi
<i>Francones Germans</i>	110, 117.	
		<i>Frideri.</i>

I N D E X.

<i>Frideric.</i> Lotharingius creetur Papa	207
<i>Fridericus comes Palatinus</i>	212
<i>Fridericus Aenobarbus Cæsar</i>	223, 224
<i>Fridericus II. Cæsar</i>	227
<i>Fridericus III. Austriaens Cæsar</i>	258
<i>Fridericus Austria dux</i>	245
<i>Furca Caudina</i>	39
<i>Farnius Poeta</i>	94
<i>Fuscius Poeta</i>	ibid.
G <i>Aleatius dux Mediolani</i>	253
<i>Galerius Imp.</i>	112
<i>Galli</i>	45, 241
<i>Galli Senones</i>	36
<i>Gallia Belgica</i>	185, 194
<i>Gallia Celtica</i>	76
<i>Gallia Romanis subiecta</i>	ibid.
<i>Gallice nationis concilia</i>	190
<i>Gallienus Imp.</i>	107
<i>Gallus Hostianus Imp.</i>	105
<i>Gallus legatus Constantii</i>	121
<i>Gangra Synodus</i>	119
<i>Gelasius Episcopus Romanus</i>	145
<i>Gelasius II. Papa</i>	221
<i>Gensericus rex Gothorum</i>	135
<i>Gensericus Vandalorum Rex</i>	136
<i>Gepidae</i>	143
<i>Gergoviae concilium</i>	190
<i>Germani</i>	102, 103, 177, 178
<i>Germanicus Drusi filius</i>	92
<i>Germania Cæs. rum domicilium</i>	26
<i>Gibelini</i>	243
<i>Godefridus Bulionius</i>	219
<i>Gordianus Imperator</i>	103
<i>Gorgias</i>	39
N	
	<i>Gothi</i>

INDEX.

<i>Gothi</i>	108	Henr.
<i>Gothi Romanos capiunt</i>	154	Henr.
<i>Gradus urbs</i>	185	Henr.
<i>Granata regnum</i>	259	Henr.
<i>Gratianus</i>	163	Hera.
<i>Gratianus Imperator</i>	128	Hera.
<i>Gratiani decretum</i>	181, 232	Herm.
<i>Gracorum Imper. terria monarchia</i>	26	Herm.
<i>Gregorius I. Episcopus Romanus</i>	157	Herm.
<i>Gregorius II. Papa</i>	167	Herod.
<i>Gregorius III. Papa</i>	168	Herod.
<i>Gregorius IV. Papa</i>	192	Herod.
<i>Gregorius V. Papa</i>	201	Herod.
<i>Gregorius VI. Papa</i>	205	Hernli.
<i>Gregorius VII. Papa</i>	212	Hetrur.
<i>Gregorius IX. Papa</i>	230, 231	Herruf.
<i>Gregorius XI. Papa</i>	255	Hieren.
<i>Gregorius XII. Papa</i>	254	Hieron.
<i>Gregorianus codex</i>	151	Hieron.
<i>Guelfi & Gibellini</i>	243	Hieron.
<i>Guilielmus Episcopus Tarisensis</i>	236	Hierof.
<i>Guilielmus rex Sicilia</i>	237	Hierof.
 H ala	34	Hiero.
<i>Hanno</i>	44	Hildebr.
<i>Hedui</i>	76	Hippias.
<i>Heliogabalus</i>	102	Homerm.
<i>Hellespontus</i>	20	Honorim.
<i>Helveticus</i>	76	Honorim.
<i>Henricus Superbus Bavaria dux</i>	222	Horatin.
<i>Henricus I. Gallia rex</i>	207	Hoseas.
<i>Henricus Anceps, Caesar</i>	196	Hunna.
<i>Henricus II. Caesar</i>	203	Hungar.
<i>Henricus III. Caesar</i>	204	Hugo It.
<i>Henricus IV.</i>	207, seqq.	Hyperide.
		Hyppaspe.

I N D E X.

<i>Henricus V. Cesar</i>	219, 220
<i>Henricus VI. Cesar</i>	227
<i>Henricus VII. Cesar</i>	243
<i>Heraclides</i>	39
<i>Heraclius Imperator</i>	158
<i>Hermogenianus jureconsitus</i>	102
<i>Hermogenianus codex</i>	151
<i>Hermocrates Syracusanus</i>	23
<i>Herodes Agrippa</i>	96
<i>Herodes Antipa</i>	ibid.
<i>Herodes Magnus</i>	90, 93
<i>Herodotus</i>	21. <i>Ciceroni bistoria pater</i>
	ibid.
<i>Hervili</i>	143
<i>Hetruria</i>	74
<i>Hetrusci</i>	42
<i>Hieremias</i>	12
<i>Hieronymus</i>	130
<i>Hieronymus Tragenis</i>	256
<i>Hierosolyma capta à Nabuchadonosore</i>	12
<i>Hierosolyma readificata</i>	18
<i>Hierosolyma expugnata à Pompeio</i>	76
<i>Hierosolyma deleta à Vespasiano</i>	98
<i>Hildebrandus rex Gothorum</i>	150
<i>Hippias</i>	39
<i>Homerus</i>	32
<i>Honorius Imp.</i>	129, 131
<i>Honorius Tit. Papa</i>	229
<i>Horatius Poeta</i>	94
<i>Hosæas rex Israel</i>	10
<i>Hunni</i>	127
<i>Hungari irrumunt in Transdaniam</i>	ibid. & 195
<i>Hugo Italia rex</i>	196
<i>Hyperides</i>	39
<i>Hydaspes</i>	19

I N D E X.

Jacob Patriarcha	5
Jacoli Apostoli mors	56
Jagello, rex Polonie, vocatus Vladislaus	251
Faniculum	68
Jeconias rex Iuda	12
Jesus Christi nativitas	90
Jesus Christus crucifixus	95
Ignatius Constantinopolitanus Episcopus	193
Illyris	45
Illyrii domiti ab Augusto	93
Imperium Romanum quomodo dissipatum	261, 262
Imperium seu Monarchia Cha'dorum	4
Innocentius I. Episcopus Romanus	131, 132
Innocentius II. Papa	222
Innocentius III. Papa	227
Innocentius IV. Papa	236
Innocentius VI. Papa	248
Insubres	45
Insubria, vulgo Longobardia	260
Interregnum	110, 204, 255
Joachim rex Iuda	12
Joannis Baptista mors	96
Ioannes rex Bohemia	243
Ioannes Episcopus Placentinus	201
Ioannes Philippi Audacis Burgundia dux filius	251
Ioannes Philippi Valesii filius rex Galia	250
Ioannes Evangelista	116
Ioannes Chrysostomus	131
	700

I N D E X.

<i>Joannes Constantinopolitanus Episcopus</i>	157
<i>Joannes Galeatus dux Mediolani creatus</i>	253,
	254
<i>Joannes I. Episcopus Romanus</i>	147
<i>Joannes VIII. Papa</i>	13
<i>Joannes XII. Papa</i>	199
<i>Joannes XVI. Papa</i>	201
<i>Joannes XVIII. Papa</i>	
<i>Joannes XXII. Papa</i>	245
<i>Joannes XXIII. Papa</i>	204
<i>Joannes Hussus</i>	256
<i>Jovinianus Imperator</i>	122,
	126
<i>Jovis Olympii templum Hierosolymis</i>	99
<i>Irene Imperatrix</i>	171
<i>Isaac</i>	5
<i>Isabella regina Anglia</i>	247
<i>Isoocrates</i>	39
<i>Israelitici populi migratio ex Aegypto</i>	6
<i>servitus in Aegypto</i>	ibid.
<i>Italia</i>	261
<i>Juba rex Mauretaniae</i>	32
<i>Judea Romanis tributaria</i>	76
<i>Judices Israelitarum</i>	6
<i>Jugurtha Numidia rex</i>	65
<i>Julianus Imperator</i>	122
<i>Julii I. pontificis Epistola</i>	124
<i>Julius II. pontifex</i>	191
<i>Iulius Vindex</i>	97
<i>Iupiter Belus</i>	5
<i>Iustinianus Imperator</i>	148, <i>seqq.</i>
<i>Iustinianus codex</i>	151
<i>Iustinianus II. Imperator</i>	164
<i>Iustinus I. Imperator</i>	147
<i>Iustinus II. Imperator</i>	151, 154
	<i>Iustus</i>

INDEX.

<i>Justus Callistratus jureconsultus</i>	101
<i>Juvenalis Poeta</i>	59
L <i>Abassaradach rex Babylonia</i>	15
<i>Lacedamoniorum fædus cum rege Persarum</i>	24
<i>Lacedamonii Gracorum potentissimi</i>	20
<i>Ladislaus Chunus Ungaria rex</i>	239
<i>Ladislaus Alberti Casari F.</i>	259
<i>Lamech</i>	2
<i>Laomedon</i>	30
<i>Longobardi</i>	155
<i>Longobardia</i>	225, 261
<i>Laseranense concilium</i>	218
<i>Latini</i>	41
<i>Latium</i>	32
<i>Leges Gracchorum</i>	65
<i>Leges Julii Casaris</i>	85
<i>Leges Octavii</i>	ibid.
<i>Leges Sylla</i>	70
<i>Legiones veteranae</i>	176
<i>Legiones Imperii Romani</i>	93, 94
<i>Leo Armenius, Caesar Gracchus</i>	188
<i>Leo I. Imperator</i>	142
<i>Leo II. Imperator</i>	165
<i>Leo IV. Imperator</i>	170
<i>Leonis I. Episcopi Romani epistola</i>	139
<i>Leonis II. Epistola</i>	161
<i>Leo III. Papa</i>	171
<i>Leonis VIII. Papa decretum</i>	199
<i>Leo IX. Papa</i>	205, 206
<i>Leonatus</i>	30
<i>Leonidas</i>	24
<i>Leontius</i>	23
<i>Leontius Imperator</i>	164
<i>Leosthenes</i>	

INDEX.

<i>Leosthenes</i>	24
<i>Leotychidas</i>	ibid.
<i>Lex Agraria</i>	65
<i>Libri conciliorum</i>	115
<i>Licinius Caesar</i>	113
<i>Licinius poeta</i>	63
<i>Ligures</i>	45
<i>Linguarum conturbatio</i>	3
<i>Litorius</i>	116
<i>Laethus fl.</i>	194
<i>Lotharingia</i>	200
<i>Lotharius Galliae rex</i>	ibid.
<i>Lotharius Caesar</i>	189, 191
<i>Lotharius III. Caesar</i>	121
<i>Lucani populus Italiae</i>	66
<i>Lucania</i>	42
<i>Lucanus poeta</i>	93
<i>Lucilius poeta</i>	65
<i>Lucius Episcopus Romanus</i>	106
<i>L. Aemilius Paulus</i>	56
<i>L. Aurelius Verus</i>	100
<i>L. Calphurnius Bestia</i>	65
<i>L. Cornelius Cinna</i>	68
<i>L. Cornelius Scipio</i>	44
<i>L. Cornelius Scipio Asiaticus</i>	53
<i>L. Crassus Orator</i>	71
<i>L. Junius Brutus</i>	33
<i>L. Lentulus</i>	80
<i>L. Lucilius Balbus, jureconsultus</i>	71
<i>L. Lucullus</i>	72
<i>L. Mummius</i>	60
<i>L. Tapyrius Cursor</i>	37
<i>L. Piso</i>	76, 77
<i>L. Quintus Cincinnatus</i>	35
<i>L. Sylla</i>	67, seqq.
	<i>L. Vir.</i>

I N D E X.

<i>L. Virginius</i>	35
<i>L. Volusius Metianus iureconsultus</i>	100
<i>L. Volumnius</i>	37
<i>Luceria</i>	161
<i>Ludovicus Germaniae rex</i>	191
<i>Ludovicus Caesar Caroli M. filius</i>	185
	188, &c.
<i>Ludovicus II. Caesar</i>	191
<i>Ludovicus III. Caesar, Balbus</i>	193
<i>Ludovicus IV. Caesar</i>	245
<i>Ludovicus IX. Galliae rex</i>	235
<i>Ludovicus XII. Galliae rex</i>	191
<i>Ludovicus dux Aurelianensis</i>	252
<i>Lugdunense concilium</i>	191
<i>Luitholdus Othonis Caesaris filius</i>	193
<i>Lupia flumen</i>	92
<i>Lupoldus Bavaria dux</i>	223
<i>Lusitania</i>	51, 60
<i>Luretia</i>	179
<i>Lysias</i>	39, 58
<i>Lysimachus</i>	30
<i>Lyssippus</i>	28
 M <i>Acedonia provincia facta</i>	56 77
<i>Macedonii heresis</i>	130
<i>Macer iureconsulius</i>	102
<i>Macrinus Caesar</i>	ibid.
<i>Magnentius</i>	121
<i>Magnus dux Saxonie</i>	212
<i>Magogum regnum</i>	4
<i>Mahometi nativitas</i>	156
<i>Mahometus</i>	159
<i>Mahometus Amurathis filius, Turcarum Imperator</i>	259
<i>Mahometus II.</i>	173
	Ma-

I N D E X.

<i>Majorianus Imperator</i>	142
<i>Major domus</i> , idem qui <i>prefectus Talassii</i>	180
<i>Mamelus rex Babylon</i>	3
<i>Mamitus rex Babylon</i>	ibid.
<i>Manahes rex Israel</i>	10
<i>Manta'eus rex Babylon</i>	8
<i>Mancinus</i>	61
<i>Manfredus Frid. II. filius notus</i>	26
<i>Manius Curius Dentatus</i>	42, 44
<i>Marcellas</i>	44
<i>Marcellus Episcopus Romanus</i>	113
<i>Marcomanni</i>	100
<i>M. & D. Brutus</i>	84
<i>M. Antonius orator</i>	71
<i>M. Antonius Collega Cæsar</i>	84
<i>M. Antonii oratoris obitum</i>	68
<i>M. Antoninus Philosophus Cæsar</i>	100
<i>M. Attilius Regulus</i>	43
<i>M. Claudius Marcellus</i>	47
<i>M. Cocceius Nerva</i>	96
<i>M. Cornelius Cethagus</i>	58
<i>M. Crassus</i>	78
<i>M. Furius Camillus</i>	36
<i>M. Fulvius Nobilior</i>	53
<i>M. Glabrio</i>	52
<i>M. Lepidus Prator</i>	80
<i>M. Livius Salinator</i>	49
<i>M. Manlius</i>	36
<i>M. Perpenna</i>	62
<i>M. Porcius Cato</i>	25, 45, 58, 82, 83
<i>M. Tullii Ciceronis natales</i>	65
<i>M. Valerius Corvinus</i>	37
<i>Marrucini populus Italiae</i>	66
<i>Marsi populus Italiae</i>	ibid.

I N D E X.

<i>Martialis</i>	99
<i>Martianus Caesar</i>	137
<i>Masanissa Numidia rex</i>	57
<i>Massilia obfessa à Cæsare</i>	80
<i>Mauritius Caesar</i>	156
<i>Mauritani</i>	166
<i>Maximianus Caesar</i>	113
<i>Maxentius Caesar</i>	ibid.
<i>Maximilianus Caesar</i>	259
<i>Maximinus Caesar</i>	103
<i>Maximus</i>	118, 119
<i>Maximus jureconsultus</i>	102
<i>Mediolanum evertitur</i>	215
<i>Medium regnum</i>	4
<i>Menander jureconsultus</i>	102
<i>Menapii</i>	179
<i>Menna Patriarcha Constantinopol.</i>	152
<i>Merodach Babylonia praefectus</i>	11
<i>Merseburgensis Episcopatus</i>	168
<i>Messala Poeta</i>	94
<i>Metaurus flumen</i>	93
<i>Methusalah</i>	2
<i>Metropolitana civitates</i>	185
<i>Metropolitani Episcopi officium</i>	125
<i>Michael Imperator Gracchus</i>	193
<i>Miltiades</i>	19
<i>Minturnæ</i>	67
<i>Mithridates</i>	67, 72
<i>Mirandula</i>	1
<i>Moabitarum reges</i>	13
<i>Modestinus jureconsultus</i>	103
<i>Moguntina Synodus</i>	184
<i>Monarchia I.</i>	15
<i>Monarchia II.</i>	18
<i>Monarchia III.</i>	26

Monarchia

I N D E X.

<i>Monarchia IV.</i>	31, 86
<i>Mæcia</i>	95, 98
<i>Morini</i>	179
<i>Mosa fluvius</i>	91, 178, 191
<i>Moschina regnum</i>	4
<i>Moses</i>	6
<i>Myzia</i>	156
N Abuchodonosor 12. illius regni duratio 15. potentia 12. somnium 13. superbia exemplum 14	
<i>Narses rex Persarum</i>	112
<i>Narses Eunuchus</i>	150, 154
<i>Neopolitanum regnum cedit Gallis</i>	238
<i>Nero Claudius Cæsar</i>	97
<i>Nerva Cocceius</i>	99
<i>Neruui</i>	179
<i>Nestorii hæresis</i>	134
<i>Naevius</i>	55
<i>Nicenum concilium</i>	118
<i>Nicephorus Imperator</i>	173, 184
<i>Nicias</i>	24
<i>Nicolai I. Papa ad Michaelem Imperat. Gracum Epistola</i>	193
<i>Nicolaus II. Papa</i>	207
<i>Nicolaus V. Papa</i>	258
<i>Nicomedes Bithynie rex</i>	67, 72
<i>Nicopolis</i>	251
<i>Niger</i>	101
<i>Nimrod Nohæ pronepos, primus rex Babyloniorum, Robustus Venator, Saturnus ab aliis nuncupatus</i>	3, & 4
<i>Ninive urbs</i>	4
<i>Ninus</i>	5, 6.
<i>Noba 3, 3, moritur.</i>	5
	<i>Nurd-</i>

INDEX.

<i>Nordmanni</i>	183, & 194	Tar
<i>Novella constitutiones</i>	152	Pas
<i>Numantia deleta</i>	61	Paf
<i>Numerianus</i>	III	Pau
O <i>Cænus Britannicus</i>	191	Tan
<i>Ochus</i>	25	Pela
<i>Occidentis imperium ad Germanos translatum</i>	172	Pels
 		Felop
<i>Odenatus rex Syria</i>	109	Pent
<i>Odoacer</i>	143	Tels
<i>Orestes, Patricius Romanus</i>	ibid.	Peri
<i>Otho Caesar</i>	198	Perf
<i>Otho II. Caesar</i>	200	Perf
<i>Otho III. Caesar</i>	201	Ter
<i>Otho IV. Imperator</i>	238	Perf
<i>Otho Saxonie princeps</i>	196	Yersi
<i>Otho Bavaria dux</i>	212	Petr
<i>Ottocarus Bohemia rex</i>	239	Petr
<i>Ottomanus Turc. Monarch. princeps</i>	173	Petr
 		Tha
P <i>Acuvius porta</i>	63	Phal
<i>Palatinus princeps ignominiose multatatur</i>	224	Phar
<i>Palmyra</i>	109	Phil
<i>Pandectæ</i>	151	Phili
<i>Tannonii</i>	93	Phil
<i>Paparus triceps</i>	255	Phil
<i>Tapinianus trucidatus</i>	101	Phil
<i>Tapyrius Fronio jureconsultus</i>	ibid.	Phil
<i>Proceres regni Gallæ</i>	247	Phil
<i>Parisina Academia</i>	187	Phili
<i>Parma</i>	170	Phili
<i>Parthi</i>	95	Thiti
<i>Parthicum bellum</i>	78	Phili
	Pa.	

I N D E X

<i>Tarytatis</i>	23
<i>Paschalis Papa</i>	188
<i>Paschalus II. Papa</i>	219
<i>Paulus jureconsultus</i>	103
<i>Paulus Anazarbus</i>	140
<i>Pansianus Lacedamonicorum dux</i>	21
<i>Felagius II. Episcopus Romanus</i>	157
<i>Pelsigni populus Itaiae</i>	66
<i>peloponnesiacum bellum</i>	21, 22, 23
<i>Pentapolis</i>	118
<i>Telusium</i>	12
<i>Pericles</i>	22
<i>Perseus Macedonum rex</i>	56
<i>Periarum regum splendor</i>	29
<i>Perisicum imperium g. deletum</i>	26
<i>Perse</i>	158
<i>Perfius poeta</i>	98
<i>Petrarcha</i>	256
<i>Petreius</i>	80
<i>Petrus Hungarie rex</i>	205
<i>Petrus Apostolus</i>	114
<i>Phalaris tyrannus</i>	59
<i>Phalereus Demetrius</i>	39
<i>Tharnaces Mithridatus filius</i>	74, 82
<i>Philippicus Bardane: Imperator</i>	165
<i>Philippus Imperator</i>	104
<i>Philippus Caesar</i>	227
<i>Philippus fortis Burgundia dux</i>	250
<i>Philippus pater Caroli Quinti</i>	260
<i>Philippus Macedonius rex</i>	51, 56
<i>Philippus I. Gallia rex</i>	219
<i>Philippus Pulcher Gallia rex</i>	242, 244
<i>Philippus Valesius</i>	247
<i>Philippus Marius Mediolanensis</i>	256
<i>Philopæmen</i>	24
	<i>Thras</i>

INDEX

<i>Thocas Imperator</i>	156
<i>Phocius Constantinopol. Episcopus</i>	193
<i>Phrygia</i>	67
<i>Thul Assur cognomento Tiglath-Tileffer</i>	10
<i>Picentes populus Italia</i>	66
<i>Picti populi</i>	135
<i>Pisinus</i>	170, 189
<i>Pisistratus</i>	33
<i>Tlacenzia</i>	170
<i>Plato</i>	19, 39
<i>Tlautus</i>	55
<i>Tlorius poeta</i>	94
<i>Polydorus Spartanus</i>	24
<i>Polemo</i>	39
<i>Pollio poeta</i>	94
<i>Pomponius I.C.</i>	103
<i>Pontifícia sedes Avenionem translata</i>	244
<i>Primatus Pontificis Romani</i>	157
<i>Probus Imperator</i>	110
<i>Prodicus</i>	39
<i>Protagoras</i>	ibid.
<i>Prusius Bithynia rex</i>	55
<i>Ptolemaeus Auletes Ägypti rex</i>	78
<i>Ptolemaeus Dionysius rex Ägypti</i>	01
<i>Ptolemaeus Epiphanes</i>	53
<i>Ptolomai Philadelphi laus</i>	31
<i>Ptolomaeus Philometor</i>	55
<i>P. Alphenus Varus jureconsulitus</i>	71
<i>P. Cacilius jureconsultus</i>	ibid.
<i>P. Clodius</i>	77, 79
<i>P. Decius Mus</i>	37
<i>P. Cornelius Scipio moritur</i>	54
<i>P. Cornelius Scipio P. filius</i>	46
<i>P. Cornelius Nasica</i>	57

P. Philo

INDEX

<i>P. Philo</i>	37
<i>P. Scipio Africanus</i>	54
<i>P. Scipio Africanus oppressus</i>	62
<i>P. Scipio Emilianus</i>	98
<i>P. Servilius Isauricus</i>	80
<i>P. Servius Sulpitius</i>	71
<i>Pupienus & Balbinus Imperatores</i>	103
<i>Tyrenaus mons</i>	382
<i>Pyrenaeus saltus</i>	191
<i>Pyrrhus Epirotarum rex</i>	41
<i>Pythagoras</i>	33
<i>Python</i>	

<i>Q Vadi</i>	100
<i>Quintilus Varsus</i>	92
<i>Q. Cæcilius Metellus. 65. illius obitum</i>	68
<i>Quintus Catullus Orator</i>	71
<i>Quintus Fabius Maximus</i>	45, 50
<i>Quinti Hortensii naiales</i>	65
<i>Q. Hortensii mors</i>	23
<i>Q. Luctatius Catulus</i>	44
<i>Q. Mutilus Scavola</i>	71
<i>Q. Sertorius</i>	72
<i>Q. Tullius Cimber</i>	34

<i>R Avenna urbs</i>	170
<i>Ravennæ episcopus</i>	164
<i>Reductio populi Judaici ex captivitate Baby- lonica</i>	18
<i>Reges Romanorum</i>	33
<i>Rhegium</i>	170
<i>Rhemense concilium</i>	184
<i>Rheti.</i>	92
<i>Rhenus fl.</i>	76, 91, 178, 179
<i>Rhodus</i>	98
	<i>Rhodij</i>

I N D E X

<i>Rhodii equites</i>	244
<i>Robertus Gallia rex</i>	203
<i>Robertus Caesar Palatinus</i>	253
<i>Rodericus Hispaniarum rex</i>	166
<i>Rogerius Sicilia rex</i>	212
<i>Romanum imperium quarta Monarchia</i>	31, 86
<i>Romanorum legati in Graciam</i>	35
<i>Romanorum reges & consules</i>	33
<i>Romanorum Decemviri</i>	35
<i>Roma urbis initium</i>	31
<i>Roma capta</i>	134, 140
<i>Roma spoliata</i>	161
<i>Romulus</i>	33
<i>Rudolphus Habsburgius Caesar</i>	231
<i>Rudolphus Svevia dux</i>	211
<i>Ruffinus</i>	130, 131
<i>Ruffinus IC.</i>	102
<i>Rugi populus</i>	144
<i>Ruteni populi</i>	63
 S <i>Abatius Sagaram rex</i>	5
<i>Saguntum</i>	45
<i>Salasii</i>	93
<i>Salmanaffer</i>	10, 31
<i>Salvius Julianus IC.</i>	100
<i>Samaria expugnatio</i>	10
<i>Samarites</i>	38, 42, 66
<i>Sandenifium</i>	179
<i>Sapores rex Persarum</i>	104
<i>Saraceni</i>	158, 191, 194
<i>Sarafar filius Senacherib</i>	11
<i>Sardanapalus rex Babylonia</i>	9
<i>Sardinia</i>	44
<i>Sarmatae</i>	95, 112
	<i>Saul</i>

INDEX.

Saul rex Israël	6
Saxones	126
Saxonicum bellum	182
Scoti	135
Scythe	108. 158
Selencus rex Syrie -	30
Semiramis	6
Sennacherib	10, 11
Seneca	98
Septemviri Germaniae	162
Septimius Severus Cæsar	101
Sergius Galba	97
Servius poeta	94
Servius Tullus	33
Servorum tumultus in Sicilia	61
Sestini oppidum	20
Severus	113
Severus Imperator	142
Sextus Papyrius IC.	71
Sextus Pompeius	34
Sextus Roscius	78
Sicilia latudo	25
Sicilia reges pontif. sunt devincti	240
Sigismundus Cæsar	254
Silius Italicus	98
Si vesper Episcop. Roman.	148
Silvester III. Papa	205
Strochus Persarum rex	118
Socrates	39
Solon	33
Solymanus Thycarum Imper.	173
Sophocles poeta Tragicus	22
Sparetus rex Babylonie	8
Speusippus	39
Spharri rex Babylonie	8
Sp.	

INDEX.

<i>Sp. Manlius</i>	35	The
<i>Sp. Posthumius Albinus</i>	38	The
<i>Statius</i>	99	The
<i>Stephanus martyr</i>	114	The
<i>Stephanus Hungaria rex</i>	104	The
<i>Stephanus II. Papa</i>	170	The
<i>Stephanus IV. Papa</i>	188	The
<i>Stephanus IX. Papa</i>	207	The
<i>Stilico</i>	230, 234	The
<i>Strao</i>	39.	The
<i>Sueiones</i>	179	The
<i>Suevi</i>	91	The
<i>Sylverius Episcopus Romanus</i>	354	Tibe
<i>Symmachus Episcopus Romanus</i>	144	Tibe
<i>Syracumarum descriptio</i>	48	The
<i>Syracusa expugnata</i>	47	Tibe
<i>Syracusani</i>	23	Tibe
<i>Syracusani portus descriptio</i>	24	Tici
<i>Syria</i>	77	Tigr
 T Acitus Imperator	110	Tigr
<i>Tarpeium Saxum</i>	36	Tigr
<i>Tarquinius Collatinus</i>	34	Tini
<i>Tarquinius Superbus</i>	33	Tini
<i>Tarruntius Paternus iureconsultus</i>	102	Titu
<i>Tasilo dux Bavaria</i>	182	T. A.
<i>Tartari</i>	127	T. A.
<i>Taurus mons</i>	53	T. S.
<i>Taurus Thalaridis</i>	59	T. S.
<i>Terullianus IC.</i>	100	T. V.
<i>Templarii trucidantur</i>	244	Tolet
<i>Terentius Clemens IC.</i>	100	Toril
<i>Terentius</i>	63	Trajo
<i>Theba</i>	26	Trafi
<i>Themistolas</i>	19, 20, 21	Trebe

I N D E X.

<i>Theodatus rex Gothorum</i>	149
<i>Theodora Justiniani uxor</i>	151, 154
<i>Theodoricus Gothorum rex</i>	138
<i>Theodoricus Ostrogothorum rex</i>	143, 144, 147
<i>Theodosius Imperator</i>	129
<i>Theodosius Arcadii filius Imper.</i>	133
<i>Theodosius III. Imperator</i>	166
<i>Theodosianus codex</i>	151
<i>Theophrastus</i>	39
<i>Themistoni</i>	66
<i>Thucydides</i>	17, 21, 22
<i>Thuringi</i>	167
<i>Tiberius Caesar</i>	95
<i>Tiberius Nero, pater Tiberii Caesaris</i>	96
<i>Tiberius II. Imperator</i>	156
<i>Tiberius III. Imperator</i>	165
<i>Tiberius Gracchus</i>	64
<i>Ticinum</i>	45
<i>Tiglat-Pileffer</i>	10
<i>Tigranes Armeniae rex</i>	72
<i>Tissaphernes</i>	24
<i>Titius Casius jureconsultus</i>	71
<i>Titius & Tiberius filii L. Junii Brutii</i>	34
<i>Titus Vespasianus</i>	98
<i>T. Annius Milo</i>	79
<i>T. Manlius Torquatus</i>	37
<i>T. Quintus Flamininus</i>	51
<i>T. Sempronius Longus</i>	45
<i>T. Veturius Calvinus</i>	38
<i>Toletanum concilium 4.</i>	159
<i>Torilas Gothorum rex</i>	150
<i>Trajectum oppidum</i>	204
<i>Trafimetus lacus</i>	45
<i>Trebellius Bulgariae rex</i>	165
<i>Trebia</i>	

I N D E X.

<i>Trebia flumen</i>	45	Vic
<i>Treviri</i>	179	Vic
<i>Tribonianus jureconsultus</i>	151	Vic
<i>Triburia concilium</i>	194	Vie
<i>Tribuni militorum Roma</i>	35, 36	Vie
<i>Triumviratus Roma</i>	88	Vie
<i>Tryphoninus jureconsultus</i>	102	Vie
<i>Trojanum bellum</i>	32	Vig
<i>Tunetia</i>	260	Vin
<i>Turca & Turicum regnum</i>	171, 174	Vin
<i>Turrianus praefectus Mediolani</i>	243	Vin
<i>Turonense concilium</i>	191	Ulp
<i>Tuscanus jureconsultus</i>	100	Vin
<i>Typographica artis inventio</i>	237	Vin
<i>Tyridates Armeniorum rex</i>	105	Vit
V alens Imperator	126	Vit
<i>Valentinianus Imperator</i>	ibid.	Vit
<i>Valentinianus Honorii sororis F. Imp.</i>	135	Vit
<i>Valentiniani atq; Valentius editum</i>	127	Vit
<i>Valentianus Gratiani filius</i>	129	Vit
<i>Valerianus Imperator</i>	106, 107	Vit
<i>Valgini poeta</i>	94	Voi
<i>Vandali</i>	100	Voi
<i>Varius poeta</i>	94	U
<i>Varna</i>	253	U
<i>Vascones</i>	182	U
<i>Ubii</i>	92	W
<i>Vejentes</i>	42	W
<i>Venerorum urbs condita</i>	140	W
<i>Venetorum potentia</i>	261	W
<i>Venuleus Celsus jureconsultus</i>	102	W
<i>Vesontion</i>	76	W
<i>Vespasianus Caesar</i>	98	W
<i>Vespera Sicula</i>	241	Vestini

I N D E X.

<i>Vestini populi</i>	66
<i>Vicecomes Mediolanenses</i>	249
<i>Victor legatus pontificis Romanus</i>	148
<i>Victor II. Papa</i>	207
<i>Victor III. Papa</i>	218
<i>Vienna Gallie oppidum</i>	93
<i>Viennense concilium</i>	244
<i>Vigilius Episcopus Ronanus</i>	154
<i>Vincentius pontificis legatus</i>	148
<i>Vindelici</i>	92
<i>Viniidius Verus jureconsultus</i>	100
<i>Ulpianus Marcellus</i>	ibid.
<i>Virgilinus</i>	94
<i>Viriatus</i>	60
<i>Visci duo poetae</i>	94
<i>Viterbium vastatum</i>	231
<i>Vitiges Gothorum rex</i>	149
<i>Vladislaus Poloniae & Ungariae rex</i>	253
<i>Ulpianus Papiani discipulus</i>	102
<i>Ulpianus Marcellus jureconsultus</i>	100
<i>Ulpianus Trajanus Cæsar</i>	99
<i>Umbri populus Italiae</i>	66
<i>Volscorum bellum in Romanos</i>	20
<i>Volusianus Cæsar</i>	106
<i>Urbanus II. Papa.</i>	219
<i>Urbanus VI. Papa</i>	255
 W allis rex Gothorum	135
Wandali	136
Wolpho Dux Bavaria	223
Wenceslaus Cæsar	249, 253
Westphalia	92
Wormatia convexus	213

Xenippus

I N D E X.

X Antippus	24
<i>Xenocrates Philosophus</i>	29
Xenophon, Socratus 39. militabat cum Cyro <i>miseris</i>	25
Xerxes quid	7
Xerxes filius Darii	20
Z Acharias Papa	168
<i>Zameis rex Babylonia</i>	6
Zedachias rex Iuda	12
Zeno Isauricus Imperator	142
Zepherinus Episcopus Romanus	163
Zippinus	19
Zozimus Episcopus Romanus	132

F I N I S.

